

BALLAI LÁSZLÓ

Szerelmi dalkeringő

NOVELLÁK

Ballai László, a 49 éves budapesti író 2000 óta folyamatosan publikál. Eddig hét könyve jelent meg, amelyekben sokszínű témáit sokféle stílusban ábrázolta. Utolsó négy regénye nagy irodalmi vállalkozásának része, ezekben a magyar történelem sorsfordulóinak hiteles bemutatására törekszik.

A *Szerelmi dalkeringő*ben az elmúlt bő húsz évben született rövid, pózai műveinek legjavát adja közre. A feszes, sodró stílusú írásokban, jatszódnak akár a múltban, akár a tegnapi mában, vagy éppen mindennapjainkban: szeretettel, ugyanakkor a cselekedetek mozgatóit kíméletlenül feltárva örököi meg a szerző sorsokat, helyzeteket. Ballai László novellái mindenekelőtt tömörségükkel ragadják meg az olvasót. E tömörség azonban nem merevedik a realizmus vaskosságába, hanem a költői légiesség és tisztaság eszköztévé válik. A legtitkosabb vágyainktól a Kassiopeia csillagképig ívelő írások finom lélek- és társadalomrajzzal ábrázolják napjaink és a történelmi múlt drámáit, amelyek sokszor a szerelem körül is forognak.

„Eredetileg persze azért maradtunk el két barátommal a többiekől, hogy zavartalanul megihassuk a magunkkal hozott barackpálinkát és bort. Iszogatás közben figyeltünk fel a menny csodáira. Találkoznai a mindenséggel, részének érezni magunkat, ez is szerelem. Hanyatt dölve, megrészegülve bámultuk az égbolt messzeségében remegő milliányi fénypontot és az általuk kirajzolt művészi formákat.”

www.ballai-vasaros.com

Ballai László

Szerelmi dalkeringő

Novellák

HUNGAROVX KIADÓ

Budapest, 2012

A borítót Von Gogh *Virágzó mandulaágak* című festményének felhasználásával Pereszlényi Helga tervezte

© Ballai László, 2012

A Hungarovox Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

ISBN 978-615-5079-62-7

Hungarovox Bt. • 1137 Budapest, Radnóti Miklós u. 11.

Telefon/fax: 340-0859. Mobil: 06-20-585-8212

www.hungarovox.hu • E-mail: info@hungarovox.hu

Felelős kiadó: Kaiser László

A borító nyomdai kivitelezése: atlantis

Telefon: 06-70-378-5110

Nyomtatás: mondAt Kft. • Vác

Felelős vezető: Nagy László • www.mondat.hu

Tartalom

Szerelem.....	5
Gyilkos.....	7
Rigoletto.....	11
A másik Magyarország.....	14
Az illatszer-kereskedő.....	18
Mosoly a tóból.....	21
Mondd meg Laurának.....	24
Sári Pista hegedűje.....	27
Zombi.....	29
Horn úr vikendje.....	33
Kepler meghal.....	36
A lapozó.....	39
Idegen fonal.....	42
Braustolle.....	44
Amanda.....	48
Pat Magyarországon.....	53
Ember az önjáró székben.....	56
Aria lamentosa.....	60
Leila álmai.....	65
Csellócska.....	70
Chálus alatt.....	74
Tragédia.....	77
A könyvtár.....	78
Mosza.....	81
Episkopi.....	84
A vincellérbogarak pere.....	88
Magyarországi Jakab.....	93
Szerelmi dalkeringő.....	98
Édes Gáspár.....	101
Szent Ferenc legendáriuma.....	105
Telechronia.....	108
Szentévi búcsú.....	112
Szerelem Århusban.....	115
A királynaszádós.....	119
A szélmalom.....	126
Fandango.....	132
Száz szatang.....	136
Kiss.....	142

Szerelem

Ma megint eljön. Mindig eljön. Pontban negyed négykor. Izgatott vagyok. Izgatottabb, mint máskor. Ma valami történni fog. Ma valaminek történnie kell. Valaminek, ami ezt a napot meg fogja különböztetni a többi naptól. Valaminek, ami ezt a mindennap ismétlődő negyedórát még csodálatosabbá teszi. Talán ma nem csak negyedóra lesz. Többnek kell lennie. Persze nem azért, mert elégedetlen lennék. Sőt. Ez a negyedóra az egyetlen fénysugár az életemben. Ezen a negyedórán kívül nincs semmi, amire egy nap érdemes lenne emlékezni. Még akkor is, ha voltaképpen nem történik semmi. Lényegében semmi. Lényegében minden.

Öt éve dolgozom a gyárban. Ő néhány hónapja. Hogy pontosan mióta, nem tudom. Ő sem tudja, hogy én mióta vagyok itt. Néha magam sem tudom. Sejtelmem sincs, hogy melyik részlegen dolgozik. Mint nő biztosan könnyű munkát végez. Én nehéz munkát végzek. Én férfi vagyok. Vagy legalábbis az szeretnék lenni. Mert már oly régóta élek egyedül, hogy ebben éppúgy kételkedem, mint minden másban. Vasalás közben, vagy ha mosok, sokszor úgy érzem, lakik bennem egy nő is. Persze ritkán vasalok. Hová is kellene vasalt ing? Mosni viszont gyakran kell. De benne nem kételkedem, bár hogy mikor jött, nem tudom pontosan. Egyszer csak itt volt a gyárban. Végül is azóta létezik, hogy észrevettem. Más, mint a többi nő. Azt hiszem, ő is másnak tart, mint a többi férfit. Finomabb, mint mások. Mindig finom nőről ábrándoztam. Lehet, hogy ő meg olyasvalakiről álmodozott, mint én. Bár hogy milyen vagyok, igazán nem tudom.

Amikor észrevettem, hogy mindig délután negyed négyre ér be, negyed négykor én is bent voltam. Bár lehet, hogy én érkeztem mindig negyed négykor, és ő vette észre ezt a szokásomat, amiről nem tudtam, és alkalmazkodott hozzám. Nem emlékszem igazán, hogyan volt korábban az idővel. Egyáltalán semmire nem emlékszem, ami korábban történt, vagy őelőtte. Talán csak arra, hogy szerettem egyedül zuhanyozni, meg hogy a gyárban dolgoztam. De hogy mindez miért volt, fel nem foghattam. Most már tudom, hogy őmiatta. Amiatt a negyedóra miatt. Mindössze negyedóra. És mindig ugyanakkor. Én csak ezt a negyedórát várom mindennap, amióta először nyitottuk meg egyszerre a zuhanyzó csapját. Ő a női, én a férfi tusolóban. Közöttünk fal emelkedik. Közös fal, felül egy szellőzőnyílással. Azon át a legkisebb zörej is hallatszik. Ő pedig nem trappolt, caplatott, csoszogott, mint a többi, hanem halkan suhant. Nem fröcskölő csapkodással hordta hajlataiba a vizet, hanem szelíd mozdulatokkal. Nem kolbász és cigarettafüst áporodott szaga dőlt belőle, hanem illatos volt, még mielőtt magára kente volna a rózsaszagú szappant. A hangja, nos, a hangjával egy kicsit zavarban vagyok. Nem krákogott, nem is danolászott, csak finoman sóhajtozott, és halkan nyögött. Mindig egyedül zuhanyozott. Mindig egyedül zuhanyoztam. Vagyis mindig egyedül zuhanyoztunk negyed négytől fél négyig. Ha kopogtam, kopogott. Ha megsimogattam a falat, megsimogatta ő is. Ha átfröcsköltem egy kis vizet, visszafrocskolt ő is. Ha felsóhajtottam, felsóhajtott ő is. Ha felnyögtem, felnyögött ő is.

Soha nem beszéltünk. Soha nem tudtuk szavakba önteni azt, ami köztünk történik. Soha nem tudtuk, mi történik közöttünk. Soha nem tudtuk, történik-e közöttünk valami. Csak azt éreztük, hogy ez a mindennapos együttlét nekünk nagyon jó, és így jó, hogy titok fátyolozza.

Ha mindent érezni vélünk a másiktól, és hogy minden lehet a másik.

Ma nem csak negyedóra lesz. Többnek kell lennie. Esetleg húsz perc, talán fél óra is. Sőt, ma megszólítom, istenem, megszólítom. Egész nap ezen gondolkoztam a műhelyben. Kérdezték is, hogy mi van velem. De engem nem érdekel, hogy mit kérdeznek. Én ma találkozót kérek tőle. Úgy ver a szívem, ahogy kölyökkoromban vert utoljára, amikor az első lánnyal megismerkedtem. Én ezt nem bírom tovább. Én nőre vágyom, és megőrülök, hogy a fal mögött egy valódi nő van. De milyen lehet? Biztos takaros, finom teremtés. Nem lehet más! De már negyed négy van, éppen itt az idő. Gyorsan a zuhany alá. Hogyan, ő nem jön? Mi történik odaát? Semmi nesz. Várok. Bizonyára hamarosan itt lesz. Talán valami közbejött. Eddig nem jött közbe semmi. Nem, mindjárt itt lesz. Itt kell lennie. Biztosan ő is kíváncsi, meg akar ismerni, neki is csak élő férfi kell, nem holmi fal. Ahogy én, nyilván ő is az igazi ölelésre vágyik, a szerelemre. Biztos neki is elege van a sóhajtozásokból, a nyögésekből, a falrapuszikból. Vagy talán azért nem jön. Fél, hogy nem tud majd szeretni, ha megismer? Lehet, hogy nem jön többé?

*

Nem jött azóta sem. Elmúlt az idő. Újabbán a munkásokkal együtt zuhanyozom, akkor, amikor odaát a munkásnők csapata üt zajt. Állandóan a munkásnők között ténfergek a gyárban. Figyelem a járásukat, szagolgom, hallgatom őket. Ha odakint rózsát látok valami virágosnál, vagy parasztasszony kezében, messze elkerülöm. Nem akarom becsapni az orrom. Az igazi rózsailat nem a virágból árad.

Gyilkos

Már csak a lenyírt fű összegereblyézése volt hátra. A kertész barna overallja zsebéből kivett egy szál cigarettát, és rágyújtott. Vadásznő, amint a benzinmotor leállt, rögtön ott termett a kertben.

– Csak úgy erre jártam – jegyezte meg.

– Máris gereblyézem, kézit csókolom – mondta a kertész. – Mert tetszik tudni, a fűnyírás lényege a gereblyezés. Alaposan ki kell húzkodni a nyiradékot, különben elnyomja a töveket, és nem hajt a fű. Ezért tart a gereblyezés kétszer annyi ideig, mint maga a nyírás.

Markába köpött, és nagy gonddal hozzáfogott a gereblyezéshez, úgy magyarázta:

– Persze más volt a helyzet, asszonyom, amikor még kaszáltunk. Akkor nagyjából ugyanannyi ideig tartott a gereblyezés, mint a vágás. Ez a fejlődés.

De Vadásznő a fejlődésnek ez az aspektusa nemigen érdekelte, visszaindult a konyhába. Új volt még a kertész, akit a szomszédból ajánlottak, rajta tartotta hát a szemét. A kertész az a fajta ember volt, akit teljesen leköt a munkája. Nem volt túl gyors, de nem is állt meg öt-

percenként. Munka közben beszélgetni sem szeretett. Olykor még a felröppenő madár is ki tudta zökkenteni a ritmusból, hát még valami megfontolásra érdemes mondat. A rézsűhöz érve megtorpant, amint végiggondolta, hogyan vesse meg szilárdan a lábát, de azután töretlen lendülettel folytatta a gereblyézést. Vadásznő elégedetten figyelte az ablakból. A korábbi kertészek közül a rézsűt egy sem csinálta meg rendesen. Vadásznénak kellett utánuk mennie a sarlóval.

A kertész a kijelölt helyen elásta az összegereblyézett fűvet, majd miután megkapta a bérét a kert minden zugát tüzetesen átvizsgáló Vadásznétól, hazament. Szépen megtisztította a fűnyíróját, majd ahogy volt, olajosán átballagott a *Halba*. A haverok közül még egy sem volt lenn, egy ismeretlen férfival elegyedett szóba.

– Tudja, a fűnyírás lényege a gereblyezés – magyarázta az idegennek.

Az ismeretlen szótlánul nézte, és ivott.

– Két éve, amikor a kertészeti vállalatot eladták, meg lehetett venni a fűnyíró gépet – folytatta a kertész. – Hát én a Hadik tanácsára megvettem. Ő elég sok munkát szerez nekem, de magához is szívesen elmegyek nyírni, ha van kertje. Az én munkámra nem volt még panasz. Egészségére.

Kiitták az italukat. Az idegen rendelt még egy kört.

– Maga nem Keszin volt katona? – kérdezte a kertészt.

– De igen, ott.

– A kertészetben?

– Hát.

– Akkor te vagy a Gyilkos.

A kertész, még mielőtt behívták, egyszer a legjobb barátjával iszogatott. Már mind a ketten kornyadoztak a pálinkától, amikor valami buta dolgon összekülönböztek. A cimbora felugrott, és leütötte a kertészt, aki székestül eldőlt, és beverte a lengőbordáját. A lendülettől a támadó is elesett. Mindketten rögtön elaludtak. A kertész arra ébredt, hogy a szemébe süt a hold. A barátja ott feküdt előtte, arccal a földön. A kertész megpróbált elmászni az ágyáig. Ahogy megfordult, éles fájdalom nyilallt a bordájába. Visszahuppant a földre, és jobb kezével éppen a zsebében lapuló bicskára tapintott. A következő pillanatban levágta a barátja fülét. Az orvos, aki visszavarrta a fület, feljelentette a kertészt, aki hét hónap felfüggesztett börtönbüntetést kapott. Ettől kezdve Gyilkosnak nevezték.

– És te? – kérdezte Gyilkos.

– Én vagyok a Versmondó. Egyszer a tiszti konyhán mosogattam, amikor berontottál, és az ajtóból belevágtál egy kanalat a mosogatóba, hogy mossam el, mert fagyaltot akarsz enni. De nem mostam el, hiába szentségekéi. Később az öregkatonák hűledezve hallgatták, hogyan mertem ellenszegülni a Gyilkosnak. Mondták, hogy a kertészetben dolgozol.

– Igen, ott voltam. Hadik, a rangidős kertész, olyan szépen mesélt a különböző gyümölcsökről, zöldségekről, hogy megtetszett a kertészkedés. Ott tanultam meg fűvet nyírni. Ráéró időmben mindig a gépet tisztogattam, olajoztam. Egy idő múlva rám bízta a díszgyepet is az előkertben. Amikor leszereltek, megkerestem Hadikot, a rajparancsnokot, aki a kertészeti vállalatnál dolgozott. Szerzett nekem állást.

– Nem akartál hazamenni a faludba?

– Nem. Ott már a besorozásom előtt sem volt munka.

– Na persze, azt is mesélik rólad, hogy amikor egyszer hosszú eltávozást kaptál, hogy hazamehess Szabolcsba, jó egy nap utazást követően egyenest a kocsmába mentél, ahol a haverokkal átúttad a következő napot is, és végül indulnod kellett vissza, anélkül hogy találkoztál volna az édesanyáddal.

Gyilkos erősen elgondolkodott. Érezte, hogy most valami sértőt mondtak neki, de a sértés tényét nem tudta megragadni, visszavágni még kevésbé tudott volna a Versmondónak. Hacsak nem ököllel.

– Menj a fenébe – dünnyögte végül.

Kifordult a *Halból*, és elindult hazafelé. Végeredményben a *Gödörbe* még bemehet egy-két fröccsre. Egy luxusvilla kertje mellett elhaladva fűnyíró hangja ütötte meg a fülét. Érdeklődve nézett be az utca felőli, jól nyírt sövény egyik hasadéka. A látványtól földbe gyökerezett a lába. A fűnyíró mögé valami műanyag holmi volt szerelve, ami összegyűjtötte a fűvet. Nem volt szükség gereblyézéssel! Gyilkos teljesen összezavarodott. Visszamenjen a *Halba*? Lehet, hogy még ott találja ezt a nyegle Versmondót. Bár most már igazán kedve lett volna beverni a képét. Nem, akkor a hét hónap felfüggesztettet is le kell ülnie. De az a micsoda a fűnyíró mögött! Kiverte a verejték. Mit csináljon? Mit lehet ilyenkor csinálni? Végül addig kóválygott összevissza, hogy minden kocsmá bezárt a környéken. Éjjel szemhunyasnyit sem aludt, csak forgolódott az ágyában. Reggel korán nekilódult, és portást, titkárnőt félresöpörve berontott Hadikhoz, aki az átalakulás után a kertészeti vállalat igazgatója lett.

– Te mindig azt mondtad, hogy a fűnyírás lényege a gereblyezés! – támadt rá.

– Mi baj van ezzel? – kérdezte csodálkozva Hadik.

– Tegnap egy olyan fűnyírót láttam, amin egy izé összegyűjti a fűvet, és nem kell gereblyézni.

– Igen, az fűgyűjtő.

– Akkor én tíz éve fölöslegesen gereblyéztem?

– Dehogy, kérlek, a gereblyezés igen jól tesz a fűnek, csak hogy a fejlődés nem áll meg. Azzal, ha a nyírással egyidejűleg a fűvet is összegyűjtik, jelentős idő takarítható meg. Ugyanannyi idő alatt kétszer annyi fűvet lehet lenyírni.

Gyilkos kirohant az irodából, és a *Halban* alaposan leitta magát. Sehogy sem fért a fejébe, hogy akkor most mi is a fűnyírás lényege. Azután részeg aggyal számolgatni kezdte, mennyit keresett volna, ha gereblyezés helyett is fűvet nyír. Közben elaludt, lecsúszott az asztal alá. Álmában vonaton ült, és utazott haza az édesanyjához, akit tíz éve nem látott. A vonat valami nagy víz felületén siklott. Azután haragoszöld lett a víz, majd végeláthatatlan levegővé változott. A vonat megállt egy ligetes részen. Gyilkos kiszállt. Egy fa tövében ott állt a kedves, régi fűnyíró, társa oly sok munka után. A gépből fekete hajú nő lépett elő, barna overallban. Végigtörölgette a masinát, olajos ronggyal az olajos részeket, száraz ruhával a fedelét. Amikor végzett, lehúzta az overall zipzárt. Először hatalmas, fedetlen mellei buktak elő, majd teljesen mezítelenül állt Gyilkos előtt. Kicsit illegette magát, megfésülködött, tűzpiros ruhát öltött, és rózsát tűzött a hajába. Hozzádörgölözött Gyilkoshoz, megcsókolta, pénzt vett ki a zsebéből, majd odalépett Versmondóhoz, átadta neki a pénzt, és ledobta a ruháját. Szeretkezni kezdtek. Vadul hullámozott a testük, csakúgy, mint a szélfúttá fű körülöttük, amit már nyírni kellett volna. Majd Versmondó a fűnyíróra kötözte Gyilkost. A

mezítelen nő kacagva elfutott. Versmondó a nyomába eredt a fűnyíróval, azaz Gyilkossal, aki ütemesen nyeldekelt a füvet...

Arra ébredt, hogy öklendezik. A járdán találta magát. Feltápáskodott, és visszament a *Halba*, amely éppen ismét kinyitott. A betérő haverok nagyot röhögtek, hogy még mindig itt van. Tovább ivott. Üveges szeme előtt ismét megjelent a fűnyíró. Lassan feltápáskodott, hazatántorgott, baltával szétverte a fűnyíróját, azután visszaimbolygott a *Halba*. Három napig egyfolytában ivott. Zárórakor most már nem lökték ki az utcára.

A kocsmáros végül így szólt hozzá:

– Kezddhetnél végre valamit magaddal, mert lassan nem lesz miből innod, és akkor megint ki foglak dobni.

Gyilkos csak nézett maga elé. Lehetetlen helyzetben volt, hol azt érezte, hogy a fűnyírója megcsalja, hol azt, hogy ő csalta meg a fűnyíróját. Ha lett volna könnye, most bizonyára zokogott volna. Majd méla arcát ráemelte a kocsmárosra, úgy kérdezte:

– De most mit csináljak?

– Dolgozzál.

Ám Gyilkos most már nem dolgozhatott úgy, mint régen. A fejlődés nem állhat meg, és a fűnyírás lényege már nem a gereblyezés. De akkor mi? Gondterhelt arcán az öröm fénye villant. A fűgyűjtő! Izgatottan a kocsmároshoz fordult:

– Mondd, hol lehet fűgyűjtős fűnyírót kapni?

– Mit tudom én – vont vállat a kocsmáros. – Azt se tudom, mi az a fűgyűjtő.

Gyilkos felállt, és tanácstalanul kiment a *Halból*. Hirtelen eszébe jutott, hogy Hadikot megkérdezhetné, van-e fűgyűjtős gépe.

– Én a múltkor a figyelmedbe akartam ajánlani egy leselejtezésre váró fűnyíró, de úgy rohantál ki az irodából, mint Zrínyi – mondta Hadik.

– Van? Fűgyűjtős? És milyen? – kérdezte Gyilkos, örömtől remegő hangon.

– Elektromos. Voltaképpen ugyanúgy működik, mint a benzines, de nagyon fontos, hogy ki legyen húzva a zsinórja, ha netán leveszed a motorról a védőburkolatot.

– Értem, persze. A benzinmotort is ki kell kapcsolni. De mondd csak, Hadik, a fűnyírás lényege most a fűgyűjtő?

– Igen, végül is, igen.

Gyilkossal madarat lehetett volna fogatni. Szökdécselt az utcán, miközben rohant haza a pénzéért. Amikor fizetett, és a konszignáció ellenében a raktáros végre kiadta a fűgyűjtős csodát a hozzá tartozó zsinórral, Gyilkos szaladt, szaladt, és becsöngetett az első kuncaft-jához, aki útba esett.

Vadásznő gyanakodva nyitott ajtót. Azt hitte a kertész reklamálni fog, mert rájött, hogy a múltkor kevesebbet fizetett neki a megbeszéltnél. De nem, Gyilkos büszkén mutatta neki új szerzeményét, és kérve-kérlelte, engedje meg, hogy kipróbálja gyorsan, nem kér semmit a munkáért. Vadásznő megengedte, de azzal a feltétellel, hogy az egész kertet lenyírja, mert nem mutat jól, ha felemás a fű.

– Hát persze, hogy az egész kertet, kézit csókolom, és majd meg tetszik látni, mi az a fejlődés. – Azzal Gyilkos bedugta a zsinórt, bekapcsolta a gépet és elkezdte a füvet nyírni. Látva, hogy milyen szépen vág, kikapcsolta a gépet, kinyitotta a fűgyűjtőt, és beletúrt a selymes nyíradékba. Majd csavarhúzója segítségével levette a védőburkolatot, kíváncsian

megmarkolta az elektromotort – s többé nem tudta elengedni.

Amikor Vadásznő kihúzta a zsinórt, már késő volt.

Rigoletto

La donna é mobile. Ennyit tudok olaszul. Különben azt jelenti, hogy az asszony ingatag. A mantovai herceg énekli ezt a *Rigolettó*ban. A kedvenc operám. Az *Aidát* is szeretem, nagyon klassz a bevonulási induló, de annak a szövegét csak magyarul tudtam megjegyezni. Hanem, amikor felcsendül a la-don-ná-é-mó-bi-le, la-lá-lá-lá-lá-la-la, el is érzékenyülök. Mert ugye, ez a dallam hallatszik, amikor Gilda a gyilkos tör elé veti magát, hogy megmentse az őt elcsábító herceget. És a szegény nő meghal, az a rohadt herceg meg éli világát, és énekli, hogy a nők ingatagok. Köszönöm szépen.

Egyébként a nők tényleg ingatagok. Eddig legalábbis minden barátnőmet megingatta az operába járás. Először csak kifogásokkal hozakodtak elő, hogy az ismerőseik, szüleik épp ugyanarra az estére szerveztek ezt meg azt, amikor az előadás volt, de végül mindegyiknél kibújt a szög a zsákból. Hajni bírta legtovább, egy elvált asszony, ő már tudta, hogy nem olyan egyszerű a férfiakkal, mint némely kislány képzelet, mindenben a kedvemet kereste, én is nagyon csíptem, leszoktam miatta a dohányzásról, az ivásról, de három év után csak előjött ő is a farbával, hogy mennyire utálja az operát, szokjam le arról is. De az életről nem lehet leszokni. Mert az opera – akkor jöttem rá, amikor Hajnival is szakítottam – nekem maga az élet.

A szocializmusban kezdtem operába járni. Ma azt mondják, hogy az előző rendszerben mindenki szemét volt, ügynök meg belügyes. Akkoriban azt hallgattuk, hogy milyen rohadtak a kapitalisták, de mi a jövőt építjük, és tervek kellenek. Mindenesetre a vállalat szervezési elvtársnője nem győzte nyomni nekem a megmaradt ingyen operajegyeket. A végén annyira megszerettem a dolgot, hogy akkor is elmentem, ha senki sem tartott velem a brigádból, sőt, az is előfordult, hogy még fizettem is. Persze kezdetben annak nem örültem annyira, mert tíz üveg Köbüki árából voltam bent.

Endre, a barátom azért legtöbbször velem jött. Egy brigádban dolgoztunk, ő, a hegesztő és én, a szerkezeti lakatos. Jók voltunk, még Nyugat-Németországba is kimehettünk, de én nem bírtam tovább fél évnél. Nem a német miatt, az ember hamar megtanulta, hogy *Bier* meg *Eisbein*, hanem hiányzott az opera. Mert a kapitalizmusban az aztán nem tíz üveg, de legalább két láda sör árában volt. Offenbachból, ahol dolgoztunk, ráadásul kétszáznegyven kilométert kellett volna utaznunk Nürnbergbe, a legközelebbi rendes operaházig, oda-vissza az már négyszáznolcvan. Offenbachot pedig a reneszánsz kastélyával, a nyomdatörténeti kiállításával és a táskamúzeumával már az első héten kivégeztük Endrével. Szóval, amikor a szerződés lejárt, én hazajöttem. Endre még kiment három évre. Látszik is a különbség, nekem egy kis telkem van Dunavarsányban, ő meg egy kétszintes családi házat épített Harasztiban, és állólámpás Mercedesben fuvarozza a családját huszonöt év elteltével is.

De én ez alatt a három év alatt, amíg Endre esténként a németekkel ivott a kocsmában (de jó a sörük, istenem, ha egyszer a Kőbükki gyár vezetői is kimennének oda, elsírnák magukat!), operába jártam. Operába, ahol annyira el tudok felejteni mindent, király leszek Fülöppel, Macbethtel, Borisszái, intrikus don Basilióval, Biberachhal, Jágóval, dühöngő őrült Otellóval, Saloméval, Jóséval, könnyezve meghalok Mimivel, a Traviatával és Gildával.

Ha kint vagyok a telken, az előző napi előadáson elmélkedem, vagy már a következőt várom izgalommal, hogy milyen lesz Tatjánaként Tokody Ilona után Pitti Katalin, vagy Bánk szerepében Simándy helyett Molnár András. De már nem csak ezen gondolkozom. Hogyan születik meg ennyi szép dallam egy operaszerző fejében? Kezdetben persze azon törtem a fejem, miből lesz egyáltalán az opera. Erre azonban hamar megtaláltam a választ, mert csak összerendezik az életből vett történeteket, amelyek félhülye királyokról, politikusokról és bűnözőkről szólnak, és már kész is a szövegkönyv. De vajon a dal miből lesz? Hogy magyarázhatnám meg a barátnőmnek – ha lesz, mert régóta nincs, hiszen az én szerelmeim Házy Erzsébet, Sass Sylvia, Hamari Júlia, Csavlek Etelka, Kertesi Ingrid, de csak mint Erzsébet, Delila vagy Oscar, mihelyt lelépnek a mindent jelentő deszkákról, elvesztik a varázsukat – vagy Endrének, hogy honnan veszi a szerző a szebbnél szebb nyitányokat, kórusokat, áriákat, mondjuk, azt hogy la-lá-lá-lá-lá-la-la?

Nemrég éppen a bódét festettem – háznak nemigen nevezném, épp –, hogy elfér benne az ágy, a kempingasztal két székkal és a főzősarok, de azért takaros, főleg kívülről –, amikor egy rigó szépen elfütyülte a mantovai herceg áriájának dallamát. La-lá-lá-lá-lá-la-la, éppen csak a szöveget nem mondta: „*La donna é mobile*.” Persze lehet, hogy mondta – rigónyelven. Lehetetlen! Agyamra ment az opera, gondoltam, képzelődöm! Ha nem tudok aludni éjjel, akkor is dallamok cikáznak a fejemben, megeshet, hogy az első kora tavaszi meleg napsütésben elbóbiskoltam egy kicsit. Nyugodtan dolgoztam tovább. Mintegy húsz perc múlva megint felcsendült a dallam. Majd öt perccel később egymás után kétszer is. Megremegett a kezemben az ecset. Istene, a zeneszerző lekottázza a madarak feleselését, abból lesz az ária! Sürgősen meg kell tanulnom kottát írni! Igen, az ég zengése és a szél zúgása adja a nyitányt, a tücsökzenéből, a lombsuhogásból lesznek a kórusok. Ó, milyen egyszerű! Az opera a természet maga, mi más?

Aznap este felültem a bringára, átkarikáztam Endréhez, és izgatottan el újságoltam nagy felfedezésemet.

– Ezért kár volt átjönnöd – mondta. – A madarak könnyen leutánozzák a hallott dallamokat.

– Azt akarod mondani – kérdeztem –, hogy az én rigóm már hallotta ez az áriát, mondjuk, a rádióban?

– Itt falun mindenki kiakasztja a rádiót a kertbe.

– És az nem lehet, hogy Verdi tényleg egy rigótól hallotta a *Rigoletto* dallamát?

– Ugyan, ki tojta az első tojást?

Tényleg, ki írta az első zenét? A hang vezette a tollat, vagy a toll teremtett addig nem létező hangzást? Kétségek között tekertem haza Endrétől. Jó, sok mindenben okosabb nálam, de zenei kérdésekben eddig soha nem vitatkozott. Ekkora marhaságot mondtam volna? Vagy ez az egész zenei világ annyira csak a hozzám hasonló idióták szórakoztatására szolgál, hogy minden kérdés értelmetlen, amely vele kapcsolatos?

Olyan lennék, mint Rigoletto, aki azt hiszi, valami nagy tettet hajt végre, amikor elveszejt az álnok herceget, és végül csak a saját lányát sikerül meggyilkoltatnia? De én nem veszejtek el senkit, hacsak nem saját magamat. És az a sok ember, aki megírja az operát, élénekli, lejátssza, vezényli, az mind felemészti magát? Hát nem emészt-e fel bennünket az élet is? Lehet, hogy minden ingatag ezen a világon? Vagy mégis Endrével van a baj?

Alig várom, hogy leteljen a nyári szünet, és megkezdődjön a szezon. Most már annyiba kerül a jegy, mint két láda sör, minden pénzem arra megy. De mi másra volna szükségem, mint arra, hogy meghallgassam zenébe foglalt ábrándjaimat, ha már én nem tudom megírni őket? A rigó lekottázott dalától a nagyoperáig olyan hosszú út vezet, amelyet én már nem járhatok be. De most, hogy utoljára találkoztam Endrével, tudom, elég, ha az ember látja az utat ott, ahol mások előtt az üresség tátong csupán.

A másik Magyarország

Ráérősen sétált haza a randevúról. Ez a lány megvan. Minden jól sült el. A cipóban felszolgált hagymaleves, a bajor káposztás csülök, a búzasör. És csók a végén: „drága Zsigmond, hiányozni fogsz”. Talán már a következő találka után feljön a lakására. Sőt, az sem kizárt, hogy járnak is majd, hiszen Anita nemcsak dekoratív, de némi esze is van. Társaságba is be lehet dobni.

Ahogy a Dob utcából befordult a Kertész utcába, a sarkon elhaladt amellett a kiskocsmá mellett, ahová a nyolcvanas évek közepén nemegyszer betértek Dianával. Az micsoda nő volt! A Közgáz egyetem legjobbja. Kár, hogy megzubbant. Műbalhék, kiborulás, depresszió. Szerencse, hogy a piától ellazult. Egy üveg pezsi, és mindenben partner volt a pulyka. És ennek már több mint tíz éve! Mi is lett vele? Ja igen, valami külföldihez ment férjhez. De miért nem tűnt fel ennyi ideig ez a hely? Persze, a Körút felől nem erre szokott gyalog jönni, ha pedig kocsit vezet, a Dob utcai kereszteződésben jobbra kell néznie, a pincelejárat pedig balra esik.

Fejét lehajtva lement az alacsony lépcsőn, hogy megkeresse a kedves sarkot, amelyben órákon át ültek egymásba borulva Dianával. Ám a helyiséget egyedül a söntéspult helyzetéről lehetett felismerni. Az asztalokat, székeket eltávolították, a mocskos falakon – amelyekre faburkolat helyett műanyag lambéria került – könyöklőasztal futott körbe, de itt-ott már leszakadt a ránehezedő felsőtestek súlyától. Egy vendég elvизült nézéssel meredt rá, majd beleharapott a jobb kezében tartott margarinba, s baljával kenyeret tört hozzá a pulton levő penészgyanús vekniből.

Némi tévovázás után Zsigmond rendelt egy nagyfröccsöt.

– Huszonhat forint – lökte elé az italt a csapos.

Zsigmond a zsebéből előhúzott ötszázast a pult felett lebegtetve bizonytalanul kérdezett vissza:

– Mennyi?

– Nem hallja? Huszonhat.

– Százig kérek.

A *Bajor Király*ban háromszázért szokott búzasört inni. A magas borralalón nem csak a csapos álmélkodott el, de mindenki felfigyelt Zsigmondra, aki nagyot húzott a poharából. Jólesett az ital, szomjas maradt a csülök után. Első este nem lehet három sörnél többet meginni a nő előtt, mert alkoholistának hiszi az embert.

Egy szakállas alak lépett Zsigmondhoz.

– Ne haragudjon, hogy megszólítom – mondta barátságosan mosolyogva. – Törzsvendég vagyok itt, de maga olyan, mint a király.

– Uram, én csak egy egyszerű vendég vagyok, mint mindnyájan – szerénykedett Zsigmond.

– Nem, maga nem olyan, mint a többiek. És nem csak azért, mert százat adott huszonhatra, nem, uram. Maga az egyetlen, aki itt engem megért.

Felemelte a poharát, és ivott.

– Ezekkel ugyanis nem lehet beszélgetni – folytatta. – De tényleg maga a király. Ahogy mozog, ahogy rendel, ahogy iszik. És ez nekem tetszik. A többieknek nem. De a többiek mit számítanak, ha mi beszélgetünk.

Kiürültek a poharak. Zsigmond rendelt még egy kört.

– Különben én itt lakom a negyvennyolcban – közölte a szakállas férfi.

– Igen? Akkor szomszédok vagyunk. Hányadikon lakik?

– A pincelejáróban.

Zsigmond zavartan elhallgatott. A lépcsőlakó azonban lendületesen folytatta:

– Az a lényeg, hogy az ember őrizze meg a tartását, uram. Nem szabad feladni az emberi méltóságot. Tudja-e, miért kerültem az utcára?

– Nem.

– A feleségem miatt.

Zsigmond kezdte unni hivatlan beszélgetőtársát. Azon gondolkozott, hogy itt Magyarországon miért nem lehetséges, hogy valaki bemenjen egy ivóba, és zavartalanul elfogyasszon egy italt, ha szomjas.

– De azért csak megélünk – folytatta a törzsvendég. – Mindig előre is lépünk egy kicsit. Most például sikerült lecserélni a kocsimat egy újabbra.

Zsigmond, mint jó társalgó, majdnem megkérdezte: „Milyen márkájú autót vett?”, de most már óvatos volt. A hajléktalan elmesélte, hogy az új kocsira egyszerre tíz kiló horgany is ráfér, és a kereke is strapabíró.

Tehát a magafajta „kocsikkal” vánszorgó guberálók miatt nem lehet rendesen haladni a Dob utcában, amíg a MÉH nyitva tart. Reggelente ezért késik az irodából, és mindig exkuzálnia kell magát, ami nem igazán szerencsés dolog. Ámbár őt megvárják az ügyfelek. Hiába, az adótanácsai, a trükkjei aranyat érnek.

– Képzelse, a horganyért háromszáz forintot kaptam – lelkesedett a férfi. – Uram, háromszázat! Féle is tettem belőle.

Zsigmond úgy érezte, ideje lejárt, és indulni készült.

De a szakállas megragadta a karját, és így szólt:

– Uram, nekem semmi közöm ehhez a helyhez. Én Taszáron voltam fejlesztőmérnök.

Amikor az új kormány eldöntötte a felszámolást, egyik hónapról a másikra az utcán találtam magam, több tucat kollégával együtt. Még végkielégítést sem kaptunk. Most mondja meg, hol tud elhelyezkedni Magyarországon egy, a hadseregből kirúgott fejlesztőmérnök? Ez nem Amerika, ahol két kézzel kapnának a magamfajta után.

Zsigmond figyelni kezdett. A mérnök folytatta:

– Hónapokig jártam munka után. Minden kapu bezáródott. Mindegy, nem érdekes. De egy nap megyek haza, és a kulcsom nem nyitja az ajtót. Megnézem a táblát, a feleségem leánykori neve áll rajta. Elkezdtem dörömbölni, nyisd ki az ajtót, mondom, az anyád keservit, vagy rád töröm. Erre azt feleli a drága, hogy jog szerint az övé a lakás, és tűnnek el, mert kihívja a rendőrséget.

Ittak. A szakállas beleélte magát a történetébe.

– És tényleg kihívta a rendőröket, akik megállapították, hogy nincs jogcímem arra, hogy belépjek a saját lakásomba! Nincs jogcímem. Mi ez? Másnap elmentem a tanácsra, mert tanácsai volt a lakás, kettőnk nevére jött a kiutalás húsz évvel ezelőtt, kettőnk nevére jött a vételi ajánlat is, két éve. A tisztviselő elém tette azt a nyilatkozatot, amelyben lemondtam a vételi jogomról a feleségem javára. Elsötétült előttem a világ. Eszembe jutott a jelenet. Édes mosollyal csak annyit kért az asszony, egy finom vacsora után, ha jól emlékszem, pecsenyekacsát sütött, hogy írjam már itt, hogy eljárhasson a vétel ügyében, mert én olyan elfoglalt vagyok, úgysem érnék rá. Aláírtam.

Zihálva kiitta az italát.

– Felség, elmehet – mondta. – Nem tartom fel tovább. Az audiencia véget ért. Ez volt az én történetem. Két éve nem tudtam elmondani senkinek. Ha itt körülnéz, megértheti, miért. Pedig ami az életmódomat illeti, semmiben sem különbözik tőlük, hacsak abban nem, hogy ők ügyesebben kukáznak. De nem félek, idő kérdése minden.

– Uram, hadd hívjam meg még egy pohár borra – unszolta Zsigmond.

– Nagyon kedves, de most én vagyok a soros.

Zsigmond a csaposhoz fordult.

– Ez az én köröm.

– Nekem teljesen mindegy, kinek a köre, csak valaki fizessen – morogta a csapos.

Zsigmond a pultra helyezett egy százast.

– Tessék – mondta.

– Miért aláz meg? – kérdezte a mérnök.

– Dehogyan alázom meg. Sőt, ezt az ötszázast is itt hagyom magának.

A szakállas felháborodott.

– Nem kell – mondta.

– Kinek nem kell, ha magának nem? – erősködött Zsigmond. – Fogadja csak el. Nincs más választása.

– Már hogyan lenne?

– Uram – fordult a csaposhoz Zsigmond. – Itt van ez az ötszáz. Számlát nyitok a szakállas úrnak. Amíg az ötszáz forintból futja, addig nem kell fizetnie.

A pultra tette a bankjegyet.

De a mérnök már fönt járt a lépcső tetején, onnan dörögte:

– Jobban szerettem ezt a helyet, mint a *Lépcsőt*, király. De végtére, az is csak háromszáz

méterre van innen. Ott meg én nyitok számlát magának.

Becsapta a kocsmáját. A helyiségben italozók felnéztek egy pillanatra, majd ismét poharaikba mélyedtek. A Zsigmondhoz legközelebb álló vágyakozó pillantást vetett a pulton heverő ötszázas felé, ajka, mint aki imádkozik, hangtalanul mozgott, talán azt számolgatta, mennyi ideig iszogathatna abból a pénzből anélkül, hogy végső zeroszkodás előtt álló kézikocsiján naponta kétszer embermagasságig rakott papírhalmot kellene elhúznia a Dob utcai begyűjtőig, ahol egy-két kilóval mindig átverik.

Zsigmond tehetetlen dühében rendelt még egy nagyfröccsöt, bár nem kívánta igazán az italt. Végére is megalázta ez a „mérnök”. Tárgyalási szituációban keményen visszavágna, darabokra szedné ellenfele érveit. Hanem most nem fog egy guberáló után futkosni. Beszélnek lecsúszottakról, esélytelenekről, és tessék, ha az ember segíteni akar rajtuk, így viselkednek! Lassacskán kiürült a pohara, fizetett, eltette az ötszázasból visszajárót, és hazaindult a sötétben. Megint Anitára gondolt. Holnap felhívja. Nem, még korai lenne. Hadd várjon legalább egy napot. Vagy kettőt? Ilyenkor az elején legjobb bizonytalanságban tartani a nőt.

Amint a kapu zárjába illesztette a kulcsot, megtorpant. Olyan érzése támadt, mintha valahol külföldön, nagyon messze, egy másik kontinensen járt volna az imént. Vagy lehet, hogy csak egy másik Magyarországon, amelynek létezéséről sokan nem is tudnak, még többen nem is akarnak tudni, s ahol egy ital huszonhat forint, nem háromszáz, mert háromszázból ott – margarinós kenyeret majszolva a lépcsőfordulóknál – hetekig megélnék az emberek?

Az illatszer-kereskedő

Mindig is nagyon szerettem az illatokat. Az illatszer-kereskedő üzletében az üvegcsékből kiszabaduló édes, mérges, fűszeres aromák az életet jelentették nekem.

– Meglásd fiú, egyszer belefulladsz egy ilyen üvegbe – mondta az öreg, miközben megsimogatta a fejemet.

Nem, nincs nekem olyan szerencsém. Lassan jön majd értem el a halál, mint a kórházbeli öregemberekért, beállt, pállott, rothadó szagokkal. Különben is, hogy lehet a virágzó kertben a lombok haláláról beszélni? A virágárusok nem mondtak üyesmiket. Tudván, hogy mindenem az illat, előre szóltak:

– Holnap feltétlen jöjjön a fiatalúr, lesz friss gyöngyvirág.

Gyöngyvirág, liliom, rózsza. És a Lehel piaci virágoskofák nem bánták, hogy belefúrom az arcomat a szirmok közé, és közben simogatom a növények testét, a szárukat, a levelüket, mert a virág érzékeny, mint az ember. Minden gyermeki örömet és bánatomat belesugotam e puha, bársonyos, olykor meg szúrós, érdes növényi szövetekbe, mindazt, amit nem érthettek meg mások, csak ők, mert az ember érzéketlen.

Tehát illatszer-kereskedő akartam lenni. Szagolni a gyöngyvirágot augusztusban, a rózsát

novemberben, a liliomot januárban, mindent mindenkor.

De csak virágkereskedő lehettem – azazhogy virágárus.

Ötvennyolctól Amszterdamban, a virágpiacon dolgoztam, a világ legszebb tenyésztett növénycsodái, barna tulipánok, zöld rózsák és kék margaréták közt. A virágok a csatornák folyosóin érkeztek a tenger felől, megannyi Noé bárkáin, amelyekre mintha – sürgősség okán – minden létező növényfaj be lett volna zsúfolva. Sokat tűnődtem ezen. Hosszú évek után is annyira meglepett e vízen lebegő, könnyű testek látványa, mint amikor gyermekkoromban a margitszigeti tó nagy levelei közt megpillantottam a fenséges tündérrózsát. És vajon hová tűnnek az édes terhüktől megfosztott, ormóttan testek, amikor egybeolvadnak a grafit színű vízzel? Nem volna-e jobb, ha belefeküdnék valamelyik aljába, hogy elhajózzam messze, mint a régi egyiptomiak, akiket a nap minden éjjel meglátogatott a világ árnyékos oldalán, ahonnan már nem kell visszatérni, ahol örökké virágoznak a lótoszok?

A bárka azonban a feleségemért jött el. Alig tértem vissza a temetésről, a boltba betért egy ember, és azt mondta, hordjam el magam, mert ő itt a tulaj. Különben is, micsoda barom vagyok, hogy a virágokba fúrom a fejemet, meg szagolom őket. Ez elriasztja az amerikaiakat, akik a legjobb vevők a földön. Egyébként Amszterdamban már nem szagolgattam a virágokat. Még a leghamvasabb rózsának, a legbársonyosabb liliomnak sincs illata itt.

Azt hittem, a feleségemé a bolt. Ő intézte az üzleti ügyeket. Ha bent tartózkodott a pavilonban, még azt sem engedte meg, hogy a pénzt elvegyem.

– Te csak foglalkozz a szerelmeiddel – mondta.

Így is volt. Egykor az ő hamvas bőrében, üde leheletében, bársonyos hajában kerestem menedéket a margitszigeti platánok alatt vagy a város felett, a Halászbástya kőkorlátján ülve. Azután mindent elsodort az idő, és én visszahúzódtam régi kedves társaimhoz. A feleségem pedig a kereskedelemmel foglalkozott. Amikor felépültem az ideg-összeroppanásból, és felfogtam, mi történt velem, hogy negyven év után megint nincstelenné váltam a feleségem miatt – mert ötvenhatban is ő akart mindenáron eljönni Magyarországról –, ráadásul most nélküle maradtam, észrevettem, mennyi magányos ember haldoklik a kórházban. Velem egy szobában feküdt például az öreg Adrijaan, a gabonakereskedő.

– Színig rakják az uszályokat búzával... – dadogta –, majd belefordulnak a csatornába... És néha tényleg... a hullámok összecsapnak... Ez a vége... Tudom én... Azt akarják, hogy a biztosító... Hát ott pusztul a gabona... Kinek jó ez? Szórják a virágokat a tengerbe, bánom is én... De ki fog virágot vinni a síromra? A fiam, Amerikából? Még a kórházban sem látogat meg.

Megsajnáltam az öreget.

– Viszek én – mondtam.

Az öreg felélénkül.

– Valóban megtenné? Megírom a fiamnak, hogy találkozott egy ilyen nagyszerű emberrel... Aki vállalja...

Az öreg Adrijaan annyira jól lett, hogy visszatért az étvágya, néhány napra az infúzióról is le lehetett venni, sőt még sört is hozatott magának. Orvosnak, nővérnek, takarítónőnek örömmel újságolta, hogy én fogom ápolni a sírját.

De mégis meghalt. Akkor már elhagytam a kórházat. Lakásom ablakából bámultam a csatorna szürke vizét – közelébe sem merészkedtem a virágpiacnak, mert biztosan nem

engedték volna meg, hogy a szirmok közé temessem arcomat –, csak vártam a bárkát. Ám az öreg Adrijaan fia jött el, két másik férfival.

– Az ő családjukban sincs megoldva ez a kérdés – mondta.

Papírokat vettek elő, aláírták, és bankjegyeket helyeztek az asztalra.

– Havonta utaljuk a pénzt. Kéthetente rendbe teszi és lefényképezi a sírokat, a fotót elküldi nekünk. Ne sajnálja a virágokat, de ne felejtse számlát kérni róluk, mert különben nem tudjuk elkönyvelni a költségeit.

Kéthetente! Mindennap a virágpiacon kezdtem. A kereskedők örömmel megengedték, hogy virágaikba temessem az arcomat, sőt versenyeztek a kegyeimért. Mindig az illatos virágokat keresem. Hollandiában ez nehéz dolog. Ám a kereskedők nem sajnálták a fáradságot, hogy beszerezzék távoli országokból is, amit kérek. Ugyanis alig múlt el egy hónap, már nem csupán az öreg Adrijaanét és azt a két sírt kellett gondoznom, hanem vagy egy tucat másikat is. Diszkréten érkeznek a megbízók, ki egy orvos, nővér, takarítónő ajánlásával. És én hordom a sírokra a gyöngyvirágot, liliomot, rózsát. Az öreg Adrijaannak mindig viszek néhány búzaszemet is. Hollandiában persze nem egyszerű beszerezni az ilyesmit.

Sokáig szerettem volna, de most már végképp nem tudok hazamenni, egyre szaporodnak a megbízásaim. Talán már Hollandia minden sírját én gondozom. Az illatszer-kereskedő is úgy vélte, az a valóság, amit az ember gondol. Sokszor eszembe jut az öreg, amint őszülő szakállát simogatja.

– Hollandiában, fiú. A nagyapám ott született. Ő volt ám az igazi illatszer-kereskedő! Maga hajózott Batáviába az aromákért, nem ügynököktől készletezett, mint mi. El nem képzelhetem, minek telepedett meg itt, amikor Hollandiában igazán lehet élni. Vissza is ment Amszterdamba meghalni.

Azt hiszem, egész életemben egyetlen dolgot javasoltam a feleségemnek, hogy Hollandiába menjünk. Mindig minden nagyon érdekelte, amit csináltam, vagy éppen nem csináltam, de az soha nem merült fel benne, miért éppen Hollandia jutott eszembe. Talán mert annyira megtetszett neki az ötlet, hogy kimondása után rögvest magáénak tekintette.

„Mi Hollandiába készülünk a drágámmal” – mondogatta hónapokig a többi menekültnek az ausztriai táborban. Az osztrák hatóságok felé is kidolgozta a megfelelő nyelvi változatot: – „Hollandia gut's. Sehr.”

Amikor először látta meg az amszterdami csatornákat, a vállamra borulva zokogott, hogy egyik kanális olyan, mint a másik, és minden ház egyforma, ő itt mindig el fog tévedni, hol van ez a kóceráj Budapesthez, a Duna-parthoz, a Várhegyhez képest. Csak akkor nyugodott meg, amikor a virágpiachoz értünk, ahol a színek kavalkádja oázisnak tetszett a gránitszürke csatornák és vérbarna házak sivatagában.

Már nem lennék illatszer-kereskedő. Akkor nem érezném nap mint nap azt az anyai elválást. Egy üvegcsét átadni nem olyan, mint a hideg kőre helyezni a pompás, élő csokrot. Azt hiszem, nem is igen kereshetnék ennyit. A pénz egyébként most sem érdekel. Csupán azért szükséges, hogy valaki majd gondolja tovább a sírokat, az illatszer-kereskedő nagyapját, az öreg Adrijaanét, a feleségemet – és az enyémet.

Mosoly a tóból

Időnként magából kikelve ordított a kicsi gyermekkel, és mindennek elmondta az anyját, akit esténként együtt vártak haza. Máskor meg asszonyos kedvességgel becézte, ölébe vette, ringatta. Ringatta? Ezt persze Ábry csak feltételezhette, mert az apa-leány kapcsolatnak csupán fültanúja volt. Amikor a lépcsőházban először találkoztak, egy udvarias fiatalembert ismert meg, aki kétéves forma kislányát is köszönésre nógatta. Ő vigyázott a gyerekekre, és amikor este a felesége is hazaért, a falon keresztül teljes volt a családi béke, anya és leánya boldogan gügyörészttek, amíg az apa televíziót nézett.

Csak napközben adódtak nehézségek. A kislány eldugta a tányérját, kiöntötte a vázából a vizet, és apja kívánságaira gyakran hisztérikusan reagált, fellobbantva benne a trágárság, sőt az erőszak tüzét. Ha már ütések is csattantak, Ábry át-átdörömbölt a falon.

Otthon gyakran megemlítette a dolgot Valinak, akivel kettesben éltek.

– Ugyan, apa, azért veszed ennyire a szívedre, mert kevesebb a munkád – vetette oda a lánya a televízió mellől.

Ábrynak valóban nem sok tennivalója akadt mostanság, négy munkatársának is fel kellett mondania. Harminc évig dolgozott egy textilipari vállalatnál, ahol a főkönyvelőségig vitte. A rendszerváltást követően külföldi kézre került a gyár. A befektetőt csupán a telek érdekelte, amelyen a régi épület teljes bontása után irodaházat akart létesíteni. Mind az ezerkétszáz dolgozó munkanélküli lett. Ábry felismerte, hogy a gazdaság liberalizálása szükségképpen a könyvelők iránti kereslet megnövekedésével jár, és saját céget alapított. Kezdetben nyolcán is alig győzték a munkát, de a vállalkozók csakhamar jövedelmük eltüntetését várták el tőlük. Ábry nem volt hajlandó valótlán adatok könyvelésére, így klientúrája olyannyira megcsappant, hogy Tündével egy-két nap alatt végeztek a főkönyvekkel, azután csak úgy tettek-vettek az irodában. Figyelték hát arra, mi történik a szomszédban.

Kezdetben persze nem tudták, mik ezek a hol rövid, éles, hol elnyújtott, vonító hangok. Amikor azonban a gyereksírás is feljajdult, rájöttek, hogy nem valami háziállatról van szó. Hallgatózáshoz hozzászókkott fülük egy idő múlva kiválóan érzékelték a két ember minden rezdülését.

– Hogy ütheti meg valaki a saját gyermekét? – sóhajtott fel Tünde.

– El sem tudom képzelni – mondta elgondolkodva Ábry.

És ekkor szemük összevillant. Egymásra mosolyogtak. Hónapok óta kettesben töltötték a napokat az irodában. Évek óta magányosak voltak. Ábryt elragadták a nő ruhája mögött sejlő formák. Tekintete a nő bordó nylonharisnyás lábára tapadt. Tünde is ráébredt, mennyire vonzza az őszülő férfi gödrös mosolya. Lassú mozdulattal végigsimogatta térdét. A harisnyaszemek apró kisülései csak úgy pattogtak a tenyere alatt.

Hónapokig tartott az irodai szerelem. Ábry nem merte megosztani boldogságát Valival, akinek az arcán mindig az *a mosoly* tündökölt, amely tizenkilenc éve ragyogott rá Tihanyban, és azóta is igézte nappal, éjjel.

Ábry a Balatonban úszott. Cukott szemmel tempózott, csak időnként nyitotta fel szem-

héját. Hirtelen, mint sellő, az orra előtt bukkant fel a vízből egy lány, és önfeledten rámosolygott, majd huncutul menekülést színlelt. A férfi utána vetette magát, egy-két tempóval beérte, de amikor megfoghatta volna, lemaradt. Így játszadoztak-incselkedtek egymással vagy fél napig, az ebédről is teljesen megfeledkeztek, futó csókokból, ölelésekből merítve az energiát. A tünemény Ábryhoz ment feleségül, mosolya a férfi életének fénye és értelme lett, s még a legborúsabb napokon is felderítette az egyhangú főkönyveket. Gyönyörű kislányuk született. A csöppség arcán azonnal felderült a halhatatlan anyai mosoly. Amikor a tizenhárom éves Vali úttörőtáborba utazott, azt találták ki, hogy, mint hajdan szombatonként, az Uránia mozi előtt randevűznak, és megnézik a hatórás előadást. Ábry ért oda elsőnek, és már zsebében lapult a mozijegy, amikor a felesége feltűnt a túloldalon, és megállt a pirosnál. Mindkét irányba hatalmas autóáradat hömpölygött. Amikor zöldre váltott a lámpa, néhány kocsni a kereszteződésben szorult. Az asszony szerelmes önfeladtsággal átszaladt a zebrán. Nagy dudaszóval kivágott egy luxusautó, és elütötte. Az asszony felröppent, mint a főnixmadár, majd élettelenül alázuhant. A táskájából kiguruló púdertartó Ábry cipőjéhez koccant.

Hetek múlva Vali gyászban megtört gyermekarcán újból felragyogott az a földöntúli mosoly. Ábry a lába elé rakta a vüágot, csak hogy újra és újra láthassa szerelme mosolyát. Nem is gondolt más nőre. Ez a mosoly még öt év múlva is ott tündökölt előtte, amikor Tündével szeretkezett.

Egy alkalommal váratlan munka adódott. Kelepeltek a nyomtatók, fodrozódó papírhalmok zizegtek, csattogtak a számológépek. Főnök és beosztott csupán késő este fonódhattak egymásba. A szomszéd lakásban egész nap csönd volt. Ez persze a munkazaj mellett nem tűnhetett fel és később is alig, amikor a technika zörejeit a testek zajgása váltotta fel. Hirtelen valaki berobbant az irodába, és felkattintotta a villanyt. Tünde felsikoltott, és kirohant a fürdőszobába.

– Bocsánat – dadogta a szomszéd. Részségében hosszasan kutatót a szavak után. – A gyereket levittem vidékre a nagyanyjához, aztán hazajövet benéztem a *Bertalamba* a haverokhoz. Az ajtó nyitva volt, mint amikor a feleségem itthon van...

– Menjen már innen! – kiáltott rá Ábry, miközben megszégyenülve kapkodta magára a ruháit.

– Néha nekem is jár egy kis szabadság – jegyezte meg távozóban a szomszéd, és felnevetett.

Ábry nem láthatta többé Tündét. Elköltözött, és édesanyja nem adta meg az új címét. A férfi csak ült az irodában, és hallgatta a szomszéd családot. Igyekezett lopva érkezni és távozni, nehogy összefusson az apával. Egyszer hazafelé menet mégiscsak beleszaladt. A fiatal férfi szemében leplezetlen gúny jelent meg. Ábry tehetetlenül sündörgött el mellette, mert magát is mocskosnak érezte...

Gondolatai ránehezedtek, összenyomták. Az útkereszteződésben nem látta a piros lámpát. Csikorgó fékezést hallott, majd elvesztette az eszméletét. Amikor kivilágosodott a világ, emberek hajoltak fölé.

– Jól van?

– Köszönöm, igen – mondta Ábry, bár kínzó fájdalom hasogatott a tarkója táján.

Tápászkodni kezdett.

– A helyszínen le kéne lőni azt a szemét sofőrt, aki állón vágta – háborgott valaki. – Nem igaz, hogy ebben az országban már mindent szabad!

– Persze, mert a kommunisták győztek a választásokon...

– Na, mondja, a jobbnak mit köszönhetünk? Felét éri a nyugdíjam!

Hazaérve Valit a televízió előtt találta. A *Terminátort* adták. Ábry hüledezve nézte a jelenetet, amelyben Arnold Schwarzenegger kivessi a szemét, és felhajtja a bőrt a karján, amelyben izmok helyett drótok futnak.

– Te ilyesmit nézel, Vali? – kérdezte Ábry.

– Azt nézek, amit akarok – válaszolt a lány, és rámosolygott apjára.

Ábry fejébe lüktető fájdalom nyilallt. A felesége tizennyolc évesen soha nem mondott volna ilyesmit. És nem a korszak volt más, hanem ő. Ez a mosoly csak látszólag az övé, az arcbőr gyűrődése csupán, üres reflexió, mögötte ugyanúgy nincs semmi, mint a Schwarzenegger-robot plasztik borítója alatt.

– Hogy mersz velem így beszélni? – csattant fel Ábry.

– Jaj, apa, hagyj már ezekkel a fárasztó kérdéseiddel...

– Te, te, vigyázz!

– Biztos megint semmi dolgod nem volt az irodában, csak azt az őrültet hallgattad, aki üvöltözik a gyerekével. Igazán kereshetnél valami normális munkát! Miből élünk így meg?

Ábrynak meglódult a keze. Vali sírva fakadt, ám apja saját üvöltésétől nem hallotta sem őt, sem az arcbőrén csattanó tenyerének hangját.

Arra ocsúdott, hogy dörömbölnek a falon.

Mondd meg Laurának

A harmadik infarktus után már elmondhatom: méltatlan vagyok a barátságodra. De ezt te úgyis tudod. Most még itt csivitelnek a kórházépület ereszei alatt a fecskék, de hamarosan elmennek, és akkor biztosan, vagy talán még ittlétükkor lecsap a negyedik, és azt még senki nem élte túl. Mert már csak a fecskék csivitelését várom, amikor kusza álmaimból felriadok. Köszönöm, hogy minden este eljössz, köszönöm, hogy te vagy a legjobb, vagyis az egyetlen barátom. Sajnálom, hogy a temetésem gondja is rád fog maradni, de tudod, számtalan tervem közül oly sok minden nem sikerült, többek között egy család. Éppen a te feleséged miatt.

Nem tudom, hogyan történt, egyetemi éveink alatt, azt követően, hogy bemutattad, noha feltűnően csinos nő volt, soha nem merülhetett fel, hogy szemet vessek rá. A barátom barátnője *tabu*. Pláne a felesége. Mégis, abban a pillanatban, amikor mint férj és feleség lelépdeltetek a Jáki-kápolna lépcsőjén – ó, micsoda festői környezet egy esküvőhöz a Vajdahunyadvár, a Városliget, a tó –, a gratulációmát fogadó mosolyán keresztül szemének egy villanásával egyenesen a szívem közepébe talált.

Zaklatottan dobáltam magam az ágyban egész éjjel. Mi volt ez a csalóka fény, csak képzeletem, vagy ami még rosszabb, én akarnám megfertőzni kapcsolatod tisztaságát

tudat alatti mocskos fantáziáimmal? Hanem amikor a nászútról hazatérve engedtem szíves vacsorameghívásodnak, bizonyossággá vált, hogy nem képzelődtem. Valahányszor kimentei – és persze egy idő múlva mind gyakrabban, hisz jócskán üritettük a söröspalackokat –, kedvessége felfokozódott, és pillantása úgy perzselt, mint annak a napnak a sugarai, amelyben a dalmáciai tengerparton fürödtetek, és sokkal jobban érdeklődött a természetes határok definiálhatósága iránt, mint valaha is. Emlékezhetsz, rosszul lettem – nem az ital miatt történt.

Amikor hazaértem, még megittam egy üveg vodkát. Azt a mosolyt tehát egyáltalán nem a véletlen, se nem az én túlfűtött fantáziám eredményezte. Hát akkor mi? Miért kínálná magát másnak egy nő, akit éppen most vezettek az oltárhoz, mindenesetre (férfi vagyok, gyenge fából tákolt anyag) rögvest beleszerettem. Az, hogy beleszerettem, szegényes utalás arra a borzalmas viharra, amely lelkemben támadt. Egyfelől soha ekkora teljességgel, szellemvilággal, sejtálózatom minden rezdülésével nőt még nem kívántam, másfelől kapcsolatunk eleve lehetetlennek tűnt, amelyhez csak a barátomon áttiporva vezethet az út.

De akkor miért jelzett? Nem holmi csélcsap nőcskéről van szó, aki mindenkinek az ágyába befekszik. Intelligenciája kimagasló, találmányaim iránt a legodaadóbb érdeklődést mutatta, sőt, szakmailag is értékelhető – különösen a biológiai határérték számításra vonatkozó – kérdéseivel nemegyszer zavarba hozott. A sejtszerkezeti és a mikrokörnyezet hőviszonyainak változását mutató ábrák és az egyenletkötegek fölé hajolva azonban, míg te nemritkán órákra is magunkra hagytál bennünket a kollégiumi szobában, és egészen közletről lélegezhettem be bőrén, hajának illatát, soha a leghalványabb gesztus sem utalt arra, hogy mi, a szellem peremvidékén kalandozók, egyébként nő és férfi lennénk. Persze most, hogy lángot fogott sokáig lefojtott bensőm, mindazok az órák, illatok, hangok elöntöttek, és hónapokon keresztül, valahányszor munkába akartam fogni, akár otthon, akár az intézetben, az ő alakja magasodott fölém, haja reám zúdult, és letaglózott a kérdés:

– Biztos, hogy ez a helyes határérték?

Emlékezhetsz, akkoriban igyekeztelek is kerülni benneteket, találkozásaink inkább éttermi vacsorákra szorítkoztak, mert nem tehettem ki magunkat annak a kísértésnek, hogy ugyanazon lakásban tartózkodhassunk egy időben – a feleséged és én. De már akkor megfigyeltem az első konfliktusok jeleit közöttetek, amelyek a házassági titoktartás spanyolfalát áttörték. Nem a méregkeverő szándék vezetett, hogy mielőbb a helyedbe léphessek, sőt még hosszú ideig nyugtatgatni igyekeztem magamat, nincs semmi baj, hisz egy szoknyára ejtett kanálról, simogatásra kalandozó kezéd által felszakított harisnyáról, a társalgás hevében elfelejtett kávéról volt szó csupán. Hirtelen vállon ragadtál egy nap, hogy még én is kerüllek, nem csak a feleséged, elegend van az egészből, menjek már fel hozzátok. Felmentem, és akkor a feleséged bejelentette, hogy terhes.

Megnyugodtam. Bezárhattam szerelmemet szívem legmélyebb zugába, és csupán a Liget madarainak, fáinak súgtam meg titkomat egy-egy harsogó tavaszi hajnalon. Én lettem gyermeketek keresztapja, majdan korrepetitora a biológiai és kémiai tudományokban, és ami konfliktus kialakult volna közöttetek, a ragyogó barna szemébe pillantva felszívódott, elpárolgott, és én hinni kezdtem, hogy mégis van, igenis van béke a világon, ha boldogság nincs is, vagy legalábbis a gyermekkor elmúltával nem értelmezhető.

Megint évekre bele tudtam felejtkezni a természetes és a mesterséges jelenségek

határának kutatásába. Mondhatom, a ligeti fecskéktől többet tanultam, mint kiterjedt kísérleteimből. Végső soron minden természetes, még a mesterséges dolgok is. Hanem egy este – amikor a gyermek valami nyári táborba utazott –, mintha a szrebnicai frontra érkeztem volna, gránátokként vetettétek egymásra a szavakat, s mindkettőtök a „válás” harcálláspontjából lődözött.

– Azért te szívesen látott vendég maradsz, Jenő!

Lelkemből szinte kirobbantak az eltemetett érzések, évek. Akkor értettem meg a Jáki-kápolnabeli pillantást. Ez az asszony, mint egy Kasszandra, már a nász ájult pillanatában megérezte a vészterhes jövőt, és azt, hogy itt, ezen a világon csupán egyetlen férfival építhetne ki fészekmeleg kapcsolatot, szeretőmmé, egyszersmind anyámmá válva, velem, a szegény kutatóval.

– Ugye, nem vindikálad magadnak a meghívás jogát a közös lakásunkban? – kérdezted ekkor te, aki e pillanatban mit sem sejtettél e szavak mélységeiről.

A feleséged irántam való érzelve csak a következő látogatáskor világossá vált számodra, amikor a nyakamba borult, ölelt és csókolt előtted visszavonulásodig, és azután is, amíg a zavartól és a boldogságtól tántorogva el nem hagytam a lakást.

Akkor kaptam az első infarktust. Annyira szerelmes voltam belé, hogy egyszerűen nem bírtam elviselni. Felépülésem után persze rögtön hozzátok siettem. Te, aki a kórházban oly hűségesen látogattál, diszkréten elmentél hazulról. Én ott álltam a boldogság kapujában. De hát mi a boldogság? Leparkolni a Wartburgot, miközben a szerelmes asszony – bár nem látod őt – minden mozdulatodat figyeli? A motorzaj elültével gyönyörködni a fecskék röptében és csivitelésében, amely a kedvest mindig annyira felvidítja? Utazni a liften a hetedikre, és ahogy nőnek az emeletszámok, úgy érezni mindjobban az erek lüktetését?

És mégsem csaltalak meg. Egy éven keresztül minden este beálltam a parkolóba, és sokszor reggelig az autóban üldögéltem. A Wartburgot lecseréltem egy Marutira, ezért nem láthatott, legalábbis nem tudhatta, hogy engem lát – idegen burokból. El nem képzelhette, hová tűntem. Pedig ott voltam a szeme előtt. Nem éreztem elég erőt ahhoz, hogy felmenjek hozzá, ám a közelsége nélkül nem létezhettem. Tudtam, hogy ott vár az ablaknál, beszívja a tavasz, a nyár, az őszi illatot, vagy esőben a csukott ablaktábla mögül figyel, nap nap után fürkészi miattam azt a lehangoló lakótelepi parkolót, és képtelen voltam kimondani a szót, hogy vége, csakúgy, mint egyáltalán belekezdeni e kapcsolatba. Belehaltam volna, mint ahogy most abba halok bele, hogy soha nem történt köztünk semmi.

Barátom, nagyon köszönöm, hogy itt vagy! Az udvariasság azt diktálná, olyasmit mondjak, hogy akkor, ott az autóban, amikor én – akinek a kutatási problémák alatt szálló évek pillanatoknak tetszettek csupán – esténként éveket öregedtem, azért nem juthattam dűlőre, mert lelkifurdalást éreztem miattad. Valójában eszembe sem jutottál, legalábbis e tekintetben semmiképp. Valahányszor rátettem a kezemet az ajtóküncsre, majd elhúztam onnan, csak a feleségedre gondoltam, és egyre jobban féltem, hogy magammal rántom őt, ha idejekorán nem távolodom el tőle. Bocsásd meg kíméletlen őszinteségemet, de más nem marad belőlünk. Először szavakká válunk, majd szavak emlékeivé, végül eltűnünk erről a földről.

Mondd meg Laurának, csak őt szerettem.

Sári Pista hegedűje

Csúpor Andrásnak

A cigányok ügyes zenészek, de lusták tanulni. Ezért végeztem el a Zeneakadémiát. Megmutattam a magyaroknak, sőt a nagyvilágnak, hogy nem csak a folklórhoz értünk. Végigkoncerteztem Európát, Amerikát, játszottam Ferencsikkel, Abbadóval, Mutival, Mehtával – tomboló közönség előtt. De csak akkor nyugodtam meg, amikor Bécsben felkértek egy mesterkurzusra. Schiff Andris kísért. Volt ott svéd, dán, de főleg japán. Hanem amikor az én egykori pajtásom, a Kövi Gyurka lépett be az ajtón a kamaszok után, könnyek szöktek a szemembe.

– Gyurka – mondtam hát neki –, mit keresel te itt a tehetséges kezdők között? Öreg zenész vagy, mint magam is.

– Azt mondd meg nekem – szölt a Gyurka, miután kibontakozott az ölelésemből –, hogy a *híd* alatt, azon a behangolatlan területen, hogyan csalogod ki a muzsikát a húrokból? Ettől hangos Európa, hogy te azt is tudod.

Nem is igazán emlékeztem, miért tévedt oda a vonóm, valami ráadás számként ott a közönség előtt, abban az alkoholmámorhoz, sem a nőknél található gyönyörökhöz nem fogható hangulatban, amely az embert a koncerten rabul ejti, kipróbáltam a lehetetlent. Hát Gyurka, akivel egymás kezébe adtuk a hegedűt, amikor a Sári Pista bácsinál tanultunk, emiatt jött el hozzám Bécsbe, a *Musikverein*be, és azt mondja, erről beszél egész Európa, pedig az az Európa csak a *Margitkert*től a *Kulacsig* tart – de nekem az az Európa a hazám.

– És felénk már sosem nézel a *Kulacsba*? – kérdezte még. – Hát nem ott a helyed?

Budapestre hazatérve rögvest oda siettem. Az első ember, akibe botlottam: Sári Pista bácsi volt.

– Te, Dezső – mondta négyéves koromban apámnak –, te világeletemben semmirekellő voltál, de nézd meg a fiadat. Két ujjal fogja a mogyorófavesszőt, nem marokra, mint a többi. Ha ideadod, nagy primást csinállok belőle.

Apám a keze alá adott; igaz, kikötötte, hogy legalább egy üveg pálinkát érdemel értem. És Sári Pista, akinek Bajától Budapestig minden csárdában átadta a hegedűt a primás, és aki nélkül én talán csak köszörűs lennék, nos, ott ült a *Kulacs* ruhatárában.

– Mit keres itt, Pista bátyám? – kérdeztem megrökönyödve.

– Öreg vagyok én már a hegedőléshez – mondta. – A kabátkiadást el nem ronthatom. Odabent Kövi Gyurka, Barta Dani és a többiek ujjongva üdvözöltek. Kézről kézre adták a Stradivarimat, meg is próbálta mindegyik. Azután, amikor már eleget muzsikáltak, bemutattam nekik, hogyan játszom én a *Pacsirtát* a hegedű hídja alatt. A párizsi *Conservatoire* műértő közönsége semmit nem tud a lelkesedésről. Ezek a fiúk úgy örültek bravúromnak, mint a kisgyerekek. Volt, aki sírt is. De egyikük sem tudta utánam csinálni a kunsztot.

Akkor előjött a ruhatárból Sári Pista bácsi, hóna alatt Remenyik Mihály-féle hegedűjével.

Vállamra tette a kezét, úgy mondta:

– Mindent tudsz, amit a hegedősnek tudnia kell.

Azzal megfordította hegedűjét, és a hátán, a jávorfán játszotta el a *Pacsirtát*, de úgy, mintha csak a húrokon fészülködött volna a vonójával.

Egy hét múlva az amszterdami *Concertgebouw*-ban léptem fel Maazellel. Ám én nem láttam a közönséget, és nem hallottam a tapsot. A legendás Sári Pista keze táncolt előttem a Remenyik-féle hegedű hátán, és a *Pacsirta* csengett a fülemben. Miért mondta, hogy mindent tudok, amit a hegedősnek tudnia kell, amikor a hangszer hátán nem tudok játszani? Ezt nem kell tudnia a hegedősnek? Vagy nem is vagyok hegedűs, csak egy Akadémiát végzett senki?

Netán Sári Pista magát már nem is muzsikusnak tartja, hanem annál többnek? Miért nem mutatta be korábban ezt a tudását, miért most hozakodott elő vele, amikor, úgymond, öreg már a „hegedőléshez”? Miért nem mertem semmit kérdezni tőle azon az estén, amelyen úgy oldalogtam el, mint egy kivert kutya?

Amszterdamból megjövöt, azonnal a *Kulacsba* rohantam. Sári Pista nem volt ott. Sehol nem volt. Meghalt.

Tántorgó léptekkel siettem a feleségéhez.

– Bazsikám, fiam! – Viola néni magához ölelt, megcsókolt, gyászának kendőjét lelkemre terítette. – Mindig fiút szeretett volna, primásnak, de csak lányt tudtam neki szülni. Rád hagyta a hegedűjét, neszel!

Most megyek haza, kezemben a Sári Pista hegedűjével. Elhaladok a Zeneakadémia mellett. Énekhang, trombita-, majd hegedűszó. Az a tanár ott fönt nem tudja a titkot, de még én sem, itt lent. Csak talán az a hegedű tudja, amit viszek. Sári Pista rám hagyta a lelkét. Vagy már neki is egy régi primás muzsikált fel az ütött-kopott jávorfa testből? Talán nem is akart bejönni közénk akkor este a *Kulacsban*, a húrokon viháncoló purdék közé, csak éppen behozta őt a hangszere? Lehet, hogy a hegedű játszik az emberen?

Viszem a Remenyik-féle hegedűt, viszem.

Mi lesz, ha nem szólal meg?

Zombi

Bartha Antalnak

Öreg vagyok, nem zavarok, három.

Már csak három nap, és nem lesz ébresztő, reggeli torna, gázálarc, menetgyakorlat, krumplipucolás, őrség, irányított szabadidő, stokizás, körletszemle, takarodó, Csőke százados, Páti hadnagy és Zsuffa törzsőrmester. Már javában tartott a leszerelés előtti össze-tartás. A szobában csak úgy gomolygott a füst, de ki törődik ezzel ilyenkor? Ha az ügyeletes bejön, őt is megkínálják.

– Az milyen volt, amikor Beregdi tizedes bedobta a gumikacsáját a körlet közepébe, és

így szólt, hogy addig öntsék a vizet a kopaszok, amíg a kacsza nem úszik?

– Viszont nem ultrázott be, nehogy a lúg tönkretegye a kacsza tollait.

Általános derűltség.

– És Pilhál szakszi, a konyháról?

– Ne is mondd, öcsém. Annak a kezében viszont állandóan remegett az ultra. A mosogatóhoz sem adott, hogy több jusson a kőre. Onnan lehetett tudni, hogy előző nap ő volt az ügyeletes, ha valaki nem látta volna a gizda arcát, hogy a legénységi konyhán síkosak maradtak a tányérok.

– A tányérok? A teásbögrék. Reggelente zsíros volt a tea.

– Engem meg egyszer bezárt a hűtőkamrába. Ha nem csúszik le az egyik félsertés a kampóról, lehet, hogy meg is fagyok.

– Miért? Belebújtál a bőrébe?

Nagy nevetés.

– Dehogy! Mire visszaakasztottam a kampóra, teleizzadtam a gatyámat is. Nem mindenki olyan tagbaszakadt barom, mint te.

– De te, Kőíró, ne nagyon sírjál, mert rögtön az újonc után bekavartad magad az irodára, ahol te lettél a király.

– Csak hozzánk képest. Akkora király, mint Zoltics, az öreg írnok, ő sosem lett. Ahhoz még Csőke százados is kopogtatva ment be.

– Persze, mert ő írta az angol leckéit.

– Mindegy, hogy miért, így volt.

– Lényeg az, hogy Kőírónak az újonc után soha nem volt dolga Pilhállal.

– Annyit azonban senki nem volt konyhaszolgáltatón, mint Zombi.

– Legalább háromszoros Kiváló Krumplihaj Cibáló kitüntetést érdemelne.

– Csőrikám mindig Pilhált fogta ki.

– Akkor Érdemes Ultrabénás.

– Egyszer lehányták a Pilhált. Hátral szállt le a buszról, és épp akkor ért a középső ajtóhoz, amikor az kinyílt, és valaki hatalmasat könnyített magán, teljesen betérítve a szakszit.

Óriási hahota.

– Mire a csőka egyáltalán felfogta, mi történt, az ajtó szépen becsukódott, a busz pedig tovább ment. Hanem, ahogy jött be a laktanyába, és felháborodva rinyálta, mi történt vele, egy sem volt, aki megsajnálta volna, mindenki a szemébe röhögött.

– Én meg sose felejttem el, amikor Zsuffa főtörzs összeszedette velünk a leveleket és ágakat az ezredtörzs előtti erdőben, mert jött valami pizsamás a hadosztálytól. Elmagyaráztam neki szépen, hogy a levél és az ág, ha lehullik a fáról az nem olyan, mint amikor a tiszt lakótelepen eldobják a konzervdobozt, hanem természetes bomláson megy keresztül, és szép lassan összekeveredik a kőzettörmelékkal, szemcsékkel, gazdagítja a szerves rétegeket, és így alakul ki a hazánkban legáltalánosabban jellemző, átlagosan ötven-hatvan centiméter vastagságú barna erdei talaj, amely mezőgazdasági művelésre igen alkalmas. Ő ezt érti, mondta erre Zsuffa főtörzs, de szedjük össze a leveleket és az ágakat az erdőben, mert az a parancs.

– Azért első időszakban te is jó néhányszor bekavartál Zombinak, Kőíró! „Ha nem pucolod ki a géppisztolyom, én pucolok ki az előjegyzésből!” vagy „Ha megtalálod az én

fókámat is, akkor megkeresem a körletelhagyásodat!” Emlékszel? Ha nem ilyen jámbor a srác, már nem lenne ennyire egyenes az orrod.

Ekkor friss pálinkával megérkezett Csengey, aki még az összetartás alatt sem bírta ki, hogy ne dobbantson.

– Hülye vagy, Csengey, nem ér annyit az egész! – mondta Kőíró. – Ha megbuksz, még a futkosóba is bedughatnak.

– Az üzlet az üzlet. Megegyeztem Sámsonnal, hogy hozok öt litert az új főzetből. Egy pár bakancsért odaadja. A Ho Si Minh-ösvényen úgysem fognak meg.

– Ennek a hajdúsámsoni zugpálinkafőzőnek már az apja is a laktanyából látta el felszereléssel a környékbelieket.

– Ja, az ötből kettőt Csőke századosnak hozom. Ennyivel tartozom neki a bakancsért.

– A bakancsot nem Zsuffa főtörzs írta le?

– De igen. Azért viszem az ellenértékét a főnökének.

Hanem hát szeszt fogyasztani ilyenkor is kockázatos, ezért a leszerelő állomány elhagyta a szobát, azaz a hálókörletet. Ketten maradtak, Kőíró, az írnok, aki onnan kapta a nevét, hogy ha valaki összeakaszkodott vele, annak azt mondta, nagyon vigyázzon, mert kővel írja meg a kimaradási engedélyét, és az sose fog látszani a papíron, és Zombi. Zombi, akinek Kőíró volt a „keresztapja”, mert eredetileg Dombinak hívták. Zombinak a mozgása, de főképp az észjárása igen lassú volt. Ragadványneve egyébként – miután megnézte élete első zombifilmjét – nagyon megtetszett neki. Kőíró nem tartott a társasággal, mert a mappáját pakolta össze, hogy még megmutathasson valamit az új írnoknak, Zombi pedig az ágyán ült és – sírt.

– Te nem iszol pálinkát, Zombi? – kérdezte Kőíró – Vagy már nem szereted?

– Megyek mindjárt.

Zombi elfordult, és zubbonya ujjával megtörölte szemét. De nem mozdult, csak bámult ki az ablakon a nyárfák kopasz tetejére. Kőíró átölelte a vállát.

– Rossz hír? – kérdezte. – Valami történt a családban?

– Nem. Ott nem történt semmi.

– Megbántottak? Mondd, hogy ki, elintézem.

– Ugyan. Nem bánt itt engem senki. Még a Pilhál se igen zavart, pedig az gané volt.

– Hát akkor mi baj, Zombi? Három nap múlva szabadulunk.

– Épp ez az.

– Tessék?

– Mi lesz azután?

– Hogy-hogy mi lesz? Civilőrület lesz, Zombikám! Buli buli hátán, lányok, minden!

– Penyigén?

– Hát, Penyigén. Összecsődítéd a srácokat, és kész.

– Csupa öregember lakik ott.

– És a fiatalok?

– Nyíregyen, Mátészalkán, Bátorban.

– Miért nem mész te is Nyíregyre?

– Drága ott a lakás...

Az egyik fa csúcsáról pacsirta rebbent fel. Zombi a szemével követte a röptét, majd

tekintete Kőíró térdére zuhant.

- Én hajnalban kelek, ellátom az állatokat, nappal melózom a gépállomáson, Gyarmaton, este megint etetés, ganézás – dörmögte. – Nyíregyről nem tudnám megcsinálni
 - Most ki látja el az állatokat?
 - Apám. De öreg már, nemigen bírja.
 - Hát akkor miért nem adja fel?
 - Azt nem lehet!
 - És a testvéreid? Ők nem segítenek?
 - Már mind kiházasodott.
- Zombi hosszasan elgondolkozott, majd felállt, hogy a többiek után induljon.
- Tudod, Kőíró, soha többet ilyen jó sorom nem lesz az életben, mint itt, a katonaságnál. Ennyi vidámság, jó fej, humor... Nekem csak itt voltak igazi barátaim.

Horn úr víkendje

Keze ökölbe szorult a gyönyörűségtől. Éppen csak kijött a Hill & Bill irodából, ő, a híres *land agent*, és már dől a pénz. Azon a birminghami gyümölcsösön is háromszázezer dollárt keresett (a hülye tulajnak az volt a legfontosabb, hogy ősszel még betakaríthassa az almákat), most egy pompás plaza áll rajta. Ő a chipet is megtalálja a szénakazalban. Csak ránézett a térképre, és ideugrott, hogy megvizsgálja, mi ez a zöld folt, és lám, mire bukkant itt, Bécsben, a XIX. kerület kellős közepén? Körben nívós lakóházak, többek között az amerikai másodtanácsos rezidenciája, az utcákon Porschék, Jaguarok parkolnak, még két Rolls Royce-ra is felfigyelt. És kétezer-négy tavaszán itt, a bécsi villanegyed szívében még mindig parlagon hever egy négyezer négyzetméteres telek drótkerítésekkel tűzfélé szabdalva, rajta zöltségágyások meg rozzant bungalók, mint valami indiánrezervátumban. Luxus lakóparknak alkalmasabb helyszínt alig lehetne elképzelni. A befektető odalesz az örömtől. Itt a felkínált másfél százalék nem érdekes, ő maga fog opciót kötni százezrével és az egészet ötmilliónál alább nem adja a befektetőnek. A tulajok, csupa csóró, boldogok lesznek, ha ennyiért megszabadulhatnak számukra semmit sem érő zsebkendőnyi telkeiktől. Felírta tehát a legelső víkendtelek tulajdonosának a nevét.

Mathias Horn úr vajat kent egy szelet feketekenyérre, de nem harapott bele. Hagyta, hogy a tűzhely felől érkező illatok körüllegyezzék, és hullámos szélű, vastag, fehér porcelántányérjába meredt. A nagymama ebben kínálta neki a mákos palacsintát. Szegény! Manapság nem sütnék palacsintát, csak leviszik a gyerekeket a McDonald's-ba.

- Mi újság a vámhivatalban, Mathias? – kérdezte a felesége.
- Sérült plombával akartak vámkezeltetni két görög kamiont.
- És mit találtak bennük?
- Semmit. Minden tétel szerepelt a fuvarlevélen.
- Akkor mi lesz?

– Majd a parancsnok dönt.

Felesége a tányérjába helyezte a sercegő flekként. Mathias Horn úr késével kettévágta a húst, melynek belsejéből gőzpatatok csaptak arcába. Beleharapott a kenyérbe. Ekkor megszólalt a csengő.

Mathias Horn úrnak attól, hogy őt keresik, és egy bizonyos Lovejoy, ingatlanszakértő, nem akaródzott levenni az ajtóláncot.

– Milyen ügyben? – kérdezte.

– A Dyonysiusz Andrásyn levő telekről van szó.

– A telek nem eladó – válaszolta a vaskos tokába fejlődő áll az ajtórésen keresztül.

– Minden eladó.

– Minden, de ez a telek nem.

Az ajtó dörrenve becsukódott.

Másnap reggel a háza előtt várta Horn urat.

– Már megint ön az? – kérdezte Horn úr. – Kitartó ember.

– Kérem, üzleti ajánlatom van – mondta Lovejoy.

– Mindenkinek üzleti ajánlata van manapság.

– Beveszem társnak.

– Hogy a saját telkemen... De hát ön az, aki be akar tolaodni! Mi az, hogy *bevesz*?

Most már nem lesz nehéz, gondolta Lovejoy, és megértően rámosolygott a kopasz fejre, a szögletes arcra, a gégére halmozódó tokára.

– Annál biztosan többet ér a telek, mint amire ön gondol.

– Mire gondolok?

Lovejoy zavartan nézett a tokára.

– Hogy mire gondolok? – Felnevetett. – Arra gondolok, hogy megcsinálhatja a szerencséjét.

Phoenixben ilyenkor azt mondják az ügyfélnek „ember”, és vállon veregetik. De nem Amerikában volt.

– Mit hord itt összevissza? – kérdezte ismét Horn úr. – Az előbb arról beszélt, hogy bevesz társnak, most meg, hogy mire gondolok vagy gondol?

– Nem ülünk be valahová egy kávéra?

– Nem.

Lovejoy hátán verejtékcseppek csorogtak végig.

– Az a telek valóságos aranybánya.

– A telek nem eladó.

– De kérem, ez egy paragon levő, abszolút jól fejleszthető belvárosi ingatlan, az utolsó üres építési telek Döblingben. Dollármilliókat ér.

– Ez egy víkendtelek.

Az este a Wien Hilton szálloda éttermében töprengő Lovejoy tányérjában összetapadt két szem kaviár. „A molosszol kaviár soha nem ragad össze – figyelt fel a csodálatos eseményre az indiai pincér. – Misztér, ez valamit jelent.”

– Szóval, beveszem az üzletbe. Segít felvásárolni a szomszédai telkét, eladjuk az egészet a Hill & Billnek, és osztozunk a haszonon – mondta sóhajtva Lovejoy, és úgy sóvárogta az igenlés jelét a zsírpárnák közé zárt szájon, mint a Kaszpi-tavi halász a bőséges ikratermést,

amikor a beluga hasába vágja a kését.

– A telek, sem a miénk, sem a szomszédainké nem eladó. Hetente jön egy alkusz. Volt szerencsém!

Lovejoy, a neves *land agent*, akinek egykor lába előtt hevert Arizona és Birmingham, ökölbe szorult kézzel állt a Dyonysiusz Andrassy és a Formanek Strasse sarkán. Nyolc whisky után is csak dobálta magát éjjel az ágyban, végül véreres szemekkel bámult ki lakosztályának ablakán, amíg a hajnal kései fel nem hasogatták a Stadtpark feletti mélykék eget.

Még alig kezdték nyitogatni ablakaikat a környékbeli előkelő házak korábban kelő lakói, amikor Horn úr és felesége Volkswagen Golf típusú autóján megérkezett a víkendre. Horn úr kinyitotta a kertkaput és a hétvégi kabin ajtaját, akkurátusan behordta a kocsiból a csomagokat, a jégládát, az élelmiszeres kosarat, a sportszatyrot, majd körbejárta kertjét. Miután alaposan felmért mindent, csakúgy, mint a felesége, maga is eltűnt a vityillóban, hogy azután egy, a hatvanas évek trendjét követő fürdőnadrágban, kezében egy fakeszes, vászon nyugággyal lépjen elő. Kimért mozdulatokkal kinyitotta az alkalmatosságot, s miután meggyőződött arról, hogy stabilan áll, belesüppedt, és átadta magát a kora nyári napnak.

Lovejoynak az a képzet sem szerzett kellő elégtételt, hogy a napozó alak mögé oson, hegedűhúrt illeszt a nyakára, és miközben csavarja, egyre érzi, amint a fém belemélyed a tokába, megfeszül a gégén, és ahogy csavarja, csavarja, oldalra billen a szögletes fej, nyugágyastól feldől az otromba test, és ahogy csavarja, csavarja, úgy vergődik, hánykolódik – mint Lovejoy éjjel az ágyban –, amíg csak a végső kínban meg nem merevedik a keze alatt. Csak nézte-nézte a békésen bágyadozó Horn urat, de egyszerűen nem értette. Várt, hogy tán előhúzz egy olaj csövet, amelyen keresztül kertjében eredő forrásból teletankolja a környékbeli gépkocsikat, hogy egy bokor alján titkos tárnába ereszkedik le, amelyből csillámló aranyrögökkel kerül elő, valamit, ami megmagyarázhatná, hogy ez a nyomorúság miért nem eladó.

Amikor azután a második Volkswagen Golf is leparkolt Hornék autója közelében, s utasai barátságos magázódással néhány szót váltottak Horn úrral és a feleségével, aki ebből az alkalomból – zöld gumikesztyűben, egyik kezében egy félig meghámozott krumplival, a másikban egy kiskéssel – maga is kilépett a kabinból, sőt a Dyonysiusz Andrassy és a Formanek Strasse sarkán egy harmadik, legalább huszonöt éves automobil – ezúttal egy Opel Kadett – is megjelent, Lovejoy hanyatt-homlok menekült a helyszínről.

Kepler meghal

Ezerhatszázhuszonhét decemberében Johannes Kepler felkerekedett Prágába, hogy elmaradt udvari matematikusi járandóságát kamatos kamataival együtt felvegye. Tizenkétezer aranyforintról volt szó. Maga is elcsodálkozott, amikor kiszámolta a pontos összeget, de végül is a fizetésének mindig csak a felét-harmadát kapta meg, merthogy soha nem volt pénz a kincstárban. Tudván tudva ezt, a csillagász nem is nagyon zavarta az udvari főméltóságokat

a maga igényével. Most azonban az ügy halaszthatatlanná vált. A Linzből a Habsburg-császár más vallásúakat kiutasító rendeleté folytán ingó és ingatlan vagyonát hátrahagyni kényszerült, európai hírű tudós gyakorlatilag földönfutóvá vált. Hogyha kiegyenlítük a tartozást, az élete végéig biztos megélhetést jelentene a családjának, sőt, még a világmindenség harmóniájára vonatkozó kutatásait is gondtalanul folytathatná, amelynek három alaptörvényét már sikerült is fellelnie.

Prágában az al- és főkorlátnokok, pecsétőrök, kancelláriai tisztviselők hónapokon keresztül derűlátóan ítélték meg a helyzetet. Akárcsak a császár maga, aki udvari matematikusának személyesen adta tudtára, hogy megerősíti az állásában. Ezt követően a háborúra terelte a szót, amely roppant költségeket emészt fel. Az a háború, amelyet a katolikusok a protestánsok ellen vívnak. A katolikus uralkodó protestáns alattvalójának tehát megértését kérhette tekintetben, hogy nemcsak most képtelen fizetni, de még azt sem tudja megmondani, egyáltalán mikor számíthat a járandóságára, csakúgy, mint az al- és főkorlátnokok, pecsétőrök és kancelláriai tisztviselők. Az uralkodók azonban szívükön viselik alattvalóik sorsát. A császár a birodalmi hadak fővezérének, A. W. E. Wallensteinnek (Valdstejn) nemrégiben eladta a sziléziai Sagan hercegséget. Ám a vételárat a generális csupán részben egyenlítette ki. A fennmaradó összeg esedékességéről, csakúgy, mint Kepler fizetésének kérdéséről, hónapokig folytak a tárgyalások. Végül herceg Wallenstein a kincstár teljes tartozását átvállalta. A kancellária tehát értesítette Keplert, hogy járandóságával kapcsolatban a továbbiakban Wallenstein hercegnél érdeklődjön.

A nagyúr a legnagyobb szívéllyel fogadta a tudóst. Kertelés nélkül elmondta neki, hogy jelenleg nincsen ennyi készpénze. Praktikus emberként rögtön hozzá is tette, ha Kepler huszonhét évig tudott várni, egy-két hónap már igazán nem jelenthet problémát. Azalatt beveszi Stralsundot, és a hadizsákmányból az elmaradt járandóságot még ki is pótolja. Türelem, és a tizenkettőből tizenöt lesz. A csülagász tehát – immár Wallenstein birtokán – folytatta munkáját, megírta az *Admonitio ad astronomost*, valamint továbbhaladt Durocatus, az izlandi halász Holdba jutott fiának történetével.

A fiú áldott sorsának köszönhetően a Föld felé néző Subvolvára került, és nem Prevolvára, ahol felőrölték volna a kéthetenként váltakozó napok és éjjelek. Onnan ugyanis, mondták a Subvolva-lakók, soha nem látni a Földet, így annak fénye sem enyhítheti az éjszakák dermedtségét. A két hétig tartó hév nappalban pedig olyan hosszú lábú, tekergő nyakú lények tenyésznek, amelyek egy csepp vízért kiirtják a saját fajtájukbelit is. Bezzeg Subvolván nem csupán a lakók egymáshoz való kedvessége és türelme, de mindenféle csodaszerszámok és alkalmatosságok tették még kellemesebbé az amúgy is enyhe életet. Emelők, amelyek az utast a gondolat sebességével vetekedve egy pillanat alatt a bolygó távoli zugába repítik. Kis csövek, amelyeket füléhez és szájához illesztve olyképpen beszélgethet az otthon maradókkal, mintha csak egy sövény választaná el őket egymástól. Önmagukból fényeket sugárzó ládák, amelyek azoknak mutattak alakosságokat, akiknek már nincs hová utazniuk, és már maguk sem fogadnak látogatókat. Durocatus legszívesebben a Subvolva-beli lágy éjszakában olyan táv-csővön át szemlélte a Volvát – azaz a Földet –, amelyet még Galileo Galilei is megirigyelt volna. A Föld a Holdról e látszó nélkül alig néhányszor tűnt volna nagyobbna a Holdnál, amelyet Durocatus annyiszor megfigyelt, midőn apjával kihajóztak a hajnali vizekre. Mindketten szerették a Holdat. Az öreg éppen annyira,

amennyire a viharlámpát, hisz az reménységgé változtatja a sötétséget. Durocatus azonban valósággal beleitta magát tekintetével a Holdba, és egy cseppet sem csodálkozott, amikor egy szép napon Subvolván találta magát. Mindjárt apját kereste meg a nagyító üveggel. Az öreg, csakúgy, mint máskor, kivezette bárkáját a sötét habokra. De nem ugyanaz az ember lebegett az éji vizeken. A rettenetes úrön át Durocatus megérezte, hogy az édesapja, aki soha nem mosolygott rá, és gondolkodás nélkül bármiért rásújtott a lábszárára az evezőlapáttal, valójában mindent érte csinált az életben. Mozdulatai a megszokottság ólmosságából most nem szabadulhattak, éjszakát vigyázó tekintete a semmibe révedt. Hogyan lehetne a távolból egy szikrát küldeni, visszalobbantani az élet kihunyni akaró tüzét?

Wallenstein azonban nem vette be Stralsundot. A tél beállta előtt hazatért, és felismerve sikertelensége okát, horoszkópot kért Keplertől. A csillagász pedig fizetést a hercegtől. De hogy adhatna fizetést, ha nem tudja, mikor lesz kedvező alkalma Stralsund elfoglalására, amely a szükséges pénz fedezetét jelentené? Miért készítené horoszkópot, aki a csillagok pontos helymeghatározásával és nem pedig jóslással foglalkozik? Wallenstein nem tudta, hogy a bolygók keringési idejének négyzetei úgy aránylanak egymáshoz, mint a Naptól számított középtávolságaik köbei. Kepler viszont felismerte, hogy csak úgy juthat némi jövedelemhez, ha kiad egy csülagászati évkönyvet, amelyből az asztrológusok kiszámolják a Wallensteinek horoszkópjait. Saját erejéből felállított egy nyomdát, amelynek berendezéseit, a nyomdásszal együtt, maga szállította Saganba. Wallenstein azonban továbbra is ragaszkodott hozzá, hogy Kepler készítse el a horoszkópját. A csülagász felhívta a figyelmét, hogy teljesítse az őfelségével, a császárral és vele szemben vállalt kötelezettségét. A herceg erre beajánlotta a rostocki egyetem professzorának. Csakhogy Kepler tudta, az állásajánlat elfogadásával örökre lemondana udvari matematikusi járandóságáról.

Ezerhatszázharminc őszére Wallenstein csillaga leáldozott. A regensburgi birodalmi gyűlés nyomására a császár elmozdította fővezéri tisztjéből. Most már aligha lesz alkalma Stralsund bevételére. Az udvari matematikus fizetésének fedezete köddé foszlott. Kepler tehát elbúcsúzott feleségétől, Susannától és öt kicsi gyermekétől, hogy felkerekedjen Regensburgba, a birodalmi gyűlésre, ahová másfél hónapi, szakadatlan esőben való lovaglás után meg is érkezett. A birodalmi gyűlés napirendjére nem volt egyszerű dolog felkerülni. Szerencsére néhány ismerőse is akadt a gyűlésben, akiket felkereshetett. Segíteni nem tudtak ugyan, de jó szívvel azt tanácsolták, hogy várjon. Kepler nem várt, meghalt. Lovát eladták, az árából kifizették az orvost és a lelkészt.

Azt, hogy Kepler meghal, senki nem gondolta volna. Halálos ágyánál a legmagasabb méltóságok jelentek meg, birodalmi lovagok, bárók, főpapok, sőt: őfelsége, a császár is elküldte egyik tisztjét. A fogadást és a többi derék regensburgi polgárt könnyekig meghatotta a nagyurak e mély gyásza az ágrólszakadt tudósért. Johannes Keplert még a város falain kívül fekvő lutheránus Szent Péter-temetőbe is fényes gyülekezet kísérte utolsó útjára. Nagy beszédekben méltatták tudományos érdemeit, mindenekelőtt a boroshordók új termérésével kapcsolatos könyvét, valamint a horoszkópok alapjául szolgáló Rudolf-táblázatait és csillagászati évkönyveit.

Időközben napirendre került Kepler beadványa. A birodalmi gyűlés méltányossági alapon post mortem megtárgyalta az udvari matematikus követelését, és okafogyottság címén végleg elutasította. Susannát, az özvegyet és az öt kicsi árva csak Durocatus vehette észre erős

távcsövén keresztül a Holdról. A fáradhatatlan Durocatus, az izlandi halász fia, aki mindenkinek elküldi a vigasztalás fénypásmáit, aki késő éjjelen a Holdra feltekint.

A lapozó

Hegedűs Gönczy Katalinnak

Én lapozok a rádióban. Ez ugye igen felelősségteljes dolog. Ha az ember figyelme kihagy, késik egy kicsit, a zongorista máris elvétette a darabot. A zongorista – a művész. Külön világ. Érzékeny. Nem mindegy, hogyan lapoznak neki. Van, aki segítő szándékkal lesimítja a kottalapot. Ezt a művész nem szereti. Mint ahogy azt sem, ha a lapozó nem gombolja be a zakóját, hanem egyik kezével a szárnyát tartja, ekképp könyöke a zongorista halántékánál köröz. Akad, aki megnyálazza ujját – ez nem elegáns. De a legnagyobb baj, ha túl gyorsan pörgetik az oldalakat. Lapozni úgy kell, hogy bal kézzel lehetőleg finoman megérintjük a kotta jobb felső sarkát, az aktuális oldalt ívben meghajlítjuk, és úgy fordítjuk át lassan, de folyamatosan, hogy a művész közben az első taktusokat a hengerszerűen felé gömbölyödő felületről leolvashassa. A művész. Akinek a lapozóra egyáltalán nincs szüksége, csak a lapozásra.

Úgy kezdődött, hogy egy külföldi zongorista érkezett felvételre, de nem ismerte kívülről a darabot. Ide-oda ugrált mindenki, ez a rádióban teljesen normális, mint ahogy az is, hogy senkit nem találtak, aki a feladatra, hogy úgy mondjam, szakmailag alkalmas lett volna. A rekkenő júliusi hőségben mindenki szabadságon van, a zeneakadémiai hallgatók pedig úgy eltűnnek a strandokon, hogy Sherlock Holmes sem találná meg őket, nem hogy a Magyar Rádió intendánsa. Az igazgató hirtelen így szólt hozzám:

– Béla, maga nem tud véletlenül kottát olvasni?

Nos, ez a kérdés maga volt a csoda. Nem mondhatom, hogy az igazgató korábban soha nem fordult hozzám, ám csupán olyan ügyben, hogy folyik a fűtőtest az íróasztala mellett, illetve hogy meleg van a szobájában, vagy hideg. Hozzá kell tennem azt is, hogy az igazgató közvetlenül csupán akkor exponálta magát felém, ha Piriké, a titkárnő gyermeke betegsége okán szabadságon volt.

– Kérem, igazgató úr – mondtam elszoruló torokkal, bár igazán nem tudtam mire vélni a kérdést –, a helyzet az, hogy bár igen alacsony színvonalon, de magam is zongorázom. Van is otthon egy kis pianínóm, ami persze nem azt jelenti...

– Kettes stúdió!

És már lapoztam is a kottát Lemuel Baliolnak, Brit-Kolumbia legtöbbet ígérő tehetségének. Nem mondom, kicsit izgultam, amíg észre nem vettem, hogy az ifjú zseni sokkal feszültebb nálam. Pedig neki nem ez volt az első felvétele.

– Béla, be ne iratkozzon a Zeneakadémiára, mert akkor elfelejt lapozni! – kedélyeskedett a felvételt követően a szerkesztő. Azután egyik lapozás jött a másik után, magyaroknak,

külföldieknek egyaránt.

– Persze, a jó sztorik! Te csak tudod, hogyan körítsed – hecceitek a haverok. Pedig, amit én elmondtam a Múzeum presszóban, mind úgy történt. Palik Ferencnek például csak érzésből lapoztam. Egészen más dolgokat játszott ugyanis, mint amik a Mefisztó-keringőben le vannak írva. Nem mondom, ördögien zongorázott. De nem Lisztet. Azaz, valahol igen. Csak túlságosan beleadta saját magát is. Mindegy! A felvétel sikerült. Később hallottam, hogy Palik Ferencnek nehézségei vannak a kottaolvasással. Mindent emlékezetből játszik. A kritikusok lehűtése végett mégis mindig kottát és lapozót kér.

Vagy Szvjatoszlav Richter. Budapesti koncertje után rádiófelvételt is lekötöttek vele. Csakhogy ő nem az *Allegro barbaró*val készült, hanem a *Gopak*kal. Nagy botrány kerekedett, de végül nem neki lett igazza. Kénytelen-kelletlen Mattolnia kellett. De azt nem egyszerűen úgy csinálta, mintha a kisujjában lenne a mű, hanem, mintha egyenesen ő rögtönözte volna. A végén meg is jegyezte:

– Egész jó kis darab.

Szóval, ment minden, mint a karikacsapás. Az igazgató így mutatott be:

– A lapozónk.

Nem azt mondta, hogy gondnok vagy fűtő, nem: *a lapozónk*. Alig vártam, hogy újabb fel-lépésem legyen. Igen, fellépésem! Mert észrevétlenül is a produkció része voltam. Richter, Fischer, Gould az én figyelmem célnaszálán függött.

A legutolsó nyári napok egyikén, július közepének is beillő kánikulában érkezett felvételre az oroszországi Rahmanyinov-zongoristaverseny győztese, Szvetlána Panfjorova

– A lapozónk – mondta neki az igazgató.

Szvetlána rugalmas tenyerecskéibe fogta ormótlan mancsomat, tatáros szemét meleg, barna fénnel rám villantotta, és így szólt:

– Nagyon, nagyon örülök.

Ekkor hatolt orromba a körülötte lengő különleges kölniillat, amely leginkább fahéjra emlékeztetett. Sokféle dáma forog a rádióban, ám ezt az odort még soha nem éreztem.

„Nagyon örülök.” Amikor az igazgató bemutat egy művésznek, a reakció általában annyi, hogy „á, igen” vagy „rendben”. Mintha a zongoraszékről vagy a vizespohárról volna szó. Ennek a sok nagy-nagy művésznek én mind azt kívántam, hibázza el. Én úgysem rontok. Én nem ronthatok. De ők igen. Bizony, sokszor félreütöttek, ám a lapozót egyetlenegy esetben nem lehetett okolni. Pedig volt, aki nem egyeztetette velem az ismétléseket. Az ismétlés, ha vissza kell lapozni, igen problematikus. Amennyiben az ismétlendő rész kezdete az előző oldal középvonala fölé esik, a kottalapot a bal alsó sarkánál fogva kell visszahajtani. Persze én mindig átnéztem a darabot lapozás előtt, sőt, ha jutott rá idő, szerény szintemen el is játszottam otthon. Erre épült az én szakmai önérzetem.

Húsz év után Szvetlánának akartam először segíteni. Egy nagyon nehéz Ligeti-szonátát játszott. Gondosan átnézte velem a kottát. Meleg fénnel pillantott rám, a kottába mélyedve is éreztem az arcomon, a halántékomon szeme simogatását. Amikor bementünk a stúdióba, úgy mosolygott rám, mint a primadonnának szoktak egy Stokowskyra, egy Furtwänglerre. Nem, nem. Mint az egészen kicsi lányok a felnőtt férfiakra, akiket utána az ujjacskájuk köré csavarnak. Azután megszűnt számára a külvilág. Leült a zongorához, és magába ölelte a hangszeret, mint fiókáit a madár, amikor melengető szárnyát ráborítja a fészkére.

Elrontottam. A mű legkritikusabb részénél összetapadtak a kottalapok, ráadásul az ujjam is begörcsölt. Hat taktus elment, mire úrrá lettem e helyzeten. A lábszámról is folyt a verejték. Még csak sandítani sem mertem a mandulaszemek felé. Szvetlána játszott rendületlenül. Én teljesen összetörve lapoztam tovább.

Nem is tudtam, hogyan esdekeljek a bocsánatáért.

– Ugyan, nem is emlékszem, hogy hibázott volna – mondta Szvetlána csillogó szemekkel, és puha ujaival megcirógatta kacska lapátkezemet, amelyet legszívesebben levágtam volna

Amikor a felvételt visszahallgattuk, kiderült, hogy hibátlanul játszotta le azt a hat ütemet is. Nem az a zongorista, aki valamilyen módon lejátssza a darabot, hanem aki beleálmodja magát a zeneszerző képzeletébe.

Azóta nem lapozom. Víztelenítem a radiátorokat, beállítom a kazánhőmérsékletet, ellenőrzöm a csapokat a mosdókban. A Szimfonikusok felvételére sem járok be, mert már nem élvezhetem a zenét, csak azt figyelem, hogyan lapoznak a pultoknál, nem vétik-e el az ütemet két összetapadt kottalap, vagy az izgalomtól nyirkos ujjak sutasága miatt. Mert a zenekarban a muzsikuskok lapoznak. Már nem is zongorázom. Valahányszor előveszek egy kottát, fahéj illat leng körül, fényes mandulaszemek meleg simogatását érzem a tarkómon, és a hátam mögött álló Szvetlána arra vár, hogy lapozhasson nekem. Azért ezt mégsem hagyhatom.

Idegen fonal

Legjobban az arcát szerettem. A tekintetét. Azt a természetességet, amellyel felfelé néz. A felfelé néző ember általában bágyatag. Nevetséges. Cecília arca mély érdeklődést tükröz. Női kíváncsiságot. És csak azután következik az áhítat. Vagy inkább szeretet. Talán nincs is különbség.

A szemek barna komolyságának visszaadását nagyon fontosnak tartottam. Olyan szemek ezek, amelyek előtt megjuhászodik Róma minden férfia. Sebhelyekkel borított, marcona alakok, akik a perzsák nyilaitól sem rettennek meg. Ha Róma érdeke úgy kívánja, bárkit lekasabolnak. Bárkit, akinek nincs ilyen tekintete, vagy nem tekinthet rájuk. Mert orvul, vagy csuklyával a fején sújtják le. Azt hiszem, a csuklya nem az áldozat, hanem a hóhér miatt szükséges. Egy volt vadász mesélte, még a vadhúsfogyasztással is felhagyott, amióta sírni látott egy sebesült őzet. Egy őzet. És ha egy ilyen fejedelmi nővel találkozott volna, mint Cecília? Akinek pillantása fenségességről, egyszersmind érzelmgazdagságról tanúskodik. A gesztenyebarna szemek lángolását tovább hangsúlyozza az enyhén emelkedő szemöldök íve. Mégsem konzulok, császárok hódolatát keresik e szemek. A Mindenhatóra tekintenek csodálkozva. Csodálkozva is meg nem is. A női pillantás kettős fegyvere. Amelynek én nem vagyok birtokában. Csak bámulom nőtársaimat, mire képesek egy szempilla rezzenettel. Ez az erő mégsem segíthetett Cecélián a végső pillanatban, amikor gyilkosai kezébe került.

Ó, mennyiszer elábrándoztam e tekinteten! Az angyalok éneklő kórusát figyelve Cecília

azon tűnődik, földre dobja-e találmányát, az orgonát. Bármely ember alkotta hangszer tökéletlennek tetszhet Isten előtt. Még a kezében tartja, de biztos, hogy elejti. Tekintetével férfiakra néz, de csak azt látja, aki az Atyával egy. Fittyet hányva a Ceciliusok ősi nemzetségének, e pillantással léphetett be a keresztények közösségébe. Majd midőn szülei pogány nászra kényszerítették, e tekintettel értette meg férjével, Valerianusszal az ő magasabb hitét, amely nem engedheti földi nászba. És nem igaz, hogy a férfi csupa barom. Valerianus nemhogy nem bántotta, hanem őszinte érdeklődés kelt benne az eszme iránt, amely a feleségétől elválasztja. Cecília bevezette a közösségbe, ahol Valerianus megtapasztalta, hogy az eszme éppen hogy közelebb vezet Cecíliához, semmint bármely barbár nász azt lehetővé tenné. Angyal jelent meg előtte, aki vérvörös rózsából és rózsaszín liliomból font koszorút adott Cecéliának és neki. Ekkor érkezett Valerianus öccse, Tiburius, hogy kifejezze jókívánságait. Tiburius érezte ugyan a virágok illatát, de nem láthatta azokat. Az Úr virágait csak a benne hívők láthatják. Mindez bele lett festve, szöve abba a tekintetbe.

Három évig dolgoztam az arcán, pontosabban a fején. Két évig csupán az idegen fonalakat távolítottam el. Végeredményben a lelkünkől is folyvást idegen szálakat húzkodunk ki. Valaki – évszázadokkal ezelőtt – nagyon barnává akarta varázsolni a szemét és az arcát keretező hajkoronát. Szinte feketévé. Pedig nem lehet fekete! A test enyhén S alakban hajló íve rugalmasságot és stabilitást feltételez. Az ébenfa gyakrabban dől ki a viharban, mint a gesztenyefa. Mancini professzor javasolta, ha nem vagyok bizonyos egy régi műtárgy eredeti színeiben, készítek róla feketefehér fényképet. Hosszú éveken át fényképeztem. Saját laboratóriumom is volt. Rengeteget tanultam mindebből. Ma is fotózom. De már régen nincs sötétkamrá. Sem fotoapparátom. Csak behunyom a szemem. Fekete-fehér lesz a világ olyankor. Ám még soha nem fordult elő, hogy percekben belül ki nem színesedett volna. Ha gobelint szemlélek, már le sem kell csuknom a szemhéjamat. Raffaello gobelinjén dolgozni pedig olyan nekem, mint a buranói asszonynak a csipkeverés.

Amikor a ferences rendtől engem ajánlottak a Vatikán gobelinrestauráló műhelyébe, azt hittem, csak valami időszakos munkáról van szó. Anyám mérhetetlenül büszke volt rám. Soha nem jövök vissza onnan, mondta könnybe lábadó szemmel. És az én drága jó anyám azóta is, csakúgy, mint Perugiában, minden vasárnap délután meglátogat. Dermesztő hidegben vagy perzselő hőségben. Fekete kendőjét összehúzza vagy lazábbra véve. Mind hajlottabban, mind lassabban jön, jön a fényesre kopott márványlépcsőn. Nemrégiben, amikor a Szent Péter-bazilikában elmondott közös ima után búcsúzóra fogtuk, sűrű gondfelhő suhant át az arcán. Megijedtem. El is szégyelltem magamat, amiért soha addig eszembe nem jutott, hogy özvegy édesanyámmal is történhet valami. Hogy egyszer csak nem jön többé. Aggódva hajoltam fölé. Már öt éve nem viszi ki a postás a nyugdíját, mondta az idős asszonyok halk szavával. A bankhoz utalják ki a pénzét, adtak hozzá egy kártyát. Hetvennyolc évesen még megtanulta, hogyan kezelje az automatát. Ezzel a vatikánival azonban sehogyan sem boldogul. Pedig kellene a pénz, hazafelé a buszra. Minden automata ugyanolyan, bizonyára elromlott, gondoltam megkönnyebbülten. Rögtön el is kísértem a készülékhez. Bedugtam a kártyáját, megkérdeztem a kódot, és felvettem a kívánt összeget. Arra kért anyám, mutassam meg még egyszer, hogyan csináltam. Csak követnie kell az utasításokat. De nem tudja elolvasni. Ekkor vettem észre, hogy a szövegezés *latinul* van. Milyen természetesnek tudnak tűnni a dolgok! Még aznap engedélyt kértem Petrucci

főtitelendő úrtól, hogy hetente egyszer meglátogathassam anyámat otthon. Persze nem vasárnap. A római vasárnapot nem vehetem el tőle.

Amikor a Vatikánba jöttem, hat Raffaello-gobelin restaurálása várt rám és nővéreimre, akik szintén asnap érkeztek. A gobelinek a Sixtusi-kápolnában függtek, de javításuk nem várhatott tovább. Az első pillanatban kicsit izgultam, mert Mancini professzor mindig arra tanított, hogy a mi szakmánkban nincs manufaktúra, vagy ahogy manapság mondják, team-munka. Képzeljük csak el Leonardót, Raffaellót és Michelangelót egy brigádban. Ha jó a restaurátor, mindent tud, azaz átlényegülhet a művésszé. Petrucci főtitelendő úr, a restaurátorműhelyek felügyelője azonban arra kért bennünket, ismerkedjünk meg a művekkel, és ki-ki a hozzá legközelebb állót válassza. Már csak hárman dolgozunk. Ketten meghaltak, egy nőért, amikor Magyarországon újraalapíthatták a rend kolostorát, visszahelyezték a hazájába. Mindhármunkra vár tehát még a három félkész szöttes. Nem adják ki másnak, mert a római és a bolognai egyetem professzorai az utóbbi négyszáz évben csupán abban a kérdésben értettek egyet, hogy hozzánk fogható gobelin-restaurátorral még egyikük sem találkozott. Sőt, még azt is mondták, ujjunk egyedülálló módon érzi Raffaello minden rezdülését. Mi hárman, a nővéreimmel úgy véljük, hogy sokszor az emberek a tehetséget összetévesztik a tapasztalattal, csakúgy, mint az inspirációt az inspirálóval. Raffaello Santi mester kezét ugyanúgy az Úr vezette egykoron, mint talán most a mienket.

Harminc évig dolgoztam a gobelinen. Lassan befejezem. Remélem, lesz még időm egy másik restaurálására is. Ha az Úr kegyelmes, és nincsen benne ennyi idegen fonal, akkor bizonyosan.

Braustolle

Már rendet csináltam. Minden irat a helyére került. Hiába csúcstechnika, elektronikus levelezés, én mindent kinyomtatok, és lefűzök a megfelelő dossziéba. Kerekeken gördülő keretben rendezem idősorba az aktákat. Nálam három kategória van: sürgős, határidős és ad acta. Mint az életben – azt hiszem. Sokan panaszkodnak manapság, hogy nem megy az ingatlanközvetítő üzlet, mindenki csak eladni akar, és nincs vevő. Már itt nem stimmel a logika. Mert aki ma, kétezer-négyben Magyarországon elad, az mindjárt venni is akar. Jobb helyen, persze, és előnyös áron. Máris mind potenciális vevő. És akkor azokról nem is beszéltem, akik pusztán venni akarnak. Leszögezhetjük tehát, hogy Magyarországon – az eladókkal megnövelve – igenis többen akarnak ingatlant vásárolni, mint eladni. Akkor hát hol a hiba? A módszerben.

A módszernek esetünkben két összetevője van. Az első a létszám. Bizony, többen akarnak megélni az ingatlanközvetítésből, mint amit elbír a piac! De mi a piac? Rászerveződés a kínálatra. És ki él meg a piacon? Aki nem akarja túlféjlesztetni a létszámot. Naponta húszan ajánlkoznak, hogy szívesen vállalnának asszisztenciát az irodámban, de én egyedül dolgozom. Én nem képezek ki ügyintézőket más vállalkozások számára. Abba, hogy valaki az

adatbázisomat ellopja, bele sem merek gondolni. A másik tényező az ügykezelési gyakorlat. Mikor, miért és hová teszek valamit. Ezt nem lehet megtanulni. A Pénzügyi Főiskolán persze oktattak szervezést, ügyvitelt, sőt még ügyvitelszervezést is. Az első munkahelyemen, a Selyemgombolyítónál azonban a számviteli munkatársak mindig valamilyen elveszett irat után kutattak. Amint beálltam, engem is az elkallódott dokumentumok keresésére fogtak. A főkönyvelő a következő mérlegidőszakban nekem szignálta ki, hogy számítsam ki, miért van eltérés a központ és a vállalat nyereség-nyilvántartása között, holott a bázisadatok ugyanazok. Akkor jöttem rá, hogy a dolgok veleje az ügykezelési gyakorlat. Például a Selyemgombolyítónál két csoport dolgozta fel a számviteli adatokat, a központban négy. A legegyszerűbb megoldás, ha csak egy csoport van, és az egy munkatársból áll. Ott – a hivatali munkaidő ötven-hetven százalékát kitevő tevékenység – a többi csoport munkatársaival való együttetés és vita kimarad.

Péntek délután lévén lehúztam a redőnyöket, mert szombaton jön a takarítónő, és ő félhomályban szeret dolgozni. Félhomályban, mintha aranyat öntene, vagy éppen az életelixír kikeverésén fáradozna. Eh, megértem. Ha nem mondhatnám el magamról, hogy van egy jól menő irodám, hanem csak söpörni, sikálni járnék valahová, lehet, hogy én is megkérném a tulajt, sötétítse el a helyiséget érkezésem előtt. Pláne itt a Pozsonyi úton. Ne lássa senki szemközti szomszéd, amint az a csinos hölgy átvedlik holmi kétkézi munkássá. Mert a szegény emberek sokszor igényesebbek a küllemükre, mint a gazdagok. Főleg az én takarítónőm. Amikor megjelent a hirdetésre, először azt hittem, eltévesztette a címet. Az Elit magazin béli tudósításain nem látni ilyen divákat. Rögtön el is fogadtam a szokásos ár másfélszeresére tett ajánlatát. Később rágódtam ugyan emiatt, de azután megbékéltem – az iroda is olyan tip-top, mint a nő. Legalább feleannyi időt fordíthat rá, mint a saját testápolására és ruházatára.

A számítógépet szoktam kikapcsolni utoljára. Mielőtt még a „Leállítás” parancsra kattintottam volna, megszendült a hangjel. E-mail érkezett. Na de ilyenkor? Péntek délután ötkor? Lehet hogy fontos. A kíváncsiság – a kapzsiság? – nem hagyott nyugodni. Előhívtam az üzenetet:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Engedjék meg, hogy bemutatkozzam: Braustolle Irén vagyok, német-olasz szakos középiskolai tanár. Azért zavarom Önöket, mert öröklakást keresek Budapesten – vagy a környékén, tömegközlekedési elérhetőséggel –, maximum két és fél millió forintig. Adott esetben garzon, vagy akár házrész is szóba kerülhet. Tudom, anyagi kereteim meglehetősen szerények, de kérem, ha látókörükebe kerülne ilyen árkategóriájú ingatlan, értesítsenek a következő címen stb.

Segítségüket előre is köszönöm,

üdvözléssel:

Braustolle Irén

Hát ez már szemtelenség! Két és fél millióért! Kutyaólat sem kap Budapesten, de még a környékén sem. Az ügykezelési költséget sem fedezi, ha ilyesmivel kezd foglalkozni az ember! Még azok a legócskább nyolcadik kerületi garzonok is három fölött kezdődnek.

Összedohányzott, vedlő falú lakások, rendes ember oda a lábát be sem teszi. Nem is beszélve a tulajokról. Alig akarnak fizetni. Egyetlen üyen ügyletem volt, ötödszörre kellett kiszállnom a Leonardo da Vinci utcába, mire megkaptam az előre megállapodott jutalék – felét. Jó, hogy meg nem vertek. Abban sem vagyok biztos, hogy – bár az iratok stimmeltek – aki eladta, azé volt-e a lakás. Ezt a levelet természetesen nem nyomtattam ki. Arra sem méltó, hogy ad acta tegyem.

Araszolgattam a híd felé. A szokásos péntek délutáni tumultus. Ilyenkor mindig örülök, hogy megelégedtem egy kisautóval. Mások, bezzeg, az én pozíciómban legalább egy luxusterepjárót vennének. Én beértem egy Toyota Yaris-szal. Persze full extrás, de ez kívülről nem látszik. Ilyen autót nem irigyel a szomszéd. És ez akkor is csak öt litert fogyaszt, ha öt kilométert teszek meg egy óra alatt. De maximum hat és felet. Szóval, Braustolle. Milyen furcsa. Van egyáltalán ilyen név? *Brauer*, ugye, annyi, mint sörfőző. A *Brau* a sörfőzésre utal. *Braustolz* – sörfőzdék büszkesége. Braustolz, tényleg! Ez volt az egyik NDK-beli sörmárka, Karl-Marx-Stadtban főzték. Manapság hogy is nevezik Karl-Marx-Stadtot? Chemnitznek, mint azelőtt? De a mostani keletnémet sörök már nem olyanok, mint azelőtt. A Wernesgrüner meg a Radeberger. Braustolzcal pedig egyáltalán nem találkoztam. Braustolle. A *die Stolle* püspökkenyeret vagy karácsonyi kalácsot jelent. A Braustolle nem jelent semmit. Csakis valami kreált név lehet.

Állt a Margit híd is. Bekapcsoltam a rádiót. És akkor megszólalt az a csodálatos dal. Egy francia trubadúrdal, D'Alvernától – legalábbis a bekonferálás szerint. De nem francia volt. Két évig tanultam franciául is. Egy árva szót nem értettem, pedig az énekesnő teljesen tisztán ejtette a szavakat. Inkább spanyolosnak hatott. Alighanem provanszál lehetett. Rodoszi nyaralásom során tudtam meg, hogy a johannita lovagokat nemzetek szerint helyezték el, és külön volt francia és provance-i szállás. A magyarok a németekkel együtt laktak. De az az ének. Kezdetben persze bosszankodtam, hogy nő éneklí a trubadúrdalt, de azután magával ragadott a dallam. Én még soha nem hallottam effajta szomorkás melódiát. Valahonnan nagyon mélyről jöött. Ahová nem szívesen pillant önmagába az ember. Hacsak a zeneszerzők nem. A műszerfal óráján láttam, hogy a dal tizenkét percig szólt. Mégis olyan rövidnek éreztem. Melyik slágerszám tart ennyi ideig? Hát miért nem sugározzák egyáltalán ezeket a trubadúrdalokat? Jó, nem az autóban kellene hallgatni – majdnem rászaladtam a híd lehajtóján a járdára. Istenem, micsoda dolgok vannak a világon! Egyáltalán kik alkotják az ilyen csodákat? Mikor van rá idejük? Honnan van rá energiájuk? Én például amikor hazaesem az irodából, és megvacsorázom, sokszor már a tévé alatt elalszom.

A budai hídfőnél eloszlott a forgalom, és bár zsúfolt kocsioszlopban, de folyamatosan lehetett haladni a Kolosy tér felé. Kikapcsoltam a rádiót. Annyira eluralkodott felettem az előző dal hangulata. Annak a tiszta hangzásnak a képzete. Ez a Braustolle-féle, végül is egy jó stílusú levél volt. Még hozzá milyen jó! Mindenekelőtt: „Tisztelt Hölgyeim és Uraim!” Manapság már a nívósabb levelekben is csak „Tisztelt Hölgym/Uram”-ról van szó. Nem kívánt törlendő. Azután bemutatkozik. Az ajánlóra való hivatkozás a szokásos formula. Pedig mennyivel erősebb ennél a bemutatkozás. Ez vagyok. Nem ennek és ennek az ismerőse. Így hívnak, sőt, ez és ez a foglalkozásom. Nagyon ritka ez manapság. A vállalt én. Miközben mindenki a személyiségjogokról fecseg. „Azért zavarom Önöket...” De miért zavarna, aki megkeres egy szolgáltatót? Mert csak két és fél milliója van. És tudta, hogy ezen fel fognak

háborodni. Ahogy az velem is megtörtént.

Tudta, hogy ez lakásra nem, csupán garzonra, vagy házrészre elég, s az egyetlen lehetősége, hogy szerény anyagi keretei dacára felkeltse a közönyös alkuszok figyelmét – a stílus. Ki is mondta, hogy a stílus az ember? A Szépvölgyi útra kanyarodva már teljesen megszűnt a zsúfoltság is. Milyen kár, hogy nem tudtam felvenni azt a provanszál dalt. Majd hétfőn megnézem a Rózsavölgyiben. Á, úgysem fogom megnézni! Annyi mindennel vagyok így, azt hiszem, vágyom rá, de sosincs időm megszerezni. Ki lehet ez a Braustolle Irén? Jó, németolasz tanár. Fiatal, idős? Nem lehet olyan fiatal, ha egyszer öröklakást keres. Semmi nem örök, még az a rendszer sem bizonyult annak, amelyben tanácsi, szövetkezeti, illetve öröklakásokban laktunk. És mégis örök, legalábbis nekünk. Akik leéltünk az „átkosban” legalább harminc évet, mindig tanácsot, KÖJÁL-t, HKI-t mondunk elsőre, majd szabadkozva javítgatjuk önkormányzatra, ÁNTSZ-re, Vagyongazdálkodási Irodára.

Ki ez az asszony? Milyen levelet írhat, ha nem csupán valami hivatalos ügyről van szó? Mint az *Anyegin* Tatjánája, aki szívét-lelkét kiteszi a jégszívű férfi elé. Ugyanolyan közönyös lennék, mint az az orosz nemes? Ez az asszony utolsó tartálékait kaparta össze, és még kölcsönt is kért hozzá, amelyet talán soha nem tud visszaadni? Mindenképpen megoldást kell találnia, hogy kimozduljon jelenlegi helyzetéből? Egy alkoholista férj karmai közül? Mielőtt örökségigényét érvényesítő rokona kilakoltatná? Esetleg korábbi tanácsi lakását egy fondorkodó másik igénylőnek ítélte oda a bíróság? Veje meghalt, és mindenét pénzzé tette, hogy unokája jövőjét biztosítsa?

Le kellett állítanom az autót, pedig már alig két utcányira voltam hazulról. Fülemben felcsendült az a felejthetetlen trubadúrdal. Amelyet női hangon adtak elő. Hát, persze! A hölgy elhunyt kedvese szerzeményét énekelte. Lehet, hogy ez a levél az utolsó segélykiáltás volt Braustolle Iréntől?

Amanda

Újra itthon! Nem mondom, a felhőkarcolók Montgomeryben tényleg felhőkarcolók. Nálunk a nyolcemeletes házakat már annak mondják. Mintha egy coca-colás dobozt hasonlítanátok egy boroshordóhoz. De az még mind semmi ahhoz, amit New Yorkban látni. Persze ott csak egy napig voltunk. Gyorsan elintéztük a dolgot a bevándorlási tiszttel – Amerikában így hívják a határőrt –, azután spuri tovább. Nehogy gyanút fogjanak. Így tanácsolták az ügynökségen. Turistavízummal kell beutazni. A munkavállalásit nagyon nehezen adják meg. Azt hiszik, hogy le akarsz telepedni. Pontosabban, bizonyos idő elteltével jogot formálhatsz a letelepedésre. Jogot pedig nehezen adnak át az amerikaiak. Olyan jogot, amely őket persze megilleti.

Nekünk mindegy volt, hogy milyen vízum. Csak ott legyünk. A pénz számított. A *money*. Nem mondom, engem nem érdekel a pénz. De apám rokkantnyugdíjas, anyám gyári munkás, és négyen vagyunk testvérek. Gabi akkor született, amikor harmadikos gimis voltam. Édes

kis tökmag. Valahogy elfelejtettem, hogy Andris milyen volt csecsemőnek. Kriszti pedig más, ő lány. Őt anyám dugdosta előlem. Nem is értem, miért. Szerintem ez a dolog tíz év alatt nem számít. Szóval, érettségi után mindenféle munkát elvállaltam. Raktáros a hűtőházban, diszpécser a buszpályaudvaron, még villamoskalauz is voltam. Azt nagyon utáltam. De tudjátok, hogy van ez. A rezsi egyre emelkedett. A tankönyvek ára is. Hiába adtam haza a fizetésem nyolcvan százalékát, egyre nehezebben élt a család. És akkor jött haza a Barsi Feri Amerikából. Csak úgy szórta a pénzt. Hát te hol dolgoztál, kérdeztem tőle. Azt hittem, valami bankban, vagy biztosítónál. Ne hülyéskedj, mondta, egy csirkefarmon. Tuti dolog, nem nehéz munka, szállást és kosztot is adnak, az egész fizetésedet megspórolhatod. Persze ha nem költöd nőkre. Én nőkre, miket beszélsz, tiltakoztam. Én Adrient el nem hagyom senkiért. Nana, fenyegetett meg tréfásan Feri. Még Dolly Partonért sem? Néhány hét múlva Adrien hagyott ott engem.

Megkerestem Ferit. Akkor már egy kis élelmiszerboltot rendezett be a diósgyőri lakótelepen. Hogy is van ez az Amerika? Mennyit fizetnek pontosan? Másnap már az ügynökségen regisztrálták az adataimat. Mondták, hogy minden rendben lesz, csak ne nagyon beszéljek a dologról De főleg róluk ne. Heten mentünk ki együtt. Hármójukat szegről-végről ismertem is. Varga Bandinak, gimnáziumi haveromnak meg magam szoltam. Szóval Montgomerybe még szombat este volt csatlakozásunk, a gyárból meg hétfőn reggel jöttek fel értünk. Volt majdnem két napunk. Tudjátok, érdekesek ám ott az emberek. Az utcán úgy mennek el melletted, mintha nem is léteznél. De ha belépsz egy boltba, vagy kocsmába, régi ismerősként üdvözlnek. Kár, hogy nem mindig értettük, mit mondanak.

Az ügynökségen említették, hogy a lakásra nem kell költeni. Azt azonban nem, hogy négyen leszünk egy apartmanban. Jó, kétszobás volt a kégli, de azért mégis. Például, az ember soha nem lehet egyedül. Hacsak nem az ágyban. Ott békén hagynak, nem akarnak bevonni a pókerbe. Ha nem én voltam a soros a főzésben, gyorsan lefeküdtem. Tudjátok, mi az, ébren álmodni? Micsoda álomszuszék, gúnyolódtak a többiek. Ez még akkor is durmolni fog, ha egy bomba nőt hozunk ide.

Egyébként a nőkkel nagyon nehéz volt Amerikában. Közvetlenek, megszólítanak, piálnak, szivaroznak, amit akartok. Szóval azt hiszed, haladsz a nőnél. Ott álltok a bárpuhtnál, mondjuk a *US Flag*ben. A harmadik koktélt rendeled neki. Már azt fessegeti, hogy a magyar fiúk tényleg olyan dögösek? Jó, tudod, hogy a nemzetiség nem számít. Az első kérdés az, hogy *where from*. Ha Puerto Ricó-i vagy, ugyanúgy megdicsérnek, mintha kínai lennél. Az amerikai nők nagyon kedvesek. Szóval teljesen be van izgulva a lány. Legalábbis úgy érzed. Hatalmasakat nevet, egyre arcpirítóbb célzásokat tesz. És mielőtt megrendelhetnéd a negyedik *Side Cart* vagy *Tropicánát*, kezét fog veled, széles mosollyal közli, mennyire örül, hogy megismert – és soha többé nem látod.

Így azután egyre kevésbé mozdultam ki a szabadidőmben. És egyre többet gondoltam Adrienne. Végül is mi volt a baja velem? Hogy talált egy diplomás mérnököt? Én is elvettem volna, de nekem mindig azt mondta, ráérünk még. Hat éven keresztül. És akkor megismerte azt a pofát, és három hónap után a felesége lett. Egyébként nem volt nehéz a munka, sőt, az amerikai csirkefarmtól sem voltam elájulva. Jó, a technikától igen. Főleg a fűtő-hűtő berendezésektől. De a tisztaságtól már nem annyira. Pedig arra az amerikaiak nagyon büszkék. A McDonald's azért jó – lelkenedeznek – mert ugyanolyan higiénikus Pekingben,

mint Montgomeryben. Nyolcvankilencben Nádudvarra mentünk osztálykirándulásra. Ott a baromfitelep udvarára nem tehattuk be a lábunkat anélkül, hogy ne fertőtlenítették volna a cipőnket. A dolgozók nevetve mesélték, hogy a vezetőség hiába küldi rájuk a rendészeket, azok nem léphetnek be a telepre, ha nem zuhanyoztak. A rendészek pedig jobban szerettek káromkodni, mint zuhanyozni, így hát elmentek, ahelyett hogy ellenőrizték volna a telepet. Nádudvaron a telepi járdák két széle, az istállók alja mind frissen volt meszelve. Amerikában bezzeg a csirkéket fertőtlenítették.

Fekszem az apartmanban. Péntek este van. A többiek már elmentek szórakozni. Varga Bandi egyenletes horkolását halom. Majd már azt sem. Tej szerű ködben lebeg a világ. Az Avasban sétálunk Adriennel. Még minden előtt vagyunk. A biztató kora tavaszban. Vidáman süt a nap. De párát vet a lehelet, bábunk alatt a város. Mint egy távoli méhkas. A villamosnyikorgás, az autók robaja zümmögéssé szelődül. Fátod, mondom, innen a legmagasabb ház is elfér egy gyufásskatulyában. Csak nem akarsz engem is belegyömöszkölni egy gyufásdobozba, kérdezi Adrien, és közelebb húzódik hozzám. Addig kézen fogva sétáltunk. Kezd melegem lenni, noha metsző szél söpör át a hegygerincen. Adrien megborzone. Előveszem a termoszt. Ilyenkor forralt bor a legjobb, mondom. Hát te nem tudsz engem felforralni, kérdi. Szeme oly élesen tűz, mint a nap. Felkattan a villany. Szobatársaink, Ferge Béla meg Tógyer Anti érkeznek egy amerikai nővel.

Kelj már fel, pofozza valaki az arcomat. Csak nem hagyod ki a nő? A *Colt*-ban ismertük meg. Tehát nem álmodom. Kinyitom a szemem. Becsukom. Nem akarom elhinni, amit hallok, amit látok. Egy átkozottul csinos jószág billeg előttem. Ibolyakék szemek. Szőke hajzuhatag. De nem festett. Hatalmas körtemellei párduemintás blúzban ringanak. Szoknyája valószínűtlenül rövid. Izmos lábán fekete harisnyanadrág, magas szárú csizma. Valaki feltesz egy kis zenét. Tánc közben a lány szorosan hozzám simul. Amandának hívják, mondja, és a mellére rakja a kezemet. Ölelem, csókolom, szorítom, ahol érem. Bontani kezd rólam a ruhát. Egymásba szövődünk. Reggel Amanda gyengéden megsimogatja az arcomat, és megkér, hogy vigyem haza. Mielőtt kiszáll a kocsiból, szenvedélyesen megcsókol. Búcsúzó tekintetét soha nem felejem el. Hazafelé nem is én vezettem az autót, hanem a Szentlélek. Én csak azokat az ibolyakék, könnypárás, ártatlan szemeket látom. Visszazuhanok az ágyba, és valami tejszerű félalvásba forgolódom át a napot. Nem mondom, hogy nem tudnék felkelni, inkább nem akarok.

A börtönök Amerikában sokkal gyatrábbak az ittenieknél. Nem a technika, mert van ott minden, persze, ha elég a pénzed. Mindenféle automaták. Csak éppen mindenféle szabályok is, hogy mikor melyiket nem lehet használni. Vagy lehet is, meg nem is, mint a mesében. Hogy értsétek, ott van például a cigarettagép. Cigarettát vehetsz, csak éppen szinte sehol nem dohányozhatsz. Rengeteg tanfolyam létezik, de csak társadalombiztosítási számmal lehet jelentkezni. Természetesen amerikaival. A családunkkal beszélhetünk telefonon, csak sokkal ritkábban, mint az amik. Szóval amikor azt halom, hogy valami államokbeli góré az emberi jogokról papol, akkor én legszívesebben köpnék egyet. Életemben soha annyit nem köptem, mint a mobile-i megyei börtönben. Persze csak amikor nem látták. Mert – és ez a legundorítóbb – az amerikai börtönben mindenki mindenkit megfigyel.

Ha kilencvenkilenc évet kapsz, neked is lesz időd leleselkedni. Főleg, ha a kedvezmények is azután illetnek meg. Nálunk a jó magaviselet számít, és akkor harmadolják, felezik a

büntetést. Amerikában nem tudtam átlátni a rendszert. Csak arra lettem figyelmes, hogy börtönparancsnoki határozattal időről időre lerövidítik egyikét évvel a letöltendő büntetését valakinek. Vagy meghosszabbítják. Viszont fekhatsz az ágyban naphosszat, nem zavar senki sem. Jó, időnként elsétál a cellád előtt az őr, és benéz. Azt megszokod, mint töltés mellett a vasutat. Egy idő után már nem is zavar a félalvásban. Mert egész nap nem lehet aludni. Pedig milyen igaz volna akkor az élet. Mindenki azonossá válhatna önmagával. Senki a másik álmát nem zavarná meg. Én sem Amandáét.

Mert akkor délután nagy robajjal betörték az ajtót. Rendőrök özönlöttek el a helyiséget. Kirángattak az ágyból, és a földre tepertek. Nem is igen értettem, miről van szó, meghogy egyáltalán mit mondanak. Bár Grace, a *college*-béli nyelvtanárom igyekezett mindent megtanítani, a rendőrszargon nem szerepelt a tananyagban. Három nappal később a vizsgálótiszt a kihallgatás kezdetén tagoltan azt mondta, hogy ha az ő feleségére támadtam volna, megölne. Ekkor tudtam meg, hogy Amandának férje van. Valamint, hogy szodómiával és nemi erőszakkal vádolnak.

Kilencvenkilenc évet kaptam. Azért csupán ennyit, mert a szodómia vádpontjában ártatlannak ítélte a bíróság. Én azt sem tudtam, sötét volt-e vagy világos, amikor egymásba ölelkeztünk Amandával. Béla vagy Anti gyorsan elkezdte videózni a történeteket. Mi lesz, ha majd Miskolcon elmeséljük, és nem fogja elhinni senki, hogy egyenesen Dolly Partonnal mulattunk. Persze fiatal kiadásban. Részletesen felvették, amint magamévá teszem a lányt. Amikor letartóztattak, gyorsan hazapucoltak. A Varga Bandit meg szépen kitoloncolták. Nehogy tanúskodhasson mellettem a tárgyaláson. A videofelvételen nem csak az látszik, hogy Amanda önként adja oda magát, hanem hogy végtelenül élvezi is, ami vele történik, hisz közben lehunyja a szemét. Ezt magyarázta félre a vád képviselője úgy, hogy beszámíthatatlan állapotban volt. De hát láttatok már nő, aki ilyenkor tágra nyitott szemmel bámul? Talán az ügyész felesége. A felvételen az is hallatszik, amint a többiek eldicsekszenek vele, hogy már nekik is megvolt a nő, és hogy ő kérte a bárban, vigyék el egy kicsit autókázni. A hangot kívánságom ellenére nem fordították le, úgyhogy a bíróság nem mérlegelhetette. Amikor ezt el akartam mondani a tárgyaláson, az ügyész azonnal félbeszakított. Az a tanúvallomás sem került a bíróság elé, amelyben Amanda bevallotta az ügyvédemnek, hogy kényszerítés nélkül adta oda magát nekem.

Annyi hazugságot életemben nem hallottam, mint a tárgyalásomon. Eleve a helyzet megalázó. Ti tudjátok. Az ember életének egy intim pillanatát hirtelen rengeteg ember kezdi vizsgálni. Jó, hogy az igazságszolgáltatás nevében, de akkor is. Igazságról pedig szó sem volt. A jogot az adott szituáció alapján értelmezték. A szituáció pedig az volt, hogy a tárgyalás előtt két nappal terrortámadás érte a *World Trade Center* iker tornyát. A bíró pedig a sajtónak azt nyilatkozta, hogy most példát statuál, és elrettent mindenkit, aki Amerika ellen tör.

Azt, hogy az elítélt személyek átszállításáról szóló egyezmény keretében hazajöhettem Magyarországra, és a kilencvenkilenc éves büntetésem az itteni eljárás alkalmazásával nyolc esztendőre mérsékeltek, egyedül Grace-nek köszönhetem. Ő volt a nyelvtanárom. A csirkefarm vezetősége ugyanis a nem angol ajkú dolgozók oktatásáról is gondoskodott. Soha olyan tanárom nem volt, mint Grace. Noha természetesen egy kukkot sem beszélt magyarul, mindent megértett, amit tudni szeretett volna. Egy pillanatig sem érezte velem, hogy a tanárom volna. Amikor lefoglak, azonnal meglátogatott. Kiderítette, hogy Amanda egy

városszerte rossz hírű nő. Nem ez volt az első görbe estéje. A férjének már kezdett elege lenni belőle. Viszont a férj jól keres. Amanda pedig nem dolgozik. Reggel nyolckor kóvályog haza. A férj nyit ajtót. Hol volt, mégis? Egy kis mese átsegítheti az embert a nehézségeken. Hát ez az, mondja Amanda a férjének, ő maga sem tudja. Csak addig emlékszik, hogy Cindyvel elmentek a *Colt*-ba. Ott ismerkedni próbált vele néhány külföldi. Rögvest elhárította a közeledésüket, de alighanem beletölthettek valamit az italába. A címünkre ellenben pontosan emlékezett. A férje a kórházba vitette látteleire, maga pedig a rendőrségre hajtott. Grace azt is kiderítette, hogy van lehetőség a fellebbezésre. Felkutatott egy szervezetet, amely díjmentes ügyvédi szolgáltatást nyújt azok részére, akiket emberi jogaikban igaztalanul bántottak.

Jogok. Együtt vagy egy nővel. Mindaz, amit csinálsz, természet. Minden, amit csinálsz jogilag megítélhető. Amanda, amikor önfeledten odaadta magát nekem, nem is gondolt a jogi következményekre. Amikor a férjének mondta a mesét, akkor sem. Amikor a tárgyaláson hamis vallomást tett, nos, akkor már szembesülnie kellett, ha nem is a joggal, de az Istennel. Az életvágy azonban erősebb bennünk, mint a jog vagy az Isten iránti tisztelet. Hogy mégiscsak úgy menjenek a dolgok, mint eddig. Legalább úgy. A legkülönösebb, hogy Amanda a tárgyaláson többször is a szemembe nézett. És nem volt abban a pillantásban semmi szégyenkezés. Inkább valami cinkos vidámság. Ezzel az ibolyakék sugárzással hevíti fel majd Amanda az utánam következőket is. Amíg én a börtönben ülök.

Pat Magyarországon

Amikor legutóbb New Yorkban megfordultam a *Greek*-ben, és Pat Lendvay belefűjt a klarinétjába, majdnem kiejtettem a kezemből a gin flipes poharat. A hajam tövétől a gerincvelőmön át a talpamig végigbizsergett az Érzet. Úgy áhítozom rá, mint az ópiumszívó a mákonyra. Csak míg amaz, ha üggyel-bajjal is, de megveheti az anyagot, én egyre ritkábban tapasztalhatom meg a hangszerből kibuggyanó tiszta csodát. Talán, mert dzsesszmenedzserként túl sok mindent hallok, vagy a mai muzsikások már túlságosan a technikára koncentrálnak, vagy mert – öreg vagyok. Persze nem olyan öreg, mint Pat Lendvay, aki még Benny Goodman-nal játszott együtt. Még a mester életében kezdtek suttozni, hogy Pat nála is jobban fújja, de hát az ember nem ad az ilyen szóbeszédre – a profizmus átka. Persze sokszor hallottam lemezről. Mindannyiszor úgy gondoltam a recsegés-ropogáson keresztül, hogy egyszer élőben is meg kellene hallgatni, de valahogy a dolog mindig elmaradt. A *Greek*-ben ücsörögve, miközben Pat zenéjétől olvadoztam, furdalni kezdett a lelkiismeret. Milyen huszadrangú zenészekre fecsérelem én az időt hatvanöt éves koromig? Micsoda ökor vagyok, hogy Patet nem szerződtettem le Magyarországra. A Sportarényt meg lehetne vele tölteni, és rászervezni az amerikai tévét, sajtót. Világszenzáció! Pat újra otthon! Vagy Pat újra Budapesten? Egyáltalán budapesti? Mit számít az? A játéka számít! Izgatottan vendéglátómhoz fordultam. Billy Kertészhez.

– Tavaly már járt otthon – mondta Billy. Öreg róka, akárcsak én. Sok mindent szervezünk együtt. Ő Amerikából ugrik haza. Én innen utazom oda. Melyikünknek jobb? Aki gyakrabban érzi azt a bizonyos bizsergést, amit most bennem éppen Pat klarinétjának rezgése kelt.

– Az lehetetlen – ellenkeztem. – Tudom, hogy megjelent róla egy könyv, át is futottam, de hogy Budapestre látogatott volna...

– Pedig éppen a könyvbemutatóra ment el.

– Mikor is volt az?

– Májusban.

– Hát persze, tavaly májusban én éppen itt voltam. Nem is itt, hanem Seattle-ben. És koncertet is adott?

– Úgy volt, hogy ad, de végül is a könyvbemutató miatt lemondta.

– A könyvbemutató miatt? Nem értem.

– Én sem – mesélte Bili. – Teljesen szokványos könyvbemutatónak ígérkezett. A Schubert zeneműboltban csak úgy tolonganak az érdeklődők. Kicsit kellemetlen, hogy Pat alig fér be. Valaki még rá is kiabál, hogy mit tolakszik.

„Kérem, engedjék meg, hogy bemutassak valakit, akinek rég itthon volna a helye, de mégsem volna helye itthon, ha nem megy innen el – mondja a könyv fordítója, egyben az esemény moderátora. – Pat Lendvay az, aki nem számít a dzsessz klasszikusai közé, noha Benny Goodman zenekarának oszlopos tagja volt, s akiről így nyilatkozott Benny: »Jobb szeretem, ha Sachmóval lép fel, mert akkor nem az én játékomhoz hasonlítják.« Nos, kedves közönségünk, fogadják szeretettel Pat Lendvayt.”

Gyér taps, lelkesedés.

„Bizony, nem könnyű dolog egy ilyen zenei kiválóságnak leülni, hogy most mesélje el szépen az életét, hogy is volt ez, Pat?”

Pat reflexszerben a klarinétjáért nyúl. Némi zavarral konstatálja, hogy nem lóg a nyakában. Feltalálja magát: „Ez a mozdulat az életem.”

Kitörő taps.

„Egy szép napon megkeresett valamelyik kiadó embere, hogy könyvet szeretne írni rólam. Mások is kerestek már effélével. Kérdeztek a gyermekkoromról, apám foglalkozásáról, a politikai nézeteimről, a gimnáziumi barátnőmről. Tudják, mint amikor a fodrásznál minden nyisszantás után megkérdezik, ennyi elég, vagy vágjanak még? Különösen hátul. Mit mondjak, mennyit vágjon hátul?”

Burjánzó nevetés.

„Az a fodrász, aki csak annyit mond, kérem, uram, foglaljon helyet. És akkor megcsinálja a frizurát. Meg is kérdeztem Mr. Hradetzkyt, mit segíthetek én, aki a klarinéton kívül egyébhez nem értek. Ha egyébhez nem értek, hát játsszam neki valamit. Mr. Hradetzky a játékom után sokáig hallgatott. Majd elnézést kért, hogy ennyi ideig lopta az időmet, de valami észvesztő különbség van a lemez és az élőzene között. Igazából már az elektronikus hangosítás is torzít a koncerten. Gyanakodni kezdtem. Talán ön nem is író? Szakmabéli, akit kémjáratban küldtek ide?”

Nagy nevetés.

„Miért, kérdezte Mr. Hradetzky, mit csinálnak az írók? Mindenfélét kérdeznek, amelyre

én sem tudom a választ, mondtam neki. Nos, felelte erre Mr. Hradetzky, akkor ő nem író, de arra kér, valahányszor eljön hozzám, hogy a készülő könyv egy-egy fejezetét bemutassa, játsszam neki. Hetente egyszer eljött, elhozott egy fejezetet, amelyet én nem olvastam el, és meghallgatta a játékomat, amelyről soha nem nyilatkozott, csak megköszönte.”

„Talán nem is olvasta az önről szóló könyvet, Pat?” – kérdezte a fordító.

Kitörő nevetés.

„Csak akkor voltam hajlandó elolvasni, amikor kész volt. A szabóhoz is akkor megyünk próbára, amikor már voltaképpen kész az öltöny, nem a tűbefűzésre. És megdöbbenett, hogy Mr. Hradetzky mi mindent kibányászott a múltamból, amire már magam sem emlékeztem, sőt, meghatódtam. Amikor rákérdeztem, hogyan művelte ezt a csodát, csak annyit válaszolt, a zeném mutatta meg neki, merre keresgéljen az archívumokban.”

„Mit szólt ahhoz, hogy Hradetzky a klarinét Hrabaljának nevezte önt?”

„Nos, ez volt az egyetlen dolog, amire rákérdeztem, hogy ki az a Hrabal. Mr. Hradetzky, aki cseh származású, nagy figyelemmel kísérte a csehszlovákiai irodalmat. A kortársak közül Bohumil Hrabal munkásságát tartotta a legnagyobbra. Az ő olvasása közben hasonló zsongító, végtelenségbe andalító hangulatot érez, mint az én játékom közben. Mindkettőnk előadásában el-eltűnik a téma, mint a bűvópatak, hogy majd váratlan erővel bukkanjon fel, de mindig valami fátyolossággal – szordínóval.”

Vastaps.

„Kedves hallgatóink, kedves barátaink, köszönjük, hogy eljöttek. Pat Lendvay nagy örömmel dedikálja önöknek a könyvét.”

Az emberek kezdenek felállni. Ekkor egy hang: „De Hrabal besúgó volt!” Néhányan megtorpannak, egy-két ember visszaül, sokan a kijárat felé igyekeznek.

„Mit mondott, uram?” – kérdezi értetlenül a fordító.

„Hallotta azt maga jól. És Magyarországon mindenki tudja, mit jelent ez” – ordít az előző hang.

„Én nem tudom, mit jelent ez” – tiltakozik valaki.

„Ne haragudjon, de ez a megjegyzése hogyan kapcsolódik a...” – próbálkozik a fordító.

„Tudja maga azt jól!” – dörren a válasz.

„Mit mond?”

„Ki beszél egyáltalán?”

A gyérülő sokaságból kibontakozik egy vastag állú, kockás kalapot viselő alak.

„Igen – erősíti meg a háta mögött valaki. – A Hrabal tényleg besúgó volt.”

„Nem véletlen – mondja a vastag állú. – A dzsesszenészeket pedig a maffia alkalmazta. Azt szeretném megkérdezni Pat úrtól, vagy Lendvay útról, vagy hogy hívják egyáltalán, hogy milyen kapcsolatai voltak az alvilággal?”

A szünet véget ért a *Greek*ben. Pat ismét belefűjt a klarinétba – a hangszer olyan lágyan szólt, mintha elolvadt volna. Az biztos, hogy még Benny Goodmannél is jobban fújja. Vagy érzékibben. Vagy izgalmasabban. Vagy van a játékában egy kis Közép-Kelet-Európa. A magyar csárdás, a román kolinda. A lassú. Az a szomorúság, amely bármely percben képes ránk törni... Eh, nem tudom megfogalmazni! Sokkal jobban magával ragad, mint Benny.

Elővettem a noteszomat, hogy a következő szünetben egyeztessem Billel, mikor lép fel legközelebb New Yorkban Pat. Feltétlenül itt kell lennem.

Ember az önjáró székben

Minden reggel arra ébredtünk, hogy az alattunk levő garázsban Lali bácsi becsapja a kocsi-ajtót. De nem egyszer. Nem kétszer. Rengetegszer. Mintha valamely távolsági járatú buszban mind az ötven utas beszállásakor egy rendszer működésbe jött volna. Ez a rendszer Lali bácsi karja volt. Lali bácsi egy Wartburgot vezérelt. Pontosabban: WARTBURG-ot. Reggelente, iskolába menet, óvatosan meggyőződtem, Lali bácsi nincs-e a garázsban. Mert reggel negyed hatkor már ott vagdosta a kocsiajtót, és sokszor még fél nyolckor is mélyen a motorházba hajolva törölgette a hengereket. De mintha eközben egy periszkópba is belenézett volna, amely a garázkapura irányul, mert valahányszor elhaladtam az udvaron, harsányan felkiáltott:

– Gyere csak! Ezt nézd meg. Ez hengerfej. Schol egy olajfolt, maszat. Ez technika!

Sugárzó arccal állt a Wartburg mellett, mintha egy Porschét mutogatna. Gyanútlanul megnéztem a hengerfejet.

– Na, ugye – mondta Lali bácsi. – Most ezt figyeld!

Azzal kinyitotta, majd tiszta erőből becsapta a járgány egyik ajtáját. Mintha aknát lőttek volna ki, beleremegett az egész garázs.

– Gyere, kölyök, csapd be te is! Ezt nyugodtan becsaphatod. Ez nem romlik el. Ez meg van csinálva.

És még mindig nem volt vége a mutatványnak.

– Látod ezt a kereket? Rúgjál bele! – Azzal belerúgott. – Úgy, ne sajnáld! Na, látod! Ez gumí!

Aznap reggel elkéstem az iskolából.

– Figyeld, nem jön-e másik autó, amíg kiállók, mert aminek ez az autó nekimegy, abból nem marad semmi – mondta máskor.

– Látod, a nagy hóban mindenki elakadt. De ezzel az autóval én feljöttem a hegyre. Én egyedül. Mert ez meg van csinálva – magyarázta Lali bácsi, amikor egyszer elvitt, és a Bimbó úton lefelé gurultunk. – A Wartburg különben szabadonfutós. Ez azt jelenti, kölyök, hogy négyesben is alapjáraton pörög, ha leveszem a lábamat a gázzal. Ez ám a takarékoság, ahhoz a németek értenek a legjobban. De mutatok egy trükköt – azzal beletaposott a gázba, hogy felbőgött a motor. – Időnként adni kell neki egy gázfröccsöt, hadd kapjanak kenést a hengerek. Ennek ugyanis három hengere van. Nem négy, nem kettő. Három. Tudod te, mit jelent ez?

Nem tudtam.

– Na, akkor jól jegyezd meg, amit most hallasz! De el ne mondd senkinek. Még azt hinnék, meghülyültél. A háromszög, ugye, az alkimisták jelképe. Weimarban Böttger, az egyik alkimista, miközben az aranyat kereste, feltalálta a porcelánt. A fehér aranyat! Mármint, Weimartól nem messze esik Eisenach, ahol a Wartburgot gyártják. Érted, ez a németek új

aranya!

Hanem amikor a németek új aranya mégsem indult el, Lali bácsi nagyon dühös tudott lenni.

– A rohadt szemetek – kiabálta, és felváltva rugdosta a kocsi kerekeit meg a garázsajtót. – Itt van ez a mérnöki csoda, de ezek már nem a normatíva alapján dolgoznak. Ha bezzeg én, Várda Lajos végeztetném el a normakontrollt, akkor ott nem lennének ilyen fiaskók!

Már középiskolába jártam, amikor Lali bácsi elköltözött a házból. Hetekig úgy éreztük, mintha egy bűvárharangba csöppentünk volna, távol a világ minden zajától. Sehol egy becsapódó kocsiajtó, vagy egy lezuhanó garázkapu robaja. Még sokáig emlegettük Lali bácsit. Tulajdonképpen rendes ember volt az öreg. Ott segített mindenkinek, ahol tudott. Miközben mindenki megsüketült a Wartburg-ajtó dörejétől, ő meghallotta a piacról jövő Pintér néni tipegését, és felvitte a kosarát a harmadikra. A motor túráztatása közben is volt füle arra, hogy a másodikon megnyikordul a lengőajtó, és már szaladt is az olajozóval. Amikor az udvari slag annyi helyen szétrepedt, hogy már a házmester sem tudta megragasztani, azt a gumicsövét adta kölesön a háznak, amely addig kizárólag a Wartburg mosására szolgálhatott.

*

Összetorlódtott a forgalom az Irányi utcában. Az ilyesmi mindennapos, hol egy szabálytalanul parkoló autó, hol egy rakodó furgon szűkíti le az utat. Vagy csak egyszerűen besűrűsödik a forgalom. Előbb-utóbb azután megszólalnak a kürtök, mintha a haladás élménye a zajkeltéssel pótolható lenne. A hátrább szorultak egyre hallják a dudaszót, miközben az olajos massa sebességével sodródni kezd előre. Mire az esemény helyszínére érnek, idegrendszerüket már csupán a legotrombább káromkodással óvhatják meg az összeroppanástól.

Leállítottam a motort, és bekapcsoltam a rádiót.

„Hogy Magyarország a régió erős hatalmává váljon, szükségünk van a polgárok bizalmára és segítségére...”

Adót váltottam.

„Zénón, ugye, hallatlanul izgalmas alakja a filozófiai gondolkodásnak. Még ma, a huszonegyedik század küszöbén is lenyűgöz bennünket elhivatottsága, amellyel azon az áron is vitába száll az általános világkép kialakítására törekvő a püthagoreusokkal, hogy fel kell áldoznia az objektív törvényeket. Ugye, közismert paradoxonjában azt állítja, hogy Akhilleusz nem érheti utol a teknősbékát, mert a köztük lévő távolságnak előbb a felét kellene megtennie, ám azelőtt a negyedét, a nyolcadát, végtelen kicsiny részét, amelynek kapcsán a távolság egyenesen értelmét veszti. Mit nem adna, ugye, ma egy hollywoodi producer egy ilyen fordított időutazásról szóló szüzséért? Egyfelől nem tartják sajátságosnak, hogy a püthagorasz általános elvek leginkább az alkimista gondolkodásban vertek gyökeret, nem pedig a filozófiában. Másfelől viszont nem kap elég hangsúlyt az okfejtés logikai tisztasága, amely kétséget sem hagy afelől, hogy Zénón jól ismerte azt az összefüggést, miszerint egy végtelen geometriai sorozat összessége véges, ha a tagok hányadosa kisebb egynél. Vagyis legalább akkora formátumú matematikus volt, mint Püthagorasz.”

Érdekes. Lehet, hogy Zénón valamelyik „időutazásakor” egyszerűen forgalmi dugóba

keveredett? Megmozdult a sor. Indítottam. Valami idegesítő zene kezdődött. Lecsavartam a rádiót. Ekkor figyeltem fel, hogy most nem szólnak a dudák. A Károlyi Mihály utcába befordulva megláttam, hogy a bal oldali sávban egy ember halad, önjáró székben. Az autósok egymásnak utat engedve türelmesen kerülgették a nyomorultat, mintha önnön sorsuk lehetséges kivetülését látták volna maguk előtt.

A rokkantszékben ülő ember ősz volt, hetven év körüli, tekintetét szilárdan előre vetette. Lényéből konok elszántság, ugyanakkor a legzavartalanabb nyugalom áradt. Úgy közlekedett védtelen kis járgányával az úttesten, a délelőtti csúcsforgalomban, mintha egy harckocsi lövegtornyában ülne. Borzongást keltve minden más jármű vezetőjében. És valóban. Mi rosszabb történhetne még vele annál a tragédiánál, amely már úgyis örökre ehhez az ember gyártotta, emberhez méltatlan alkalmatossághoz láncolja?

Az a vaskos alkar már messziről ismerősnek tűnt. Amikor beértem, megismertem a húsz éve nem látott Lali bácsit. Annyira megdöbbsentem, s ugyanakkor úgy megörültem a váratlan találkozásnak, hogy majdnem megkérdeztem tőle, megvan-e még a Wartburgja. Milyen idéetlen tud lenni az ember! Nem kizárt, hogy éppen az okozta vesztét. Meglehet, abból az autóból nem maradt semmi, amellyel ütközött, de vezetője ma is épségben rója az utakat. Bezzeg szegény Lali bácsit összelapította a merev német acél. Végül már nem is tudtam, mit kérdezzek. Lali bácsi azonban nem ismert meg. Talán jobb is így. Wartburgját egykor oly szeretettel simogató tekintete hidegen fénylett, mint a porcelán. Öt kilométeres sebességgel haladt. Ötször értem be az Irányi utca elejétől a Petőfi Sándor utcai aluljáróig, és ötször előzött meg. Mintha Zénón Akhilleusza és teknősbékája lettünk volna. De melyikünk kicsoda? Én nem érem őt soha utol, vagy ő suhan örökös elérhetetlenségben előttem? Mert én még sietek. Ő csak halad. Egykedvűen, egyenletesen, hajdani autóvezető, egy ember az önjáró székben.

Aria lamentosa

Ezerkilencszázötvennégy óta nagynéném többször is magával vitt Mindenszentekkor a rákoskeresztúri temetőbe.

– Jegyezd meg, kislányom, olyan sok szent tett tanúbizonyságot a Jézus Krisztusért, hogy egyszerűen nem férhettek be a naptárba, azért vezették be ezt az ünnepet – magyarázta Lili néni. – Egyébként minden kedves halottunk is szentté válik előttünk.

Bágyadt napsütésben, zuhogó esőben csakúgy, mint ónos szítálásban elgyalogoltunk ahhoz a parcellához, amelyben egykor nagynéném férjének a sírja volt egészen addig – amíg be nem szántották.

– Képzeld csak el, szivecském, és ezért is nem hoztalak ide, amíg első áldozó, azaz kicsit felnőtt nem lettél, kijövünk a kemény tél utáni első szép vasárnap, hozzuk a friss hóvirágot, és nincs hová letenni. Megzavarodtunk, melegebb volt a szokásosnál, talán elvettük a parcellát, visszamentünk, továbbsétáltunk, hiába...

Itt nagynéném szava mindig keserű könnyekbe fulladt, úgyhogy a történet végét édesanyámtól ismerem. Hétfőn bementek a temetkezési vállalathoz, ahol egyik osztályról a másikra küldték őket, míg végül egy előadó nagy hűmmögések közepette beismerte, hogy a sírhelyét, noha ki volt fizetve ötvenhatig, bizony felszámolták, mert éppen a közepén feküdt egy régi parcellának, amelynek az összes bérlete lejárt.

Többnyire mégis kellemes, ősztői napsütésben sétálgattunk Lili nénivel a temetőben, ahol, midőn a tekintetem elkalandozott egy-egy cifra sírszobor, vagy hatásos síremlék felé, egyáltalán nem kerített hatalmába az a tragikus halálérzés, amely nagynénémben ama bizonyos parcella felé közeledve egyre hevült, és ott a helyszínen végül is engem, csakúgy, mint őt, vadul torkon ragadott, akár Oteló Desdemonát.

A nagynéném nem csak a temetőbe vitt el, hanem az operába is. Az az élmény, amikor a vasárnapi matinék után először mehettem vele a szombat esti előadásra, felért egy első áldozással. Különösen, hogy vasárnaptól szerdáig csupán a szombat este hallottakról beszélt, hogy miközben egészen kitűnő volt Gertrudis, miért nem találhatta a helyét Melinda, miért érezte szöglestesnek Bánkot, karcos mellékszöngéje dacára miért szerette mégis Tiborcot. Furcsa, mindig a szereplők nevét említette, soha nem az énekesekét. Csütörtöktől figyelme már a következő szombatra irányult, melyik toalettjét öltse magára, részint a téma – mert egy *Don Pasqualén* mégsem viselheti ugyanazt, mint az *Istenek alkonyán* –, részint a viselet gyakorisága szerint, mert még azt hiszik, hogy csak egy ruhája van. A Lili nénivel való operalátogatás tehát meghatározott rítus szerint zajlott. A ruhatárba még a legmelegebb estéken is beadott legalább egy esernyőt, a büfében a feltornyozott hajú kasszírőnőtől meg kellett kérdezni: „Idám, ugye még nem fogyott el a tokaji?” Liszt mellszobra előtt nem maradhatott el a sóhajtás: „Ferenc, Ferenc, ha még operát is írtál volna!”

Mégsem ezért lettem opera-énekesnő. Az Andrásy úti házban három emelettel felettünk lakott Vera néni. Nos, ha nagynéném az opera szempontjából rangsorolta ruháit, ez a hölgy, mintha az angol királynő fogadására készült volna. Azok a gyöngyök, hímzések és bársonyok, melyeket rajta láttam, egész gyermeki fantáziámat betérítették. Nem is beszélve a krémjei, parfümjei illatáról.

– Olyan akarok lenni, mint a Vera néni – mondtam.

Ő pedig opera-énekesnő volt, az Operaház örökös tagja. De már nem énekelt. Viszont rengeteg fiatal járt hozzá, aki teleáriázta a lakását, és persze a házat. Némelyik koloratúr szopránnak akkora hangereje volt, hogy apám felkiáltott:

– Ez már nem mehet így tovább!

– Santuzza, *Parasztbecsület* – mondta ilyenkor Lili néni ábrándozva, és minden ment tovább.

Egy nap az udvaron labdáztam és énekelgettem, amikor a keramitlapokon végigkopogó léptek nem haltak el a lépcsőház irányában, hanem egyre erősödtek a hátam mögött, végül valaki megsimogatta a fejemet.

– Milyen szép hangod van, te kislány – mondta Vera néni. – Jártál-e már az Operában?

– Persze – válaszoltam büszkén –, már fél éve esti előadásra megyünk Lili nénivel szombatonként.

Vera néni kinyitotta gobelintáskáját, és két jegyet nyújtott át.

– Gyertek el vasárnap az Erkel Színházba – mondta. – Én már csak tanítok, de most be

kell ugranom Leonóra szerepébe, különben nem lesz előadás.

Nagynénémet ekkora zavarban még sohasem láttam.

– Hogy téged a Pallagi Vera... – hebegte. – És hogy újra énekel. Istenem, amikor még gimnazista lány voltam, a kakasülőről!... Most... fellép. Mit vegyek fel? Egyetlen ruhám sem alkalmas arra, hogy a... proscéniumpáholyban helyet foglaljak.

Amint az első felvonás szünetében az emeletre indultunk az Erkel színházban – ahol még sohasem jártam –, hát a bal oldali lépcsőház falán mindjárt ott díszelgett Vera néni portréja. Lili néninek földbe gyökerezett a lába, a büféig el sem jutottunk. Még szerencse, hogy helyben, a lépcső alatt van egy perces. Csak tördeltük a sós csemeget, és bámultunk, hogy azt, aki a színpadon énekel, és végtére is személyes ismerősünk, kiszakítva múltból és jelenből, az Operaház örökös tagjaként látjuk a falon.

Hétfő délután nagynéném egy csokor sárga rózsát nyomott a kezembe.

– Menj fel Vera nénihez, kedves, és köszönd meg neki szépen.

– És te, nem jössz, Lili néni? – kérdeztem ijedten.

– Te kaptad a jegyet angyalom, én csak alkalmatlankodnék.

Minél feljebb haladtam a lépcsőn, egyre jobban vert a szívem.

Végül az ajtó előtt már majd kiugrott a torkomból. Nem is hallottam a csengőt. Talán meg sem nyomtam. Egyszer csak ott állt előttem Pallagi Vera, tengerké kasmír kosztümben.

– Én, én... – nem tudtam többet kinyögni, csak nyújtottam felé a virágot.

Ő pedig leguggolt, megölelt, megcsókolt, majd megfogta a kezemet, és bevezetett a lakásba. Addig azt hittem, a mi lakásunk a legszebb. Ám itt olyan mély illat uralkodott, mint az operaszínpadon. A gobelinhuzatú ülőgarnitúra mindegyike más-más mitológiai jelenetet mutatott. A pohárszékekben sorakozó metszett kristálypoharak, karafinák megsokszorozva szórták a szembe a tavaszi nap sugarait. Semmi nem múlhatta felül azonban a művésznő vörös budoárját, amelynek a fésülködőasztalka mögötti falát szinte teljesen beborították a fényképek. Gondosan elrendezte a rózsákat egy kristályvázába.

– Svéd Sándor, az igazi úriember – mutatott sorban a fotókra. – Bruno Walter, a nagy karmester. Jörling, az első tenor, aki kedvesen szólt hozzám. Solti György, született zongorakorrepetitor. Furtwängler, a mester. Soha nem oda nézett, ahová intett, mégsem tudta Beethovent, Wagnert, Brahmsot úgy dirigálni senki, mint ő, sem Böhm, sem Walter. Palló Imre, a drága, a lelke olyan bársonyos volt, mint a hangja, miatta még a *Bánk bánt* is áttranszponálták baritonra. És micsoda Bánk bán volt! Ő Lehár. Bécsben egyszerűen bekopogott hozzám, hogy énekeljek operettet. A Musikvereinben dirigálta a Filharmonikusokat. Tudod, Bécs megőrül az operettért. Lehár mindig megkérdezte, milyen estei ruhát fogok viselni, és ahhoz illő orchideát küldött nekem. Tudod, én csak átutazóban jártam Bécsben, de miatta öt évig tartott ez a tranzit. Franci bácsi hetvenedik születésnapján az Operában el akarta vezényelni a *Cigányéletet*, de nem hagyták. Budapestre jött, itt bemutathatta. Vele mentem Bad Ischlbe is. Tudod, ahonnan az isler származik. Azután egyszer Nádasdy Kálmán Bécsben rendezte a *Bobémet*. Összevesztek rajtam Franci bácsival. Nekem Budapesten kell énekelnem, kardoskodott Nádasdy. De akkor ki képviseli a magyar énekes lelkületet a bécsi estei életben, feszült neki Franci bácsi. Elfogadtam hát egy filmszerepet Prágában. Látod, itt a Károly híd korlátjára támaszkodom. Neked is lesz ilyen gyönyörű ruhád, ha opera-énekesnő leszel. Dalolj csak el valamit nekem!

Pallagi Vera néni kezdett el énekelni tanítani. Lili néni nem tudta, hová legyen a boldogságtól. – Édes, szép gyermekem – mondta –, te leszel az új Pallagi Vera.

El is híresztelte az egész utcában. A házbeli gyerekek csoportokba álltak, úgy csúfoltak, ujjukat nekem szegezve: „Vera néni! Vera néni!” Egész addig, amíg egyszer Vera néni meg nem jelent a gang magasán, olyan méltósággal, mint Turandot hercegnő.

– Nos, ki szólít? – kérdezte.

Dermedt csend lett. Akkor értettem meg, hogy az életben a csend a fontos. Tíz évvel később, amikor a Zeneakadémia első növendékeként megnyertem az országos Walter Rózsi-énekversenyt, a zsűri elnöke, Mihály András azt mondta:

– E verseny győztese nem énektechnikájában, se nem hangképzésében múlta felül a második helyezettet, hanem a csendjeiben.

Ezért is nem szerettem, amikor Magyarországra is bejött a nyíltszíni taps orosz vagy amerikai divatja. Nem arról van szó, amikor, mint a Scalában a közönség Maria Callas vagy Renáta Scotto *Traviata*jának belépője után egyszerűen nem tudta türtőztetni magát. Nem, hanem hogy az ária végén kötelességszerűen beáll az énekes, és akkor tapsolni kell. Vagy fordítva, minden szám után beletapsolnak az áriába. Hol van már a hatvanas, hetvenes évek fegyelmezett operaközönsége? Azért jó itthon énekelni. A Scalában, a Festspielhausban, a párizsi Operában a szerep mellett mindig a dicsőségre gondol az ember. Az Erkelben arra, hogy Istenem, itt léptem fel először. Izgalmamban akkora hangerővel énekeltem Desdemonát, hogy nem tudtam figyelni a vezető tenorra, aki az első szünetben feldúlva rohant be az öltözőbe, és őrjöngött, amiért őt nem hallja a közönség. Csakhogy bejött Komor Vilmos is.

– Ez az, kisasszony, csak így tovább – mondta. – Ilyen Desdemonát utoljára Toti dal Monte produkált a Metropolitanben. – Az Erkelben, ahol tíz évvel később, amikor magán-énekesnő lettem, a bal oldali lépcsőház fordulójában, nem messze Vera néniétől, elhelyezték a fényképemet.

– Nincs többé Vera néni, édesem – ölelt magához Pallagi Vera. – Szervusz!

Mondanom sem kell, ez volt nagynéném életének legboldogabb napja. Ettől fogva, ahányszor csak tehettem, elsétált az Erkelbe, hogy gyönyörködjön a fényképemben. És persze, minden ismerőst, akit rábírhatott, magával cipelte. Mint valami szent helyre. Kicsit pironkodtam is miatta.

– Ne is törődj a bolondériámmal, édes fiam, te csak énekeljél.

És valahányszor Budapesten énekeltem, akár az Operában, akár az Erkelben, Lili néni ott ült az első sorban, az alkalomhoz és a szerepemhez legillőbb öltözetben, amíg csak meg nem halt. Nagyon nehezen tudtam rávenni édesanyámat, hogy gyászbeszéd helyett egyszerűen hadd énekelhessem el a sírnál az *Ave Mariát* és a *Fűzfudalt* az *Otellóból*. Azóta, a világ bármely színpadán adom elő e nagyszerű *aria lamentosák* összefonódó melódiáit, mindig a nagynéném emléke szakad fel belőlem.

Minden halállal közelebb kerülünk a sajátunkéhoz. Mégis, pályám Lüi néni halála után ívelt fel. Egy bécsi fesztivált követően Nagano személyesen gratulált, és elkérte a vizitkártyámat. Ezt követően egyszer késő éjjel telefonált, hogy nem tudnék-e beugrani a Lakmé szerepébe. Röpültem Lyonba. Kiderült, hogy premier. A bemutató után szerződtek a Lyoni Operába. Lyon után Párizs, London, Milánó következett. A drága Lili néni milyen

örömmel mutatta volna az ismerőseinek a lapokat, amelyek külföldi fellépéseimről tudósítottak! Istenem, hányszor, de hányszor énekeltem el neki Desdemona csodáit. Biztos voltam benne, hogy a mennyországban van egy opera, ahová Lili néni minden előadásra elmegy, és amit csak éneklek, azt ő ott hallja, és gyönyörködik benne. Ezért hát soha nem hibázhattam.

Még a vizsgaelőadásomon sem izgultam annyira, mint negyven év múltán, amikor éppen Budapesten töltöttem a szabadságomat, és felkértek, hogy ugorjak be az *Otello*-ba, az Erkelben. Az ember leginkább azt ronthatja el, amit tud. És pláne itt! Jóval az előadás előtt érkeztem, hogy bejárhassam az útvonalat, amely Lili nénivel együtt a miénk volt. Persze, a perces még nem volt ott a lépcső alatt. A büfében is javában rendezgették a tálcákat. Itt mindig cserélődött a személyzet, nem úgy mint az Operaházban, ahol az idők során Ida mit sem változott. Feltornyozott frizurájával, ezüst blúzában olyan örökkévalónak tűnt, mint az operák, melyeket énekelünk. Vajon végighallgatott egyet is közülük? Soha nem mertem megkérdezni tőle.

Egy nyitott ablaknál beszívtam a kora nyári este balzsamos levegőjét. Amikor a tavasz minden illata itt van még, de már a nyár langyossága is simogat. És ahogy kinéztem a szemközti, fantáziátlan irodaházra, eszembe ötlött valami. Visszamentem a bal oldali lépcsőfordulóba. Tényleg lecserélték a fényképet! A helyén egy generációval fiatalabb – nagyon mutatós – kollegina díszelgett. Néztem, néztem, és nem tudtam szóhoz jutni. Mintha Otello marka már a torkomra szorult volna. Úgy éreztem magam, mint akit beszántottak. Mint Lili néni, aki ellátogatott egy sírhoz, amely egyszer csak nem volt többé. Soha nem fogom újra elénekelni Desdemona szerepét úgy, mint akkor este – utolsó Erkel Színházbeli fellépésem.

Leila álmai

Három évvel ezelőtt ismertem meg egy kora nyári reggelen, amikor már olyan erővel süttött a nap, hogy az öregasszonyok a buszmegálló napsütötte oldaláról áthúzódtak az árnyékba. Magam is azt latolgattam – bár igen örültem a váratlan jó időnek –, hogy nem kellene-e behúznom déli fekvésű dolgozószobám zsalugáterét, mielőtt olyan meleg lesz, hogy még a legizgalmasabb jogügyletek kibogozásától is elmegy a kedvem. A Széchenyi-hegyi kilátó nem adott választ e kérdésre, viszont valaki hirtelen így szólt a közelemben:

– Magánál sincs varrótű?

– Bocsánat, doktor úr, én megpróbáltam megértetni a hölgygel, hogy mi csak bejelentésre... – szabadkozott az ajtóból a titkárnő, de a hölgy közbeavatott:

– Nem ez a probléma. Képzelve, megyek az utcán, jó meleg van, majd megsülök a harisnyanadrágban, ki gondol május végén ekkora hőségre, erre egyszer csak leesik rólam a szoknya. Nem mondom, kényelmesebb lenne anélkül ebben a gutaütésben, de hát mégsem flangálhat az ember negligzében odakint, bár én azt sem bánnám, csak mit szólnának az

emberek, meg a Varasdi?

Közben a hölgy kényelembé helyezte magát a kanapén. Természetes szőke, csavarodó hajcsigák, kissé elnyílt száj, a kifogástalan smink alatt teljesen fiatalos babaarc, és a bőrön, maszkon át a tökéletesen gyermeki lélek sugárzása.

– Kérem, mi egy ügyvédi iroda vagyunk – jegyeztem meg tanácstalanul.

Az egyik smaragdzöld harisnyás láb átdobódott a másikon. A jobb kéz most elengedte az olajsín tónusú törökmintás kosztüm szoknyájának a derekát és a magasba lendült.

– A Varasdi szokott ilyen hülyeségeket mondani.

– Ki az a Varasdi?

– A férjem. Például, kellene már egy új autó, mert ennek a Golfnak csupa hegyvölgy az ülése, utazás közben mindig belemegy egy-két rugó a fenekembe, erre ő azt mondja, hogy az autóban nem az ülés a lényeg, hanem a hengerfej meg a nem tudom, mi, amit most cserélt ki. Hát ha cernájuk nincsen, egy zihherhejsztű csak akad ebben az irodában. Bár lehet, hogy maga nem bánná, ha leesne a szoknyám.

Azzal hirtelen rám szórta mélybarna szeme sugarát. Elpirultam. Valóban, ha a helyzet úgy hozná, nem bánnám, ha megláthatnám, hogy egy ilyen étvágygerjesztő térd műyen combban folytatódik.

– Mit mondott, mivel is foglalkoznak? – kérdezte, miközben megtűzte a szoknyáját.

– Ez ügyvédi iroda. Minden polgári ügyben állunk rendelkezésére, emellett az ingatlanjogra specializálódtunk.

– Adjon egy kártyát, doktor úr. Én pedig Lilla vagyok. Magyarországon ezt a nevet használom. Eredetileg Leilának hívtak. Tudja, én Tuniszban születtem.

Ugyanaz a számum repítette el, amely elém sodorta. Egyik pillanatról a másikra egyedül találtam magam a szobámban, amelyet a kora nyári nap sivatagforróságúra hevített. Az öregasszonyokat közben elvitte a busz.

Egy év múlva a titkárnő jelezte, hogy valami Lilla nevű hölgy kíván feltétlenül beszélni velem.

– Kapcsolja be – mondtam, nem tagadom, némi izgalommal, s megjelent előttem egy barna szempár és egy zöld harisnyás térd.

– Jól emlékszem, doktor úr, ingatlanokat mondott? – kérdezte az a Hang.

– Tökéletesen, kedves hölgyem, és engedje meg, nagyon örülök...

– Akkor dolgozhatnánk együtt. Találtam egy kitűnő, háromszobás földszinti lakást a Váci utca egyik mellékutcajában. Bármire alkalmas, és potom áron megvehető.

– Melyik utcában?

– Maga miket kérdez! Hogy is hívják, izé... Várjon!

Sugdolózás, lapok zizegése.

– Igen, Pintér utca – mondta Lilla. – Két étterem is van benne. És a lakás a saroktól, mármint a Váci utca sarkától tíz méter. Bomba jó!

– És hogyan találta, egyáltalán mi az ingatlanral kapcsolatos szabályozási...

– Ezt most nincs időm elmagyarázni. Egy óra múlva találkoznom kell a tulajdonossal, ha nem akarom elszalasztani. Jön, vagy nem?

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy pusztán a nő miatti érdeklődésből indultam

késedelem nélkül. Különben is férje van. De hogy valaki a belváros szívében előkaparjon egy ilyen ingatlant!

Balzac regényeiben olyan tökéletes a nyomorúság, mint amelyet ekkor láttam. Az igényesen felújított Váci utcai homlokzat mögött az udvaron át jutottunk a Pintér utca felé eső lakásba. Mindjárt a konyhába léptünk be. Kormos, penészes falak, az elsárgult gáz-, vízvezetékek szabadon kígyóztak a falakon. Négy asszony ült hokedlikben, és dohányzott. A gáztűzhelyen jókora ütött-kopott fazék pőfékelt, gyanús szagokat lövellve magából. Beléptünk az első szobába. A falakon kígyózó csövek ide is követtek. A parketta erős dohszagot árasztott, a falakról mállott a tapéta. A helyiségben nyolc férfi üldögélt összecukható székeken és hokedlikben. Szinte tudomást sem vettek rólunk. Az ügynök gyorsan továbbtessékelte. Alacsony, hízásra hajlamos fiatalember, izzadó tenyérrel. Lilla úgy suhant át a helyiségeken mint egy daimón, aki mindenhol csak a saját sugárzásában fürödhet. A következő szobát egy hatalmas faalkotmány foglalta el. Épp csak hogy át lehetett menni tőle a harmadik szobába.

– Mi ez? – kérdeztem meglepve.

– Majd később elmagyarázom – azzal az ügynök diszkrétan továbblékött.

A harmadik szobában egy ember haldokolt. Még a vaságy is alig nyögött fel alatta, midőn felénk fordult, annyira lefogyott. Két hatalmas szem maradt a férfiből, amely izzón, vádlón meredt a belépőre, majd e fölösleges erőfeszítés után kihunyott. Csönd lett. Az ablaktábláról lepergő festékdarab mintha felrobbant volna, amikor lehullott a kopott hajópadlóra. Száraz köhögés hallatszott, az ágyon fekvő test megemelkedett, majd lehanyatlott. Szememmel víz és pohár után fürkésztem.

– Majd a családtagok – szólalt meg az ügynök. – Nos, ha felmérték ezt a helyiséget is, azt hiszem, mehetünk.

A zakóm ujját átnedvesítő kezét lefejtve a második szobában megismételtem a faszerkezetre vonatkozó kérdést.

– Semmi – mondta az ügynök. – Az alattunk levő *Fatál* étterem bejárata.

– És ez a bérlemény? Bármikor megszüntethető?

– Nem, ezt a *Fatál* megvette.

– Egy lakás egyik szobáját?

– Nem az egészet, annak a nyolctizedét.

– És ezt árulja maga? Egyáltalán hogy engedélyezhetett ilyen ingatlanmegosztást a kerületi műszaki osztály? Vagy talán nem is engedélyezte?

– Kérem, ezek olyan kérdések, amelyeket azt hiszem, jobb lenne az irodámban megbeszélni.

E pillanatban feltárult az első szoba ajtaja.

– Na, hogy tetszik a lakás, ügyvéd úr? – kérdezte az egyik családtag, bizonyára a tulajdonos. – Egész barátságos, ugye?

Alig türtőztethettem magam, amikor végre ismét a Váci utcában álltunk. Ám Lilla arca úgy sugárzott, mintha egyenesen a boldogok szigetére pillantottunk volna rá.

– Maga most menjen el, Lajos, köszönöm – mondta, s az ügynök elillant, mintha soha nem is létezett volna.

– Sajnos nekem is szaladnom kell – rebegte az asszony, majd a szemembe nézett. – De

ugye, együtt vacsorázunk?

– És a férje?

Lilla felkacagott.

– A Varasdi? Hát nem tudta, hogy elváltunk?

Növekvő izgalommal készültem a vacsorára. Mit vegyek fel? Ha túl elegáns vagyok, vaskalaposnak hisznek. Túl lezser sem lehetek. Farmer, vasalt ing kevés első vacsorához. Főleg egy ilyen nővel. Aki Tuniszban született, és úgy tud viselni egy egyszerű vállkendőt, mintha Dior bemutatóján lenne. Megvan. Blézer, fehér ing, franciasál. Még ha nem is éppen divatos, de sármőr megjelenés.

– Na, hogy tetszik a lakás? Szuper, nem? – kérdezte Lilla, miután félórás késéssel beesett a *Via Luna* étterembe. Barna nyakában fehér gyöngysor, izgalmas vállai szabadon, csupán szőke hajfürtjeitől ostromolva.

– Nos, nekem azért volna néhány fenntartásom – jegyeztem meg. Kissé feszélyezett, hogy éppen a lakásról kezdünk beszélni.

– Ugyan, rá se ránts! A beteget direkt hozták oda, hogy szánalmat keltsen. Régi trükk. Eleget láttam Tangerben.

– Mintha azt említette volna, hogy Tuniszban született.

– Igen. De Tangerben jártam középiskolába.

És középiskolás korában lakásokat nézegetett...

– Százötvenezer forintot a hülyének is megér négyzetmétere.

– A hülyének igen. De mi nem vagyunk azok. A legnagyobb probléma nem a beteg, hanem az az elbitorolt éttermi lejáró. Hogy egy lakásból kivágyjanak egy szobát, ilyen ügyem még nem volt. Évekig eltarthat, amíg visszapereljük.

Lilla kicsit megigazította melle alatt a ruháját.

– De ki akar itt pereskedni? – villantotta ki fogsorát, amely még a gyöngynél is fehérebbnek tűnt. – Megvesszük, és kész.

Megvesszük? Mit? Ezt a kettészelt nyomortanyát?

– Ugyan, nem lakásnak kell! Nyitunk benne egy főzelékbárt. Tripoliban rengeteg ilyen van. A belső szobát megnyitjuk az utca felé, az első szobában lesz egy kiadóablak, én felügyelek a konyhára és a felszolgálásra, maga pedig a telefonrendelésekkel foglalkozik és intézi a házhoz szállításokat.

– De asszonyom, én ügyvéd vagyok.

– Hát, ha így fogja fel, nincs miről tárgyaljunk!

Azzal Lilla felpattant és kiviharzott a helyiségből. Mire kiértem az utcára, hogy megbékítsem, eltűnt, mint a kámfor.

Peres ügyek jöttek, mentek. Peren kívüli megegyezések születtek. Pezsgett az ingatlanpiac, majd túlhabzott és állóvízzé vált. A gyengülő napsütésben az öregasszonyok az árnyékból a buszmegálló napsütötte oldalára húzódtak. Eltelt egy év, több is, mióta Lillát – Leilát? – utoljára láttam. De láttam-e őt valaha is? Vagy csak az álmaiban ígézett meg? Mindenesetre az álmaimat megigézte. Édesanyám már sürget, hogy házasodni kellene. Harmincas éveimen túl, felépített praxissal ugyan, mire várok még? Bemutatja Valit, a vasgyáros lányát, Timit, akinek

szépségسالونjai vannak és Ildit, a belgyógyásznőt. De bármelyiket hívom is meg vacsorára, mindig csak egy mélybarna szem izzása, szőke hajzuhatag, fehér gyöngysor, barna váll, zöld harisnyás térd jelenik meg előttem. Nem is tudom, hogy az a pliszírozott szoknya, amelyet édesanyám a legutóbbi vendégség alkalmával úgy dicsért, Valihoz, Ildihez vagy éppen Timihez tartozik-e. Nem vagyok valami szórakoztató, jegyzi meg Timi. Vagy Ildi? Valóban nem. Mostanában nem alszom jól, zavaros álmok kísértenek.

Leila jelenik meg különböző formában. Visszaköltözött Kairóba. Ott eladtak egy lakást jól, annak az árából vásárolt egy tevét. Varasdi ennek nem nagyon örült. Ő inkább egy terepjárót vett volna. „Ugyan, mihez kezdenél egy terepjáróval, abban csak a hengerfejeket cserélhetnéd?” kérdezte tőle Leila. „Legalább jól megcsinálnám” – válaszolja a férj. „Ugyan, mi az, ami jól van megcsinálva ezen a világon?” – kacag fel az asszony. „A piramisok.” Igaz is, a tevéért megbolondulnak a turisták, Leila kimegy vele a piramisokhoz. Az első amerikai hatalmas összeget fizetne azért, hogy Lédával tevelgelhessen. Az asszony nem fogad el pénzt, hiszen az amerikai olyan jóképű, sőt, jól öltözött. „De mégis, valamit szeretnék önnek ajándékozni, hölgyem.” Léda a nyakához kap, mintha csak a gyöngysorát akarná ellenőrizni, valójában oly végtelenül bájos és kacér a mozdulat, hogy még a szfinxet is megindította volna, nemhogy Bdlt, Savannahból. „Tudja mit – rebegi a félig elnydt száj –, hajózzunk le a Níluson. Az első kataraktánál megmondom, mit kérek.” Amikor a hatodik kataraktához értek, Varasdi már minden tárgyat ízzé-porrá tört, amelyet a feleségének ajándékozott, és hazautazott...

A buszmegállóban álltam az öregasszonyok között. A közelben akadt egy megbeszélés, kár lett volna kocsiba ülni. A késő őszi napsugarak nyalogattak bennünket. A megállóval szemközti garázsból kiállt egy autó. Nem egészen szabályosan, az úton haladó Mercedesnek jelentősen lassítania kellett. A mögötte jövő Golfnak pedig vészfékeznie. Épp az orrom előtt állt meg. Valaki áthajolt a jobb oldali ajtóhoz, és letekerte az ablakot. Lilla volt, ezúttal száriban. Kis fehér, kerek, egymásra helyezett dobozok halmi közül nézett fel, és végtelen kecsességgel intett nekem. Heves szívdobogásomra fittyet hányva elhatároztam, hogy most végre elkérem a névkártyáját, de legalábbis a telefonszámát. E pillanatban szabaddá vált az út, és Lillának mennie kellett.

– Elvinném, de láthatja... – azzal elnézést kérően a tégelyekre mutatott, mellyel az egész jármű tele volt.

– Persze, persze, a főzelékek – bólintottam megértően.

– Miféle főzelékek? Ez *aloe vera*. A legszuperebb egészségmegőrző készítmény. Magát is érdekli? Hívjon fel.

Elővettem a noteszemet, a tollamat, de Leila már továbbshant, és én megértettem, hogy soha nem érhetem utol az álmait.

Amikor Dömös határában kivirágzik az a mandulás, akkor van itt a tavasz. Ó, Van Gogh testvér, legszebb festményedhez egy mandulafa állt modellt! Mit érezhetnél e soktucatnyi kibontakozás láttán? Orgia a szemnek, menedék a léleknek. Ó, az illatok teste! Ha az ember beljebb megy az országúttól, behatol a paradicsomba, elszédül. Megérti, miért keringenek a méhek. Vagy ha leszállnak is a virágkelyhekbe, miért nem tudnak megállapodni egy percre sem. Egész kis testük mozog, remeg, csupa idegesség. Nem, nem azért, mert virágport gyűjtenek. Hanem, mert részegek. Ájultan keringnek az illaterdőben. Legszívesebben én is beleharapnék a virágokba, az illatba, a virágzásba. Odüsszeusszal megvettem a lótuszevőket, és lótuszevő lettem magam is. Hová innen tovább?

Ha kéthetes álomra szenderednék is, felébresztene a virágillat elmúlta. Ha nem én megyek tovább, az idő halad el felettem. Minden olyan egyszerű az életben, mint egy virágszirom elhullása. Mint egy zenei hang. A méhek döngenek, akár szorgos csellók a zenekarban. Figyelmeztetnek, hogy én is tegyem a dolgomat. De mi az? Új házakat tervezni? Lakóparkot a zöld mezőn? Kivágnatni e mandulást, hogy egymásba érő villákat zsúfolhassanak a telekre? Műzőldövezetbe műgyepet? Ahol a lakótelepből „továblépett” műháziasszonyok csakúgy hallják a szomszéd köhintését, mint korábbi otthonukban? Vagy észre sem veszik? Talán hiányozna is nekik a vécélehúzás éj közepén? Nem, ezt a mandulást meg kell őrizni. De ha én nem bántom, valamelyik kolléga lelkifurdalás nélkül kivágnatja. Addig, amíg a tulajdonos él, ez mégsem lehetséges. Márpedig a szigorú *Magánterület, belépni tilos!* kiírás a kert több pontján nem éppen eladási szándékra utal. Én pedig megszegem ezt az utasítást. Tudatosan. Szeretetből. Nem akarok semmi rosszat. Csak örökkévalóvá feszíteni azt a két hetet, amíg a mandulavirágzás tart.

Ó, bárcsak megállna az idő! E szíromrepítő, balzsamos, zümmögő percek jelentenék az életet. Vagy egy hangverseny, amelyet hunyt szemmel mindig hallok. Bach *E-moll hegedűversenye*. Szenthelyi Miklóst és Kapás Dénest kíséri a zenekar. Mellettem, a második pultban Csellócska. Én lapozok. Gyakorlatlan zenész, még néha csak „úszm”, azaz ha nem tudom lejátszani, ami a kottában áll, csak a húrok fölött emelgetem a vonómat. Ezt is ügyesen kell csinálni, mert én ülök a közönség felől. Lapozni azonban tökéletesen tudok. Én vagyok a legkisebb a zenekarban. De csak korra. Termetre Csellócska az. Innen is a neve – alig nagyobb a hangszerénél. No persze, a kora sem mondható szibillainak. Tizennyolc éve csupán előttem, a második gimnazista előtt tekintélyt parancsoló. Ám a természet arccskája rózsásságával is csalja az időt. Haja hátközépig ér, homlokába rövid frufut fésül. Üde, gyermeki jelenség. Az lesz húsz év múlva is. Mert hogy is derült ki, mennyi idő? Kezdetben szégyelltem, hogy ez a kislány mennyivel ügyesebben csellózik nálam. Ferivel, a szólamvezetővel is megosztottam érzésemet. Nevetve igazított el.

Gyuri bácsi után Feri volt a legjobb csellótanárom. A gimnáziumi énektanár kérdezett meg, nem volna-e kedvem az egyetemi kamarazenekarban játszani. Nekem? De épp csak most kezdtem újra kartörés után. Három évig vonó sem akadt a kezembe, csak ásó, meg lapát a telken. Nem baj, próbáljam meg. (Korán odaértem. Az egyetemi előadóteremben csupán egy kedves gyermeket találtam – Csellócska gyakorolt. Nehéz ez a Vivaldi! Azzal eljátszott egy olyan részt, hogy csak kapkodtam a fejem.) Lassan megérkeztek a többiek is. A hegedűsök, a bőgősök, a magas, nyurga Zoli, rögtön elmondta, hogy ő eredetüeg hegedűs volt, de a karnagy kérésére képezte át magát bőgőssé. Feri barátságosan kérdezett, hogy én

vagyok-e az új csellista. Legalábbis játszom a csellón, makogtam. Mikor lesz a vizsga, kérdeztem tőle, miután bemutatott a másodkarnagynak, a hegedű és a brácsa szólamvezetőknek. Milyen vizsga, nevetett vissza, csak leülsz, és játszol. Végül megérkezett a karnagy is. Két hónap múltán következett az első koncert. De én sok mindent nem tudok lejátszani, mondtam Ferinek. Akkor csak azt játszod le, amit tudsz, válaszolta.

Sem azelőtt, sem azóta sehol nem találkoztam akkora segítőkészséggel, mint az amatőr zenekarban. Mindenki úgy bánt velem, mintha évtizedek óta zenélnék együtt vele. Ugyanakkor nem szűkölködtek a hasznos tanácsokban sem, amelyeknek, főleg az első fellépéseken, óriási hasznát láttam. A legtöbbet persze Csellócska segített. Természetesen konfliktusok is adódtak. Mindenki mérges lett valamiért előbb-utóbb. A karnagy az összpórákon a másodkarnagyra, vagy az elsőhegedűsre morgott. Az elsőhegedűs a másodhegedűsre. Feri többnyire a szólampróbákon vesztette el a türelmét. Ha végképp nem tudjátok kijátszani a hangot, mondta, próbáljátok pianissimo! A forte részeket szintén. Előbb-utóbb meghalljátok. Sára, a második csellista olykor tiltakozott. Ő igazán mindent megtesz. Egyszer faképnél is hagyott bennünket. Persze nem is miatta zilálódott szét a szólam. Egyedül Csellócska nem vesztette el soha a türelmét. Mindig a legnagyobb szeretettel helyezte vonóját a húrba. A próbák végeztével nemegyszer fordult hozzám: ne vegyük-e át ketten a szólamot? És fél órákat gyakorolt még velem.

Egy évvel később a zenekar Dömösre utazott tavaszi táborra. Egész nap zene. Délelőtt-délután szólampróba, este összpórá. És egész éjjel az aznapi hangok rajzoltak a fejünkben. Feri az egyik szólampróba után kijelentette, hogy ő még csellistánál akkora fejlődést nem tapasztalt, mint nálam. Dagadoztam a büszkeségtől. Valóban, már alig akadt valami a zenekari repertoárban, amit ne tudtam volna lejátszani. Ugyanakkor éreztem, most jönnek az igazi feladatok. Ahhoz, hogy most már ne csak hangerőben, de minőségben is épülhessem rám a szólam. Ebédig még maradt egy kis idő. Csellócskával sétálni mentünk az üdülő kertjébe, és egy virágzó mandulásba tévedtünk. El is késtünk az ebédről. A lány nem győzött betelni a természet zsongásával, sőt, annak részévé vált. Arca kipirult, kis kezei szinte szárnyakká váltak. Mintha teste lett volna most a hangszer, amelyben lelke megnyilvánul. Én pedig ráeszméltem, hogy Csellócska – nő.

Rám kacagó szemei perzselve égették bensőmet. És akkor nem tudtam, mit csináljak. Zavarodottságunkat csak növelte, hogy az ebédlőbe belépve az egyik hegedűs – a társaság bonvivánja – nagy derűség közepette megjegyezte, hogy hideg van még az eprészéshez. A hátralévő két napban még a kottát is alig mertem elkérni Csellócskától. Ám neki is keresgélennie kellett a szavakat, amikor, például, szüksége lett a gyantára. Amit dadogó nyelvünkkel nem fejezhettünk ki, elmondtuk egymásnak muzsikával. Úgy szárnyaltam együtt az én drága kis korrepetitorommal, mint azok a zümmögő méhecskék a mandulásban. Sőt, mintha ezúttal még mi ragadtuk volna magunkkal Ferit és Sárát is. Mindenesetre Feri az utolsó próbákon egyetlenegy instrukciót sem adott, csak elismerően bólogatott.

Végül csak mondanom kell neki valamit. Legalább annyit, hogy zenéljünk együtt még többet. A tábor végén csak egy kurta búcsút vehettünk egymástól. Én a közös busszal mentem haza, ő már korábban megbeszélte, hogy csatlakozik három másik zenészhez, mert még elugranak Visegrádra. A következő zenekari próbáig három nap volt hátra. Micsoda három nap! Ha csellózni akartam, nem ment. Rádiót hallgatni nem tudtam a fejemben

zsongó hangoktól. Ha olvastam, vagy tévét néztem, csak Őt láttam magam előtt, és forró érzések hullámozottak a mellkasomban. Képzeletem újra és újra lejátszotta az utolsó három napot. Azután felbontotta. Órákig ábrándoztam mélybarna pillantásán. Törékeny kézfejen. A nyakán. Azokon a kis szállongó pihéken, melyek ott lengedeztek körülötte, ha felfogta a hajját. A máskor szabadon áradó hajzuhatagon.

Fél órával korábban odaértem a próbára. Biztos voltam benne, hogy ő is annyira szietni fog, mint én. Lassacskán már mindenki megérkezett. Késni nem szokott. Mi lehet vele? Beteg? Igen, a télen előfordult, hogy két próbán sem jelent meg. Istenem, hogy nem kértem el a telefonszámát! De hát a címét sem tudom. A másodkarnagy is elfoglalta helyét a pulpituson. A hétfői napokon mindig ő vezette a próbát. Majd őt megkérdezem a próba után. Ha nem jön el. De hát csak eljön! Bizonyára közlekedési dugóba keveredett. Akkor mások is elkéstek volna. Valami közbejött. Még vissza kellett mennie a munkahelyére. Valami laboratóriumban dolgozik. Ott előfordulhat az ilyesmi. Ekkor azonban belépett a karnagy. Meglepetés morajlott végig a sorokon. A másodkarnagy a csembaló mögé ült.

– Kedves barátaim – kezdte a karnagy. Hangja idegenül, távolról csengett. Pillantása, amely mindig valamelyik zenészével beszélgetett, most elrévedt oda, ahol nem volt semmi, csupán a puszta fal. – Kelényi Katalin meghalt.

Sugdolózás támadt. „Kicsoda, ki halt meg?” Uramisten!

– Csellócska.

És senki nem mert arra a székre nézni ott mellettem, amely nem volt még ennyire üres soha.

– Én is csak a keresztnévét tudtam. De azon is csupán akkor szólítottam meg, amikor beiratkozott. Ő mindannyiunk Csellócskája volt. Mindig is értelmetlennek tartottam a halált. Most még értelmetlenebbnek tartom. Csellócska, ez a kedves, életvidám teremtes, aki a légynek sem ártott, akit mindenki szeretett, két nappal ezelőtt rosszul lett. Bevitték a kórházba, és a tudomány nem segíthetett rajta. Halálának oka ismeretlen. Nem tudok mit mondani. Egyperces néma felállással tisztelegjünk emlékének.

Csak öt év múltán tudtam először visszamenni a dömösi mandulásba.

A táj mit sem változott. El sem kerítették a területet. Talán ez az utolsó gyümölcsös Magyarországon, ahová szabadon be lehet lépni. Persze, ha az ember figyelmen kívül hagyja a feliratot. Azóta minden tavasszal elkövetem a magánlaksértést. Amikor virágba borulnak a fák. Általában áprilisban, de néha már márciusban. Olyankor rossz az előérzetem – a korai virágzást rendszerint fagy követi. És akkor előbb elvesztem Csellócskát, aki minden évben újra feltámad nekem. Méhecskeként röpköd szíromról szíromra, boldogan szálldos az illatfelhőben, és szárnyal saját zenéje hullámain.

Châlus alatt

Richárd király-akit Oroszlánszívűnek is neveztek – 1199 áprilisában Châlus alá érkezett.

– Ezt a várat kiéheztetjük – mondta Rawcliff, a testőrkapitány, miközben urával a védvonalakat szemléltek.

– Ezt a várat rohammal bevesszük – mondta Richárd király.

Rawcliff tudta, hogy a király támadni fog.

Richárd tudta, hogy a kapitánynál megfontoltabb katonája nincsen. Ha küenc éve Messinában, amikor egy paraszt által fuvarozott nádszálakkal játékból verekedni kezdtek, a kapitány nem fogja le, bizonyosan megöli Guillaume Barrést, a francia király legderekabb lovagját, mert elszakította a köpenyét. Ha hét éve Jaffánál, a gyalogos párokhoz nem rendel hozzá egy-egy íjászt, mint azt Rawcliff tanácsolta, most aligha lehetnének itt. „Minden lovag kettesével kötözzé össze a pajzsát, és mélyessze a földbe – parancsolta lendületesen tisztjeinek az Oroszlánszívű. – Szúrják le elé a lándzsáikat. A támadó lovasokat így felnyársaljuk.” A szaracénok már rontottak is rájuk. „És akit mégsem nyársalunk fel, azt az íjászaink lelövik” – tette hozzá Rawcliff. A sokszoros túlérőben levő ellenség hétszer próbálta áttörni az angolok arcvonalát – mindhiába.

– Most ők vannak a védvonal mögött – mondta a kapitány, kitalálva a király gondolatait.

– Minden ostrom előtt ezt mondod.

– Pedig, Rawcliff, öt év alatt egyetlen aquitániai erősség sem tudott ellenállni őfelsége kivételes stratégiai elképzeléseinek, agyafűrt hadmozdulatainak és mindent elsöprő rohamainak – kapcsolódott be a beszélgetésbe a király másik bizalmasa, Navarrai Guidó, a trubadúr. Ő csavarta ki Akkoriban Lipót herceg lovagja kezéből az osztrák zászlót. A navarrai udvarban felnövekedett Guidó Berengária hercegnő esküvői kíséretéhez tartozott. Úrnője utasítására azonban Cipruson bekapcsolódott a bitorló Komnénosz Izsák elleni harcokba. A csatákban Richárd is felfigyelt rá. Limasszoli esküvőjük után Berengária férje bizalmába ajánlotta Guidót. Richárdot megindította ez a kedvesség. A trubadúr és dalai nagyon fognak hiányozni feleségének. Mint neki Berengária.

– Az ember azt ajándékozza, ami a legkedvesebb – mondta a királyné, amikor föllépett az Angliába induló gálya padlatára. Az ajkán játszó félmosolyt nem vihette magával. Az örökké ott lebegett Richárd előtt, kibomlott a tengeri párából, csak úgy a sivatag felett játszó délibábból.

Navarrai Guidó esténként költeményeivel a távol levő királynét idézte fel. Richárd király átadta magát a hangoknak, s a tűz lángjaiba révedt. Az egyik lángnyelv Berengária csókja. A másik a simogatása. A harmadik az ölelése. Ha felizzik egy hasáb, a királynő arcát vüágítja meg. Szinte felgyújtja mélybarna haját. Fénye visszaverődik az egymástól távol ülő őzszemekről. De ebben a fényben még mindig bizonytalanul látszik az a kis anyajegy Berengária szeme sarkában, amely világosban folyvást arra ösztönzi az embert, hogy végre sötétben is együtt lehessen vele. És Navarrai Guidó énekelt Richárdnak. Akkonban Arszufban és Jeruzsálem alatt. Dalolt a navarrai udvarról, szokásokról, ünnepekről, Berengária felcseperedéséről, örömeiről, ruhatáráról, ékszereiről, kedvenc állatairól. Az biztos, hogy Guidó szerelmes volt úrnőjébe. De vajon ő miképp érzett lovagja iránt, mindenki azt kérdezi. Eh, mindegy, gondolta Richárd király. Minden rendes trubadúr, vagy ahogy Némétalföldön mondják, Minnesänger szerelmes a hölgyébe, aki soha nem lehet az övé.

A Szentföldről hazatérve Dürrensteinben, az Erényesnek nevezett Lipót herceg

fogságában (akinek piros-fehér zászlaját mégsem kellett volna meggyalázní), majd Wormsban, Henrik római császár marasztaló udvarában is zengett a trubadúrdal. Mialatt a váltságdíjra várt, Henrik tudomására adta, hogy egykori szövetségese, Fülöp francia király, távollétében mekkora erőfeszítéseket tett franciaországi birtokai megkaparintására. Mire angliai alattvalói összegyűjtötték a tetemes váltságdíjat, amelyen az osztrák herceg és a római császár becsülettel megosztozott – Henrik és Richárd szövetségi szerződést is kötöttek a francia király ellen. A hadi tennivalókat persze az Oroszlánszívű vállalta magára. Alig kéthavi angliai tartózkodás után – amelyet Richárd király az öccsével, János herceggel kialakult konfliktusa rendezésére fordított, akit édesanyja, Eleonóra anyakirálynő tanácsára mégsem koncolt fel, noha az Fülöppel szervezkedett ellene – sorra visszafoglalta elbitorolt franciaországi várait, sőt bosszúból új birtokokra is igyekezett szert tenni. Újfent zenghetett a trubadúrének Guyenne és Aquitania városaiban – Châlus alatt.

A védvonalak megtekintése után Richárd király kidolgozta haditervét. A faltörő gépek szakadatlanul nyugtalanítsák az ellenséget. Ezalatt az aknászok rakjanak tüzet a nyugati várfal alá. Amikor az beomlik, indulhat a mindent elsöprő roham.

Két napig éjjel-nappal záporoztak a kövek a várra. Ezalatt az aknászok szorgosan dolgoztak. Harmadnap hajnalban Richárd egyedül indult szemlére. Páncélját sem öltötte fel – a szürkületben ki láthatja meg? Igencsak meglepődött, amikor a levegőt surrogva átszelő nyílvesző a vállába fúródott.

– Mondd meg a nevedet, vitéz, hogy megjutalmazhassalak – szólt a király.

– Robert de Moulineau, felség – hangzott fentről a várból.

Az ostrom állapotával elégedett volt Richárd. A mindent elsöprő rohamra egy héten belül sor kerülhetett. A vállával nem törődött – sok sebesülést kihevert már. Hanem, amikor három nap múlva elfeketedett a karja, feladatta magának az utolsó kenetet, és magához hívatta Navarrai Guidót és Rawcliffet. Egy rózsafüzért nyújtott át Guidónak.

– Ezt add át úrnődnök utolsó üdvözetemül. Tíz éve volt az esküvőnk. A lakodalmom harmadnapján elzarándokoltunk a sztavrovuni kolostorba, amelyet még Szent Ilona alapított. Az ő ajándéka a templom legféltettebb ereklyéje, a Szent Kereszt egyik darabja is. Soha nem felejttem el azt az örömet, amely e csodálatos tárgy megpillantásakor eltöltött. És a mérhetetlen dühöt sem! Hogy juthatott a Szent Kereszt másik darabja a szaracénok birtokába? Megfogadtam, hogy addig nem halok meg, amíg a két darabot össze nem illesztettem. A dühöt félretettem a harcokra, s hagytam a boldogságot szétáradni ereimben. Úgy éreztem, meg kell jutalmaznom azokat, akik az élet örömeiről lemondva, mindannyiunk lelki üdvösségéért szolgálnak. Leakasztottam övemről arannyal teli erszényemet, és az apát kezébe nyomtam. Ám ő nem fogadta el, mondván, a pénzre szükségem lesz a keresztes háború során. Sőt, még nekem ajándékozta ezt a rózsafüzért. Azt mondta, minden könyörgése és imája legyen velem hadjárataim során, amelyet e láncocska végighallgatott. Szólni sem tudtam döbbenetemben. Én, aki ahhoz szoktam, hogy számolatlanul öntsék eléem a kéréseket, és mohó szemek lessék adományaimat, nem adhatok? Valakinek eszébe juthat az életben, hogy nekem tán nagyobb szükségem lehet céljaim eléréséhez a pénzre, mint neki? És még ajándékot is ad? Azt, ami neki a legfontosabb? Végül eljöttem a Szentföldről a keresztnélkül, és most meghalok. Rajtam már nem segíthet e rózsafüzér. Add át királynődnök. Tíz évig volt a feleségem, és tíz év alatt alig találkoztunk. Amikor róla énekeltél, mégis úgy

éreztem, itt van a közelemben. Siess hozzá, és soha többé ne hagyd el őt. Dalold el neki, hogy milyen voltam.

Navarrai Guidó és kísérei lovainak patkózaja rég elült. A király meredten bámult a tűzbe. A testőrkapitány le akarta zárni a szemét.

– Ne, Rawcliff, még ne! – mondta a király. – Jegyezd meg Robert de Moulineau nevét. Kitűnő harcos. Ő terített le engem. E találatért én azzal az aranykehellyel jutalmazom, amely minden hadjáratomban velem volt. Ha a holnapi rohammal bevetted a várat, add át neki, Rawcliff. A többi várvédőt se bánts. Aki hajlandó, vedd zsoldodba, a többit ereszd el.

Chálus alatt meghalt Richárd király, az Oroszlánszívű.

A testőrkapitány kiéheztette a várat. Robert de Moulineau-t futni hagyta. A többi védőt felakasztatta. Az aranykelyhet pedig megtartotta magának.

Tragédia

A telki paradicsom már ott díszlett az üvegtálban. Egyik-másik gömböcskén a lámpa fénye rubinttá varázsolta a vízcseppeket. Még nem nyúltam hozzá. Vártam. Orromban buján vad illat csavargott. Elképzeltem az ízt. Fenséges lesz, amely felér a kolbászával vagy a pecsenyhúsával. Lassan megvajaztam egy kenyérszeletet. Ekkor egy légy vad röptében keringeni kezdett az asztal felett.

Gyermekkoromban szenvedélyes légyvadász voltam. Igyekeztem a levegőben elkapni a rovar, ez persze ritkán sikerült. Tehát: lecsapás. Megvárni, amíg leszáll, és akkor puff! És ha nem száll le? Egyszer még a tapasztalt, öreg legyek is kifáradnak. Őket persze sarokba kell szorítani. Valóságos taktikai harc alakul ki egy ilyen ellenféllel. Az ember szinte tisztelni kezdi, a végén alig akarja megölni. De minden játszma véget ér.

Hosszú ideje nem bántom a legyeket. Semmilyen állatot, hacsak nem veszélyeztetnek. Általában mi veszélyeztetjük őket, sterilizált környezetünkben nincsen helye a szabályainknak nem engedelmeskedőknek. Pedig e lények sokkal régebben élnek a világon, mint mi, és teljesen önkényesen oroztuk el földjüket, vizeiket, levegőjüket. Miért fosztanánk meg őket az élettől is, amelyet velünk együtt is tudnak élvezni? Ha az ételemre akarna röppenni valamelyikük, hát elzavarom. A szemtelenkedőket pedig – régi vadásztechnikáim alkalmazásával – befogom, és kiteszem az ablakon.

A tálba nyúltam, és kivettem belőle egy paradicsomot. A kocsány felőli részére illesztettem késem recés végét, és lassú, de erőteljes mozdulattal kettészeltem. Néhány belsejéből fakadó, narancsszín lövellet mint napfény átitatta, hajnali harmatcsepp pihent meg a kezemen. Az illat, amely előbb ígéret volt csupán, hódító valósággá terebélyesedett a vöröses húsba ágyazott magok, erek láttán. Egy-egy vágással tovább cikkelyeztem a két fél gömböt, majd a sóért nyúltam. De a telki paradicsomra nem kell só. Íze anélkül tökéletes.

A légy eközben intenzíven uralta az étel és a lámpa közti üres teret. Csak a tányérom közelébe ne merészkedjen. Enni kezdtem. A rovar kezdetben látszólag összevissza

csapongóit. Kiderült azonban, hogy egyre szűkülő, koncentrikus köröket ír le a villanykörte körül. Majd tovarebben onnan, közben biztosan az ételt fürkészi; köztudomású, hogy a legyek mozaikszeműkkel majdnem háromszázhatvan fokban látnak – gondoltam futólag, miközben már a negyedik paradicsomgerezddel szemeztem. Ám ezt nem az étel érdekelte. Ekkor már egészen kis köröket írt le, majd belecsapódott a villanykörtébe. Éktelen zümmögést hallatva alélta az asztalra hullott.

Megsajnálta. Ha ilyen kábult állapotban megfogom, és kiteszem a szűrét, még baja eshet. Vártam tehát. Néhány másodperc múltán felocsúdott, és fittyet hányva a paradicsom, a vaj illatának, megindult a villanykörte felé. Most már nem körözött, erőit egy helyre összpontosítva nyílegyenesen támadott, majd a kudarc után azonnal visszavonult. Kissé ingatag kóválygásokkal erőt nyerve újra meg újra nekirepült a forró körtének. Érezte azonban, hogy nem elég átütőek a csapásai. Hangsebességre kapcsolt, és egetverő sikoltással ostromolta meg azt a tüzes fénygömböt.

Gigászi küzdelem volt ez. A hős mindenáron át akart hatolni a kemény, forró közegen, hogy elérje, ami mögötte van. Az éjszakát nappallá varázsoló csodát, a mindenség titkát, az élet dajkáját – a fényt.

Nem érte el. De elégette önmagát.

A könyvtár

A tér ugyanaz. Voltaképpen. Kicsit alakítottak a parkolón. Új házak épültek. A lágyan aláomló s itt síkká szelődülő domboldalak fenségén nehéz változtatni. A fák is tovább nőttek, és eltakarták, jelentéktelenné tették mindazt, ami csak ízlés, múltó divat dolga. Érdekes, ha egy parkban csak a növényzet gyarapodott, azt mondjuk: nem változott. A három oldalról domboktól övezett téren továbbra is a művelődési ház épülete uralkodik.

Ezerkilencszázhatvankettőben, alighogy elvégeztem a bölcsészkaron a könyvtár-népművelés szakot, itt kaptam állást. Pezsgő élet zajlott. Táncsoportok, népi zenekarok, kézműves-találkozók váltották egymást. Állásom volt – munkám nem. Itt-ott, mindenhol besegítettem, helyettesítettem. Papírcsíkokat vagdosztam, szendvicseket kentem. Különböző látogatóknak mutattam be az intézményt. Két hét elteltével még az igazgatóval is megismerkedhettem.

– Tolmácsolnál a szovjet elvtársaknak, drágám? – kérdezte. – Te most végezted az egyetemet, még friss a tudás.

Az intézményben a pozíciók kialakultak, mint az állóháborúban. Térnyerésem csupán másvalaki térvészítésével lett volna lehetséges. Két hónap téblábolás után eszembe jutott, hogy építsük fel egy új kor Babelét.

– Miért nincs itt könyvtár? – kérdeztem az igazgatótól, aki mit sem sejtve fogadott.

– Könyvtár? – csodálkozott el.

– Végül is a könyvtár népművelés.

Nem volt teljesen elutasító.

– Hát nézze, kedves. Helyiség van. Előirányzat, vagyis pénz nincs. Ha maga elintézi, hogy legyen itt könyvtár, akkor lesz.

Hogyan intézhetném ezt el én, a friss diplomás lányka, bizonytalanodtam el, s éreztem, amint rám zúdul egy szociálisnak mondott rendszer minden igazságtalansága.

– Már a kerületi tanács SZB-titkára is tudja, maga milyen jól beszél oroszul – jegyezte meg az igazgató bátorítólag.

A téren jeges fuvalatt söpör végig. Az imént még melengető kora márciusi napsütés szerepét az elemek most a világításra korlátozzák. A teherautó még nem érkezett meg. Mit keresek én itt? Egy padról nézem a művelődési ház, ahol eltelt az életem. Sem aktív koromban, sem nyugdíjazásom óta nem jutott eszembe, hogy itt ücsörögjek. De most mégsem tudnám átlépni az épület küszöbét.

Valóban, viszonylag könnyen bejutottam a kerületi SZB-titkárhoz. A feje teteje pilises volt. Azt simogatta.

– Szóval, ön könyvtárat szeretne – mondta, és gyengéden végigcirógatta a kopaszságát. – Nem könnyű.

Felkészültem.

– Nem én szeretnék könyvtárat – mondtam –, hanem a második ötéves terv, amely kiemelt hangsúlyt fektet a dolgozó nép művelődésére és a tanuló ifjúság fejlesztésére. Tehát könyvtárak létesítésére.

Az SZB-titkár felállt, és idegesen gyürködni kezdte tar feje búbját.

– Valóban ez az irányzat. A célkitűzés. De nem könnyű, nagyon nem könnyű.

Nem volt könnyű, valóban nagyon nem. Sokszor kellett bemenni, még többször telefonálni, és számtalanszor levelet írni. Az SZB-titkár arra kért, a tárgyban készülő beadványát úgy fogalmazzam meg, hogy azok a lenini népművelési irányelvekkel lehetőleg a legnagyobb összhangban legyenek. Megfogalmaztam az SZB-titkár beadványát. Sőt, ezt követőleg szovjet vendégeinknek is megjegyeztem, hogy intézményünk a szocialista kultúra valódi erődjé lehetne, ha lenne benne könyvtár. Az igazgató, úgy láttam, ellentétben több látogatóval, érteni vélte e szavakat, de nem reagált rájuk. Fél éven belül megszületett a döntés. Az igazgató döbbenten állt a tény előtt, őszintén elmondta, erőfeszítéseim eredménye annyira meglepte őt is és kollégáit is, hogy eszükbe sem jutott bárki mást kapcsolatkörükből a könyvtár élére kinevezni – helyettem.

A térre begördül a teherautó. A kocsikísérő kézitargoncával bemegy a művelődési házba, ezalatt a sofőr felgöngyöli a ponyvát. Hamarosan megérkeznek az első könyvek. Dobozban, vagy csak spárgával összekötve. Az emberek gyorsan hajigálják fel őket a platóra. A sofőr sem lép fel, hogy elrendezze őket. Mint a répa, súlya szerint minden darab elrendeződik. Sietnek. A mitfárer szaporán fordul. Néha kiszakad egy doboz alja, elpattan egy kötél. A szétszóródott könyveket úgy rugdalják, szidják, mint a *Don Quijoté*-ben az öszvérhajcsárok az állataikat – vagy magát a lovagot.

Beindult hát a könyvtár. Kezdeti félelmeim, miszerint a sok tanácsai ember és pereputtya most mind a nyakamra fog járni, nem igazolódtak. Viszont szépen gyarapodott az olvasótábor. Az előirányzat szerint pedig, ha nem is az olvasók számnövekedésének arányában, de nőtt a költségvetés is. Lassan felépült egy korszerű tájékoztató könyvtár,

amelyet kicsiktől a tisztas öregekig a kerület számos lakója meglátogatott. Diákkoromban el sem tudtam képzelni, ki mindenki meg nem fordul egy bibliotékában. Az olvasás vágya mellett a legkülönbébb okok vezetik az embereket. Nyulat kapott húsvétra a kisiskolás, tehát a nyúltenyésztésből kellett felkészülnie. Magas vérnyomás elleni gyógyszer írtak fel a bácsinak, aki a szívbetegségekről tájékozódott. Egyedül maradt a néni. Könyv nélkül azonban nem távozik senki. Csak a legritkább esetben fordul elő, hogy ha már egyszer eljött, nem kezd el olvasni. Ha mindenki tudná, micsoda betűre éhes tartalékhad jelentkezik a könyvtárakban még most is, miközben minden elektronikus médium a Gutenberg-galaxist temeti, vidulna a gyászos elme. Egy évtizeddel a nyitás után már könyvtárszakos egyetemistákat osztottak be hozzám gyakorlatra. Többek között az igazgató fiát. Ma ő a fővárosi könyvtárvállalat vezérigazgatója. Láttam a híradóban, amikor kitüntették a Köztársaság Tiszti Keresztjével. Őt, aki ma sorra bezáratja a könyvtárakat.

Lassan az utolsó dobozt is feldobják a teherautóra. Azt hiszem, már nem is nézem. Csak látom.

– Miért tetszik sírni? – kérdezi egy kedves fiatalember hirtelen hozzám lépve.

Sírok? Észre sem vettem. Persze bizonyosan.

– Mert bezárják a könyvtárat, amelyet én... ahol dolgoztam – dadogom.

– Itt volt könyvtár?

Erre válaszolni sem tudok. De a fiatalember előhúzza valami zsebszámítógépet, amelynek gyufaskatulányi képernyője alatt tűhegynyi gombok látszanak. Vékony fémpálcával lehet őket nyomogatni.

– Ezért kár aggódni, néni – magyarázza lelkesen. – Ezt nézze meg! Itt benyomom, ezzel lapozok. Maga nem ismeri? Most épp a Fábry Sándor könyvét olvasom. Tök jó!

A képernyőn könyvformátumba szedett bolha nagyságú betűk vibrálnak.

– Nem, nem ismerem.

– Kár, pedig tuti. Négy gigabájt memória. Az tízezer kötet. Nincs már szükség könyvtárra.

Moszta

Amikor a többmázsás bomba átszakította a kupolát és hatalmas robajjal a főhajó közepére zuhant, Pizani éppen abbahagyta az orgonálást. Természetesen Bachot játszott, hiszen nem volt jelen a vikárius. Néhány hónapja ugyanis, nem sokkal kinevezése után Mosztába látogatott Zagallo, a vikárius, és kérdőre vonta: miért játszik Bachot? Merthogy ő evangélikus volt, tehát eltért a római egyháztól. Pizani kicsi gyermekkorától óta templomi organista szeretett volna lenni. Már hatéves korában Berkeley, a valettai Szent János székesegyház kántora kezdte tanítani. Ő ajánlotta be az eklézsiánál, amikor a mosztai állás megüresedett. Húsz év elteltével sajnálta is, hogy ott kellett hagynia a jó öreget – akinek kedvence Bach volt, és azt tartotta, amíg a világ világ, nála nagyobb organista nem születik –, de hát egy saját templom,

vagyis saját orgona és saját kórus az mégiscsak maga a mennyország. Vagy legalábbis annak előtere. És most ezt veszélyeztesse, mert idejött egy birkaszemű püspöki helynök Rabatból? Hosszú hónapok óta szakadatlanul zuhognak a német bombák a valettai erődökre, az olaszok tengeri zárral próbálják megbénítani Málta szigetét, miközben ők a brit hadsereget minden eszközzel segítve védik a hazájukat, és akkor valaki azzal foglalkozik, hogy miért játszanak Bachot a mosztai bazilikában.

Bármikor a levegőbe repülhet a templom. Furcsa mód Pisani mégsem merte veszélyeztetni oly hőn áhított állását, és azt mondta a vikáriusnak, hogy nem Bachot játszott, hanem Mozartot. Az egyházfinak fogalma sem volt arról, hogy Mozart orgonaműveket írt. Pedig Mozart korai templomi szonátái csaknem olyanok, mintha magától Bachtól származnának, magyarázta az orgonista. Zagallo azonban látni akarta a kottát. Fejből játszott, nincs kotta, érvelt kétségbeesve Pizani. Ám a vikárius ragaszkodott a kották bemutatásához, ha nincsenek meg, akkor kerítse elő azokat, amelyekből tanult, különben vizsgálatot kénytelen kezdeményezni az ügyben. Pizani az összes antikváriust bejárta a szigeten, végül Zarbnál ráakadt néhány Mozart-orgonaszonátára. A vikárius úgy tett, mintha zenetudós is lenne, és a látottak valóban felidéznék előtte a Bach-partitúrákat, de azért megkérte az orgonistát, ne játsszon olyan műveket, amelyek Bachra emlékeztetnek. Érti, mondta Pizani, tehát ne játsszon Mozartot. Persze, hogy játsszon bátran, visszakozott Zagallo, csak Bachot ne játsszon. Berkeley jót nevetett az ügyön, mondván, Pizani az egészet elkerülhette volna, ha megkérdezi a vikáriust, melyik pápai enciklika tiltja, hogy a katolikus templomokban Bachot játsszanak. Különben is a *Missa Solemnis* teljes mértékben a katolikus liturgia szerint íródott. Az orgonista tehát megfogadta, ha a mosztai templomban nincs jelen a püspöki helynök, a legpompásabb Bach-muzsikát játssza, ha pedig ott van, a legsilányabb szerzők darabjait klimpírozza.

E zagallói igyekezetnek ugyan mit köszönhet valaha valaki is? – gondolta Pisani, miközben ujjai a klaviatúrákon futkostak. Azzal az energiával, amellyel a vikárius az egyházkerületbeli szabálytalanságokat igyekezett felderíteni, egy évszázaddal ezelőtt Félix Calejának, az akkori plébánosnak a saját püspöke akarata ellenére sikerült keresztülvinnie, hogy ennek az eklézsiának a templomát koronázza meg Európa harmadik legnagyobb kupolája. A férfiú ezzel Moszta városkáját örökre kiemelte a jelentéktelenségből. Még zengett a dór szonáta utolsó akkordja, midőn a hatalmas bomba áttörve Caleja művét, iszonyú csattanással ízzéporrá törte a mozaikpadlatot. A tisztelendő úr éppen az oltár felé fordult, s először azt hitte, az orgonával történt valami, ám amikor, kezében a serleggel a gyülekezet felé fordult, a földbe gyökerezett a lába. Kiejtette kezéből az áldozati kupát. A bor, a vér előmőlt a szőnyegen.

A pap térdre hullt, kezét imára kulcsolta és fennhangon rákezdte:

– *Pater noster, qui es in celis...*

– *Sanctificetur nomen tuum...* – zengte rá nyolcszáz hívő.

Pizani is imádkozni kezdett, bár átsuhant az agyán, hogy talán épp ez a hangorkán indíthatja be a detonációt. A tizedik Miatyánk után megérkeztek az angol tűzszerészek. A bomba nem robbant fel.

– Csoda – ugrott talpra a plébános –, az Úr csodát tett! Megmenekültünk.

Egy őrnagy lépett hozzá.

- Kérem, atyám, rendezetten mindenki hagyja el az épületet.
- Én is? – kérdezte a főtisztelendő, és hangján mintha átremegett volna az öröm.
- Ön is.

A pap közreműködésével a hívők a legnagyobb szervezettséggel, percek alatt elhagyták a bazilikát.

Pizani is indulni akart, de a lábai odatapasztották a kórushoz. Vagy éppen a gondolat hatott rá zsibbasztólag? Mi lesz vele, ha a templom az orgonával együtt a levegőbe repül? Értelmét vesztí az élete. Akkor inkább pusztuljanak együtt. De talán az angolok ügyesen hatástalanítják a fenevadat. Kíváncsi lett, mit csinálnak a tűzszerészek, akik nem vették észre őt, de ő jól láthatta minden mozdulatukat.

Az őrnagy mindenekelőtt körbejárta a bombát, majd alaposan szem ügyre vette a gyújtószerkezetet.

– Ez, úgy tűnik, működésbe jött – mondta, és egy erőteljes rántással elválasztotta a bomba törzsétől.

– Ne! – kiáltott fel iszonyodva egy hadnagy, s hangjára a jókora műszeresláda mellett sürgölődő két tiszthelyettes is megmerevedett. Pizaniban is megfagyott a vér.

De csak annyi történt, hogy a bomba alja levált, és nagyot koppant a padlaton. Az így keletkezett lyukon peregni kezdett valami szemcsés anyag.

– Homok – jegyezte meg a hadnagy.

– Homok – ismételte meg az őrnagy. Közelebb hajolt, és a külső köpenyen kereste a jelzetet. – Nézze csak!

– Albán?

Az őrnagy megingatta a fejét.

– Jugoszláv? – kérdezte a hadnagy.

Az őrnagy bólintott.

– Persze! – mondta most már magabiztosan a hadnagy.

– Szóval, nem az Isten segített itt, hanem a jugoszláviai hadifoglyok szabotázsza – szögezte le az őrnagy. – Jöhetnek az emberek.

A hadnagy intésére az egyik tiszthelyettes kisietett, és kötelekkel, csörlőkkel felszerelt közlegények kíséretében tért vissza.

– Ügyeljen rá, hogy ne törjék össze jobban a kövezetét – mondta az őrnagy, azzal a templomkapu felé indult. Ám hirtelen megtántorodott, és ha a hadnagy nem nyalábolja fel, alighanem összezúzza a tarkóját.

– Köszönöm, már jobban vagyok – mondta a törzstiszt, szinte azonnal, és már fel is egyenesedett.

– Valóban, uram, meleg van. És amit tett, az hőstett, mindenkinek megviselné az idegeit. Büszke vagyok önre. Én soha nem leszek ilyen tűzszerész. Mit mondjak még?

– Semmit, Boswell.

Kimentek.

A közlegények végeztek a csörlők rögzítésével. Az egyik tiszthelyettes ellenőrizte a kötéseket.

– Tudják, az őrnagy öccsét Jugoszlávia felett lőtték le – mondta.

Pizani nem merte a manuálra tenni ujjait. De a fejében megállíthatatlanul hömpölygött

Episzkepi

Mennyire félreismernek téged, Terpszülla! Azt mondják, makacs vagy, nem hallgatsz a jó szóra. Pedig ha te megállsz, annak oka van. Mint a kurióni színház nézőtere fölött, ahol behasadt a föld. Olyan szomorú az a romba dőlt város, de különösen a színház! Teljesen céltalan. Az összeomlott házakról még csak el tudom képzelni, hogy laktak bennük egykor. Egykor. A földrengés előtt. Épp, mielőtt megszülettem. De Episzkopiban nincs színház. Nem tudom, milyen lehet az. Annyira izgat! Ezért megyünk oda majd mindennap, Terpszülla.

Terpszülla meleg, barna szemével a legnagyobb megértéssel nézett rá.

– A gazdám járt a színházban, és azt mondja, hogy nem volt benne semmi különös. Az istenekről, hősokról, meg hősnőkről szóló, közismert történeteket adtak elő. A színészek egy helyben álltak. Meg sem mertek mozdulni, hogy fel ne bukjanak magasított szandáljaikban. Arcukat fedő, furcsa álarcaiktól némelyikük szövegét alig lehetett érteni. Ő kifejezetten unta. Nem is értette, hogy egyesek miképp lelkesedhettek annyira, hogy felugráljanak előadás közben, vagy hogy utána élénken vitába bocsátkozzanak. Mindenki tudja, Oidipusz megvakítja magát, miután rájön, hogy a saját anyjával esett szerelembe, vagy hogy a Nesszosz vérétől átitatott köpönyeggel Déianeira nem Heraklész szívét hódítja vissza, hanem megöli a férfit. Az apja mesélte, hogy sok-sok emberöltővel ezelőtt nézőpénzt fizettek a polgároknak, ha elmentek a színházba. És persze nem voltak női színészek.

Az átriumba belépő férfi megcsókolta kicsiny gyermeküket ringató feleségét.

– Túl vagyunk a nehezén, kedvesem – mondta.

– Hát elköltözhetünk innen? – sóhajtott fel az asszony.

– Ott még nem tartunk, de hamarosan arra is sor kerülhet.

– Ha „ott még nem tartunk”, akkor sehol sem tartunk.

– Hogy mondhatsz ilyet?

– Könnyű neked! Reggel kiteszed a lábad innen, és csak este állítasz haza, amikor jóformán sötétedik. Én azonban csak azt a szemközti romvárost nézem a fórumra menet.

Az asszony a bölcsőbe fektette az elszunnyadt gyermeket.

– Nézd – mutatta a kezében tartott pénzmét a férje. – Jóformán már csak az új császárt ábrázoló ezüstök vannak forgalomban.

– De hiszen Valens császár már egy éve trónra lépett – mondta az asszony.

– Az igen rövid idő a teljes pénzcseréhez. Nem tudom, hogyan csinálják.

– Végül is mindegy. Az a fontos, hogy minél több érménk legyen.

– Azon vagyok, kedvesem. És ma szerencsés napunk volt. Hatvan as forgalmat

csináltam. Az tizenöt sestertius.

– Mikor hagyhatjuk végre itt ezt a szellemvárost?

– Közel a napja. És akkor felszabadítjuk a leányzót is. Hadd legyen végre színésznő belőle!

– Nagyon sokat foglalkoztat téged az a rabszolga.

– Semmivel sem foglalkoztat többet, mint a kérdések, amelyeket folyton feltesz. Hogyan pusztult el Kurión? Hová lettek a városból az emberek? Miért olyan élettelen Episzropi is? Ha nem érkezik egy-egy csapat római, szinte halottnak tetszik? Miért nem lehet legalább színházat csinálni? Miért nem akar játszani itt senki sem? Vajon a róluk szóló szerepjátékokkal együtt eltűntek az istenek is?

– Ugyan, soha nem szeretted a színházat.

– Eh, itt nem a színházról van szó.

– Persze hogy nem, hanem a lányról. Miatta nem tudjuk itthagyni ezt a tizenhárom éve elpusztult vidéket. Miatta kell nekem, valahányszor kiteszem a lábamat a ház kapuján, azt az átkozott halott várost látnom. Miatta nem vagy képes eladni végre ezt a nyomorult házat, hogy tisztességes helyre költözhessünk!

– Hát nem érted, hogy nem miatta volt a földrengés? Különben is egy hónappal azt követően született.

– De jól tudod, hogy mikor született!

– És nem miatta nem tudom eladni a házat, hanem azért, mert az ingatlanok tizenhárom éve a harmadát érik a paphosziakénak. Ez a leány különben csak két éve van a házunknál.

– De már tizenhárom éves, és ahol neked kell, kikerekedett.

– Nem veszed észre, mindennap azért dolgozom hajnaltól estig, hogy végre elmehessünk innen, és őt felszabadíthassam, hogy ne kelljen magunkkal vinnünk?

– Aha. Miért nem adod el? Az árával is megrövidítesz bennünket.

– Az árával? Az itteni rabszolgák iránt amúgy sincs kereslet. Ez a pénz nem számít, amikor bejön a nagy üzlet. Egyébként is, miért ne tehetnénk jót egy emberrel?

– Mondd, miért nem velem teszel jót? És az a te nagy üzleted, ugyan mikor jön be?

– Bízhsz bennem, kedvesem.

– Tudod, Terpszülla, minden vágyam, hogy színésznő lehessen. Szerintem nagyon is érdekes az, hogy Déianeira mennyire szereti a férjét.

A leány kihúzta magát, kezét diadalmasan felemelte.

– Elképzelem, hogy én vagyok az asszony – mondta. – Az én férjem a világ legnagyobb hőse, a legerősebb ember a földön. Nem is értem, hogyan bízhatott meg a kentaurban. Már amikor felajánlotta, hogy átvisz az Eunéoszon Nesszosz kéjsóvár pillantásokkal hátára vett, és nem a folyónak indult velem, hanem tova. Heraklész rögvest lenyilazta. Vergődés a fővenyen. Kiforduló tekintet. És e félig emberben, félig állatban halála pillanatában megerősödik az ember. Alázattal fogja meg a kezem. Ó, aki rosszat akart, megbűnhődik, mondja. Mint mindenki, aki azt hiszi, vele kivételt tesz a sors. De engedjem meg, hogy jóvátegyen valamit bűneiből, és fogjam csak fel kiömlő véré. Ha valaha el akarna hagyni Heraklész, e vérrel megkent ruha feledtetni fogja vele hűtlen gerjedelmét. A szem megtört

márványába nézek, és megáztatom kendőmet abban a vérben. És valóban, Heraklész szíve tíz év múltán újra fellobban egykori szerelme, Oikhalia iránt. Egyik köpenyét, bedörzsölve a vérrel, elküldöm neki. A visszatérő szolga jelenti, hogy Heraklész őrijító kínban fetreng. Mezítelen kard hegyébe meredek. Ó, hogy is bízhattam egy kentaurban?

A bölcsőből jóízű, egyenletes szuszogás hallatszott.

– Ja, el is felejtettem, hogy az előjáróságról küldtek érted – mondta az asszony.

– Miért nem ezzel kezdted?

– Eh, nem juthat minden az eszembe! Be kell menned a questorhoz.

A férfi elsápadt.

– Démétér, Rhea lánya, ne hagyj el!

– Valami baj van?

– Nem tudom. A questor, az adó...

– De hisz befizetted a hátralékot.

– Igen, de az adóalapot görög módra számoltam ki. Ha a rómaiak felülvizsgálják, hiányt állapíthatnak meg.

– Ó, micsoda szégyen!

– Szégyen? Neked csak az átkozott büszkeséged számít? Nemrég csupán úgy kerülhettem el a lefejezést, ha megalázó kamatra veszek fel kölcsönt Almentiustól.

– Ugyan drágám, te, aki annyira utálod a színházat, előszeretettel túldramatizálsz a dolgokat!

– Túldramatizálsz? Tavaly Flavius Valentinianus és Flavius Valens császárok első rendeletének egyike az adóhátralékos polgárok kivégzéséről szólt.

– Hiszen csak a magadfajtára ijesztettek rá.

– Igen? És a szomszédaink, Titus Valerianus vagy Demetrius, hová lettek? Utóbbit a saját házában koncolták fel, még hallottuk is a halálsikolyát. Nem, ezek a rómaiak nem tréfálnak. A szökött rabszolgákat és colonusokat a saját bányáikba küldték, a szerzeteseket és remetéket pedig besoroztatták a hadseregbe.

– Rómának szüksége van a rendre. Túlságosan összezavarodtak a viszonyok.

– Nem rend van, hanem türannisz. És mérhetetlenül rosszul esik, hogy a férjeddal szemben erre hivatkozol.

– Választhatnál volna görögöt is. Az nem volna semmiért, hanem azon állandóan rajta kellene tartanod a szemed.

– Görög, római, mit számít az? – kérdezte a férfi. – Téged szeretlek, nem az őseidet. Jól tudod, mennyire súlyos a helyzetem, miért nehezítéd még te is?

– Tudhattad, hogyha római nőt veszel el, az ki fogja mondani az igazságot.

– Milyen igazságot? Ugyan mit mondtál te ki? Meg sem hallgattál, amikor beléptem. Nincs több adósságunk. Ez az igazság. De persze, téged ez nem érdekel, csak a vérengző honfitársaid védelme, meg hogy a kilátásod nem a Palatínusra néz. Én akár fel is fordulhatok, levághatják a fejemet, mint adóhátralékosnak, és amikor te a gyermekkel együtt éhen halsz, még akkor is csak a soha nem látott Rómáról zengesz dicshimnuszokat!

– Ne haragudj rám. Én bízom benned.

A férfi magához vonta az asszonyt.

– Hogy is haragudhatnak rád, kedvesem? Csak már a holnapon lennénk túl!

A leányzó hazaért, bekötötte Terpszüllát, az öszvért az alagsori istállóba, és elé tette az abrakot.

Ekkor hevesen megmozdult a föld, záporozni kezdtek fejükre a vályogtéglák. A kis rabszolga ösztönösen a kijárat felé iramodott, majd eszébe jutott a kedves Terpszülla, és visszaszökkent, hogy eloldja.

Az első után négy másodperccel érkezett a második lökés, amely az istállóba omlasztotta a kőépületet, maga alá temetve a férfit, az asszonyt és a kisedet is. Egy perc múlva, a harmadik rengéskor már nem maradt egyéb a házból és a ciprusi Episzkopiból, mint egy fájdalmas öszvérordítás.

A vincellérbogarak pere

Jönnek, jönnek, megint itt vannak! – lármázta fel Mathieu hajnalban a falut.

– Kik vannak itt? Az angolok? – kérdezte Robert, a szomszédja.

– Gyere velem a szőlőbe!

– Most?

– Miért? Félóra múlva úgyis kimennél.

Valóban, odakint, a tőkék körül megjelent egy-két vincellérbogár.

– Az angolok elharácsolták, amit találtak – mondta Mathieu. – De a következő termést nem vihették el. Ezek a semmirekellők azonban a jövőt pusztítják. Tennünk kell valamit.

– Kérdezzük meg a plébánost.

Joseph atya hosszasan vizsgált nagyítólencsével egy hamvas hátú ormányosbogarat.

– Szép. Nagyon szép.

– Mi szép, atyám? – kérdezte meghökkenve Mathieu.

– Hát ez az állat.

– Tisztelendőséged még emlékezhet rá, hogy negyvenkét éve, ezeröttszáznegyvenötben az egész szőlőt tönkretették.

– Valóban, az én termésem is odalett. Ebben az esetben egyházi átokkal kell sújtani őket, hogy megelőzzük a bajt.

– Atyám, hát kiátkozná őket?

– Az a püspöki bíró hatásköre. Menjetek, és terjesszék elé az ügyet.

A saint-julienne-i falugyűlés úgy határozott, hogy Mathieu és Robert képviseljék az ügyet Saint-Jean-de-Maurienne püspöki helynökénél.

– Micsoda? Kiátkozni? Csak úgy? Merthogy bogarak? – peregtek Jourdain kanonok szavai. – Hát mit gondoltok ti? Idejöttök, és az Egyház intézkedni fog? Ki a törvényes

képviselőtök?

– Hát, Mathieu...

– Mathieu? Hol végezte a jogot? Hol a szabályszerű beadvány? Hol a káptalani illeték lerovását igazoló okirat?

A két paraszt leforrázva ment vissza a plébánoshoz, hogy ügyvéd kellene.

– Hiszen ott van a városban az unokaöcsém, Gobineau. Miért nem kerestétek meg őt? – kérdezte Joseph atya.

– Hol lakik?

– Ugyan, őt mindenki ismeri. A legjobb ügyvéd.

Időközben az ormányos bogarak kezdték ellepni a szőlőt.

Gobineau mester tehát szabályos beadványával, az illeték lerovása után megjelent Saint-Jean-de-Maurienne püspöki burájánál, hogy pert indítson az ormányos bogarak ellen.

– E vincellérbogarak ellepték a szőlőskerteket, ahol jelentős károkat okoztak – mondta. – Esdekelve kérem főtisztelendőségedet, kegyeskedjék megtenni a szükséges lépéseket Isten haragjának csillapítására, és intézkedjék, kiátkozás vagy bármely egyéb alkalmas büntetés terhe mellett az állatkák végleges kiutasításáról.

Az ügyvédet hamarosan hiánypótlásra szólította fel Jourdain kanonok, miszerint a beadványnak a károk természetére és a helymeghatározásra vonatkozó pontos adatokon kívül tartalmaznia kell a bevádolt állatok küllemének aprólékos leírását és megnevezését is annak érdekében, hogy megjelenésre felszólított állatok ürügyként ne hivatkoz hassanak arra, hogy valaki más helyett citálták be őket. Gobineau kénytelen volt hát maga is kimenni a saint-julienne-i határba, ott szemrevételezni a déli napban fürdő vincellérbogarakat, és elkészíteni hites leírásukat.

A szabályos beadvány keltezésével megkezdődhetett a tényállás alapos vizsgálata. Az eljárás rendjének megfelelően a védőügyvédet maga a püspöki helynök jelölte ki a vincellérbogarak számára. Battista mester alaposan áttanulmányozta a peranyagot, és megállapította, hogy abban a felperes mint „Saint-Julienne község lakosai” szerepel, a gazdák név szerinti meghatalmazása azonban nincsen csatolva az okirathoz. A püspöki helynök helybenhagyta a kifogást. Gobineaunak tehát be kellett szereznie a személyes meghatalmazásokat, ami nem ment könnyen, mivel a falu lakosainak többsége nem tudott írni. Kézjelük hitelességét tehát tanúkkal kellett bizonyítani. A vádlók képviselője ugyanekkor kezdeményezte az eljárás beszüntetését, tekintve, hogy az alperesek nem jelennek meg a tárgyaláson, és meghatalmazásukat képviselőjük nem mutatta be. Battista utalt védenicei fiatalságára és kicsinységére, minekután az Egyház, mint gyám jár el felettük, és a bíró helyt adott neki.

A védelem ekkor arra hívta fel a figyelmet, hogy bár a vád a falu nevében nyilatkozik, nem nyújtotta be a falugyűlés összehívását és határozatát tanúsító feljegyzést. Amikor ez is megtörtént, Battista azonnal kisietett a szőlőbe. Megállapította, hogy a vincellérbogaraknak nem fényes, hanem hamvas hátuk. A püspöki helynök a két héttel későbbi helyszíni szemlén helybenhagyta a kifogást, és a felperesek ügyvédjét hiánypótlásra szólította fel.

Gobineau új beadványt készített, amelyet arra alapított, hogy az alperesek ártó szándékkal fogyasztják a felperesek szőlőjének leveleit. Battista visszautasította az „ártó szándék” kifejezést, amely nem ténszerű, ezáltal alkalmas a bíróság félrevezetésére. A kanonok helyt

adott a kifogásnak. Gobineau erre mellékelte számos tanú vallomását arról, miképp fogyasztják a hosszúra nyúlt eljárás alatt az alperesek a szőlő levelét. Battista ezt az álláspontot azzal utasította el, hogy az állatok is Isten teremtményei, éppúgy rendelkeznek a növényekkel való táplálkozás jogával, mint az emberek. A bírói határozat az ő véleményét erősítette meg. Gobineau erre a Mózes első könyve első részének huszonhatodik versében foglaltakkal hozakodott elő: „És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra; és uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.” Battista erre azzal replikázott, hogy a gazdák uralkodjanak hát a vincellérbogarakon. A vád ekkor azt hozta fel, hogy az Úr nem azért adta a szőlőt Mózesnek és utódainak, hogy azt illetéktelen állatkák útján visszavegye. A védelem Szent Márton példáját idézte, akinek a szamara teljesen lerágta a szőlővenyigét, így az sokkal bővebb termést hozhatott. Isten szándékai a hamvas hátú ormányosbogarakkal tehát kiismerhetetlenek. A püspöki bíró pedig megtagadta a kiátkozásukat. Csupán arra szorítkozott, hogy rendeletben közös imádságot írjon elő, és a gazdákat arra intette, bánják meg bűneiket, hívják az isteni kegyelmet segítségül. Egyben felszólította őket, tartsanak három egymást követő napon egy-egy körmenetet a bogarakkal előzőnlőtt szőlőskertek körül, és haladéktalanul fizessék meg a bordézmát.

A körmenet nagy ceremóniával meg is történt. Joseph atya a legfényesebb külsőségek közepette irányította az eseményeket, amelyekről szabályszerűen előkészített és aláírt jegyzőkönyv készült. A templomban minden alkalommal felolvasták a püspöki bíró üzenetét: „Nem szabad lebecsülni az intelmeket, minthogy az rendkívül komoly dolog, amely Anyaszentegyházunk legrettenetesebb büntetésével, a kiközösítéssel járhat. Ez pedig egyaránt megsemmisíti a száraz vagy zöldellő fákat, nem kíméli sem az élőket, sem a holtakat, és nem csupán a gondolkodó lényekre, hanem az értelemmel nem bírókra, az állatokra is lesújt. Az intelmek betartására pedig mi, emberek ügyelhetünk, mert a mi hibáink, vagy vétkeink miatt büntet bennünket az Úr az ő egyéb teremtményei által.”

A vád helyzete megingott. Gobineau mester összehívta a falugyűlést.

– Ha továbbra is erőltetjük a pert, az végzetes következményekkel járhat számunkra – mondta.

– Mi lehet végzetesebb ezeknél a nyomorult bogaraknál? – kérdezte Mathieu. – Lassanként az egész szőlőmet elpusztítják.

– A kiátkozás. A védelem ravasz taktikája teljesen befolyása alá kerítené a bírót, ez még kiátkozással is fenyegethet.

– Miért nem a kend taktikája kerítette hatása alá a bírót? – kérdezte Robert.

– Úgy van – kiabálták többen is.

– Hónapok óta pereskedünk – mondta Robert. – Kend mind több pénzt kér tőlünk, a helyzetünk meg egyre romlik a bíróságon.

– Engem ti kértetek fel képviselőnek, a védőt pedig a püspöki helynök nevezte ki hivatalból, nyilván a bizalmasai közül. A veszekedés nem vezet eredményre. A megegyezést kell keresnünk.

– Úgy van, hagyjad Robert, hadd beszéljen!

– Jelöljete ki a vincellérbogarak számára élőhelyet és elegendő táplálékot biztosító területet Saint-Julienne szőlőskertjein kívül, így azok ott megélhetnek, és elkerülhető lesz,

hogy felfalják vagy tönkretegyék a tőkét és a termést.

Érett megfontolás után a gazdák úgy döntöttek, hogy az ormányosbogaroknak adják a Grand-Feisse nevű helyet, amely körülhatárolásától függően hozzávetőleg negyventől ötven hektárig terjedhet, többféle fa, cserje, dús lombú bokor nevelkedik rajta; bükkfa, égerfa, cseresznye, tölgy, juhar, akácbózót és fű bőségben találhatnak ehelyütt. Ugyanakkor átjárási lehetőségükhöz, hogy háború esetén itt rejtőzködhessenek, valamint a területen fekvő mésztufa bánya kitermelési jogához ragaszkodtak, de ígérték, hogy az állatok táplálékában semmiféle kárt nem okoznak. Jóakaratak bizonyságául szerződést kínáltak fel az ormányosbogaroknak, mely ajánlatukat tartalmazza, ahogyan az megkíván tátik, megfelelő formában és örök érvényre szólóan.

Battista gondosan őrködve afelett, hogy ügyfelei sérelmet ne szenvedhessenek, személyesen is megleltette a Grand-Feisse-t. Megállapította, hogy a földdarab terméketlen és kietlen, ezért a gazdákat azonnal cum expensis el kell utasítani. További szakértők kinevezését indítványozta a felajánlott terület értékének felbecsülésére. Jourdain kanonok helyben hagyta a javaslatot, és az eddigi perköltséget a felperesekre róttá. Isten állatkáinak védelmét biztosította az őket jelenlegi lakhelyük elhagyására kényszeríteni kívánó lakosokkal szemben mindaddig, amíg új bizonyíték nem merül fel.

Másnap hajnalban Robert nagy tűz mellett találta Mathieut. A gazda kifordult szemmel hajkurászta a bogarakat, és amelyiküket érte, a tűzbe hajította.

- Mit csinálsz, te szerencsétlen? – kiáltott rá Robert.
- Inkább gyere, és segíts te is – vicsorogta Mathieu.
- Ha itt a földön ki nem átkoznak, a túlvilágon bizonyosan elkárhozol.
- Nekem már mindegy, odavan a szőlőm! A javát megették. Földönfutóvá lettem.

Robert lefogta a karját.

– Hagyd abba!

Mathieu durván ellökte.

Robert erősebben ragadta meg.

– Nézd, Mathieu, menekülnek a füsttől!

Mathieu körültekintett. Szétnyíló markából kiperegtek a babszem nagyságú bogarak.

Fél órán belül Saint-Julienne minden szőlősorán füst gomolygott fel. A hamvas vincellérbogarak szaporán távoztak, persze még véletlenül sem a kijelölt terület irányába. Bár a füst messzire elterjedt, arra – vagy akár az állatkák eltűnésére – vonatkozó beadvány híján a történetekkel kapcsolatban nem született egyházbírói állásfoglalás.

Az ünnepi falugyűlés megszavazta Gobineau költségeit, és visszavonta megbízatását. Battista mester szakértői még hónapokig vizsgálták a Grand-Feisse-t. Az ügyet soha nem zárták le.

Ezerkétszázötvenegy június tizenkettedikét írtak. Magyarországi Jakab mester Orléans-hoz ért. Az emelvényre lépve elégedetten nézett végig keresztes seregén. Lám, mennyi hívő mozgósítható a szent cél érdekében. Marseille-ig a tömeg a duplájára növekedhet. Ekkora hadsereget pedig Dárius óta nem látott a világ!

– Barátaim! A fogságba esett Lajos király kiszabadítására igyekszünk.

Hatalmas eljenzés.

Ki gondolta volna húsz évvel ezelőtt, hogy egykor ennyi ember követheti feltétel nélkül a rendeletét? Amikor elindult a pilisi cisztercita rendházból. Vagyis inkább elindították. A kolostorban tapasztalt visszaélések miatt felfüggesztették Willard apátot, és visszarendelték Franciaországba. Jakab atyát, mint aki a testvérek közül a legjobban beszélt a latint és a franciát, a kíséretébe osztották. Az utazás során egyre a franciaországi csodálatos templomokat építette a képzelete. Ám Citeaux-ban őt is kihallgatták, és a vádló testvér arra akarta rávenni, hogy terhelő vallomást tegyen Willard atya ellen. El sem tudta képzelni, hogy bármit is szóljon az ellen, aki őt, az árva parasztyermeket befogadta, atyjaként szerette, felemlerte. Kínppaddal fenyegették. A cellájában Jézus szenvedéseire gondolt. Egyszer csak a rendfőnök előtt találta magát.

Szigorú szempár meredt rá, amelyet az orrnyereg mély ráncra kötött össze.

– Krisztus könnye nem folyt el hiába – mondta a prior. – Patakká vált, és mi, ha követjük e tiszta forrást, soha nem tévedünk el. Willard atya sajnós eltévedt. Erről persze te mit sem tudtál. Iránta és az általad ismert igazság mellett való elkötelezettséged példaértékű. Ha minden keresztény ilyen lenne, már nem élnének hitetlenek a földön. Ám, az adott körülmények között nem tanácsolom, hogy rendünknel maradj.

– Milyen körülmények között? – kérdezte meglepetve Jakab atya.

– Jól tudod, hogy rendünk alapítója, Clairvaux-i Bernát a legszigorúbb regulához tért vissza, amely a szerzetesi magánvagyon intézményét kizárja. Willard atya azonban elfogadott bizonyos, nem is csekély összegeket, hogy saját jólétét megalapozza. Büntetőeljárás alá vonása tehát, bármennyire kedveltük is személyét, nem maradhatott el. Noha rendünk ítélete e kérdésben megingathatatlan, sokan vannak, akik úgy vélik, Willard törekvései helyesek voltak. Az ő számukra te vagy az első hivatkozás, fiam, aki a kínvallatást is vállalva kitartottál előljáród mellett. E lázadó párt tagjainak sorsa meg van pecsételve. Neked ugyan semmi közösséged nincs velük, de erről sem őket, sem rendünk elkötelezett híveit, egyházi feljebbvalóinkkal egyetemben, éppen Willardhoz fűződő viszonyod miatt, nem győzhetjük meg.

Az orrnyereg ráncra most sekélyebbé vált.

– Lépj hát ki a rendünkből, fiam. Már meg is írtam az ajánlóleveledet a toledói univerzitás rektorához.

Így hát világi pappá lett, és elhagyta Franciaországot. Húsz esztendeig Toledóban működött. Pilis, a kicsi falu után megtalálta második otthonát a világvárosban. Az ottani egy harang helyett emitt száznál is több hirdette az Úr dicsőségét. Építményeit ugyanaz a tarkaság jellemezte, mint az utcáin nyüzsgő soknyelvű tömeget. A Magyarországról ismert tömör római formák, a Franciaországban látott karcsú ívek jól megfértek az arabeszkekkel díszített mór párkányzatokkal. És az univerzitás! Elsajátította a spanyol és a mór nyelvet. Megismerte a filozófiát, a matematikát, az orvostudományt és a csillagászatot. Megdöbbsentette, mennyi

mindent lehet és kell az araboktól tanulni. Nem csak a tudomány, de a vallási türelem és az államigazgatás területén. Végül ókori bölcséletet, matematikát, orvostudományt és csillagászatot kezdett tanítani. Sétái közben szeretett megállni az Alcantra-hídon, s innen pillantását az Alcazárra emelni, vagy a Tejo habjaiba süllyeszteni. Ehelyütt – bárhol akadt is el tanulmányaiban, elmélkedéseiben – megtalálta a választ, az utat. A városban és a szabad művészetekben való gyönyörködését az almohádok Kasztília elleni támadása szakította meg és a mór lakosság lázadása. A zavargások miatt Jakab atya távozni kényszerült. Franciaország IX. Lajos király egyiptomi fogságától visszhangzott. Ám a zaj csak dagályhullám. Fia lecsendesedik, senki nem törődik vele többé. Jakab atya két napig imádkozott és böjtölt. Álmában az Alcantra-hídon állt, és a pilisi templom harangját hallotta. Felébredve megértette, hogy az úr nem véletlenül űzte el őt Magyarországról és Kasztíliából. Csak akkor térhet vissza szívének legkedvesebb helyeire, ha a Szentföldet visszaadja a híveknek. Felkereste Blanche királynét.

– Felség, egyiptomi fogságba csak az úr vethet, s onnan csak ő szabadíthat ki bárkit is – mondta Jakab mester. – Ki állt szemben a fáraó seregeivel egykoron? Csakis a nép, akinek az Úr a pásztora. És az izraeliták kijöhettek Egyiptomból, az egyiptomi fáraót és seregeit pedig elnyelte a Vörös-tenger. Felség, én feltoborzom az egész népet, amely királyáért hajlandó lesz Egyiptomig is elmenni, hogy azután vezetésével Jeruzsálemet is megszabadítsa!

Blanche királyné megáldotta Maître Jaques de Hongrie keresztes zászlaját. A ceremónia alatt erősen fújt a szél. A pilisbeli időjárás ötlött fel a pap, most már keresztes vezér előtt. Egyszer csak megrezzen egy levél az erdőn, és a következő pillanatban már fúj a szél – vagy orkán van. Majd egy pillanat alatt véget ér minden, mintha soha a lég meg sem rebbent volna. Jakab atya Flandriában indította meg a pástor keresztesek toborzását ezerkétszázötvenben. Onnan majd délre haladva fokozatosan duzzadni fog a had. Namurben elsőként csatlakozott hozzá Guillaume, az ács. Széles arca mintha egy nagy mosoly lett volna. És amikor őzbarna szemébe pillantott, a pilisi József atya jutott eszébe. József laikus testvér volt, ő gondozta a kolostor állatait, és ő főzött. Valahányszor le kellett ölnie csak egy galambot is, folytak a könnyei. Még a refektóriumban is meg-megrázta a zokogás, amikor a többiek mélyen belemerültek a sörben párolt sódar, vagy a zsírára lesült kacsapecsenye élvezetébe. Csak a kórus, amelyben a testvérek ajkán felcsendült az Úr hangja, az tudta kiűzni a füléből a szegény állatok halálüvöltését. És éjjelente álmában József testvér énekelt.

– Miért, hogy én, aki nem szeretem a dalokat, nem tudok betelni a templomi kórus gyönyörűségével? – kérdezte Guillaume. A pap, még a keresztes harcra buzdító indulatában égve először nem is értette, mit kérdeztek tőle. Majd belemeredt azokba az őzbarna szemekbe, és könny vont a pilláit.

– Egyetlen más út sem vezet el a lelket a tudományokhoz, mint az, amelyik a hallás révén tárul fel – mondta végül, mintegy félálomban idézve, amit Toledóban Boethiustól olvasott. – Amidőn hallószervünkön keresztül egészen lelkünkig hatolnak a ritmusok és a dallamok, nem kételkedhetünk abban, hogy érzületünket magukhoz hasonlóvá formálják és változtatják. A durva természetűeket a vadabb dallamok tovább érdesítik, a szelídebb népeket pedig a lágyabb hangnemek finomítják. A zene mindig ildomos és igénytelen, amíg egyszerűbb hangszereken játsszák. De soha tisztább nem lehet annál, mint amikor az ember hangján csendül fel. A kórusban pedig az Emberfiát hallod, vagyis az Istent. Mi lehet

tetszőbb az ő meghallásánál? Mert meglátni nem láthatod. Ahogy a napba sem nézhetsz büntetlenül. Ám a zenében teljes mivoltában megismerheted. Persze csak abban, amely az ő házában hallik, mérsékelt, egyszerű és férfias, s nem pedig nőies, vad és szeszélyes, úton-útfélen csörömpölő.

– Tehát Jézus Krisztus a zene?

Az atyát megdöbbsentette ez a lényeglátás.

– Végso soron igen – mondta, miközben átfutott a fejében: „Ő is ács volt.”

Guillaume egész családját elragadta a pestis. A borbély tehetetlen volt. A namuri pap az eretnekeket vádolta a ragályért. Guillaume megértette, hogy élete célja az eretnekek elleni küzdelem. Felhagyott a munkával, és a templomban várta a jeladást.

Ekkor érkezett meg Magyarországi Jakab. Guillaume a beszédét hallva mindjárt a zászlaja alá terelt egy századnyi embert. Majd arra kérte, meséljen még. Hatvan évet megért Jakab, de ilyesmi még a leghívebb tanítványaiiban sem merült fel. Miről is? Pilisről mesélt az ácsnak. Arról az árva harangról, a latintanulás szépségeiről, József testvéréről. Éjjel Guillaume megigazította lecsúszott takaróját. Amikor felkelt, fürdődézsza várta, mellé tiszta gyolcs készítve. Miután felüdült, terített asztal fogadta. A következő városhoz érve Guillaume előresietett, hogy hírt adjon a „Szent” érkezéséről, és gondoskodjon szállásról és vacsoráról.

Charleroiiban többeszres tömeg üdvözölte őket. A pásztor keresztesek száma vonulásuk során egyre gyarapodott. Aki nem csatlakozhatott hozzájuk, élelemmel, ruhával, pénzzel segítette őket. Guillaume gondoskodott róla, hogy az írni tudó barátok vegyenek lajstromba minden adományt. Hogy a fosztogatásoknak elejét vegye, az emberek között rendszeres ellátmányt osztatott ki. Magyarországi Jakab atya pedig esténként mesélt barátjának. Toledóról, Blanche királynéről – a terveiről.

– Az arabok valójában nem ellenségeink. A Könyv népének tartanak bennünket és a zsidókat. Elismerik a vallásainkat. Az általuk hódoltatott területen nem térítenek erőszakosan, mint mi. Fenntartják a közigazgatási viszonyokat, megtartják tisztségeikben a hivatalnokokat. Perzsiában az ottani, a Római Birodalomtól elszakított területeken a római jog szerint ítélnék. Ha Lajos királyt kiszabadítottuk, vezetésével a Szentföldre indulhatunk. De csak azért, hogy elűzzük onnan a mamelukokat, akik erőszakosak és bárdolatlanok. Ezután vissza kell állítani az egységet. Jeruzsálem mindenkié. Az araboké és a zsidóké ugyanúgy, mint a miénk vagy mint az örményeké és a rómaiaké, akik sokféleképpen imádjuk az egy Istent. Kardnak nem szabad maradnia Palesztinában. Csak a vallásnak, a tudományoknak és Krisztus békéjének. Erre kell egyezséget kötnie egymással Európa fejedelmeinek, a római császárnak és az iszlám harcosainak.

Már Amiens-ben harmincezren voltak a pásztorkeresztesek. Párizsban Jakab mester Szent Eusták templomában, a Blanche királynő által küldött püspöki ornátusban hatvanezer léleknek szónokolhatott. Orléans-ig újabb tízezer ember csatlakozott hozzájuk.

– A csődöt mondott lovagi hadjáratok után a népen, rajtatok a sor! – beszélt Magyarországi Jakab a város előtti széles térségen. – Ti fogjátok visszavívni Jeruzsálemet. Krisztus könnye nem folyt el hiába. E tiszta forrást kell követnünk. Ez pedig nem más, mint a hit. Ahol a hit sarjadt, ott most durva lábak taposnak. Királyunk rabságban senyved. Egyiptomban fogoly. A Könyv népe Egyiptomból indult, hogy a hit zászlaját soha nem látott magasságokba emelje. Kiszabadított királyunk kezébe adjuk e zászlót. Mi Egyiptomba

megyünk vissza, hogy felemeljük azokat, akik még mindig tudatlanságban sýnylődnék. Egyiptomból indulunk, mint a régiek, Jeruzsálembé. A Szentföldet visszaadjuk a híveknek. Jeruzsálemet felszabadítjuk. Pásztorok vagyunk, akik az úr szent nyájához tartoznak. Ám, aki a tudatlanok közül fegyverrel tör ránk, az fegyvereink által vész el, s nem lesz számára megváltás az utolsó órán. Csatlakozzatok hozzánk, testvéreink, és az Úr megemlékezik rólatok!

Hatalmas üdvívalgás támadt.

– Éljen a Szent! – skandálta a tömeg.

A csend elültével egy cisztercita pap emelkedett szólásra:

– Jakab atya, miután sikkasztás vádja miatt kizárták rendükből, Toledóba menekült. Itt mindenféle arabbal meg zsidóval került cimboraságba. Kitanulta a fekete mágiát, hírhedett nekromantikus varázslóvá lett. Jakab atya a Sátán küldötte, a szultán zsoldosa. Egyenesen az ő karjaiba akar vezetni benneteket. Ne higgyetek neki. Mint veszélyes eretnek, azt hirdeti, nincs különbség a keresztények, a zsidók és Mohamed követőinek hite között.

Jakab atya mintha már látta volna ezt az arcot annak idején Citeaux-ban. Fel nem tudta fogni, hogy húsz év elteltével miért gyűlöli ilyen engesztelhetetlenül valaki, akivel soha nem is beszélt.

Többen felhördültek.

– Vádolja a Szentet!

– Távolítsák el!

– Kövezzük meg!

– Testvéreim, várjatok – mondta Jakab atya. – Jézus Krisztus is meghallgatta az ellene támadókat.

– Tehát Magyarországi Jakab atya eretnek? – kérdezte Guillaume.

– Igen – mondta a vádló. – A Szent Inkvizíció azonnal máglyahalálra ítélné.

Guillaume kezében megvillant a szekerce, és Magyarországi Jakab kettéhasított fejjel zuhant pásztor keresztesei közé. Guillaume-ot és a cisztercita papot helyben felkoncolták. A hírre Orléans kapuit az előljáróság gyorsan bezáratta.

A tömeg pedig bosszút lihegett! Blois-ba sem tudtak bejutni, így a fékevesztett pásztor keresztések minden dühe Tours-ra zúdult, ahol hatalmas vérfürdőt rendeztek.

– Szent Jakabért! – hörögtek az ajkak, miközben a kezek halálos csapásokat zúdítottak a békés polgárokra.

– De ki az a Szent Jakab? – kérdezte egy, a mozgalomhoz időközben csatlakozott személy, miközben társaival együtt kifosztott egy zsinagógát.

Blanche királynő katonái csak nagy nehézségek árán tudták szétszórni a csőcseléket. IX. Lajos király a mamelukok foglya maradt.

Az erdei úton feküdtünk. A csillagképek gyönyörűen tündöklöttek a szeptemberi, tiszta égbolton. A szabályos rajzolatú Nagy Göncöl, a tekergő Sárkány, a Kis Göncöl a Pólussal, a Képheus a buborékköddel és a Kassziopeia az ég legfényesebb csillagával. Amelynek ragyogása Izabella pillantásával vetekedett.

A gimnáziumba való beiratkozaskor egy hosszú, fekete hajú, tüzes szemű leány ült mellettem a padban: Izabella. Megdobbant a szívem. A neve is milyen gyönyörű. Amikor azonban felállt, kiderült, hogy fél fejjel alacsonyabb vagyok nála. Elszégyelltem magamat, és iránta való vonzalmamat eltemettem mindaddig, amíg meg nem nővök. Három év múlva magasabb lettem Izabellánál, és izomzatom is kifejlődött. Ő pedig virágzó szépségű fiatal nővé érett. Amint megláttam az évnytön, a lelkem lángba borult. Itt az idő. A szerelem mindent legyőz. De ugyanakkor zavarba is ejt. Nem tudtam, hogyan fogjak az udvarláshoz.

Akkor év elején volt az osztálykirándulás. A Bakonyba mentünk, és ott egy kulcsos-házban szálltunk meg, amelyet körös-körül erdő övezett. A két szoba egyikét a lányok foglalták el, a másikat mi, fiúk. Mivel mindkettő ajtaja a konyhából nyílt, ahol az osztályfőnök vert tábort, az ablakon át jártunk be egymáshoz.

A ragyogó késő nyári időben hatalmas sétákat tettünk napközben és – egy az osztályfőnökkel szemben megnyert vita eredményeként – esténként is. Azon az éjjelen kristálytisztá volt az idő. Mivel a legközelebbi falu is több kilométerre feküdt, semmilyen mesterséges fény nem zavart bennünket a csillagok szemlélésében. Eredetileg persze azért maradtunk el két barátommal a többiektől, hogy zavartalanul megihassuk a magunkkal hozott barackpálinkát és bort. Iszogatás közben figyeltünk fel a menny csodáira. Találkozni a mindenséggel, részének érezni magunkat, ez is szerelem. Hanyatt dőlve, megrészezülve bámultuk az égbolt messzeségében remegő milliányi fénypontot és az általuk kirajzolt művészi formákat.

Vagy fél óra telt el így, amikor egyikünknek eszébe ötlött, hogy már egyáltalán nem halljuk a beszédhangokat. Talpra szökkentünk. Gyors futással is csak tíz perc alatt sikerült beérnünk a többiekhez. A rázkódás felkeverte bennem a szeszt, amelyből mohóbban kortyolgattam, mint a barátaim. Egyszóval, amikor csatlakoztunk a csapathoz, holtrészeg voltam. Habozás nélkül Izabellához siettem és átfogtam a derekát.

– Hol voltatok? – kérdezte.

– Kassziopeiával találkoztunk – mondtam.

– Kivel?

– Képheus király feleségével, aki azzal dicsekedett, hogy szebb, mint a tengeri nimfák. Poszeidón megharagudott a felfuvalkodott asszonyra, akinek büntetésül a leányát, Andromédát egy tengeri szörnynek kellett áldozatul vetnie. A sziklához láncolt leányt Perszeusz mentette meg. Végül a történet összes szereplője felkerült az égboltra. Kassziopeia olyan helyre, ahol az év felét fejjel lefelé lógva kell eltöltenie. Látod, ott van.

Izabella tágra nyílt szemmel nézte a csillagokat.

– Ezeröttszázhetvenkettőben Tycho Brache egy új csillag felragyogását figyelte meg a Kassziopeia csillagképben. A nova fényesebben csillogott összes régebbi égi társánál, még a Vénusznál is. De a te szemednél nem ragyog fényesebben.

Megcsókoltam a kezét.

– Kassziopeia tévedett, mert egyedül te vagy szebb a tengeri nimfáknál.

Izabella karja is átfonódott a derekamon. Hatalmas erőfeszítéssel igyekeztem egyenesben tartani a lépéseimet. Persze hogy sikerült. A leány ereinek lüktetése, boldogan fénylő pillantása azt sugározta, hogy viszonzozza érzelmeimet. Olyan erősnek éreztem magam, hogy fel tudtam volna röppenteni a csillagmindenségbe, ahol együtt keringhetünk a végtelen időben. Csakhamar azonban a szállásra értünk.

– Nem sétálunk még? – kérdeztem Izabellát, s igenlő válasza a világ legboldogabb emberévé tett. Fel is röppentettem szerelmemet a csillagok magasába, annyiszor megisméltetem, hogy ő is a fénylő égitestek közé tartozik. Még soha nem láttam ilyen szépnek a fák rengetegét és az égitestek erdejét, mint Izabellával a karomban. Lassanként azonban az alkohol mégiscsak letepert. Az ablakon át beemeltem a fiúszobába a leányt, majd az ágyamhoz mentünk. Én lefeküdtem, ő pedig mellém ült, és megfogta a kezemet. Lelkére kötöttem, hogy ne menjen el, mert csak negyedórát fogok szunyókálni, utána miénk lesz az egész éjszaka. Kezével a kezemben aludtam el.

Arra ébredtem, hogy Izabella nincs sehol, már jó magasan áll a nap, és mindenki a reggelihez készülődik. Barátaim mondták, hogy elalvásomat követően még több mint egy órán át visszatartották Izabellát. Csak akkor engedték el mellőlem, amikor arra sem ébredtem fel, hogy erősen megrázzák a vállamat. Meghatott ez az együttérzés, ugyanakkor a falba tudtam volna verni a fejemet nyomorúságomban. Miért kellett annyit innom? De hiszen nem is éreztem a hatást. Eh, minek kellett szaladni? De ha nem értük volna be a többiek, máshogy alakult volna az este. Ó, bár láthatnám már Izabellát, hogy mosolyával eloszlassa a bennem kavargó zűrzavart.

A reggelineél nagyon távol kerültünk egymástól. Lázasan néztem. Vártam, hogy összevillanjon a tekintetünk, de ő nem kereste a pillantásomat. Azután szedelődzködni kezdtünk. A busz felé menet sikerült mellé kerülnöm, de nem tudtunk beszélni a tömeg kellős közepén. Izabella nagyon kedvesen viselkedett, de nem éreztem rajta az éjszakai tűz forróságát.

Szombat este értünk haza – a buszpályaudvaron már ott nyüzsögtek a szülők –, két éjszakát és egy teljes napot kellett átgötrödnöm, mire újból találkozhattam a kedvessel. Még az első óra előtt a kezébe csúsztattam hozzá írott versemet. Izgatottan vártam a hatást. Végre, amikor kettesben maradtunk a folyosó egyik szegletében, elmondta, hogy nagyon tetszik neki a vers, egészen meghatódott tőle.

– Akkor hát szeretsz? – rebegettem reménykedve.

Hosszú csend következett.

– Tudod, nekem vőlegényem van – mondta végül.

– De szeretsz?

– Nekem még soha nem mondták, hogy a szemeim úgy fénylenek, mint a csillagok. Vagy hogy szebb vagyok a tengeri nimfáknál. Teljesen elszédítettél. Akkor este az osztálykiránduláson azt tehetted volna velem, amit akarsz.

– Akkor hát szeretsz.

– Csakhogy mielőtt bármi örütségbe belevittél volna, időt adtál nekem a gondolkodásra.

Amikor szüretelni ment az osztály, szakadatlanul ostromoltam Izabellát bókjaimmal. Azután versek tucatját írtam hozzá, vártam az iskola előtt és hazakísértem, de hasztalan. Hajlíthatatlan maradt. Lassanként tisztelni kezdtem. Megértettem a vőlegényéhez való

hűségét is. Az pedig már a szerelem agóniája.

– Legalább keringőzhetek veled a szalagavató bálon? – kérdeztem.

Igent mondott. De mégsem keringőztünk együtt. A próbák során összevesztünk valami ostobaságon, azt hiszem az én hibámból. Ám akkor már csupán a remény illant el. A nagy nők meghódítására mindig csak egy pillanat kínálkozik. Ha elszalasztjuk, végtelenné merevedik, és örökké ott függ a képzeletünkben fejjel lefelé, mint szegény Kassziopeia, az égbolt legfényesebb csillaga.

Édes Gáspár

Vége eredményt hozott az üzleti út. Sikerült eladnom az első controlling-csomagot. Nem megy könnyen az ilyesmi. Aki ért a szoftverfejlesztéshez, tudja, mennyi felkészültséget, időt és türelmet igényel egy új rendszer bemutatása a felhasználónak, aki még nálunk is otthonosabb az információtechnológiában. „Értem – mondja –, tehát újra kell telepíteni...” – és keresi a kifejezést, hogy mit is. „Igen – veszi fel a beszélgetés fonalát az ember –, ön ezt érti. De nem kell installálni semmit. Programunk a már létező alkalmazási szintekhez adaptálja magát.”

Fél év után minden második héten Erdélyben. Hétfő hajnalban indulás, hogy estére az ember a veszélyes és rossz utakon Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen, Csíkszeredán legyen. Három nap szakadatlan prezentáció. Péntek délből rohanás vissza. Most azonban úgy döntöttem, nem sietek. Vége kicsit megnézem az országot. Kivettem a kesztyűtartóból a vadonatúj útikönyvet. A Székelyföld közepén állok, irány tehát Farkaslaka, onnan egy énlakai kitérővel Korond, Parajd, végül Gyergyószentmiklós. Ott megalszom, másnap megnézem a Gyilkos-tavat és a Békás-szorost.

Székelyudvarhely határában felvettem egy öreg autóstoppost. Tökéletesen kerek feje volt, széles, ezer barázda szántotta arca és búzakék szeme.

– Édes Gáspár vagyok – nyújtotta hatalmas kezét. Jobb középső ujjúnak első perce hiányzott. – Favágáskor ottmaradt a kötél alatt. De bárcsak...

Kérdőn néztem rá.

– Bárcsak a tavaszi földcsuszamlásban ne vészett volna oda a fiam. Odaadnám érte mind a tíz ujjamat – könny futotta el a szemét.

– Hová vihetem?

– Kicsi főnök, hazamegyek, de én megmutatok magának mindent. Bözödöt nem akarja-e látni? Tudja, amelyet elöntöttek a nagy áradások. A templom vízben áll, csak a tornya látszik. Jönnek a magyar turisták, és azt fényképezik. Maga nem akar odamenni?

– Én Farkaslakát szeretném látni, Tamási Áron sírját és szülőházát. Majd Énlakát.

– Persze, persze, oda megyünk, ahová maga akarja.

– De ön hová utazik, Gáspár?

– Hová is... Hát haza, bár az én házamat is elmosta az ár. Hanem hát menjünk

Farkaslakára. Azután Énlakára, oda már közel lakom.

– Ismeri?

– Persze, akárhányszor is megfordultam benne.

Tehát Farkaslakán bevágtunk az első utcába, és egy rossz földúton zötykölődtünk a falu közepéig. Édes Gáspárnak fogalma sem volt arról, hol van Tamási Áron sírja. Amikor a templomnál kiszálltunk, egy fiatal lánytól kérdezte meg az utat. Ő maga is arrafelé tartott, felajánlotta, hogy csatlakozzunk hozzá. Megköszöntem a szívességét. Édes Gáspár azonban karon ragadta, úgy kérdezte:

– Hát nem jön-e velünk kirándulni? Sétálhatnánk egyet a főnökkkel az erdőn.

Szörnyű zavarban éreztem magam.

– Hogy kérdezhet a nevemben s engedélyem nélkül ilyesmit egy hölgytől? – csattantam fel.

A lány, kihasználva a kettőnk között támadt ellentétet, elszökkent.

Ám Édes Gáspárra nem lehetett haragudni. Rám nézett mosolyogva a búzakék szemeivel, úgy mondta:

– De kicsi főnök, olyan jó, kemény fehérnép volt.

A két cserfa között fekvő sírtól a szülőházig vivő úton megpróbáltam Tamási Áronra terelni a figyelmét:

– Ő az a nagy író, aki önmagáról és önmaguknak írt. Hogy mindaz, amit képviselnek, milyen fontos.

– De mink itt nem érünk rá olvasni – szabadkozott.

A Tamási Áron-émlékházban kiderült, hogy Édes Gáspár nem is tud olvasni. Valahány értékes dokumentumra felhívtam a figyelmét, meg sem nézte, csak szabadkozott, hogy nem jó a szeme. Ki is menekült hamar Sipos Erzsébet nénihez, Tamási Áron rokonához, aki nagy szeretettel vezette a múzeumot, és olyasfajta kérdéseket tett fel neki: „Ugye, maguknak is nehéz itten?” Erről két öreg a végtelenségig tud beszélni.

Az Énlakára vezető csapáson talán még a honfoglaló magyarok szekérszékén is hányódott az automobil. De még a Székelyföldön általánosan jellemző gyalázatos út sem feledtette a dimbes-dombos, csalitos táj szépségét, amelyben szivárványos pillangók és bájos madarak röpködtek.

– Az a kis ember maguktól, az jól mondja – terelte hirtelen a politikára a szót Édes Gáspár.

– Ön hallotta őt beszélni? – kérdeztem.

– Én nem, de mondták, hogy a magyarságot nagyon támogatja.

Végignéztam Édes Gáspáron.

– Ön milyen támogatást kapott?

– Hát én semmit – hajtotta le a fejét –, de bizonyára mások...

– Mondja meg, Udvarhelyen miképp nőtt ki a földből az a sok homályos tulajdoni háttérű új cég?

– Homályos? Kicsi főnök, homályos az egész világ.

Elszégyelltem magam. Én is olyan vagyok, mint idióta politikusaink. Idejövök, és elmagyarázom az ittenieknek, mint kell gondolkodniuk, érezniük.

– Mert tudja, bennünket itt nem segít senki – mondta Édes Gáspár. – Legalább ha van

valaki, aki felénk fordul. Jó szót, biztatást sem igen kapunk. A rumíny csak bánt bennünket. Engem is hányszor megpofozott a rendőr.

Mintha a székely előző szavait akarta volna igazolni a természet. Hirtelen felhő zuhant a szélvédőre, alig lehetett látni valamit. A jármű megfeneklett valami kátyúban. Édes Gáspár kipattant.

– Ne foglalkozzon semmivel, csak nyomja a gázt – kiáltotta.

Az autó mögé került, és nekifeszült. A köd szétfoszlott, ám vad zápor szakadt ránk. Csak nem jutottunk ki a gödörből. Édes Gáspár elszaladt a közeli ligetbe, és fakéreggel meg-rakodva tért vissza, amelyet a kipörgő kerék alá tett. Elmozdultunk, de a jármű mégis vissza-csúszott volna, ha meg nem állítja egy erő, egy hát, egy a pocsolyába már elmerülő test. Összeszorult a gyomrom. Istenem, a kocsí alá kerül! Ekkor meglódultam. A dagonyából kikecmergő Édes Gáspár mosolyogva ült vissza a helyére. Mintha csak egy könnyű sétát tett volna.

– Nagyon köszönöm – mondtam. – Sajnálom, hogy így bepiszkolta magát.

– Kicsi főnök, nézze, eloszlott a homály.

A felhők közül kezdett felderengeni a nap.

– Miért ütötte meg a rendőr?

– Mert magyarul beszéltem.

– És nem jelentette fel?

– Nem. Mert nem beszélem a nyelvüket.

– Egyáltalán?

– Egy szót sem.

– De katona csak volt.

– Igen.

– És ott hogy boldogult?

– Csináltam, amit a többi.

Most már ragyogva süttött a nap. Az esőre csupán a jókora tócsák emlékeztettek. Már látszottak Énlaka házai. Utunkat keresztelte egy juhnyáj.

– Az ordasajtót szereti-e, kicsi főnök? – kérdezte a székely. – Énlakához nem messze van egy eszténa, ahol frissen készítik. Én leginkább a savóját szeretem.

– A savóját?

– Igen. Sós, homályos valami, még sincs ízletesebb ital a világon.

– Nem tudom, volna-e hozzá gusztusom.

– A kovászos uborkát kedveli?

– Igen.

– Na. Olyan, mint annak a leve. Csak jobb.

Lassan az utolsó birka is ellépkedett. Olyan ez, mint a forgalmi dugó. Ámde nyomát sem éreztem az ingerültségnek. A városban rohan, szalad, elkésik az ember. Itt hová sietne?

Édes Gáspár rám emelte tiszta kék szemét.

– Kicsi főnök, nem mehetnék magával?

– Énlakára?

– Magyarországra.

– Hogyan?

– A maga házába. Elvégeznék mindent. Kert is van, bizonyára. Száz árt kaszálók egy nap. Biztosan akad nekem valami. Velem nem lesz baj, attól ne féljen, kicsi főnök. Gondoljon bele, negyvennyolc éves vagyok, amióta a szövetkezetét bezárták, munkám sincs. Vigyen magával!

– De én csak egy szoftverügynök vagyok.

Édes Gáspár a faluszéli erdőben megállított. Megölelt, megcsókolt, és könnyes szemmel szorongatta a kezemet, mielőtt kiszállt a kocsiból.

– Az Isten áldása legyen magával, kicsi főnök! – mondta, és hosszasan integetett utánam.

A visszapillantó tükörből sokáig néztem ezt a nálam öt évvel idősebb öregembert. Azon gondolkoztam: ki mondta, hogy senki nem fölösleges a világon, mert minden ember új szín az élet palettáján? Szín. Vajon mi, a modernizmus vakjai láthatunk-e mást azon kívül, amit a politika, kulturális, tudományos, kereskedelmi és pénzügyi marketing korifeusai felfednek előttünk a homályból?

Énlaka girbegurba utcáin kóborolva hirtelen a homlokomra csaptam. Micsoda törpe lélek vagyok! Miért ne érhetném el azt a helyzetet, amiért már a harmadik évtizede gürcölök, hogy normális egzisztenciát teremthessek magamnak? És akkor máson is segíthetek. Legalább a címét fel kellene írnom!

Persze, ahol elváltunk, már nem találtam. Érdeklődni kezdtem utána. Édes Gáspárt azonban sem Énlakán, sem Farkaslakán, sem Székelyudvarhelyt nem ismerte senki.

Szent Ferenc legendáriuma

Komáromi Lászlónak

A minap egy antikváriumban – azon dobozok egyikéből, amelyekben a hagyatékból felvásárolt könyveket összedobálva tárolják – a kezembe került *Szent Ferenc legendáriuma*. Régi kiadvány, a húszadik század elejéről. Borítólapja és címlapja hiányzott. Amúgy a sok forgatás ellenére igen jó állapotban maradt, megszégyenítve a ragasztott könyvek korszakának első olvasás során széteső kötetét. Ez a példány nem *ott* nyílt ki. Lapoznom kellett.

Anyó – mert így neveztük nagymamát – soha egy percre nem pihent meg. Ha nem főzött, takarított; ha nem takarított, kertészkedett; ha nem kertészkedett, kézimunkázott; ha nem kézimunkázott – a templomban volt. De minket sem hagyott téblábolni. Az istállóban, a széna mögött is megtalált.

– Hát már semmi dolgod nincs, hogy megint azt a fene könyvet bújod? – támadt nekem.

– De hiszen a gyerekek annyi mindent feladnak az iskolában nyárra – mentetetett bennünket Édesanya, amikor csínytevéseinket végighallgatta.

– Na, majd meglátod, milyen emberek lesznek, ha nem a munkához szoknak! – ellenkezett Anyó.

– Jaj, nem olyan világot élünk már. Tudással, tanulással mehet előre ma a gyerek.

– Lehet, hogy azzal mehet előre, de munkából fog megélni.

Mi csak vihogtuk Anyót Terikével, a húgommal. Mindig megtaláltuk a módját, hogyan tekeregjünk el olvasni. Egymás kezébe adtuk a könyvet. Az *Egri csillagokat*, a *Láthatatlan embert*, *A kőszívű ember fiait*. Nekem legjobban a *Láthatatlan ember* tetszett. Ezen össze is vitakoztunk Terikével.

– Mi az, hogy az ember láthatatlan? – dohogott. – A Bornemissza Gergő, az aztán szerelmet bizonyít Vicuskának. Nem úgy, mint ez a makutyi Zéta, aki csak kullog az Emőke után, mindhiába.

Nagyon szerettük a hartai nyarakat. A hajókat, az uszályokat a Dunán. A *Kossuthot*, a lapátkerekes gőzöst, amelynek mindig integettünk. A házak tornácára kiakasztott pirospaprika-füzérek látványát. Imre bácsit, a református kántort. Az öreg mindent megmutatott, a harangtoronytól az altemplomig. Végül a maga főzte ribizliborral kínált bennünket. Erről persze szólni sem lehetett senkinek. Nem is annyira az alkohol miatt, hanem mert Anyó katolikus volt. Érdekesnek találtuk a falusi gyerekeket is. Noha mindig gyanakodva néztek ránk. Mi mezitláb nem szívesen gázoltunk a tarlón. Nem ismertük a fűkfák nevét. Sok mindent kellett végighallgatnunk:

– Olyan hülye volt, hogy csak akkor tudta megkülönböztetni a cseresznyefát a meggyfától, ha rajta volt a gyümölcs.

– Képzeld, nem látott még lovat elleni.

– Nem tudja, mit csinál a bognár.

Mindezt harmadik személyben. Mintha nem is rólunk beszélnének. De ők nem olvasták az *Egri csillagokat*. Ahogy Anyó sem. Soha nem értettük: ha ennyire hadilábon áll az olvasással, hogy tud olyan szépen írni? Enyhén jobbra dőlő gyöngybetűkkel. Amelyekkel a Kossuth adó főzőötletei bekerültek a receptkönyvbe. Ha néha elhúzódott a mosás, ránk kiáltott:

– Ferkó, Teri, most használjátok az olvasástudásokat!

Ha csak a legkisebb mértékben is eltértünk a rádióban hallottaktól, borzasztóan összeszidott bennünket:

– Hát ezért bújjátok azt a sok nyavalya könyvet, hogy még írni se tanuljatok meg tisztességesen?!

A receptkönyvön kívül azonban Anyó keze ügyébe másvalami is gyakran került; egy régi kiadvány. Elzárva tartotta az éjjeliszekrénye fiókjában. Csakis akkor vette elő, amikor mi már aludtunk. Legalábbis úgy hitte. Mit olvashat Anyó, az olvasás ellensége? Ezt feltétlenül meg kellett fejtenünk Terikével. A fiúk bonyolult haditervet módolnak ki a cél elérésére. Viasszal mintát veszek a zárról, gondoltam, majd kulcsot csináltatok hozzá Sibala bácsival, a kováccsal. A lányok csak rákérdéznek arra, amire kíváncsiak:

– Mit olvasol éjjelente titokban, Anyó?

A nagymama megverte Terikét.

– Hogy én, titokban? És hogy olvasok – húzott rá minden szavának nyomatékot adva a botjával. De Anyó igazságos volt. Engem is jól ellazsnakolt.

– Biztos te adtad az ötletet, te imposztor!

Én büszkén hordtam a sebeimet. Teriké persze elpanaszolta a dolgot a látogatóba jövő Édesanyának. Nagyon összevesztek Anyóval. Azonnal haza kellett mennünk a Béke térre. Persze nem volt az olyan nagy baj. Amit a falusi gyerekektől tanultunk, abból hónapokig uralkodtunk a pesti srácok felett.

– Tudod, hogy milyen bokorra húgyoztál?

– Láttál már tehenet elleni?

– Hát fejni tudsz?

– Hogyan szárítják a paprikát?

– Szereted a kolbászt? Mondd meg, hogyan füstölik!

És amikor maga a tér főnöke, Hőcs tornyosult fölem, hogy elég volt már ebből a falusi dumából, azt kérdeztem tőle, hogy erősnek érzi-e magát. Felröhögött. Mindenki tudja, hogy ő verhetetlen. Leköptem elé a földre.

– Ha erős vagy, vedd fel – mondtam.

Hőcs elvörösödött. Öklével az arcomba akart sújtani. De én megtanultam a hartai haveroktól, hogy a férfi mindig hordjon magánál bicskát. Kiléptem az ütés elől, és a bicskám nyelével a kezére ütöttem. Elsírta magát. A bandatársai kiröhögtek. Én lettem a vezér.

A következő évben sem mehettünk nyaralni Hartára. Ezt azóta sem értem a nőknél. Anya és leánya összevesznek valamin, és többé nem tárgyalnak. Csakhogy Anyó meghalt. Amikor Emőke lenyilasztatta magát a *Láthatatlan emberben*, sírtam. Ám a fájdalom, melyet akkor éreztem, százszor olyan erős volt. Ó, drága Anyó, ezért tiltottál az olvasmányoktól bennünket? Mert megneemesítik a valóság borzalmát? Édesanya kímélni akart bennünket. Egyedül utazott a végbúcsúra. És mi ott voltunk. Mert Anyó minden temetésre elvitt bennünket. Terikével egymásba kapaszkodva zokogtunk.

– Most mondja a búcsúztatót a pap. A falubeli férfiak a vállukra emelik a koporsót. Felszentelik a sírt. A szentatya dobja a koporsóra az első göröngyöt. Utána Édesanya.

– Jaj, ne mondd tovább, Ferkó!

– Nincs tovább.

– Dehogynem, ahogy a sírhang magasodik. Majd rátűzik a keresztet...

Édesanya három évig nem tudott lemenni Hartára.

Egy nap így szólt hozzám:

– Tizenöt éves vagy, már majdnem férfi. Veled talán el merek indulni. Rendeznünk kell a dolgokat.

A régi ház megpillantásakor tudatosult bennem véleg, hogy Anyó nincs többé. Mert hát titkon reménykedtünk Terikével, hogy a rossz álom véget ért, és újra Hartán nyaralhatunk. Az udvart felverte a gyom. A ház falaira felkúszott a folyondár. A belső helyiségekből pókhálók csüggtek alá. Nem, nem lehetnének ilyen állapotok, ha Anyó élne. Édesanya elmenekült. Körbekérdezi a szomszédokat, úgymond, hátha valaki érdeklődik a ház után. Torkomban kalimpáló szívvel léptem be Anyó szobájába. A rám törő félelmet legyőzte a kíváncsiság. Van-e jogom felfeszíteni a zárat? Az éjjeliszekrénye fiókjában benne hagyta a kulcsot. Anyó itt van! Azt akarja, hogy most találjam meg a könyvet, az egyetlen, amelyet forgattam.

A *Szent Ferenc legendárium*a annál a résznél nyílt ki, amelyben a szerzetes a halaknak

prédikál. Háromszor is elolvastam. De nem találtam érdekesnek. Édesanya vette ki a kezemből a kötetet, amely a házzal együtt elkallódott. Akkor még nem értek el hozzám a szavak.

Csak az idő és a könnyek függönyén keresztül, harminc év múltán, ott az antikváriumban:

Eljöttem hozzátok, mert a templomban senkit nem találtam. Elhoztam nektek az Úr ígét, amehelyekre az embereknek már nincs szüksége. Nektek mondom el, hogy az ellenségek legyenek barátok, a barátok pedig testvérek, akik az Úrban egyesülnek, és soha nem hagyják cserben egymást. Mert az Úr maga a szeretet.

És a folyóból mindenfelől a szenthez úsztak a halak. A kövér harcsa, a fürgé ponty, a kényező angolna, a lombos sügér, az iramlós csuka mind felütötték fejüket, és tátogva hallgatták a szót.

Az Isten egyetlen fiát áldozta fel, hogy megváltsa a világot. Titeket. Emlékeznetek kell erre. És nem csak vasárnap, a szentmise idején, hanem felkelés után és lefekvés előtt. Munka közben, pihenéskor, mindenkor. Most ábítat ül a szemetekben, és úgy érzitek, soha többé nem fogtok véteni az Úr rendelései ellen. Az ünnepi megindultság csak addig tart, amíg a hangom felettetek zeng. Prédikációimat rögvessz elfelejtitek, amint visszagugyátok a fejetekeket a vízbe – a mindennapokba. A harcsa marad nagytorkú és önző, a ponty hiú és részvételen, az angolna kiszámíthatatlan alakoskodó, a sügér buta és mindenre kapható, a csuka vérengző fenevad. De csak térjeteke vissza a lakhelyeteke, teyéteke a dolgoatoke. Az Úr tudja egydül, hogy miért teremtet benneteke.

Telechronia

A férjem mással él – a lakásunkban. Csak őt nézi. Rám se hederít. Mindennel felhagyott a kedvéért. Hozzászabta az időbeosztását. Megváltoztatta a politikai nézeteit. Tehetetlenül állok a helyzet előtt. Próbáltam józan szóval hatni rá. Meg sem hallgatott. Kértem, könyörögtem, fordulunk pszichológushoz. Talán egy független szakember tanácsát megfogadja, és rendezhető lesz a kapcsolatunk. Azt mondta, én oda megyek, ahová akarok, csak hagyjam békén. Kétségbe vagyok esve. Nem tudom, hol siklott ki az életünk. Mit rontottam el? Hibás vagyok-e egyáltalán?

Nem is olyan rég hétfévenként nagyokat kirándultunk a budai hegyekbe. A János-hegyen, a Széchenyi-hegyen, a Hármashatár-hegyen is megvolt a magunk útvonala. Kedveltük a különleges közlekedési alkalmatosságokat, a fogaskerekűt, a libegőt, az úttörővasutat. Esős időben a múzeumokat jártuk. Én legszívesebben a Várba mentem. Figyeltem, milyen kiállítás nyílik a Galériában, a Ludwig-múzeumban. Bizonyos műalkotások nem ragadták meg a képzeletünket, például a villanykörtékből készült szobrok. A Topkapi csodálatos kincseit azonban soha nem felejttem el. Az uramra a mongóliai dinoszauruszcsontok tették a legnagyobb hatást. Ő különben a Szépművészeti Múzeumot

kedvelte igazán. Mindig meg kellett nézzük az egyiptomi tárlatot.

Vasárnaponként étteremben ebédeltünk. Természetesen attól kezdve, hogy a törlesztőrészek mellett megengedhettük magunknak. Istenem, mindent OTP-kölcsönből vettünk, a lakást, a bútort, a hűtőt – a tévét. Nem is tudom, hogy verhetjük annyiféle adósságba magunkat. Az ifjúság felszabadultan tud repkedni a körülmények felett. Senkinek nem kívánok nagyobb boldogságot, mint amelyben akkoriban – negyven éve – éltünk. Jobbára kisvendéglőkbe jártunk. Ünnepi alkalmakkor nívósabb helyekre is meghívott a férjem, mint a *Gundel* vagy a *Hungária*, melyekre a közönséges halandó mostanság gondolni sem merhet. Ó, azok a lángoló Gundel-palacsinták! Látvány, illat, íz eleven emlékei.

Épp az első tévékészülék megvásárlását követően szálltak le az amerikaiak a Holdra. Napirendünkbe beköltözött a *Híradó*. Mintha az új csodát, a szovjet választ vártuk volna, a Mars, a Jupiter meghódítását. Lassacskán politikailag igen tájékozottak lettünk. Megismerkedtünk az új gazdasági mechanizmus célkitűzéseivel. És az eredményekkel. Láttuk, amint az olajválság megrázza és földhöz teremt a kapitalista világot. A KGST-kooperáció és pártunk helyes irányvonalának következtében a mi jövedelmünk lassacskán, de biztosan növekedett. Egészen ezerkilencszázhetvenkilenc őszéig, amikor átlagosan tizenöt százalékkal megemelkedtek a fogyasztói árak. Erre is volt magyarázat. A szocializmus építésének jelenlegi szakasza megköveteli a gazdasági szerkezet átalakítását. Összességében megtakarításaink jócskán felülmúlták törlesztőrészeiteinket. Biztonságban éltünk. Jártuk a hegyeket, a múzeumokat. Az Orion képernyőjén keresztül a világ minden tudományos eredménye, háborús borzalma és nyomorúsága filmszerűvé vált. Úgy pergett le, mint az Ivanhoe vagy a Tenkes kapitánya. Megnéztük, kicsit izgultunk, azután nyugodt álomra hajtottuk a fejünket. Az elektronsugárzást nem éreztük olyan valóságosnak, mint a tyranno-saurus medencecsontját a múzeumban, a tavaszi levegő illatát a Szabadsághegyen, vagy a csülökpörköltet a *Budagyöngyében*.

A kilencvenes évek elején azután a Budai Kábeltévé Társaság igen kedvező ajánlattal keresett meg bennünket. Havi ezer forintért húsz csatornát biztosítanak. Húszat!

– De egyszerre csak egyet lehet nézni – értetlenkedtem.

– Ugyan – magyarázta a férjem –, a választék bővüléséről van szó. Ha rossz műsor van az egyik adón, válthatunk a másikra, a harmadikra.

– Ha rossz a műsor, kikapcsoljuk a tévét, mint eddig. Ahhoz, hogy megnézzük a *Híradót* és a filmet, nem kell más csatorna. A televíziózás is fejlődött. Mi sem a fekete-fehér Orionon, hanem a színes Sonyn élvezzük az adást. Ma már olyan produkciókat készítenek, amilyenek korábban elképzelhetetlenek lettek volna. Ezeket mind a kereskedelmi televíziók hozzák.

Bekötötték a kábelt. Ám a haladott programok gyengébbnél gyengébbre sikeredtek. Normális filmet nem is adtak a kereskedelmi adók, csak hollywoodi szennyet. Két év után felbontottuk a szerződést. Noha nem fizettünk, a jelet foghattuk. A felettünk lakókhöz ugyanis rajtunk keresztül vezetett a kábel. E tény növelte az uralom televíziózási kedvét.

Ezerkilencszázkilencvennyolcban a UPC felvásárolta a kábeltévé-társaságot. Az általa kiépített, úgynevezett csillagpontos rendszer nem tette lehetővé a potyázást. Ahány lakás, annyi vezeték. Az alapsomag havi kétezer forintba került. Komoly tanakodásba fogtunk a férjemmel.

– Az alapvető tájékoztatást megkapjuk a Magyar Televízió két csatornájáról – mondtam.

– Ellenben a kereskedelmi csatornákon sok új filmet mutatnak be – érvelt ő. – A moziban kettőnknek kétezer forintba kerülne a jegy. Itthon ugyanezért a pénzért egy hónapon át annyi filmet láthatunk, amennyit csak akarunk – negyven csatornán.

Az uram ettől fogva, mintha a legnagyobb költséghatékonyságra törekedett volna, egyre több időt töltött a tévé előtt. Elmaradoztak a hétvégi programok is. Igaz, visszérgyulladásom miatt hónapokig kímélnem kellett magamat. A következő tavasszal azonban férjem már a televízióra hivatkozva nem akart velem kirándulni. Merthogy érdekes műsor van. Mindannyian beroszadásunk, elkopunk. A férfi ezt nehezen vallja be. Valamije fáj, majd elmúlik. Ha nem, úgysí szól, és elmegyünk az orvoshoz. Kiderült, hogy az uramnak semmilyen panasza nincs.

Sokáig csak azt vettem észre, hogy egyre többet ül a képernyő előtt. Már nem valamilyen műsor miatt kapcsolta be a készüléket, hanem a tévézés önmagában való élményéért. Ha nem talált kedvére való programot, akkor idegesen kapcsolgatott egyik csatornáról a másikra, egy-két perc alatt bekalandozva mind a negyvenet. Legnagyobb kedvét a brutális jelenetekkel zsúfolt akciófilmekben, illetve a végtelenül unalmas politikai vitaműsorokban lelte. Egyre sértőbbnek éreztem a helyzetet. Miért kell nekem valami nem várt látogatót, kellemetlen idegent kerülgetnem? Állandóan más emberek hangja szól a lakásunkban. Az ő véleményük, állásfoglalásuk helyettesíti az együtt élő emberek közötti kommunikációt. Ekkor már nem is társalogtunk. A tévé állandó jelenléte miatt otthonunk elveszítette intimitását.

Hogy még ennél is nagyobb a baj, arra csak a 2002-es választási idegfront alatt figyeltem fel. Akkor, amikor a pártok, hogy megnyerjék a választásokat, szélsőséges megnyilatkozásoktól sem riadtak vissza. A konyhában tevékenykedtem, amikor hangot hallottam a szobából. Azt hittem, nekem szólnak. Beszaladtam. Hihetetlen látvány tárult a szemem elé. Az uram élénk taglejtéssel magyarázott – a televíziónak.

– Te a tévéhez beszélsz? – kérdeztem hűledezve.

– Nem, dehogya is... – mondta a férjem felrezenve, és visszaült a fotelba. – Miből gondolod?

Néhány napig ugyan résen volt, és ha bejöttem a szobába, visszafogta magát. De aztán már nem törődött velem. A vitákban az általa támogatott párt emberére szájátva figyelt. Míg ha az ellenfele kapott szót, hangosan szidalmazta, s végeredményben nem is hallotta, mit mond. Azokkal a minősítő kifejezésekkel élt, amelyeket az ellenzék mindennapos használatúvá tett a kormányoldal vonatkozásában: „hazug”, „idegenszívű”, „hazaáruló”. Ha azt mondtam, hogy azelőtt a televízióhoz igazította a programját, most már egészében véve érte s vele élt. Amikor felkelt, bekapcsolta. Borotválkozás, fogmosás közben rá-ránézett. Étkezés alatt felé fordította a székét. Végül csak szedni jött az asztalhoz, tányérjával gyorsan a fotelba telepedett. Mivel többször megégette és leette magát, beszerzett egy masszív fatálcát, és a tévé előtt arról evett. Esténként a képernyő előtt bóbiskolt. Ha szóltam neki, hogy feküdjön le, ideges lett. Egyszer – amikor több órája hangosan hortyogott – kikapcsoltam a készüléket. Vérben forgó szemekkel nekem rontott, és az öklével hadonászott az orrom előtt.

– Ki vagy te, hogy kikapcsolod a tévémet? – üvöltötte.

Azt hittem, agyonver. Ámde eszébe jutott, hogy miről maradhat le, míg velem dulakodik, és gyorsan újraindította a tévét. Abban a pillanatban összeolvadt az elektronsugárzással. Engem el is felejtett. Átsírtam az egész éjszakát.

Nem sokkal ezt követően háromszor is adták a Rambót, melyben megtetszett neki egy fordulat. Azóta, ha meglát, így szól:

– Ki a fene maga?

Mást nem is mond. Lassanként kezdem azt hinni, tényleg nem ismer meg. Mi jöhet még? Kettőezer-hat szeptember tizenkilencedikén hajnalban egyenes adásban közvetítették, amint szélsőséges csoportok megostromolják a televízió székházát. Nem Santiago de Chilében, se nem Luandában vagy Manilában – nem, Budapesten. Törtek-zúztak, gépkocsikat gyújtottak fel – az egyikről a tűz átterjedt a főkapura. Összeverekedtek a rendőrökkel, közáport zúdítottak rájuk. Elfoglalták a Magyar Televíziót.

Amikor a homlokzati erkélyen diadalmasan lengette az árpásávós lobogót egy fekete inges alak, a férjem felröhögött:

– Na, most megkapták a rohadtak!

Nem. Ez nem az én férjem! Ez nem az én lakásom! Ez nem az én világom! Kirohantam a szobából, a lakásból. El, el innen. Egy percig sem bírom itt tovább. De hová mehetnék? Nekiestem a lépcsőház üvegfalának. Minden ablakban az a jellegzetes, vibráló fény játszott, amelyet az elektronsugárzás vetít a falakra. Ha bekopogok egy ajtón, nem tudhatom, hogy azt a krónikus tévénézés mely stádiumában levő ember nyitja ki. Mert, döbbszemem rá, ez az új népbetegség. A telechronia.

Szentévi búcsú

Krisztus születésének ezerháromszázötvenedik esztendejében, karácsony napján kezdődött a szentév. Mindazoknak, akik búcsúra mentek Rómába, ott felkeresték Szent Péter bazilikáját, Szent János és Szent Pál templomát, az egyház bűnbocsánatot ígért.

Mattia, a Térni melletti fogadós felkészült. A Via Flaminia mindig is nyüzsgött a zarándokoktól. Ám az érkező sokaságra nem számított. Különösen ebben a hidegben. Némelyik utas annyira átfagyott, hogy alig tudta lenyomni az ajtókilincset.

– Sajnálhatjátok, hogy nem enyhébb az idő – mondta a vendégeinek. – Pedig érdemes volna szétnézni a környéken. A Cascate delle Marmorét igazán látnotok kellene. Hajdanán Rieti fennsíkján mindennapos volt az árvíz. A dús földek termése évről évre odalett. Ezeröttszáz évvel ezelőtt a rómaiak elvezették a rakoncátlan Velina-folyó vizét egy szakadék széléhez, ahonnan az a Nerába zuhog. A vidék terményeinek gazdagságát azóta csak a vízesés híre múlja felül. Gondoljátok meg, ötszáznyolcvan láb magasságból hull alá!

Mattia dagadó büszkeséggel, de nem minden önérdek nélkül hívta fel a figyelmet szülőföldje e nevezetességére. Aki vállalkozott a fárasztó kirándulásra, annyira letért a Via Flamiináról, hogy sötétedés előtt megint az ő fogadója előtt találta magát.

– Bármilyen magasságból hullana is alá, még a legalkalmasabb időben sem vesztegethetnének az időt holmi látványosságokra – mondta egy idős zarándok.

Azután a fogadónak már nem maradt ideje, hogy beszédbe elegyedjen a vendégeivel.

Felvette a rendelést, és sietett a dolgára. A konyhába, a pincébe, a magtárba. A melegedő, táplálkozó zarándokok különféle történetekkel szórakoztatták egymást.

– Ismeritek a velencei két gránitoszlop, Marco és Todero történetét? – kérdezte egy velencei kalmár. – Nos, éppen háromszázhuszonöt éve annak, hogy Michieli dózse hazaszállította őket a Szentföldről. Eredetileg hármat hozott, de az egyik a kirakodáskor a tengerbe esett. A nagy nehezen partra vonszolt monolitoknak egész Velence csodájára járt. De a szürkéből rózsaszínbe játszó tömböket, rendkívüli súlyuk miatt, nem tudták felállítani. Végre ötven év után Niccolò Barrattieri ötletes csigaszerkezettel megoldotta a feladatot. Hatalmas népünnepély következett. Meglett a Köztársaság méltó kapuja a tenger felől. A magasabbik monoliton a szárnyas oroszlán, városunk jelképe, a másikon Szent Teodoro szobra kapott helyett. Az örvendő tanács közölte a mesterrel, bármilyen jutalmat kívánhat munkájáért. Barrattieri azt kérte, hogy a két oszlop között játéktanyát nyithasson. A szerencsejátékot tiltották a város törvényei, de a Serenissima nem másíthatta meg ígését. A tanácsurak több nemzedéken át fogcsikorgatva túrték a szemük előtt folyó bűnös üzemeket. Végül a Tízek úgy rendelkeztek, hogy ehelyütt akasszák fel a halálra ítélteteket. A hazárdírózók rövidesen elkorródtak. Még ma is tartja a mondás: „Kerüld a Marco és Todero közét!”

– Te bezzeg nem kerüld a játékot – jegyezte meg egy magyar nemes.

– Miből gondolod?

– Mert egész elbeszéléseid alatt úgy járt a kezed, mintha lapokat osztana. A játék veszélyes lehet. Tavaly Lajos király nápolyi hadjáratában vettem részt. A sereg Lucerához ért. A város hamar megadta magát, nem így a fellegrvár. Alkalmos ostromeszközök híján bevehetetlennek tűnt. A király szemlét tartott, és valamit sugott Lackfi Dénes vajdának. A fővezér hatalmasat nevetett. Reggel felsorakoztatta és két részre osztotta a sereget. A kisebbik egység vitézeinek megparancsolta, hogy vetkőzzenek ingre, kardjukat szúrják az övükbe, és rendeződjenek három sorba a várkapu előtt. Elrendelte, hogy kürtszóra játsszanak bakugrást. Az első sor futásnak eredt, és bakhátat csinált. A második átugrotta, megszaladt, majd lehajolt, hogy bevárja a harmadikat. Ekképp ugrabugráltunk folyvást. Már egész messze jártunk a várostól. Tetszett ez a luceraiaknak. Egyre többen gyűltek össze. A fellegrvár katonasága is szájtátna nézte, mint játszik a magyar sereg. Visszafordulva addig-addig ugrándoztunk, míg a citadella védői nem láthattak bennünket. Szépen, egymás hátán megmásztuk a sziklafalat. Egyszerre a mellvéden teremtünk, és kaszabolni kezdtük a védőket, akik méltatlankodtak, hogy hol maradunk. Míg riadóztattak, kinyitottuk a kapukat a főseregek előtt. Az erőd nyomban kapitulált. Lajos király mindenkit kegyelemben részesített. Lackfi vajda pedig a pórul járt öröket meghívta a lakomájára. Miután megetette, megitta, e szókkal bocsátotta el őket: „Most megtanultátok, hogyan játszik a magyar. Menjete, és mondjátok el a többi olaszoknak is, mielőtt fegyvert ragadna ellenünk!”

– Ez is azt bizonyítja, hogy az élet nem játék – szólt egy német utazó. – Pedig mindannyian szeretünk játszani vele. Főleg másokéval. Egy régi család reményteli sarjút, miután a szülei elhalásztak, a rokonok beadták a campeni Szűz Mária cisztercita kolostorába. A fiú nem állhatta a rend szigorát. Állandóan a ruháit kérte, hogy elmeheessen. Hasztalan. A próbaévet mindezek ellenére sikeresnek ítélték. A fiút rokonai felszólították az ordinációra. Ő váltig ellenkezett. Hozzá tartozói fenyegetőzése és a rendház előjáróinak könyörtelen kínzásai miatt mégis szerzetesi esküre kényszerült. Könnyek között kijelentette, hogy az első adandó

alkalommal megszökik az apátságból. Így is tett, csakhogy rokonai elfogták, és visszatoloncolták. Következett a subdiaconusi fokozat. Erre már semmiképpen nem akart felesküdni. Négy napon át étlen-szomjan, derékig jeges vízben állva önkívületi állapotba került, és az apát a fogadalmát vette. Újfent kereket oldott. Éber atyafiai ezúttal is lecsaptak rá, és börtönbe zárták. Hamarosan kiszabadult. Távoli vidékre ment, katonának állt. Hősieen pusztította – az egyház ellenségeit. Nagy hírre tett szert. Maga a pápa utasította a kölni érseket, hogy adjon felmentést a férfiúnak szerzetesi fogadalma alól. A rokonok és a szerzetesek egymást vádolták a csúfos játék miatt. A rendfőnököt menesztették. Az atyafiak azóta minden igyekezetükkel felmagasztosult unokaöccsük kegyeit keresik.

– Mindhárom dolog, amelyet előadtatok nekünk, önmagában elegendő ahhoz, hogy az Isten lesújtson ránk – mondta az idős zárandok.

A zord hideggel dacolva soha nem látott számban sereglettek a zárandokok. Mattia már nem tudta elhelyezni őket a fogadóban. Az óriási csapatokban érkező németek és magyarok a hidegben nagy tüzeket gyújtottak a mezőn, és körük tömörültek. A vendéglős alig győzött kenyérrel, borral, takarmánnyal szolgálni. Egész éjjel sürgölődött. Alig hunyta le a szemét. Csak hajnal felé zuhant félálomba. De mit hall? A zárandokok már szedelődzködnék. Közben újabbak jönnek. Mi lesz a fizetéssel? A fene megette ezt a szentét! Gyorsan magára hányta a ruháit.

Az eltávozottak az asztalon hagyták az ellátás díját. Még hozzá busásan. És nem akadt olyan utazó, aki hozzányúlt volna a pénzhez, amíg a fogadós el nem tette. Mattiának leesett az álla. A zárandokok vonultak tovább. Rendezett sorokban, méltósággal. Zajongás, veszekedés nélkül. Tűrve, társaikon minden erejükkel segítve. Semmilyen élvezet, gyarapodásra kínálgató alkalom csábítása nem téríthette le őket újtukról. Büszkén és elhivatottan meneteltek. Ugyanakkor sietve. Mert mintha mindannyiuk nyakában ott loholt volna valami. Ami elpusztította a családjukat. Szomszédjaikra, testvéreikre, szüleikre és gyermekeikre uszította őket. Borzalmas tettek végrehajtását követelte tőlük. Lemeztelenítette előttük a saját lelküket.

Amiről egy szót sem ejtettek – a pestis, a Fekete Halál.

Szerelem Århusban

Ez itt nem fordul elő mindennap!

Már több napja kinéztem magamnak a *Trumpet* dzsesszbárt Århusban. Valahányszor arra kerékpároztam, friss zene hallatszott ki a faburkolatos, ernyős állólámpákkal sejtelmesen megvilágított helyiségből. Amikor végre rászántam magam, hogy bemegyek – mert vékonypénzű diákemberként alaposan végig kellett gondolnom, mielőtt megrendelek egy sört, amely hússzor annyiba került, mint otthon, és már láttam a Dómot, a Szépművészeti Múzeumot, az Egyetemet, a Moesgård Múzeumot, a grauballei embert és a Gamle Byt –, éppen szünnap volt. Másnap végre nyitva találtam a mulatót, csakhogy az ajtóban egy ember

feküdt. Megtorpantam. Tanácstalanságomat látva egy gyönyörű, magas, szőke leány, nyilván gyakori vendég, aki a szíven viseli törzshelye hírnevét, kedvesen megszólított.

– Nem értek dánul – feleltem.

– Ez itt nem fordul elő mindennap! – szólt erre kifogástalan angolsággal. Azzal megfogta a kezemet, gyengéden behúzott a helyiségbe, odavezetett a bárpulthoz, és megkérdezte, hogy ki vagyok.

Mindkettőnknek rendeltem egy italt. Szokásomtól eltérően ballal kellett megemelnem a korsót, mert jobbomat még mindig fogta új ismerősöm, sőt, miután kortyintott, a másik kezével elkezdte simogatni. Bizsergés futott végig a gerincemen. A leány meglehetősen be volt csípve, de ez még izgatóbbá tette. Folyton mosolygott, fogai ragyogtak, mint az igazgyöngyök, nyelve érett eperként piroslott. Lehelete az elfogyasztott alkohol dacára megőrizte üdeségét. Amikor elmondtam, hogy Magyarországról érkeztem, és önkéntesként dolgozom egy nemzetközi építőtáborban, ahol használt ruhákat bálázunk a namíbiai menekültek részére, érdeklődése tovább fokozódott.

– Nahát, először azt hittem, hogy dán vagy, mert a szőke fejjel beillenél közénk. Azután arra gyanakodtam, hogy tán német lehetsz, de azok erős akcentussal beszélnek az angolt. Hanem, hogy magyar vagy, az nagyon jó. Magyarral még nem találkoztam. Bár azt mondják, hogy jó fejek.

– Én is úgy gondolom, hogy jó fej vagyok.

Összenevettünk.

– Nahát, tényleg! A németeknek semmi humorérzékük. A dánoknak sem sok. De hol tanultál meg ilyen jól angolul?

– Tavaly egy hónapot töltöttem Angliában, egy építőtáborban.

– Te mindenhol építkezel?

– Kénytelen vagyok, mert különben csak háromévente mehetnénk nyugatra, de szolgálati útlevelemmel korlátozás nélkül.

– Szolgálati útlevél? Azt hittem, csak egyfajta útlevél van.

– Nálunk négyféle is létezik. A piros a szocialista országokban használatos, a kék a kapitalista féltekén, és akkor még ott a szolgálati és a diplomata-útlevél. Látod, mennyivel unalmasabb az életetek a miénknél?

Felkacagtunk.

– Én is dolgoztam Angliában – mondta. – Egy idősek otthonában, Chelmsfordban. Az angoloknak jó humoruk van. Még az öreg hölgyeknek is. Amikor eljöttem, a főnővér megajándékozott két zöld bőrrrel bevont poháralátéttel, amelybe arannyal belenyomták az intézmény nevét és címerét, mire Berthe, a kedvenc nénim megjegyezte, jussak eszébe, ha az alátétet használom, hogy ilyeneken szolgálták fel neki a savanyú vizet, valahányszor sherryt kért.

Lassan átöleltem a derekát. Hagyta, sőt, hozzám bújt. Hamarosan összeforrt az ajkunk. Az álom folytatódott. Nem emlékszem, mi lett a sorsa az ajtóban fekvő alaknak, sem a pincér ábrázatára, sem arra, milyen zenét játszottak. Csak egy ibolyakék szempár lebeg előttem, eperízű csókok égnek a számban, gyengéd karok fonódnak körém, és villamos érzetek cikáznak ereimben. Órák múltak így, melyek perceknek tűntek. Végül bezárt a mulató.

– Hozzám felmehetünk, szerelmem – mondta Anne. – Ha van kedved.

Hogy volt-e? Abban az extázisban? Az érzelmek lázában, örületében? Ó, fémmé fatale.

Mily régóta keresem. Sorsom vezetett hozzá. Életem nagy szerelmével találkoztam, akivel egymásra ismertünk egy pillanat alatt, és most már nem engedem el a kezét soha. Lelkünk összefonódott, áttűntünk egymás gondolataiba, egy rezdülésből is megértettük a másikat. Minő tévedés, hogy a nő és a férfi közötti összhang kialakulásához évek kellenek. Vagy azonnal létrejön a harmónia, vagy soha. Előre láttam, milyen nehéz lesz a perc, amikor egy héttel később el kell válnunk. De visszatérek hozzá, akárhogy is intézzem is el a vízumot, vagy szerezzek pénzt, mert érte bármi harcra kész vagyok.

Megálltunk egy kapu előtt. Anne hosszan, szenvedélyesen megcsókolt.

– Azt hiszem, mégis jobb lesz, ha most nem jössz fel – mondta.

– Fáradtnak érzed magad? – kérdeztem kicsit csalódottan.

– Igen, igen, fáradt vagyok. Azt hiszem.

– Akkor holnap?

– Persze, holnap.

– Este hatkor a *Trumpet*-ben?

– Ott leszek, szerelmem. És köszönöm a mai estét.

Az arcomon végigcirógató ujjak játéka, majd a kapu dörrenése. Nem siettem vissza a táborba. Egy iskola tornatermében szállásoltak el huszadmagammal. Úgysem tudtam volna aludni. Pénzem már nem volt, hogy beüljek még valahová, meg kedvet sem éreztem hozzá. Kimentem a kikötőbe. A hajóknak csapódó hullámok kontinuója fölött időnként felrikoltott egy sirály, vagy felbúgott egy hajókürt. Megértettem Annét. És jobb is így, még egy nap haladékat adni a felkorbácsolódott váagnak. Üdén, kipihenten – józanul – összefonódni az ölelésben.

Kipihenten... Legalábbis Ő az lesz majd, mert én egész éjjel csak forgolódtam a hortyogó tornateremben. És a műhelyben is csigalassúsággal vonszolta magát az idő. Munkám a hatvan kilós összepréselt ruhásbálák becsomagolása és hármásával egymásra rakása, szállításra előkészítése volt. De aznap a szokásosnál is komótosabban tevékenykedtek az önkéntes kollégák. A szomorú, esős hangulat mintha rátelepedett volna a lelkekre, megölmozta volna az ujjakat, az amerikai, dán, francia és spanyol lányokét, akik a ruhákat válogatták. Így azután a két német is, Peter és Rasid, akik a présgépet kezelték, sokkal többet álltak, mint máskor. Ám a képzelet az időt beöltöztette az átélt izgalmakba, szinte éreztettem velem annak az arcnak a melegét, amelyet elem vetített, a legkedvesebbét. A magányt az együttlét zsongó ingereivel színezte ki. A szerelem csodája ez, minden idegszállammal, minden sejtemben éreztem a távollévőt.

Pontban hatkor berobbantam a dzsesszbárba. Anne már ott volt. Egy nagyobb asztaltársaságban foglalt helyet. Beléptemkor nem nézett az ajtó felé. Lüktető szívvel, elszoruló torokkal léptem hozzá. Nem vetette rám a tekintetét, csak percek múlva. Ahogy egy idegen arcra mered az ember.

– Ismerjük egymást? – kérdezte.

Leszédültem a mellette levő üres helyre.

– Anne, hisz együtt töltöttük a tegnapi estét. Nem emlékszel?

– Nem.

– Angliában dolgoztál, egy idősek otthonában, Chelmsfordban. Megdicsérted az angolok humorát. Amikor eljöttél, a főnövértől ajándékba kaptál két zöld, bőrrel bevont pohár-

alátétet, amelybe arannyal belenyomták az intézmény nevét és címerét. Még Berthet, a kedvenc nénidet is említetted.

– Ez mind igaz – mondta zavartan. Látszott, hogy erősen gondolkodik. Megfogtam a kezét. Végigfutott rajtunk az előző este villamossága. Agyával nem emlékezett, de érzékeivel igen. Mély szomorúság suhant át az arcán. Majd megfogta a kezemet, és beletette egy szakállas, mogorva férfiéba.

– Ő Jens, a barátom – mondta. – Dzsesszrádiója van Århusban.

– Helló – szólott Jens. – Érdekel a stúdió? Nemsokára adás lesz. Velem jöhetsz és megnézheted.

Azzal már cipelt is. Úgy éreztem magamat, mint a grauballei ember, akinek kétezer évvel ezelőtt átvágták a torkát, majd a mocsárba süllyesztették. A teste jó állapotban, az arca tökéletes épségben megmaradt, a turisták legnagyobb örömére.

– Szerintem Dániának ki kellene lépnie a Közös Piacból – mondta Jens. – Nem gondolod?

– Érdemes egy közösségbe tartozni.

– Akkor, ha a közösség többet ad, mint ami neked van. De ha te raksz be többet, mint amennyit kapsz, marhaság.

Megérkeztünk a stúdióba. Akár a fizikaszertár a gimnáziumban. Tele potméterekkel, erősítőkkal, miegymással. Üvegfal választotta ketté. Amögött asztal mikrofonnal, keverőpult, lemezjátszók és lemezek.

– Hetente háromszor van adás. Hétfőn, szerdán és pénteken héttől tizenegyig.

– Vasárnap miért nincs?

– Akkor be vagyunk rúgva.

– Te feküdtél tegnap a mulató ajtajában?

– Meglehet. Vagy Søren, esetleg Olaf. Ki emlékszik az ilyesmire? Ismered Chick Coreát?

– Igen.

– És Bo Vennincket?

– Nem.

– Pedig nagyon jó. Mit mondtál, honnan is jössz?

– Magyarországról.

– Nektek is ki kellene lépni a KGST-ből.

– Hát ez bizony most, ötvenhat után harmincegy évvel sem lenne egyszerű.

– Hülyeség ez a sok gazdasági közösség. Csak egymás vérét szívják a tagok. Mindenki boldoguljon úgy, ahogy tud. Húha, öt perc múlva hét! Kezdődik az adás. Nem tudok veled többet foglalkozni. Az üvegfal mögül persze nézheted, amit csinálok.

Jens gombokat nyomogatott, csatlakozókat billentgetett, lemezeket tett a lejátszókra, kipróbálta a mikrofont. Amikor kigyulladt az üvegfal ajtaja feletti piros lámpa, én már a város utcáit róttam.

Hamarosan a kikötőhöz értem. Egy roskatag teherhajó éppen felszedte horgonyát, és kifutott a tengerre. Békésen töfögve, lassacskán haladt. Tekintetemmel addig követtem, amíg eggyé nem vált a horizonttal, ha már megállítani nem tudtam. Mert mintha kopott fedélzetén ő ragadta volna el Annét és a szerelmet Århusból.

A királynaszádós

Ötven esztendeje szegődtem el a királynaszádósokhoz – mesélte az öreg Zimonyi. – Az ősz tizedesek akkor azzal dicsekedtek, hogy Mátyás király alatt mint vették zár alá Bécs városát. Vagy hogy portyázó huszárainkat kísérve feleveztek Passauig, és gazdag zsákmánnyal tértek haza. Persze nem ide, Almásra, hanem a nándorfej érvári kikötőbe. Most bezzeg egyébről se hallani, csak újabb és újabb vereségekről – a minap puskalövés nélkül Budát is bevette a török –, no, és persze arról az átkozott kincsről!

Az öreg dühödten vágta lándzsáját a vízbe. Hegyén egy keszeggel rántotta vissza.

– Ugye, csak te tudsz így halat fogni, nagyapó? – kérdezte a kislegény.

Az öreg megsimogatta a fejét.

– Nem olyan nehéz, Ferkó – mondta. – A fiatal dévérek rajokba verődnek a part közelében. Céloznod sem kell és valamelyiket eltalálsz. Csak gyors legyél, mint Szalánkeméni János vajda. Tőle tanultam azt is, hogyan készül a keszeg „szemlesütve”.

A fegyver még kétszer lesújtott. A hadastyán megpucolta a halakat, és kettőt nyársra húzott. A harmadikat az iszákjába rakta.

– Most gyűjtünk uszadékfát, és nagy tüzet rakunk – szólt. – Abból lesz a jó parázs.

Szép kora őszi idő volt. A Duna békésen görgette habjait. A csendet csak a parti fűzesben fészkelő gerlek bűgása és a vizet fürkésző sirályok rikácsolása törte meg. A tűz ellobbant.

– Piríthatnám én, nagyapó?

– Fogd! Tedd a nyársat a villásbotba, és forgasd szorgalmasan!

– Igen. És akkor lesz kész, amikor lesüti a szemét.

Az öreg felkacagott.

– Szegény hal nem attól sütötte le a szemét, hogy megperzselődött, hanem amit táborunkban láthatott – mondta. – Amikor az Al-Dunánál hadakoztunk, gyakorta szabadítottunk ki a török fogságából rác menyecskéket, akik viszont a mi szívünket ejtették rabul. Mint nagyanyó az enyémet, amikor rám emelte perzselő tekintetű szemét. Volt azután tánc, lakoma, vigasság!

– Hát akkor meddig süssem?

– Addig, amíg az uszonya ropogós nem lesz! Az a legfinomabb csemege.

A folyó apró hullámain, mint vérvörös pikkelyek csillantak meg a lemenő nap sugarai. Jóízűen nekiláttak a halnak.

– Csak vigyázz az apró szálkákkal – mondta Zimonyi. – Ez a Duna első áldása. A hal. E kicsiny keszegtől az óriási vizáig, amelynek a kifogásához egy tucat kéz szükséges, a legkülönbözőbb vízi lények úszkálnak benne. De miért én beszélek? Sorold el szépen a folyó többi ajándékát!

– Ivóvizet ad, hátán hajókat visz, télen jégpáncélt növeszt, termékenyíti a földeket, vízimalmokat hajt... – Ferkó elgondolkodott. – Mi a hetedik?

– Hát, amiért mi, királynaszádosok is vagyunk.

– Megvéd az ellenségtől! Én is lehetek naszádos vajda, mint te, nagyapó?

– Ha megnősz. De előbb vajdagyerekének kell szegődnöd, akinek mindenki parancsol.

Ha már kitanultad a hajósmesterséget és a fegyverforgatást, köznaszádos lehetsz, aki zsoldért harcol. Feltéve, ha megkapja. Ezerötszázhuszonegyben már harmadik éve nem fizette meg a járandóságunkat a kincstár. Küldötteket menesztettünk Budára, de a főurak nem engedték őket az uralkodó elé. Sőt, folyamodványunkat a kincstartó összegyúrte és arcukba vágta. Erre bajtársaink, amit szép szóra nem kaptak meg, elvették erővel: kifosztották a budai és a pesti Duna-partot. Amikor hazaértek Nándorfejérvárra, Szalánkeméni vajda megdorgálta őket: „Miért támad magyar a magyarra, amikor itt állnak a hátunkban a törökök? Akkor is meg kell védenünk a hazát, ha nem fizetnek érte!” „De miből élünk?” – vetették ellen. „Majd rabolunk a pogányoktól, ha megvertük őket” – felelte. Egy hónap múlva követtségünk ismét felment a fővárosba. Ezúttal sem találkozhattak a királlyal. Üres kézzel, durva sértésekkel bocsátotta el őket a kincstartó. Kétségbeesett fegyvertársaink többsége szétszéledt. Ötszázan maradtunk a flotta kötelékében. Alig tizenhét naszádni személyzet. Közben a törökök Nándor ellen indultak. Mit tehattünk ötszáz hadihajójukkal szemben? Váratlan támadásainkkal csak zaklatni tudtuk őket. Szomorúan figyeltük, amint a város, amelyet a víz felől – ahol a bástyák gyengébbek voltak – nem oltalmazhattunk, odavész. Vad diadalüvöltés harsant. A fellegvár tornyain lófarkas lobogók lengtek. „Mostantól a híres római kút kétszáztizenkét lépcsőjét török papucsok fogják koptatni” – szólt a vajda, és kiadta a parancsot, hogy induljunk Péterváradra.

– Ugye, te akkor már tizedes voltál?

– Igen.

– A tizedes vonatja fel kifutáskor a kővel töltött vesszőkosarakat, irányítja a kikötést, tartja a kormányvezetőt. Parancsára sütik el az ágyúkat és szakítják be az orron levő farkasfejjel az ellenséges hajó oldalát.

– A tizedesek közül nevezik ki a hajóparancsnokokat, ha már ismernek minden folyókanyart, mellékágat, nádat, szigetet, zátonyt és csupán kisvíznél látható sziklát. Tudják, hol állíthatnak csapdát az ellenségnek és merre üldözhetik. Szívük nem remeg, de megacélozódik, ha megpillantják az oszmánokat. És ha a parancsnokok azt valamely hősi tettel kiérdemlik, a naszádos kapitány vajdává nevezheti ki őket, akik három hajó kilencvenfőnyi legénységét irányítják.

– Mint téged, amikor Nándorfejérvár eleste után két évvel, Pétervárad alatt megmentetted Szalánkeméni János életét.

– Kötelességünk megmenteni azt, akit legjobban tisztelünk. Kisgyerek voltam még, amikor egy al-dunai összecsapásban odaveszett atyám. A nándorfejérvári kikötőben őgyelegettem. Még soha nem láttam ilyen szomorúnak a folyót. Úgy éreztem, könnyeim kavicsokká válnak, amelyeket a Duna lassanként elgörget, és betakargatja velük, akit hullám-sírijába zárt. „Atyád vitéz katonája volt a királynak – szólított meg a vajda. – És te is az lehetsz, ha elszegődsz hozzám. A mennyországból mosolyogva nézik majd harci előmeneteledet.” Azzal felvett a királynaszádosokhoz. Megmutatta, hogyan erősítik egymáshoz iszkábaszögekkel a gerendákat. „A hajózás a hajóépítéssel kezdődik – mondta. – Tudnod kell, mit hajtanak a lapátok, a vitorlák, mit irányítasz a kormányvezetővel. És ha

kikötőtől távol sérül meg a törzs, a naszádosnak kell megjavítania.” Emberül bánt velem. Míg a legények különböző gúnyneveket ragasztottak rám, a lenézett inasra, ő „kicsi naszádosnak” szólított. Ha valaki a jelenlétében gorombáskodott velem, így förmedt rá: „Hát már elfelejtetted, hogy te is voltál vajdagyereke?” Egy nap beültetett az evezősök közé. A naszádosok kinevettek. Még csak tizenkét éves voltam. Vezényszóra megragadtam a lapátnyelet, és elindultunk. Tenyeremen felhólyagzott a bőr. Alkarom görcsbe rándult. Hátamat mintha korbáccsal hasogatták volna. Az elsodródó vízre pillantva a szédülés környékezett. De együtt húztam a többiekkel. Amikor kikötöttünk, többen paroláztak velem. Elmaradtak a becsmérő megjegyzések, az otromba tréfák. Szalánkeméni vajda ezután kardot, kopját, puskát adott a kezembe. Megtanított löni a tarackkal. Végül karomra fűzhettem a kerek bőrpajzsot, és magamra ölthettem a bőrvértet. A hajósok ugyanis nem páncélt hordanak, mert aki abban zuhan a vízbe, menthetetlenül odavész. Tizenöt évesen öltem meg az első törököt. Az nagyobb hőstett volt, mint atyai barátomat kiragadni az ellenség karmai közül. Csákyával beszakítottam a koponyáját. Arca napokig kísértett. A halál, legyen bár ellensége, borzalmas. Édesanyám vágáskor a disznót is megsiratta.

A nap már alacsonyan állt. A folyó vize feketén hömpölygött.

– Mesélj a kincsről, nagyapó!

Zimonyi bosszúsan legyintett.

– Talán nem is létezik az a kincs! – mondta.

Pedig tizenöt éve maga is kutatta, ahogy Dunaalmáson beszélték. A királyné pozsonyi audienciájáról egyenesen Esztergom alá eveztetett. Legényeivel lázasan vizsgálták a folyó medrét. Ők, akik a legjobban tudták, hol zajlott le a vízi ütközet. De csak iszkábaszöveget, hajódeszkákat, csákyákat tapintottak ki a homokban. A folyó megőrizte titkát.

– Menjünk, fiam – szólott az öreg naszádos vajda. – Nagyanyó aggódni fog.

– Mesélj a kincsről, nagyapó!

– Ezeröttszázhuszonhat augusztus harmincadika éjjelén magányos lovas kér bebocsátást a budai várba. Cettrich Ulrik egyenest a mohácsi síkról érkezik. A csatavesztés és a királyhalál szemtanúja. Elmondja, hogy a törökök mindenkit levágnak. A kétségbeesett királyné hajóra rakatja a palota kincseit, gyászruhában, sűrűn lefátyolozva, udvarhölgyei kíséretében a legnagyobb gályára száll, és Pozsonyba indul. A vagyonos budai polgárok is vele tartanak sebtében összeszedett vízi alkalmatosságokkal. Engem rendelnek őfelsége védelmére három hajóval. A fecskefarkú zászlók a királyi címerrel félárbocra eresztve, a vitorlák fölött fekete lobogó. Esztergom alatt támadás éri a flottát. „Jézus, nyakunkon a török!” De nem a pogányok, Orbáncz Balázs esztergomi várkapitány emberei sanyargatnak bennünket. A martalócok nem áttámadnak a királyné gályáját, amelyet azonban sikerül megmentenem. A túlerőben levő kalózok visszavonulásra kényszerülnek, bár több hajót sikerül megkaparintaniuk.

A csata hevében néhány, a királyné kincseit szállító bárka elsüllyed. Pozsonyban Mária őfelsége személyesen fogadja Zimonyi vajdát, a nagyapámat, és kitünteti bátorságáért. Az aranyak azóta is ott rejtőznek a Duna medrében.

Zimonyi szétkotorta a tüzet. Sötétedett. A folyó előbb még komor feketesége sejtelmes szürkéséggé enyhült. Hazaindultak.

– Amikor Nándor elesett, támaszpontunkat Zimonyra helyezték-mesélte az ősz vajda. –

Majd Péterváradra. Szalánkeméni János felsóhajtott, hogy talán már soha nem térhetünk haza. A mi hazánk a Duna, feleltem erre. Az megmarad nekünk. Teljes hosszában úgysem foglalhatják el a törökök. A dévényi gyorsan rohanó hullámokon, a Kárpátok ormai alatt, a Szigetköz és a Csallóköz kanyargó ágaiban, a Visegrádi-szorosban, a Buda alatti szigetek mentén, a kalocsai nagy kanyarokban egyaránt otthon érezzük magunkat, mint az Al-Dunán. Ha vízébe pottyanunk, homokpadján hamar felmelegsünk. Hajóinkat még a legzordabb időben is sirályai kísérik. Nádasaiban gyönyörködünk a vadkacsa, a lúd költésében. Nincs jobb a part menti csallitjában sült keszeznél.

Nagyanyó a kertkapuban várta őket.

– Már megint merre tekeregtetek? – kérdezte.

– Halat süttöttünk – válaszolta Zimonyi.

– Halat? Ki fogja megenni akkor a köleskását?

– Ne zsörtölődj, neked is hoztunk – azzal az öreg elővette iszákjából a keszeget.

Szóltanul vacsoráztak. Beállt az éjszaka. A folyó felől békák kuruttyolása hallatszott.

Lefeküdtek.

– Nagyapó!

– No, aludjál, Ferkó!

– Nagyapó, egyszer ugye, megkeressük azt a kincset?

– Eh, bolond beszél a Duna kincseiről! Elsüllyedt hajók gazdag rakományairól. A mederbe ágyazódott aranyokról. Közben nem veszi észre, hogy maga a Duna a kincs. Ez a szeszélyes, örökké fiatal asszony. Aki úgy váltogatja a ruháit, mint az udvari dámák. Hol kéken, hol zöldben, hol borvörösben tündököl előttünk. A júniusi napsütésben mintha ő is mosolyogna, a decemberi szél haragossá változtatja. Egyszer ő sodor bennünket segítve, másszor mi evezünk árja ellen, de harcolva vele. Ha távol vagyunk tőle, róla álmodunk.

– Te beszélsz bolondokról, öreg, aki fiatal nők után vágyakozol? – kérdezte kuncogva nagyanyó.

Zimonyi morgott valamit és a falnak fordult. Soha nem tudott elaludni, amikor a gyermek a kincsről faggatta. A Duna hét áldásának legnagyobbika, hogy megvéd az ellenségtől. De királynaszádások nélkül? Egyre kevesebben vannak. Dunaalmásra szorultak vissza, hogy Budán megtelepedtek a törökök... Hallgatta a kislegény egyenletes szuszogását. Lehet-e még ez a fiúcska vitéz hajós? Lesznek-e még királynaszádások? Vagy maradék kikötőik kalózok, rablók tanyáivá zülленek?

Ezeröttszázhuszonöt nyaratól ezeröttszázhuszonhat tavaszáig a kincstár egyetlen garast sem fizetett ki a királynaszádásoknak. Zsoldhátralékuk összesen már negyvenezer forintba rúgott. Ekkora pénzből ötezer naszádot lehetett volna építeni. Korábban Tömöri Pál főkapitány dologra, aratásra vagy favágásra bocsátotta a hajósokat, így szert tehettek némi keresetre. Most azonban az állandó török fenyegetés miatt nem hagyhatták el a fedélzetet. Közben híre jött, hogy Budán milyen gazdag újévi multságokat tartottak. Az ünnepségek csúcspontján körbehordozták „Mohamed koporsóját”, és elégették. Így készült a főváros a pogányok elleni harcra. A naszádosok fellázadtak. Szalánkeméni eleinte még csitíttatta őket. Végül hajlott a szavukra:

– Tarts velünk! Keressünk olyan urat, akitől megkapjuk a fizetségünket, és nem csak farsangra költ!

Ezeröttszázhuszonhat júliusában a törökök nyolcszáz hajó támogatásával fogtak Pétervárad ostromához. A királlyal zásadosok a vár eleste után Vörösmartra húzódtak. Zimonyiékát Budára indították utánpótlásért. Mire a fővárosba értek, már nem volt kinek segítséget vinni. A magyar sereget Mohácsnál szétverték, a király, a főkapitány, az országnagyok, a lovas és gyalogos nemesek halva feküdtek a csatamezőn.

Amikor Orbáncz emberei rájuk csaptak Esztergom alatt, Zimonyi rögtön látta, hogy tapasztalt hajósok is vannak közöttük. Az egyik naszád egyenesen a királyné gályájának fordult. Farkasfeje vészjóslóan közeledett a lomhán mozgó hajó oldalához. Zimonyi legényeivel üldözni kezdte a támadót. Az orrba állt, hogy onnan ugorjon át a kalózhajóra. Ha levágja kormányosát, még elháríthatja a végzetes ütközést. Az ellenséges naszádot Szalánkeméni János irányította. Zimonyi hátrahőkölt. A fenyegetett gályára pillantott, majd a következő pillanatban Szalánkeménire vetette magát. Megpróbálta foglyul ejteni, de a martalócok – volt baj társai – közül többen parancsnokuk segítségére siettek. Az ő legényei még csak most pattantak fel az evezők mellől, miközben tizedesei a csákyákat rögzítették. Nem volt vesztegetni való idő. Dárdájával felnyársalta az első támadót, majd a kormányt két kézzel markoló Szalánkeméni fejére sújtott, abban bízva, hogy sisakja felfogja a csapást és csak elkábul. Ám János vajda nem előre esett a fedélzetre, hanem oldalra zuhant, átbukfencezett a fardíszben, és eltűnt a folyóban. Zimonyi megragadta a kormányvezetőt, és minden erejével félrerántotta. A naszád megbillent az irányváltoztatástól. Karddal hozzá vágó támadója elesett. Most már átugráltak Zimonyi vitézei, és szörnyű kézitusával elfoglalták a hajót, amely közben elsuhant a királyné épségben maradt gályája mellett.

Zimonyi a csata végeztével, miután rendbe szedte a szétszóródott bárkákat, és a királyné gályája köré ék alakban felsorakoztatta hadihajóit, azon tűnődött, vajon mi bírhatta rá a legvitézesebb királlyal zásados – aki vízi csatába is páncélban indult, mint Hunyadi János –, hogy felkent uralkodója feleségére támadjon. Igaz, Nándorfejérvár elfoglalása után Szalánkeméni sokat kesergett:

– Nem szólnak többé a város harangjai, csak a belőlük öntött ágyúk, amelyekkel erőseinket rontja az oszmán. Öreg vagyok én már ahhoz, hogy elvegyék tőlem Nándort. Amelyért Hunyadi János diadala során nagyapám életét áldozta. Amelynek piacán bocsátottam áruba a töröktől nyert préda engem illető részét. Ahol megismertem kecses léptű feleségemet. Éjjelente a város hangjaira riadok. És nem a műezzin meg a törökök nyelvelésére. A kedves magyar és rác szavakra.

Ha Szalánkeméni Nándorfejérvár és Pétervárad elvesztéséért felelősnek tartotta is Lajos királyt, bizonyos, hogy nem emelt volna kezét rá. Sem asszonyára. Még ha az esztergomi kapitány, akinek zsoldjába szegődött, azt parancsolja is neki. Az ütközet kezdetekor mégis rögtön a legdíszesebb gályára rontott. Hogy a királyné a fedélzeten tartózkodik, a támadási utasításkor alighanem elhallgatta előle az esztergomi lator. A dicső vajda tudtán kívül lett hazaáruló.

Mária királyné törekeny volt, szeszélyes és finom.

– Hallom, milyen halálmegvető bátorsággal törtél életem megmentésére, vitéz – szólott, amikor Pozsonyba érve Zimonyit maga elé bocsátotta.

– Hallod? Hát tán nem voltál a hajón, felséges asszonyom?

– Nem. Egyik udvarhölgyem öltözött ruháimba, miközben én szekéren menekültem.

Gondoltam, így lesz a legbiztonságosabb.

Zimonyival fordult egyet a világ.

Pozsonyból a legnagyobb sietséggel eveztetett vissza Esztergomba. A felerősödő nyugati szél is segítette. A védtelen hajókra oly bátran lecsapó Orbáncz kapitány kereket oldott. Zimonyiék azonban, hogy az ide tévedő török portyázóktól nyugtuk legyen, a bal parton kötöttek ki. Napokig kutatták a folyót. Volt, aki kötéllel a derekán ereszkedett alá, míg társai csónakból vigyázták. Mások, mint a vajda, egyedül vetették magukat a mélybe. Zimonyi tüdejét próbára téve fáradhatatlanul merült alá. Ám a Duna zavaros vizében alig kar-nyújtásnyira látott. Ha valamire ráfogott az aljzatban, csak felverte az iszapot. Halrajokat megzavarva, csupán nemrég elsüllyedt hajók roncsaira bukkant. Hasztalan emelgette széthullott deszkáikat. Azt, amit keresett – hiába vélte számtalanszor megpillantani –, sehol nem lelte. Legényei sem találtak egyebet iszkábaszögeknél és hajógerendáknál.

Végül Zimonyiék a fecskefarkú zászlókat félárbocra eresztve, a vitorlarudak fölé gýaszlobogókat vonva hagyták el Esztergomot. Nem a királyné kincsét keresték, sem a budai polgárok aranyait. Halott baj társuk páncélban elsüllyedt teste után kutattak. Szerették volna méltón eltemetni Szalánkeméni János királynaszádos vajdát.

A szélmalom

A falu határában nagy zsongás támadt. Mindenki látni akarta a külföldieket. A strandról üres kosarával arra ballagó Besenyő néni gyorsan hazaszaladt, és megfőzött még egy adag kukoricát. Az ámbituson szunyókáló férjét is felkeltette, rakja már meg a motor oldalkocsiját demizsonokkal, hátha az idegenek szívesen fogyasztják a bort és a pálinkát. Béréi gazda, aki a nyár derekán is szokott vágni, friss füstölt áruval jelent meg. A hírre Vona primás bandája is odakíváncsiskodott, s végül többet muzsikált össze, mintha a kora nyári kánikula ájulatóba szenderedett *Zöldfában* maradt volna. Ezeknek a franciáknak minden „trebón” volt és „ekszelen”. Pedig furcsán festettek. Egy zöld hajú lány melltartót, sortot, tornacipőt és necc-harisnyanadrágot viselt.

– Hogyan fog ez dolgozni? – jegyezte meg Besenyő néni.

– Dolgozni? Már miért dolgozna? Az efféle nem dolgozik, eltartják – vélekedett Béréi gazda.

– Pedig dolgozni jöttek. Az a magas, őszülő ember vette meg az öreg malmot.

– És ezekkel akarja felépíttetni? Annak például karika van az orrában, mint a malacnak – Béréi gazda egy alumíniumszegecsekkel alaposan kidekorált fiúra mutatott.

– Pedig ezekkel – erősködött Besenyő néni.

– No, azt megnézem én.

A magas úr is felmérte, mint emelkedik folyamatosan a táborozók hangulata, és csökken egyszersmind a táborverés üteme. Besenyő bácsihoz lépett, és rámutatott az oldalkocsijában sorakozó demizsonokra.

– Én mind megvesz a *quest-ce que... a dame-jeanne-okat* – mondta.

– A demizsont? Mind? Tényleg mindet? – Besenyő bácsinak villogott a szeme. Hozzak-e még? Nagyságos uram, ne hozzak-e még?

– Majd én szól.

– Megegyeztünk. Csak felírjuk, hány demizsont hagytam itt, hogy ne legyen vita.

Időközben Bérii gazda homlokán egyre sötétebb ráncok fodrozódtak. Jó szomszédok voltak Besenyőékkel, de hát ami sok, az sok. Ő is odalépett a franciához.

– Kérem, nem venné meg ezt a kevés kolbászt is? – kérdezte.

– Ez kevés? – csattant fel Besenyő néni. – Jó, hogy egy egész disznót nem hoz ide.

A francia elnevette magát.

– Jó – mondta. – Én majd szól, ha kell még.

Vona primás is egyre közelebb oldalgott a bandájával. Amikor az öregek nagy kézrázogatósok után távoztak, legényeivel a hűrokba csapott és rákezdte:

– „*Willkommen, bienvenue, welcome...*”

A táborvezető a dal után barátságosan kifizette őket is, mondván, majd üzen, ha szüksége lesz rájuk.

– Mit keres Tápióbesnyőn egy francia úriember? – kérdezte a falu felé ballagva Vona primás.

– Biztosan bolond – mondta Gyuri, a bőgős.

– Nem az a kérdés, hogy ő mit keres itt, hanem, hogy mi mit kereshetünk rajta – tette hozzá bölcsen Feri, a kontrás.

– Egy szó mint száz, holnap is itt kezdünk, fiúk – jelentette ki Vona primás.

Mire a banda a *Zöldfába* ért, öreg este lett. A helyiség kongott az ürességtől.

– Ha már nem zenélhetünk, vacsorázzunk egy jót – mondta Vona primás.

– Arra nem gondoltok, hogy nekem is játszhatnátok egyszer? – zsörtölődött Sanyi úr, a kocsmáros. – Merre kóboroltatok egész nap? A polgármester keresett benneteket.

– Merre, merre? Az egér is a mag után fut – mondta Vona primás. – No, melegítse meg azt a jó birkapörköltöt, amit reggel tett oda. Eljátszom érte a kedvenc nótáját.

– Hogyanisne, zsványok, most fizetni fogtok az ételért! Látom én rajtatok, hogy pénz állt a házhoz.

– Nem a pénz érdekli magát Sanyi úr, hanem az, hogy mit láttunk. Olyan nőket láttunk, hogy az egyiknek zöld volt a haja, a másiknak necces a harisnyája. De hozza csak azt az ételt, majd elmesélem én sorra.

– Zöld hajú nő, fúj! Az legyen a tied, Jani. – Azzal a gazda eltűnt a konyhában, hogy hamarosan egy illatoktól gőzölgő tállal térjen vissza.

– Sanyi úr, maga az ország legjobb szívű kocsmárosa – hízelkedett Vona primás. – Nem is értem, hogy nem ment még tönkre... De mondja, miért keresett minket a polgármester?

– Hogy menjete el vele muzsikálni az öreg molnárhoz. Rá kéne bírni, hogy látogasson ki a malomhoz.

– Gábor István oda aligha fog kimenni. Már háromszor elvesztette a malmát – mondta Vona primás.

– Háromszor?

– Először akkor, amikor a nagybátyja, a hentes- és mészáros, gyermektelenül meg-

özvegyülve, tízéves korában felajánlotta, hogy fizeti a tanítása költségeit. Be is íratta Kecskeméten a kollégiumba. Ám Gábor Istvánt az apja szíjjal hajtotta vissza az iskolából a malomba, avval, hogy neki ott van a helye, ahol valamennyi ősenek volt, és minden utódjának lesz. Az öreg Gábor a testvérével, akit „hitehagyó ördögnek” nevezett, soha többé nem állt szóba. Másodszor akkor veszítette el, amikor bevitte a téeszbe.

„Hozza be, István – édeskedett neki az elnök. – Mit is kezdene vele? Omladozik az egész. De ha behozza, úgy kicsináljuk, hogy hetedhét országról a csodájára járnak.”

„De már egy gőzmotor csak kellene bele.”

„Mit gőzmotor? Dízel lesz abban, István, szovjet dízel!”

Egymás markába csaptak. De nem került a malomba se szovjet dízel, se gőzmotor, még csak ki se tatarozták, a téesz bezárta úgy, ahogy volt. Ötven évig omladozott tovább, amikor életveszélyessé vált, dróttal körbekerítették.

Harmadszor pedig tíz éve veszítette el a malmát az öreg molnár. Akkor amikor a téesz felszámolt, és ő indult, hogy birtokba vegye, de a polgármester megállította a falu szélén, hogy neki oda nincs jogosultsága belépni.

„Hogyhogynincs? – kérdezte az öreg. – Én vittem be a téeszbe, én is hozom ki.”

„De a felszámoló már kihozta. El fogják adni.”

„Az enyémet? Nem értem.”

„Én sem értem, de higgye el, hogy így van. Nagyobb baj lehet abból, ha odamegy, mint ha nem. Még beperelik, és rámehet a háza is.”

„És akkor az unokám fedél nélkül marad?”

Azzal Gábor István kitörölt egy könnyecseppet a szeme sarkából, és soha többé még csak a közelébe sem ment a régi szélmalomnak. Most ugyanez a polgármester azzal hajkurássza, hogy látogasson ki oda, mert ez a falunak marketing szempontból olyan fontos...

– Marketing? Az meg mi, Jani bácsi? – tudakolta a bőgős Gyuri.

– Az olyan kupecség, mintha te mielőtt megfognád a hangszeredet, fél óráig magyaráznád, hogy milyen jól tudsz bőgőzni, aztán amikor a húrokba csapsz, kiderülne, hogy nem is tudsz.

– De hát én tudok!

– Nem is lesz belőled jó marketinges.

Augusztus huszadikán a szokott időben, délután ötkor Vona primás bekopogott Gábor István ajtaján. Még odafelé menet Feri, a kontrás megkérdezte:

– Nem a malomhoz kellene inkább...-de elharapta a szót, mert Vona János tekintete felizzott, mint a tűzből kivett billog.

– A becsület az becsület – mondta a primás. – Pénzt sokszor lehet veszíteni, de becsületet csak egyszer. Mi minden évben augusztus huszadikán öttől hatig itt muzsikálunk.

– És miért, Jani bácsi?

– Mert az öreg molnárnak meghalt az egyetlen fia, Lajos. Nem sokkal azután, hogy tanszékvezető lett az egyetemen.

– Az még tán a polgármesternél is nagyobb?

– Bizony. Volt is belőle nagy botrány a faluban, amikor az öreg molnár negyvennyolcban

elengedte az egyetemre a fiát.

„Elment az eszed?” – támadt neki Béréi.

„Kommunista lettél vagy mi?” – gorombította le Besenyő.

„Nevezhettek akárminek, döntöttem” – zárta le a vitát a molnár.

– Értem. És azon a napon halt meg a fia.

– Nem. Azon a napon született meg az unokája, akit a fia már nem láthatott. Helyette ünnepli meg évről évre.

Az öreg molnár pálinkával várta őket.

– Lajos mindig azt mondta, ha fia születik, cigányt hívat – szólott az aggastyán.

– Hát az unoka, Pista bátyám? – érdeklődött Vona primás.

A galambősz Gábor István halottsápadt arcát enyhe pír futotta be.

– Neked most azt kellene kérdezned, János: „Mi volt a kedvenc nótája?”

– Ne haragudjon, bátyám. És még én magyaráztam a fiúknak jövet, hogy mióta is... Na szóval, mi volt a kedvenc...

– Hagyd el, János! – Az öreg lerogyott egy székre. – Igyatok, nem kell a zene...

Csönd lett. Két vekker egymást felváltva ütött gyengébbet, erősebbet, mintha az idő maga sem tudná eldönteni, melyik másodpercben mit akar.

– Töltsék-e még, Pista bátyám? – kérdezte Vona primás.

– Magatoknak – felelte a molnár. – Férfi az már, nem unoka. Külföldre ment dolgozni, hogy ott jobban boldogul. Aztán megházasodott.

– Az áldóját! Hát akkor azt játsszátok, fiaim, hogy *Lakodalom van a mi utcánkban*...

Az imént még halotti némaságba dermedt házat betöltötte az édes muzsikaszó. A polgármester is betoppant.

– Lakodalom van? Hol? – kérdezte, és orrcimpái megremegtek, mint a vizslának, ha szagot fog.

– Magam sem tudom. An-ti-bes-ben vagy hol volt. Hívott az unokám, hogy menjek, de hát mit csinálnék én ottan? A menyemmel szót sem értenék.

– No, ahhoz nem kell külföldre menni, hogy a nőnek szavát se értse az ember – kacagott nagyot a polgármester. – Hanem, igaza van, mit is csinálna ott a messze földön. Jöjjön hát ki velünk a régi szélmalomhoz.

– Aztán minek?

– Ne mondja, hogy nem tudja, hogy felújították a malmot.

– Az én malmomat-e?

– Nem a magáé. A téesz felszámolt. Eladták a malmot. Most már kész, kívül-belül felújították. Külföldről jöttek a munkások, kéthetes váltásban.

– Miért, Magyarországon már nincs munkás?

– Ezek önkéntesek voltak.

– Én is voltam önkéntes negyvenöt után.

– Most nem erről van szó.

– Soha nem *arról van szó*, mint amiről maguk beszélnek, politikusok. Miért nem újította fel a téesz?

– Nincs már téesz.

– Akkor pedig a malom az enyém.

– Miért kezdjük újból és újból, Pista bácsi? – sóhajtott fel a polgármester. – A malom, egy francia úré. De attól még maga a falu molnárija. És most, Szent István ünnepén felavatjuk az öreg malmot. Pista bácsi nem hiányozhat.

– Nem hiányzom én magának, mint ahogy az apjának sem hiányoztam, aki a tanácselnök volt, meg a nagybátyjának sem, aki meg a téeszelnök volt, és ő velem söpörtette a téesz-udvart, a falu molnáriával.

– Jaj, akkor diktatúra volt! Meg kommunizmus.

– Miért, ma mi van? Akkor is a maguké volt a falu, ma is az. Akkor is kellett a szava zat, meg ma is kell. De az ember sosem kellett. De ha annak a francia molnárnak szüksége van rá, az majd idejön, és elmondja nekem, mi a kérése. Most húzzátok rá, János!

A polgármester kíséretében kisvártatva megérkezett a francia úr, egy magas, őszülő ember.

Udvariasan meghajolt, úgy mutatkozott be:

– Gérard Monk. Én szeretné megkérni, tisztelje meg az ünnepet.

– Hány malma van otthon? – kérdezte Gábor István.

– Nekem nincs malom.

– Nincsen? Hát mi a maga foglalkozása?

– Tanár.

– És idejött molnárnak? Ezt én nem értem.

– Szükség van a régi várkastélyak, a templomok. De szükség van a régi malmok is. Hogy az emberek tudják, miből a liszt, miből a kenyér. Lássanak búza, lássanak megőrlik. Szükség van hagyomány, hogy tiszteljük az élet.

– Mi a kedvenc nótája?

– Sanzon – segített Vona János.

– Á, sanzon. *A Non, je ne regrette rien.*

Vona bandája már repítette is a társaságot a Szajna-partra.

– Kérem szépen, szükségem van a véleménye, Gábor úr.

– A véleményemre? Induljunk. Ti meg ezt az utolsó nótát játsszátok János, amitől úgy elérzékenyült az úr.

A régi malom körül hatalmas tömeg gyűlt össze. A szomszédos falvakból is idesereglettek az emberek, de még Kecskemétről is szép számmal érkeztek. Ahogy közeledtek a malomhoz, a polgármester egyre izgatottabbá vált. Elő-elővett egy gyűrött papirost, és beleolvasott, tartalmát mormogva próbálta visszamondani. Végül előresietett, hogy személyesen ellenőrizze a dobogót, a mikrofont, az átvágandó nemzetiszínű szalag feszességét, a tűzijáték petárdáit és a lacipecsenyét. A francia sanzon ütemére az emberek ütemesen összeütötték tenyerüket.

A polgármester felállt a dobogóra, hogy átvegye a taps vezényletét. Intésére készenlétbe helyezkedett a leánykórus, hogy énekelje a *Himnusz*-t. Egy furgonon megérkezett az új kenyér.

A lelkesedő kiáltások a cigányzenét is túlharsogták.

– Éljen mőszjő Monk!

– Éljen Gábor Pista bácsi!

– Éljen a malom!

A polgármester elővette papírját, és beleszólt a mikrofonba:

– Éljen Magyarország! Éljen az új irány! Éljen az összefogás! Egy kis csendet kérek. Kérem, mősziő Monk, és kérem, Pista bácsi, foglaljanak helyet. Üdvözlöm a...

Gérard Monk jobb keze tiltón a magasba emelkedett.

– Még nem kezd, polgármester úr – mondta. – Előbb Gábor úr megnézi a malom. Kérem, engedjenek...

A tömeg engedelmesen megnyílt. A polgármester pulykavörös lett dühében, de a következő pillanatban már – tapsra buzdítva a megjelenteket – gyorsan csatlakozott a régi és az új molnárhoz, mintha ő alakította volna így az eseményeket. Beléptek a malomba.

– Mondja meg, olyan, mint régen? – kérdezte a francia úr.

Semmi sem volt olyan. Gábor István annak idején alig győzte kicserélni a korhadó gerendákat, tapasztgatni a málladozó falakat, de soha nem gyűlt össze annyi pénze, hogy tisztességesen kitatarozhassa a malmot. Itt meg újdonsatú volt minden, az első deszkától az utolsó iszkábaszögig.

– Bárcsak ilyen lett volna! – mondta az öreg molnár. – Bárcsak a világ minden tanára kitanulta volna a molnár- és az ácsmesterséget! Azt beszélük, a faszerkezeteket maga készítette...

– Igen.

– Én nem tudtam volna így megcsinálni.

Gérard Monk meghajlással köszönte meg az elismerést.

– Köszönjük, Monk úr, köszönjük Pista bácsi! Akkor hát kezdjük az ünnepséget... – azzal a polgármester taszigálni kezdte kifelé a két férfit a malomból.

Ám az öreg molnár megtorpant a szép rendbe állított zsákok előtt. Egyet kibontott. Belemarkolt, és ujjai közt gyengéden pergette a gabonaszemeteket.

– Istenem, valódi búza! – sóhajtott fel.

– Persze, valódi búza – mondta a francia úr. – Itt minden van valódi.

– Engedje meg, hogy az első zsákot én öntsem a garatra.

– Szó sem lehet róla – szólt közbe a polgármester.

– Csak erről lehet szó – felelte szigorúan az öreg molnár. – Megköszönöm, hogy a véleményemet kérték. Maguk alaposan kitanulmányoztak mindent. Egy szó tanácsot sem adhatok. De az első zsákot még fel tudom önteni a garatra.

Vona bandája tust húzott.

Gábor István egyetlen lendülettel fölemelte a nyolcvankilós zsákot, beletöltötte a garatba, és meghalt.

Fandango

– Ugye eljössz a kiállításra? – kérdezte a barátnőm.

– Milyen kiállításra? – Ida valami jótékonyági alapítványnál dolgozik. Mindenféle

programot szerveznek a rászorulóknak megsegítésére. De hát, kik a rászorulóknak? Én miért nem vagyok az, aki, mert elmúltam harmincöt éves, a legtöbb pályázaton nem indulhatok? Viszont hiába nyertem több díjat is, állami megrendelést nem kapok, mert azt a bennfenteseknek tartogatják. A műkereskedők pedig legfeljebb ötszázezerre értékelik egy-egy képemet. És eladáskor, persze, ötven százalékot kérnek.

– A szájjal és lábbal festők tárlatát nyitjuk meg.

– Á, amatőrök, csupa giccs.

– Milyen cinikus vagy! – fakadt ki Ida.

– Sokszor még a pályatársak tárlatai is szenvedést jelentenek. Mert ki a festő? Aki diplomát szerzett a Képzőművészeti Főiskolán. Bocsánat, újabban *egyetem*. Milyen oklevelet mutathatott fel Leonardo, Rembrandt vagy az ismeretlen egyiptomi múmia-arcképfestő?

– De itt nem a pályatársakról van szó.

– Épp ez az. Mit szóljak a *Hópehelyek vására* után, ahol hasznavacs giccsök tömkelegét állították ki, mint műtárgyakat? Vagy ott volt *A csodálatos halászat* című program...

– Nem érdekelnek a kifogásaid. Torkig vagyok azzal, hogy egy ilyen nagy művész semmilyen rendezvényre nem tud eljönni. Már hozzá sem teszem, hogy velem. Bezzeg három évvel ezelőtt nyelvedet lógatva követtél mindenhová. Ha öt perccel később jöttem haza, mint ahogy kiszámítottad, már jelenetet rendeztél.

– Hogy én jelenetet? Miket beszélsz? Tudod, hogy mennyire gyűlölöm a veszekedést, amelyben nap mint nap részem van. Ha rossz helyre rakom a poharat a csepegtetőben, vagy nem a vállfára teszem a nadrágomat, már perlekedsz velem. Rendben. Ám a hivatásommal kapcsolatban nem tűröm az alacsony vitákat!

– Egy szót sem szóltam a hivatásodról. Csak arra kértelek, hogy kísérj el egy kiállításra, amelyen teljesen kilátástalan helyzetű emberek alkotásai láthatók. Akiken segíthetnél te is. De ezek után nem várom el tőled.

Elmentem hát. Ida bemutatott egy csomó embernek, akiket mindjárt el is felejtettem, egyet kivéve, akinek érdekes metszésű arcéle volt, mint a diadokhoszoknak. Le is rajzoltam. Egyvalakire különösen emlékeztetett. De kire? Megvan! I. Szeleukosz Nikatör szíriai király érmeportréjára, amelyet a Nápolyi Múzeumban láttam. Herkuláneumból került elő, egy ezüst tetradrakhmón római kori bronzmásolataként. I. Szeleukosz a hellenisztikus kor jellemző figurája volt, aki katonai érdemei révén először a nagykirály környezetébe küzdött fel magát, majd Babilon szatrapája lett. Onnan azonban elűzték, de négy évvel később egy maroknyi csapat élén ellentámadást indítva Nagy Sándor birodalmának összes ázsiai tartományát meghódította. Az ekkor, i. e. 312-ben bevezetett szeleukida időszámítás több mint hétszáz évig érvényben maradt. Ennyi ideig egy emberhez mérni az időt, nagy hála az emlékező utókortól! Mert hogy is mondták a rómaiak? „Kevesen vannak, akiknek jó a memóriája.”

Most taps váltotta fel a monoton előadást. Szerencsére épp elkészültem „Szeleukossal”.

– Te nem is figyelted a beszédekert? – kérdezte Ida, aki hirtelen mellettem termett. – Jaj, de udvariatlan vagy!

– De figyeltem, csak közben rajzoltam.

– Igen? És kit rajzoltál le?

– Nem tudom. Nagyon érdekes arcéle van.

– Ja, Nováki, az a szakújságíró? Ezerszer bemutatnád neki.

– Drágám, ezúttal tévedsz. Egy ilyen profilt soha nem felejtenék el.

– És még meg is hazudtolsz!

– Biztos, hogy most már egy életre megjegyeztem Szeleukoszt.

– Novákinak hívják, mondtam.

Ekkor többen a barátnőm köré gyűltek.

– Gratulálunk ehhez a remek kezdeményezéshez.

– Milyen jól megfogalmazták a nyitóbeszédben, hogy együtt mennyi értéket észre-
vehetünk.

– Hiába, a művészet az művészet.

Koccintottam az alkotók egészségére, diszkréten belehelyeztem a zsebemben található papírpénzt az adományoskosárba, és végigfuttattam pillantásomat a festményeken. Ahogy gondoltam, csupa giccs. *Csendélet* – naposcsibék a virágkosár előtt. *Feltámadás* – a bárányok és virágok közül kiemelkedik Jézus. *Pipacsok* – mintha egy festőmatrica mintáit látnám. Elegem lett. Iszom még egy pohár pezsgőt, gondoltam, azután hazamegyünk. A büféasztal felé fordultam. Ám a szemem sarkában megakadt valami.

Fandango, szájjal festette: *Arany Viktor*. Táncparkett, amelyen egy tucat pár forgolódik. E kép megdöbbsentett. Nem valami előre megrendezett ünnepélyt ábrázolt, csupán egy spontán mulatságot. Amely oly gyakran kialakul egy latin-amerikai étteremben este tíz után. Amikor az emberek éhüket-szomjukat elverve, mintha az elmúlt nappali hőséget lelkük hevületével akarnák visszaidézni, napi gondjaikat immár sutba dobják. „Most már éljünk!” – ezt susogja a rumbatók, ezt zengi a gitár, harsogja a trombita és ezt rikoltja a zenekarhoz csatlakozó tukán. Nők és férfiak, lányok és fiúk egymás után felemelkednek, hogy a táncparkett felé induljanak. Az étkező vendégsereg táncoló párokká nemesül. Szabad itt a fel- és lekérés, ismerősök és ismeretlenek egyaránt örülnek egymásnak. Barátságok, szerelmek szövődnek, amelyek egy pillanat alatt szertefoszlanak úgy két óra tájt, amikor mindenkinek távoznia kell. De mintha csak egy pillanatra tűnnének tova, és csak azért aludnák, dolgoznák, küzdenék végig az előttük álló nap húsz óráját, hogy abban az utolsó négyben megint együtt legyenek, találkozzanak egymással és azzal, amiből lettek, és ami belőlük lesz: az étellel.

Ó, hányszor voltam részese ennek a lüktetésnek egy régi braziliai utazás során! De honnan ismerheti ezt az érzést egy szájjal festő ember? És a kép sugárzott magából még valamit, ami szétáradt bennem és megdelejezett, de nem tudtam rájönni, mi az.

– Na mi lesz már, drágám, mindenki szedelődzködik – lépett hozzám Ida. – Te nem jössz? Mit bámulod annyit ezt a giccset? Ez már kínos.

– Ida! – sottogtam. – Nem látod, hogy ez remekmű?

– Te sokkal jobbakat festesz.

– Mindig akkor dicsérsz, amikor menni szeretnél.

– Már az is baj, hogy dicsérlek?

– Hadd nézzem még ezt a képet.

– És én mit csináljak?

– Semmit. Várjál. Egyszer az életben te is várhatsz rám.

– De hát ide sem akartál jönni.

– Te ezt nem érted.

– Persze, én soha semmit nem értek. Még két hónapig nyitva lesz a kiállítás, nézheted

kedvedre ezt a cigánybált, ahányszor akarod. Nem tudod felfogni, mennyi munkám van ebben az egészben! Teljesen kikészültem. Menjünk már haza. Egy percre sem várok tovább.

Nem állíthatom teljes határozottsággal, hogy nem hagytam volna elmenni egyedül, ha időközben a személyzet nem kezdi oltogatni a villanyt. Amint kiléptünk az utcára, le akartam inteni egy taxit, hogy mielőbb hazajussunk.

– Hagyd – mondta Ida. – Előbb vacsorázzunk. Itt van a közelben a *Vak Varjú*.

– Azt hittem, fáradt vagy.

– Az is vagyok, de valamit csak kell enni.

Amikor eléem tették a bazsalikomgőzös erdei gombalevest, már örültem, hogy nem erőltettem jobban a hazatérést. Mire a karamellafelfújttal is végeztünk, elkezdett játszani a bárzongorista.

– Nem táncolunk? – kérdeztem.

– Neked elment az eszed – nevetett Ida.

– Miért? Az a normális, aki táncol a bárzenére. Aki nem, az az elmebeteg.

– Na de nem táncol senki.

– Még nem. Csak gyere.

Mondanom sem kell, kezdetben rengeteg helyünk volt. Néhányan össze is súgtak: „táncolnak egy étteremben”. Kisvártatva felállt egy másik pár is. Azután egy harmadik. Ida hozzám simult. Már tucatnyian szorongtunk a parketten.

– Menjünk – mondtam.

Amikor hazaértünk, csókok függönyét vontuk egymás testére, mint az első éjszakán...

Ida egyenletes légzését a falióra ketyegése kísérte. Huszonhétszer szívta be, és fújta ki a levegőt egy perc alatt. Mindegyre a *Fandango* körül forogtak a gondolataim. Táncparkett, amelyen egy tucat pár forgolódik – ám csak a hölgyek látszanak. Habzó ruhák, a tüllök, csipkék mögül sejlő formák és pirosuló arcok. A férfiakat egy-egy kézelő, pantallós lábszár, lakkcipő jelzi csupán. Nem fontosak. Ám a nők forralják, éltetik a világot.

Ida hirtelen felriadt.

– Nem tudsz aludni? – kérdezte.

– Megveszem azt a festményt.

– Amelyet olyan sokáig bámultál?

– Igen.

– Á, tehát én voltaképpen egy festménnyel szeretkeztem? Nagyon köszönöm.

Fél óra hosszán át lihegett és fűjt összevissza, azután megint csak huszonhetet lélegzett ki, illetve be. Vagy huszonnyolcat? Esetleg huszonhatot? Egy odacsapott mondat, és szétfoszlik a varázs. Tik-tak. „Milyen cinikus vagy!” Tik-tak. „Jaj de udvariatlan vagy.” Tik-tak. „Egy festménnyel szeretkeztem.”

A *Fandango* nem hagyott nyugodni. Húsz éve festek. Nincs is rossz nevem a szakmában. Ötszázezer forint alatt nem adják el a képeimet. Aktok százai kerültek ki a kezem alól. Ám a nőt nekem még nem sikerült így megragadnom. Ugyan mit tudhat róla egy vastüdőbe kovácsolt ember? Hogyan varázsolhatja a vászonra a táncoló testek kipárolgását? És miért nem vagyok képes örökkévalósággá emelni én, aki ezerszer éreztem ezt a kéjmámoros illatot?

Mert Arany Viktor nemcsak nagy művész, de tisztán őrzi lelkében a nő eszméjét!

Száz szatang

Thaiföldön száz szatangot ajánlanak fel Buddhának. Négy darab huszonöt szatangos apró rézérmét, amely olyan értéktelen, hogy már nem fogadja el más, csak az isten.

Thaiföld mélyen vallásos ország. Tele van kolostorral és úton-útfélen emelt oltárokkal. Nagy tisztelet övezi a királyt is – Ráma isten inkarnációját, a hit legfőbb őrét. Ezt a Nemzeti Múzeumban a IX. Rámáról szóló megható ismertető szövegek és az uralkodó életét bemutató utcai plakátok is bizonyítják. Az emberek szertartásosan, két tenyerüket összetéve, meghajlással köszöntik egymást. A pathajai *Steak Laó* étterembe lépve Louis is így üdvözölt, a legfigyelmesebb pincér, akivel utazásom során találkoztam. Louis az étlap átnyújtását követően mécsesekkel és illatpálcákkal pillanatok alatt szinte oltárrá változtatta a kerti asztalt. Kezdetben alig mertem felemelni a borospoharamat, részint a megilletődöttségtől, részint a félelemtől, hogy feldöntök valamit. Hanem azután, míg az ételre vártam, a szent lángocskák fényében elém táncoltak utazásom képei.

Bangkok pagodái, sztúpái és prangjai. A Csaophraja-folyó fölé csipkézett hegycsúcsként magasodó Vat Árun. A földöntúli fényben szikrázó Vat Phra Keo-templomcsoport, ahol a minden évszakban más-más ruhába öltöztetett, csodatévő smaragd Buddhát őrzik. A Vat Po a hatalmas arany, fektében félkönyékre támaszkodó Buddhával, aki lecsukódó pillái alól már egy olyan világba tekint, ahol nincsen fájdalom, sem öröm, ahol csak a tökéletes eszme létezik. Kirándulásom Ajutthiába, a régi főváros khmer stílusú építészeti csodáihoz. Csaknem felzokogtam, amikor megpillantottam végre a Vat Csaivattanarant, Thaiföld leggyönyörűbb kolostorát. Áthaladtam a kolostort őrző nyolc kis tornyocska egyikén, és a csipkézett főpranghoz siettem. Eközben – a főtemplomot körülvevő – négy csúcsos torony finom kőalakzatai is hívogatóan integettek felém. E kecses, légies templomegyüttes, mint vallási központ, méltán nyújthatta a hívőknek a megvilágosodás ígézetét, amíg rá nem repült az első gyújtócsóva.

Mi lett volna, ha ezerhétszázhatvanhétben a burmaiak nem pusztítják el Ajutthiát? Egyáltalán, miért történelmi törvény, hogy a szomszéd népek – ahelyett, hogy békében élneek – irtják egymást. E térségben jelesül a thaiföldiek, a burmaiak és a kambodzsaiak. Gondolataimból a Louis által rendkívül diszkréten felszolgált *mó szat ai*, a mogyorómártással tálalt grillezett sertésborda zökkenett ki. Vacsora közben akarva, nem akarva végig kellett hallgatnom a szomszéd asztalnál helyet foglaló társaság hangos beszélgetését. Egy német tengerészt boldogított két karcsú derekú lány. Egyikük, akinél már évek óta vendégeskedhetett a rőtvrös, tagbaszakadt alak, be akarta ajánlani hozzá a barátnőjét is. A német teljes odaadással, fejének és nyakának minden izmát igénybe véve ette a tányérjára halmozott *hoi todot*, a tésztában sült fűszeres kagylót. Nem is lehetett tudni, áttörték-e egyáltalán az előtte lebegő illatok nehéz páráját a magasan csengő szavak. Végül a tengerész letette az evőeszközét, kiitta söröskorsóját és így szólt:

– Én nem vagyok gép.

„De igen – gondoltam –, éppen hogy az vagy.” Egy gép, amely menetrendszerűen ideér, előkeríti a másik – csinos küllemű – gépet, elvégzi vele a dolgát, és menetrendszerűen hazatér.

Louis végtelen diszkrécióval leszedte az asztalt, és figyelmembe ajánlotta a ház különleges desszertspecialitását, a *ka nom mo keng* pudingot, amelybe itt kókuszbelet is tesznek. Csak friss gyümölcsöt kértem. „Csak.” Mézédés dinnyét, nektáros ananászt – április elején. Amelyet csupán szórakozottan piszkáltam.

– Valami bántja az urat – mondta Louis. – Sajnálom.

Valami bánt... Hát igen, kedves Louis, milyen boldog is lennék, ha az építésziroda küldött volna ide a régi architektúra tanulmányozására. De mit keresek én itt egyedül a nász-utamon? Eszter, akivel még az egyetemen szerettünk egymásba, végre gyerekeket akart, és tizenöt év után úgy döntött, hogy hozzám jön feleségül. Még Walky professzor építészeti történeti előadásán megragadta képzeletét az ajutthiai Vat Csaivattanaran templom. Tréfásan feltételül szabta hát, hogy csak akkor jön hozzám, ha Thaiföldre viszem nászútra. Lefoglaltuk az esküvői időpontot az anyakönyvvezetőnél, majd egy utazási irodánál megrendeltük a repülőjegyet és a szállást. Másfél hónap izgatott várakozás vette kezdetét. Eszter azonban éppen ekkor hagyta ott az építészirodát, addigi munkahelyét, és belépett egy „kreatív stúdióba”. Valahányszor megpróbáltam megkérdezni a menyasszonyomtól, hogy mitől lesz kreatívabb a stúdió az irodánál, amikor az építészet maga a kreativitás, csak ingerült válaszokat kaptam, hogy én nem értek a marketinghez, különben is, mit vizsgáztatom őt. Egyszer csak azt kezdtem hallgatni, hogy műyen „jó fejek” az új kollégák, és mi miért nem járunk sehová. De hiszen operabérletünk van, ellenkeztem. Ugyan, szögezte le Eszter, oda csak a „nyuggerek” járnak. Kik azok a „nyuggerek”, kérdeztem. Hát a nyugdíjasok, nevetett. És hová kellene járnunk, érdeklődtem hűledezve. Például az *Ypsilon Café*ba vagy az *Artkatakomb*ba, magyarázta. Ezek műyen helyek, kérdeztem. „Trendik.” Még fel sem ocsúdtam a döbbenetből, hogy Eszterrel újabban nem lehet beszélni, amikor egy héttel az esküvőnk előtt közölte, hogy szakít velem. De hát miért? – kiáltottam. Mert, úgymond, ő még élni akar. Élni... Mert egy harmincöt éves nőnek még diszkókban kell lógnia. És tizenöt évet így a szemébe löknie! Az utazási irodában ötven százalék kötbért kellett volna fizetnem a lemondásért. Az pont annyi, mintha egyedül elutazom...

A – magát nem gépként értékelő – tengerész és társasága, valamint a többi vacsora-vendég lassan eltűnt. Megörültem a helyiségben váratlanul rám szakadt nyugalomnak, és kértem egy daiquirit. Louis készséggel kihozta az italt, ám szomorúan megjegyezte, hogy lassan számolnia kell, mert bezárnak.

Louis igen hosszas, szertartásos meghajlásokkal kísért búcsúzkodása után kerestem hát egy bár, amelyben nem hemzsegnének a turisták és az éjszakai pillangók. Ez nem volt egyszerű. Mert bár a királyról szóló múzeumi anyagból kimaradt – és az utcai transzparensekben sem láttam a bangkoki vagy a pathajai rossznegyed megalapításának mozzanatát –, Thaiföldön legálissá tették a prostitúciót, és az ezerkilencszáznyolcvanas évektől kezdve tudatosan megfertőzték a városokat, üdülőhelyeket a turizmus fellendítése kedvéért. Ma már az országban a hatszázezer pap mellett több mint egymillió örömlány működik. Pathaiára érkeztemkor, a délutáni álmába szenderedett városban megtalálni véltem a legkitűnőbb szállást, amelyenre csak vágyhat egy utazó. Sarokszobám balra és jobbra eső ablakából

egyaránt a Sziámi-öböl csodája tárulkozott elem. Amikor azonban a korán érkező trópusi alkonyat után minden második portán kigyulladtak a rózsaszín fények, kiderült, hogy voltaképpen az egész város egy hatalmas kupleráj, amelynek turistaközönsége főképp az idősebb korosztályhoz tartozó angol és német urak közül kerül ki.

Mégis szerencsével jártam, mert valami bokszcarnok és több hatalmas diszkó és klub magába szívta a tömeget. Így vetődtem el a teljesen üres *Charles* bárba, ahol lány szellő enyhítette a fülledt meleget, és még a tenger hullámaít is lehetett hallani, ha éppen nem ordított fel az aréna közönsége. Rendeltem egy Charles-daiquirit a mixertől, aki készséges mosollyal vette elő a koktélos poharat. Az italomat azonban egy varázsütésre előtermett ifjú hölgy szolgálta fel, aki le is ült az asztalomhoz. Nem volt olyan törekeny, mint a legtöbb thai tündér, de minden tagja ruganyos és arányos volt, mint egy magyar néptáncos lányé. A tekintetében ott játszott az a titokzatos mélabú, amely egy csinos arcocskát csodálatosan vonzóvá tesz. És a keze... A keze ugyanolyan volt, mint Eszteré. Ugyanaz a keskeny, puhán ívelt kézfej, ugyanazok a vékony, feszültséggel teli, rózsás körömágyú ujjak érzéken kihegyesedő körmöcskékkel. Meghívtam egy itala, és megkérdeztem a nevét.

– Szaisol.

– Mit keresel itt, Szaisol?

– Vidékről jöttem. A szüleim földműves. Egész életében nehéz munka, mégis szegény. Én mászt szeret.

– Mit?

– Angolul tanul.

Szaisol ugyanazzal a finom taglejtéssel kísérté szavait, mint Eszter.

– Tudod, te, hogy a szüleid milyen tiszteletre méltó munkát végeztek, még ha szegények maradtak is?

– Én szeret szülémét. És segíteni szeret rajtuk.

Fizetéshez készülődtem. Mozdulatomat megértve a lány szinte ijedten fogta meg a kezemet. Vannak közönséges és durva érintések, és vannak gyönyörtelien cirogatóak. Szaisol érintése olyan volt, amelyet soha életünkben nem felejtünk el. Bőrrömmön át belém szivárgó szíren-ének volt, amely örületig hevítette a vágyaimat, és magába szívta az időt. Percekig, órákig ültünk így? Nem tudom. Amikor végül – még minden porcikámban Szaisoltól megdelejezve – visszatértem szállodai szobámba, fáradt, álomtalan alvásba zuhantam.

Reggeli közben az öbölből kifutó jachtokat kísértem tekintetemmel. De jó lenne ott ringatózni az egyiken, és csak hasítani önfeledten a végtelen tengert. És Szaisol? És a másnapi hazautazás? És Eszter? Talán távollétem alatt rádöbbsent, hogy mit tett velem, vagy legalábbis elkezdtem hiányozni neki. De vajon fel lehet-e, fel akarom-e újítani ezt a kapcsolatot? Közben mindkét lány észrevétlenül beszállt képzeletem hajójába. Sőt, felfeküdtek napozni a sudárvitorla alá. Eszteren fekete, aranycsíkokkal átszőtt vállas úszódressz feszült. Szaisol kecses mozdulatokkal a szelek szárnyára bízta szarongját. Szállt, szállt a habkönnyű túll a Sziámiöböl felett, és egyszer csak sirállyá változott. „Hozz egy kis grillezett tintahalat” – csicsergett Szaisol. „Én hűvös kókuszdiót kérek” – susogta Eszter. Alighogy felszolgáltam a csemegéket, jachtunk kifutott egy kis sziget korallfövenyére. A lányok a szilvakék, sós habokba szökkentek, és boldogan kiáltozva, integetve hívtak, hogy kövessem őket én is. De lehet-e egyszerre két nőt szeretni?

Egy forró légfuvalom fellebbentette az útikönyvem fedelét. Elhatároztam, hogy átruccanok a híres-neves Dzsomtien-partra. Gyalog vágtam neki a túrának, ám az út a város szélén egy tengerbe nyúló, sziklás szirtfok előtt hirtelen véget ért. Mivel csak papucsot viseltem, kénytelen voltam visszafordulni. Ehelyütt kendőzetlenül megmutatta arcát a luxusfürdőhelyhez tapadó nyomor. Bádogból, zsaludeszkákból, konténerlécekből összetákolt kunyhók között bolyongtam. Ám az egyik ütött-kopott viskó mögül, mint jelenés, hirtelen elém toppant egy csodálatos lány, alighanem a legszebb nő, akit valaha láttam életemben. Arcát tökéletes smink borította, gondosan vasalt, illatos ruhácskát, lábán harisnyanadrágot viselt. A lány ragyogó mosolyt bocsátott felém, és hívogatóan integetett. Először elszégyelltem magamat, mert már csapzott voltam a negyvenfokos, párás hőségben való kutyagolástól. Azután önkéntelenül elindultam a tündér felé. Ám megtorpantam a mérhetetlenül erős trópusi sugárzástól, amelyen át Eszter és Szaisol rosszálló fejcsóválását pillantottam meg.

Az útikönyvíró nem sok fürdőhelyet láthatott az életében, ha neki a Dzsomtien-part a legszebb a világon. Ha úgy fogalmazna, hogy a legzsúfoltabb, ahol úgy tömörödnek össze az emberek, mint a nyüvek a kidobott velőscsontban, közelebb járna az igazsághoz. A part egyhangúságát még egy tisztességesebb pálmaliget sem töri meg. A ronda, modern szállodasort csak alig takaró ritkás pineák választják el a pláztól. Kilátás két jelentéktelen szigetekskére nyílik csupán, s az öböl mögött nem emelkednek lágy halmok vagy bizarr formájú, dzsungellel benőtt hegyek.

A *Steak Laó*ban elköltött vacsora után Szaisolhoz siettem. Amint a *Charles*hoz értem, megdobbant a szívem: egyáltalán emlékszik-e rám a lány? Szaisol örömmel üdvözölt, és nem csupán megismert, de a nevemre is emlékezett.

– Szoltan – ismételtette mosolyogva.

– Szaisol, drága Szaisol – azzal boldogan visszamosolyogtam a lányra. – Gyere velem táncolni.

– Megyek, de kétszáz bahtot kell fizetni a tulajnak.

Mintha a lassú számok közben Szaisolban Esztert öleltem volna. Minden zaj, látvány távoli abszurditássá változott, és a lányból áradó érzéki lüktetés lett az egyedüli valóság. Tánc végén összeforrott az ajkunk. Elindultunk a szálloda felé. Séta közben vásároltam Szaisolnak egy nadrágot és két blúzt. A két üzlet között a lány a legnagyobb áhítattal hajolt meg egy utcai oltár előtt. Utána cipőt szeretett volna, de annak az árát már sokalltam. Főleg, mert egy koturnuszszerű, ormóttan darabot választott ki, amely nem is állt jól a lábán. Azt mondta, nem jöhet velem, mert reggel iskolába megy. Bár forrt a vérem – helyzetét megértve –, búcsúzkodni kezdtem. Ekkor úgy szólt, hogy velem tölti az éjszakát, ha fizetek. Megtántorodtam. Ezek a gyönyörű mandulaszemek csupán egy számító, hideg fej ékei? Azok a finom mozdulatú, simogató, eszteri kezek mindössze egy kereskedelmi ügylet kellékei, amelyben Szaisol az áru? Istenem, hogy gondolhattam, hogy Szaisol... Vagy már Eszter sem szeretett? Hát két nőért is fájhat egyszerre az ember szíve?

Hazafelé vagy egy tucat lány akart rám akaszkodni. A forró éjszakában kifulladás, kimerültség, kiábrándultság értem a szálloda elé. Sötét kapualjában ott várt egy finom eleganciával öltözött nő. Majdnem olyan magas volt, mint én, fekete csipkeruhája és harisnyája csak kiemelte alakjának nyúlánkságát. Végtelen gyengédséggel kérdezte, hogy meg-

masszírozhat-e. És akkor a holdfény megvilágította férfiarcát. Ökölbé szorult a kezem, és csak a legnagyobb önuralommal álltam meg, hogy ne üssek.

Következő nap – hogy még utoljára ehessenek egy jót – ebédre mentem kedvenc éttermembe, a *Steak Laöba*. Louis, a pincér nagy örömmel fogadott. Most tűnt csak fel, hogy női parfüm van rajta, és lakozza a körmeit. Az asztalt, amelyhez ültem, nemrég festették, és a nedves lazúr a karomra ragadt. Elkezdtém ledörzsölni. Louis rögtön odaugrott egy langyos, illatos folyadékkal átitatott ruhával, és pillanatok alatt gyengéden eltávolította a festéket, majd féltő módon megsimogatta a karomat.

– Bocsánat, bocsánat – szabadkozott. – Nagyon sajnálom. Szólnom kellett volna.

Csodálkoztam, mennyire szívére veszi ezt a semmiséget.

– Igazán nincs semmi baj – mondtam. – Nyugodjon meg, Louis.

Figyelemmel nézett rám egy ideig.

– Valami baj mégiscsak lehet, hogy ma ebédre jött vacsora helyett, Zoltán.

– Utoljára vagyok itt, délután indul a repülöm.

A hírre Louis elfátyolosodott szemmel elfutott. Kisvártatva visszatért, és négy darab huszonöt szatangos érmét tett elé.

– Fogadja el emlékebe – azzal meghajolt.

A felemelkedő repülőgépről – a trópusokon szokatlanul – tiszta légköri viszonyok között még percekig gyönyörködhettem a Sziámi-öbölben és partvidékében, ahol Louis volt az egyetlen ember, aki szeretettel fordult felém.

Kiss

Most már vehetünk egy új Smartot, fiam – tért haza örömmel a bevásárlásból Kissné. – Csak tizennyolcezer forintba kerül.

– Tizennyolcezer? Egy Smart? – hűledezett Kiss.

– Hát havi tizennyolc.

– Hány havi?

– Azt már nem néztem.

Kissnének, ha féltékeny természetű lett volna, csak az autókra kellett volna haragudnia. A férje nem karcsú bokájú fiatal lányok után hajolgatott, amikor együtt sétáltak, hanem az autókért lelkesedett, különösen a Mercedesekért:

– Odanézz, egy Mercedes, kilencvenes évjárat, 2500-as turbó dízel. Ez aztán autó.

– Hihetetlen! Már azt hittem, soha nem fogok ilyet látni, és most itt állok előtte. Egy ötvenéves Mercedes 300-as, SLI. Ez aztán a sportkocsi!

– Ez pedig a legkisebb Merci, a Smart. Feleakkora, mint a többi autó. De azért ez kétszer annyit tud!

Kissnek tíz éve sikerült megszereznie a hivatásos jogosítványt. Fel is vették a Tesco áruházhoz – kocsikísérőnek. Áruszállításkor ő kezelte a plató emelőjét, ő rendezte el a

raklapokat vagy ládákat, a telephelyen ő dolgozott a targoncás keze alá.

- Ehhez miért kell hivatásos jogosítvány? – kérdezgette a főnökét.
- Ha a sofőrrel történik valami, neked kell visszahoznod a kocsit.
- Akkor tulajdonképpen én is sofőr vagyok?
- Tulajdonképpen igen.

Azonban hazafelé utazva, a vállalati buszról átszállva a metróra, majd a Váci úttól a Babér utcai lakásig talpalva számtalanszor elismételte magában: „Mégsem vagyok sofőr. Velem végeztetik a trógermunkát. És még egy autóm sincs, mint az úrvezetőknek.”

Kiss gyermekkora óta bújta az autósma­ga­zinokat. Csillogóvillogó gépcso­dák bűvö­le­te­ben élt, amelyek éppen legördültek a futószalagról, és még egy porszem sem volt a karosszériájukon, felnyitott motorháztetejük ezüstösen fénylő, tiszta hengerfejek, injektorok és hűtők világába engedett felejtethetlen bepillantást.

Kiss tehát el sem tudta képzelni, hogy ne új autót vásároljon. Pedig amikor megházasodott, felesége gyakran unszolta, hogy vegyenek már egy használt kocsit:

- Minden barátunknak van már egy tragacsa.
- Egy sofőr autó nélkül kijön a gyakorlatból.
- Azt szeretném, ha nem kellene annyit kutyagolnunk.
- Igen, én még nálad is jobban szeretnék egy autót, szívem – felelte mindig Kiss. –

Elhiheted. Hivatásos jogosítványú ember vagyok, és csak várok. Várom, hogy egy teherautó volánja mögé ültessenek. Akármilyen tragacs volánja mögé. De még ennél is jobban várom, hogy legyen egy saját kocsim. Hanem az csak vadonatúj lehet. Semmi horpadás, semmi karcolás az előző tulajtól. Nem is beszélve azokról a disznóságokról, amiket a használt autók­kal csinálnak. Visszapörgetik a kilométerórát, megpiszkálják a kuplung- meg a fékbowdent, hogy azt hidd, egészen újszerű a járgány. Nem, kedves, ha nekünk autónk lesz, az csakis új lehet! Amelyet én járatok be. Amelynek a karosszériáját én polírozom fel És amely hat év múlva is úgy fog kinézni, mintha csak most gördült volna le a futószalagról. Mert megmondta Henry Ford: „A legjobb autó az új autó.”

- És mikor lesz nekünk ilyen „legjobb autónk”? – kérdezte Kissné.
- Nem tudom. Nincs rá pénzünk.

Valóban – mivel Kissné, az állástalan varrónő is keveset keresett a szomszédoknak végzett ruhaigazításokkal-felhajtásokkal –, minden pénzük a kis szoba-konyhás lakásra ment el, amelyet nagy nehezen megvásároltak az önkormányzattól. Azután a szobából leválasztottak egy fürdőhelyiséget, amelyben elfért egy zuhanyfülke és egy vécé. Évek múltán tudták csak úgy-ahogy felújítani a konyhát, majd kicserélni benne a FÉG gáztűzhelyet és a Szaratov hűtőt. Hanem Kisst váratlanul sofőrnek osztották be, a fizetése pedig jócskán megemelkedett. Most már könnyebben éltek. Még félre is tudtak tenni harmincezer forintot havonta.

- Hol láttad azt a Smartot? – kérdezte Kiss.
- Ott a Duna Plazában, a Váci úti főbejáratnál mindjárt jobbra.

Kiss lerohant a bevásárlóközpontba. Fejcsóválva jött haza.

– Édes szívem – mondta. – Hát nem Smart az, hanem Spark, és nem Mercedes, hanem Chevrolet.

- Hát? Az amerikai elnök is azzal jár.

Ezen Kiss elgondolkozott.

– De tényleg havi tizennyolcezer – mondta. – Felírtam az autószalon címét. Itt van a Váci úton.

– Nézzük meg – indítványozta a felesége.

Az a Spark azonban nagyon kicsinek bizonyult.

– Második autónak lesz? – kérdezte a kereskedő.

– Nem – felelte Kissné elpirulva.

– Akkor talán ajánlanám az Aveót. Az nagyobb, és arra is vonatkozik a kedvezmény.

Havi huszonkettőből kijön. Extrákkal. Metálfényezéssel és légkondicionálóval.

– Ó – ájuldözött Kissné. – Vegyük meg, fiam.

– Gondolod, édes szívem? – kérdezte Kiss bizonytalanul.

– Hát ennyiért?

– Az akció része, hogy az önrészt félmillió forint összegben a szalon állja – mondta a kereskedő.

– Pontosan hogy érti ezt? – kérdezte Kiss.

– Önöknek egy fillért sem kell fizetniük ahhoz, hogy felvehessék a száz hónapos hitelt.

– Száz hónapos hitel?

– Igen, svájci frank alapú, azért ilyen kedvező. Az első harminchárom hónapban havi huszonkétezer kell fizetni, a harmincegyedikről viszont negyvennégyezret.

– De a negyvennégyezer már sok – vetette ellen Kiss.

– Ugyan, fiam, mikor lesz az még? Három év múlva. Addigra magasabb lesz a fizetésed is.

Pár nap múlva a szomszédok a csodájára jártak az ezüstmetál, légkondicionált Chevrolet Aveónak. Kiss minden szabadidejében féltő gonddal tisztogatta. Esti tévézés közben is rá-ránézett. Hétvégeken Kissék kirándulni mentek vele. A júliusi forróságban jó szolgálatot tett a légkondicionáló. De az első havi fizetőrészlet huszonnégyezer forintról érkezett. Kiss bement az autószalonba.

– Kérem, ez devizaalapú hitel, az árfolyam mindig változik – mondta a kereskedő.

– Kevesebb is lehet a részlet? – kérdezte Kiss.

– Kevesebb is lehet.

Kiss megnyugodott. A következő havi részlet csak huszonháromezer forint volt.

– Lehet, hogy a végén csak tizennyolcat kell fizetnünk – lelkesedett.

A havi részlet ezerforintos tartományon belül ingadozott. Egyszer huszonegyezer alá is csökkent. Kissék boldogok voltak. Amikor a híradó beszámolt a pénzügyi válságról, Kissné így szólt:

– Látod, fiam, mi aztán kedvező hitelt vettünk fel.

Hanem amikor a havi részlet huszonhatezer forint lett, Kiss dühösen rohant be az autószalonba.

– Bocsásson meg, uram, de mi már nem állunk jogviszonyban egymással – mondta a kereskedő a vállát vonogatva.

– Hogyhogy nem állunk jogviszonyban?

– Hát úgy, hogy a lízingcég kifizette a kocsí árát, ön neki tartozik. Ott érdeklődjön.

A lízingcég munkatársa mosolyogva elmagyarázta Kissnek, hogy az árfolyamváltozás

miatt magasabb lett az árfolyamszorító, tehát minden rendben van.

És ugyanígy rendben volt minden – legalábbis a finanszírozó részéről –, amikor másfél év után a havi részlet már harmincezer forintra rúgott. És akkor még ott volt a kötelező biztosítás és a casco. Kissék minden megtakarított pénze elment az autóra. Kiss kezdte ellenséges szemmel méregetni a kis Chevrolet-t. Már csak havonta törölgette le ímmel-ámmal. Nem is nagyon használták, mert a benzinen tudtak valamit spórolni.

– Ne izgulj, fiam – mondta a felesége az új kormány megígérte, hogy segít a devizahitelesen.

Peregtek a hónapok. A harmincötödikben azután megérkezett a számla: hatvanezer forintból. Kisst viszont elbocsátották az állásából. Nem tudtak fizetni. Kiss dühében neki akart rontani a kocsinak egy kalapáccsal, a felesége alig bírta lecsillapítani.

– Legyen eszed – könyörgött. – Ha összetöröd, még a kárt is ki kell fizetnünk!

Azután elkezdtek jönni a felszólító levelek, végül a lízingtársaság képviselői elvitték a Chevrolet-t. Kiss a kocsni után nézett az ablakból, majd amikor az eltűnt a sarkon, felzokogott.

– Miért? Miért? – bugyborékolta fel torkából a hangok. – Úgy szerettem, mintha egy Mercedes lett volna.

– Most már legalább vége van – ölelte meg felesége.

De nem volt vége. Nem sokkal ezután újabb levél érkezett a lízingcégtől, amelyben tájékoztatták Kisst, hogy a gépjárművet másfél millió forintért sikerült értékesíteni, és felszólították, hogy a még fennálló kétmillió forint tartozását tizenöt napon belül fizesse be, különben azt jogi úton érvényesítik. Kiss tájékozva rohagált fel-alá a lakásban.

– Majd én elintézem – mondta Kissné.

Besütötte a haját, kisminkelte magát, felvette a Chanel minta után varrott moher kosztümjét, lábára üvegszálak harisnyát és körömcipőt húzott, azzal elment a lízingcéghez.

– Miben állhatok a szolgálatára, kedves hölgyem? – kérdezte sugározva a cég munkatársa. Kissné elé tette a felszólító levelet. A férfi átfutotta az iratot.

– Fizetni tetszik? – kérdezte.

– Kérem, mi a jelenlegi kormányra szavaztunk – jelentette ki Kissné.

– Igen?

– A híradóban azt mondták, hogy a kormány rendezi a devizahitelek terheit.

A munkatárs tekintete elidőzött az asszony kosztümjének kerek nyakkivágásába illesztett rózsás masnin.

– Hát kérem, minket még nem értesítettek.

– Nem? Akkor miért mondták? Minden híradóban bemondják.

– Sajnálom, asszonyom. Jobb lesz, ha addig is fizetnek, amíg a kormány nem intézkedik.

Néhány hónap múltán megjött a fizetési meghagyás kétmillió forintból, annak kamatairól és a közjegyzői eljárás költségéről. Azután már a végrehajtótól érkezett egy felszólítás az előzőekről, plusz a végrehajtói díjról. Zárolták a bankszámlájukat.

Végül megjelent a végrehajtó.

– De hát mit tud innen elvinni? – kiabált Kiss. – Hát nincs itt semmi.

A végrehajtó lefoglalta a gáztűzhelyet, a hűtőt, a mosógépet, a nagymamától örökölt Zsolnai-porcelánkészletet és diófa ruhásszekrényt, valamint Kissné ékszereit.

– De most már rendben vagyunk, ugye? – ragadta vállon a végrehajtót Kiss.

– Kérem, ne ráncigáljon, mert legközelebb rendőri kísérettel jövök.

– Legközelebb? Meg ne lássam magát többé!

– Csak nem képzeli az úr, hogy a most lefoglalt tárgyak értéke fedezi a hátralékos összeget és a végrehajtás költségeit?

– Hát mit érnek ezek a tárgyak?

– Alig hiszem – és ezt kérem, ne tekintse hivatalos közlésnek –, hogy a tartozás egyharmadánál többet rendezni lehetne belőlük.

– És a kétharmadot miből készül rendezni?

– Hátravan még a lakás.

Kiss olyat cselekedett, amelyet még soha. Elment a kocsmába, és leitta magát a sárga földig. Amikor már úszni kezdett előtte a sörtorony, a csapos és a söntéspolcon sorakozó üvegek, hozzálépett egy tagbaszakadt alak.

– Mi bajod? – kérdezte.

Kiss akadozó nyelvvel elmesélte neki, ami eszébe jutott élete utolsó három és fél esztendejéből. Amikor a végrehajtóhoz ért, dühödten hadonászni kezdett az öklével. A fickó megértően bólogatott, és Kiss vállára tette lapátkezét.

– Köztünk a helyed, testvér – mondta. – Mi majd elbánunk ezekkel a rohadt szemetekkel.